
virtual-project.eu
Arturo Pérez-Reverte
TABLOUL
FLAMAND

ARTURO PÉREZ-REVERTE

TABLOUL FLAMAND

Original: *La tabla de Flandes*
[*The Flanders Panel*] (1990)

Traducere din limba spaniolă de:
TUDORA ȘANDRU-MEHEDINȚI

virtual-project.eu

POLIROM

2003

1.

Secretele maestrului Van Huys

„Pe jucător îl mișcă Dumnezeu să miște piesa. Da’napoia-I Cine să-nceapă altă tramă se aține?”[1]

Jorge Luis Borges

Un plic închis este o enigmă ce ascunde altele. Acela era mare, voluminos, din hârtie velină, cu ștampila laboratorului în colțul de jos, în stânga. Înainte de a-l deschide, în vreme ce-l cântărea în mână căutând ceva de tăiat printre pensulele și sticluțele cu vopsele și lacuri, Julia nu-și închipuia nici pe departe ce mult avea să-i schimbe viața gestul acela.

De fapt, cunoștea conținutul plicului. Sau, cum descoperi mai târziu, credea că-l cunoaște. Poate din pricina asta n-a simțit nimic deosebit până n-a scos copiile fotografice și nu le-a întins pe masă, privindu-le oarecum uimită, ținându-și răsuflarea. Atunci a înțeles că *Partida de șah* avea să fie ceva mai mult decât simplă rutină profesională. În meseria ei se făceau adesea descoperiri surprinzătoare în materie de tablouri, mobile sau legături de cărți vechi. Șase ani de restaurare a operelor de artă presupuneau o lungă experiență în privința trăsăturilor de penel și a corecturilor originalului, a retușărilor și a refacerilor, chiar și a falsurilor. Dar niciodată, până în ziua aceea, o inscripție ascunsă sub vopseaua unui tablou: trei cuvinte dezvăluite de fotografierea cu raze X.

Apucă pachetul mototolit de țigări fără filtru și aprinse una, nefiind în stare să-și ia ochii de la copiile fotografice. Nu încăpea nicio îndoială, fiindcă totul se afla acolo, pe pozitivele plăcilor radiologice de 30x40. Desenul original al picturii, un tablou flamand din secolul al XV-lea, se zărea limpede, trasat amănunțit în *verdaccio*, ca și nervurile lemnului și îmbinările

[1] Versiunea în limba română aparține poetului Mihai Cantuniari.

încleiate ale celor trei panouri de stejar care alcătuiau tabloul, suport al unor succesive trăsături de penel, linii și estompări pe care artistul le aplicase treptat până-și desăvârșise opera. Iar în partea de jos, acele cuvinte ascunse pe care radiografia le scotea la lumină acum, după cinci veacuri, cu caractere gotice, evidențiindu-se clar pe albul și negrul plăcii:

QUIS NECAVIT EQUITEM.

Julia știa suficientă latină ca să le traducă fără dicționar. *Quis*, pronume interogativ, cine. *Necavit* provenea de la *neco*, a omorî. Și *equitem* era acuzativul singular de la *eques*, cavaler. Cine l-a ucis pe cavaler. Cu semnul întrebării, care dădea cuvintelor un anume aer de mister:

CINE L-A UCIS PE CAVALER?

Era cel puțin descumpănitor. Trase adânc din țigară, ținând-o între degetele de la mâna dreaptă, pe când, cu stânga, punea în ordine radiografiile de pe masă. Cineva, poate chiar pictorul, ascunsese în tablou un fel de ghicitoare, pe care a acoperit-o apoi cu un strat de vopsea. Sau poate a făcut-o altcineva, mai târziu. Rămânea o marjă de aproximativ cinci sute de ani ca să poată fi stabilită data, iar ideea o făcuse pe Julia să zâmbească în sinea ei. Putea să rezolve misterul fără prea mare greutate. La urma urmelor, aceasta era profesia ei.

Luă radiografiile și se ridică în picioare. Lumina cenușie care intra prin lucarna mare din tavanul mansardei bătea direct în tabloul așezat pe un șevalet. *Partida de șah*, ulei pe lemn pictat în 1471 de Pieter van Huys… Se opri în fața lui, cercetându-l îndelung. Reprezenta o scenă de interior, realizată cu realismul minuțios caracteristic secolului al XV-lea; un interior dintre cele prin care marii maeștri flamanzi, aplicând inovația picturii în ulei, puseseră bazele picturii moderne. Subiectul principal înfățișa doi cavaleri între două vârste, cu aspect nobil, de o parte și de cealaltă a tablei de șah, în jurul căreia se desfășura o partidă. În planul al doilea, la dreapta și lângă o fereastră ogivală ce încadra un peisaj, o doamnă îmbrăcată în negru citea o carte pe care o ținea în poală. Scena era completată de detaliile conștiincioase, specifice școlii flamande, redate cu o

perfecțiune care friza mania: mobilele și ornamentele, dalele albe și negre de pe jos, desenul covorului, chiar și o crăpătură mică în perete, sau umbra unui cui minuscul într-una din bârnele tavanului. Tabla și piesele de șah fuseseră executate cu aceeași precizie, la fel ca trăsăturile, mâinile și veșmintele personajelor, al căror realism contribuia la extraordinara calitate a operei prin claritatea culorilor, remarcabilă în ciuda întunecimii pricinuite de oxidarea vernisului original o dată cu trecerea timpului.

Cine l-a ucis pe cavaler? Julia privi radiografia pe care o ținea în mână și apoi tabloul, fără să deslușească în el, cu ochiul liber, cea mai mică urmă din inscripția ascunsă. Nici examenul mai amănunțit, cu lupa binoculară ce mărea de șapte ori, nu aduse nimic nou. Trase atunci jaluzelele mari ale lucarnei, făcând întuneric în cameră, pentru a aduce lângă șevalet o lampă de ultraviolete Wood cu trepied, cu lumină neagră. Îndreptate asupra unui tablou, razele ultraviolete făceau să pară fluorescente materialele, vopselele și vernisurile cele mai vechi și le lăsau în întuneric sau negru pe cele moderne, descoperind astfel straturi de pictură și retușări *posterioare* creării lui. Însă lumina neagră n-a revelat decât o suprafață fluorescentă plană ce includea partea cu inscripția ascunsă. Prin urmare, aceasta fusese acoperită chiar de artist, sau la o dată imediat ulterioară realizării picturii.

Învârti întrerupătorul lămpii, descoperi lucarna și lumina plumburie a dimineții de toamnă se revărsă iar peste șevalet și tablou, umplând studioul înțesat de cărți, rafturi cu vopsele și pensule, vernisuri și diluanți, unelte de ebenisterie, rame și instrumente de precizie, statuete vechi și bronzuri, șasiuri, tablouri puse pe jos cu fața la perete, pe un covor persan de preț, pătat cu vopsea, și, într-un colț, pe o comodă Ludovic al XV-lea, o combină de înaltă fidelitate înconjurată de grămezi de discuri: Dom Cherry, Mozart, Miles Davis, Satie, Lester Bowie, Michael Edges, Vivaldi... De pe perete, o oglindă venețiană cu ramă aurită îi reflectă propria imagine, puțin ștearsă: părul până la umeri, ușoare cearcăne de nesomn sub ochii mari și negri, încă nefardați. Atrăgătoare ca un model al lui Leonardo, obișnuia să spună César când, ca acum, oglinda îi încadra în aur chipul, *ma più bella*. Și, cu toate că César putea fi considerat mai expert în efebi decât în *madonne*, Julia știa că această afirmație era riguros exactă. Ei însăși îi plăcea să se privească în

oglinda aceea cu rama aurită, fiindcă îi dădea senzația că se află de partea cealaltă a unei uși magice care, dincolo de timp și spațiu, îi reda imaginea cu acea carnație de frumusețe renascentistă italiană.

Zâmbi gândindu-se la César. Zâmbea întotdeauna când îi venea în gând, de când era copilă. Un zâmbet duios; adesea complice. Lăsă apoi fotografiile pe masă, stinse țigara într-o scrumieră grea de bronz semnată de Benlliure și se duse să se așeze dinaintea mașinii de scris:

„*Partida de șah*”:
Ulei pe lemn. *Școala flamandă*. *Datat la 1471*.
Autor: *Pieter van Huys* (*1415-1481*).
Suport: *Trei panouri fixe de stejar*, *asamblate prin federe aferente*.
Dimensiuni: *60x87 cm*. (*Trei panouri identice de 20*x*87*). *Grosimea lemnului*: *4 cm*.

Starea de conservare a suportului:
Nu este necesară vreo îndreptare. *Nu se constată stricăciuni din pricina insectelor xilofage*.

Starea de conservare a stratului de pictură:
Bună aderare și coeziune a ansamblului stratigrafie. *Nu există alterări de culoare*. *Se constată crăpături de vechime*, *dar fără adâncituri nici scuame*.

Starea de conservare a stratului superficial:
Nu se constată urme de prelingere datorită sărurilor și nici pete de umezeală. *Înnegrire succesivă a vernisului din cauza oxidării*; *stratul trebuie înlocuit*.

Cafetiera șuiera în bucătărie. Julia se ridică și se duse să-și toarne o ceașcă mare, fără lapte și fără zahăr. Se întoarse ținând-o într-o mână, ștergându-și-o pe cealaltă, umedă, de puloverul bărbătesc larg, pus peste pijama. A fost de-ajuns o ușoară apăsare cu degetul pentru ca acordurile *Concertului pentru lăută și viola d’amore* de Vivaldi să izbucnească în atelier, strecurându-se prin lumina cenușie a dimineții. Bău o sorbitură de cafea tare și amară, care-i arse vârful limbii. Se

duse să se așeze pe covor, cu picioarele goale, ca să-și bată mai departe la mașină raportul:

Examen cu ultraviolete și raze X:

Nu se constată schimbări importante, *retușări sau trăsături de penel ulterioare*. *Razele X dau la iveală o inscripție ascunsă*, *datând din aceeași epocă*, *în caractere gotice*, *care figurează în copiile fotografice alăturate*. *Nu apare la examinarea obișnuită*. *Poate fi descoperită fără a strica ansamblul prin eliminarea stratului de pictură care o acoperă*.

Scoase foaia de hârtie din mașină și o puse într-un plic, adăugând două radiografii. Bău toată cafeaua, încă fierbinte, și-și mai luă o țigară. În dreptul ei, pe șevalet, în fața doamnei cufundate în lectură lângă fereastră, cei doi jucători continuau o partidă de șah care dura de cinci veacuri, descrisă de Pieter van Huys atât de riguros și de magistral, încât piesele păreau că ies din tablou, căpătând relief propriu, ca și restul obiectelor reproduse acolo. Senzația de realism era atât de intensă, încât izbutea să redea pe deplin efectul căutat de vechii maeștri flamanzi – integrarea spectatorului în ansamblul pictural convingându-l că spațiul de unde contempla tabloul era chiar cel dinăuntrul său, ca și când pictura ar fi un fragment de realitate sau realitatea un fragment de pictură. Contribuiau la acest efect fereastra zugrăvită în partea dreaptă a compoziției, cu peisaj exterior *dincolo* de scena descrisă, și o oglindă rotundă și convexă pictată în partea stângă, pe perete, care reflecta busturile jucătorilor și tabla de șah, deformate de perspectiva din punctul de vedere al spectatorului, situat *dincoace* de scenă, obținându-se astfel uluitorul efect de a include cele trei planuri: fereastra, încăperea, oglinda, într-un singur ansamblu. Ca și cum spectatorul – se gândi Julia – s-ar reflecta între cei doi jucători, înăuntrul tabloului.

Se ridică, apropiindu-se de șevalet, și, încrucișându-și brațele, cercetă pictura un lung răstimp, nemișcată, fără niciun gest în afară de a trage din țigara al cărei fum o făcea să clipească. Unul dintre jucători, cel din stânga, părea cam de treizeci și cinci de ani. Avea părul șaten tuns în dreptul urechilor, după moda medievală, nasul puternic și acvilin și o concentrare plină de

gravitate pe chip. Purta o tunică peste cămașă, de un roșu purpuriu ce rezistase admirabil la trecerea timpului și la oxidarea vernisului. La gât avea colanul Lânii de Aur, iar pe umărul drept strălucea o broșă lucrată măiestrit, al cărei filigran era redat în cele mai mici detalii, până și măruntul reflex de lumină al pietrelor sale prețioase. Personajul își sprijinea un cot, stângul, și o mână, dreapta, pe masă, lângă tabla de șah. Ținea între degete o piesă: un cal alb. Lângă capul lui, cu caractere gotice, o inscripție identifica: FERDINANDUS OST. D.

Celălalt jucător era mai zvelt și avea în jur de patruzeci de ani. Avea fruntea largă și părul aproape negru, în care se zăreau extrem de fine trăsături de penel cu alb de plumb ce-i încărunțeau în parte tâmplele. Părul, expresia și atitudinea îi dădeau un aer de maturitate prematură. Profilul îi era senin și demn, și în loc să poarte veșminte fastuoase de curtean, ca celălalt, era îmbrăcat doar cu un pieptar de piele, iar pe umeri, în jurul gâtului, avea un guler de oțel lucios ce-i imprima o alură neîndoios militară. Se apleca mai mult decât adversarul lui peste tablă, părând a-și studia jocul fără să-și abată privirea, străin în aparență de orice lucru din jur, cu brațele încrucișate pe marginea mesei. Concentrarea era vizibilă în ușoarele cute verticale de pe frunte. Se uita la piese de parcă acestea ar fi ridicat o problemă grea, a cărei rezolvare i-ar fi solicitat toată puterea de reflecție. Inscripția din dreptul lui era: RUTGIER AR. PREUX.

Doamna se afla lângă fereastră, mai îndepărtată în spațiul interior al tabloului decât jucătorii, într-o accentuată perspectivă liniară care o situa la un nivel mai înalt. Catifeaua neagră a rochiei sale, căreia o savantă dozare de voalări albe îi imprima lărgimea pliurilor, părea că se îndreaptă spre primul plan. Realismul ei viguros rivaliza cu desenul conștiincios al covorului, cu precizia cu care fuseseră pictate cele mai mărunte noduri și nervuri ale bârnelor din tavan sau pardoseala sălii. Înclinându-se asupra tabloului ca să aprecieze mai bine efectele, Julia simți un fior de admirație profesională. Numai un maestru ca Van Huys putuse să valorifice astfel negrul îmbrăcămintei: culoare întemeiată pe absența culorii, pe care foarte puțini s-ar fi încumetat s-o folosească din plin, și totuși atât de reală, încât dădea senzația că erai gata să auzi molcomul foșnet al catifelei pe taburetul cu perna din piele lucrată în relief.

Privi chipul femeii. Frumoasă și foarte palidă, după gustul vremii, cu o tocă de voal alb strângându-i bogatul păr blond, netezit la tâmple. Din mânecile largi ale rochiei ieșeau brațele acoperite cu damasc cenușiu închis, cu mâini lungi și fine ținând un ceaslov. Lumina ferestrei împrăștia, pe aceeași linie de claritate, o scânteiere metalică aidoma celei de pe legătura cărții și de pe inelul de aur, singura podoabă de pe mâinile sale. Ochii plecați se ghiceau a fi albaștri, cu un aer de modestă și senină virtute, expresie caracteristică portretelor feminine ale timpului. Lumina venea din două surse, fereastra și oglinda, și o învăluia pe femeie în aceeași atmosferă ca pe cei doi jucători de șah, plasând-o totuși într-un spațiu aparte discret, racursiurile și umbrele fiind mai accentuate. Îi corespundea inscripția BEATRIX BURG. OST. D.

Julia se dădu doi pași înapoi și contemplă ansamblul. O capodoperă, fără îndoială, cu documentația garantată de experți. Asta însemna o cotație înaltă la licitația de la Claymore, în luna ianuarie. Poate că inscripția ascunsă, cu corespunzătoarea documentație istorică, ar face să-i ridice tabloului valoarea. Cam zece la sută pentru Claymore, cinci pentru Menchu Roch, restul pentru proprietar. De scăzut unu la sută pentru asigurare și onorariile de restaurare și curățire.

Se dezbrăcă, intrând sub duș cu ușa deschisă și muzica lui Vivaldi însoțind-o prin aburii apei. Restaurarea *Partidei de șah* pentru a o pune în vânzare i-ar putea aduce un beneficiu considerabil. La puțini ani după ce-și susținuse licența, Julia își câștigase o reputație serioasă în mediul restauratorilor de artă cei mai solicitați de muzee și anticari. Metodică și disciplinată, pictoriță cu un anumit talent în momentele libere, avea faima de a aborda fiecare operă cu un pronunțat respect față de original, postură etică nu totdeauna împărtășită de colegii ei. În dificila și adesea incomoda relație spirituală ce se stabilea între restaurator și opera *sa*, în lupta acerbă de conservare și renovare, tânăra avea meritul de a nu pierde din vedere un principiu fundamental: o operă de artă nu putea fi niciodată adusă în starea ei inițială fără prejudicii grave. Julia considera că îmbătrânirea, patina și chiar anumite alterări ale culorii și vernisului, cusururi, retușări și reluări, se prefăceau, cu trecerea timpului, într-o parte tot atât de substanțială a unei opere de artă ca opera în sine. Poate că din pricina asta tablourile ce

treceau prin mâinile ei ieșeau din nou nu înveșmântate, în culori insolite și lumini pretins originale – *curtezane revopsite*, le numea César –, ci nuanțate cu o delicatețe ce integra vestigiile timpului în ansamblul operei.

Ieși din baie înfășurată într-un halat, cu pletele umede picurându-i pe umeri, și-și aprinse cea de-a cincea țigară din ziua aceea, pe când se îmbrăca în fața tabloului: pantofi fără toc și jachetă de piele cu fustă în carouri maro. Aruncă apoi o privire satisfăcută imaginii sale din oglinda venețiană și, întorcându-se iar spre cei doi jucători de șah plini de gravitate, le făcu cu ochiul, provocatoare, fără ca vreunul din ei să-și schimbe expresia severă de pe chip. *Cine l-a ucis pe cavaler*? Cuvintele i se învârteau în minte de parcă ar fi fost o ghicitoare, în vreme ce-și punea în geantă raportul despre tablou și fotografiile. Conectă apoi alarma electronică și încuie de două ori broasca de siguranță. *Quis necavit equitem*? Orice ar fi însemnat, trebuia să aibe un tâlc. Coborând scara, repetă cu glas tare cele trei cuvinte, alunecându-și degetele pe balustrada alămită. Era intrigată de-a binelea de tablou și de inscripția ascunsă; dar nu era vorba numai de asta. O descumpănea faptul că simțea și o teamă ciudată. Ca în copilărie, când, terminând de urcat scara de acasă, își făcea curaj să-și vâre capul înăuntrul podului întunecos.

•

— Recunoaște că e o frumusețe. *Quattrocento* pur.

Menchu Roch nu se referea la una dintre picturile expuse în galeria care îi purta numele. Ochii deschiși la culoare, fardați excesiv, priveau umerii lați ai lui Max, care stătea de vorbă cu un cunoscut la bar. Max, un metru optzeci și cinci, spinare de înotător sub stofa bine croită a sacoului, avea părul lung și strâns la ceafă într-o coadă scurtă prinsă cu o panglică de mătase neagră, iar mișcările îi erau lente și flexibile. Menchu îl cercetă cu o privire de evaluare, înainte de a-și umezi buzele pe marginea aburită a paharului de martini, cu satisfacție de proprietară. Era ultimul său amant.

— *Quattrocento* pur, repetă, savurând cuvintele o dată cu băutura. Nu-ți amintește de acele minunate bronzuri italiene?

Julia încuviință, fără tragere de inimă. Erau prietene de mult, dar o mai surprindea încă ușurința lui Menchu de a da un sens echivoc oricărei referiri vag artistice.

— Oricare din bronzurile acelea, mă refer la originale, ți-ar ieși mai ieftin.

Menchu slobozi un mic hohot de râs plin de cinism.

— Mai ieftin ca Max?… Să n-ai nicio îndoială, oftă din cale-afară de adânc, în vreme ce mușca ușurel măslina din martini. Cel puțin Michelangelo îi sculpta goi-goluți. Nu trebuia să-i îmbrace cu American Express.

— Nimeni nu te obligă să-i semnezi facturile.

— Aici e buba, iubito; proprietara galeriei clipi, languroasă și teatrală. Că nimeni nu mă obligă. În fine.

Și-și termină paharul, străduindu-se – o făcea dinadins, din pură sfidare – să-și ridice cât mai vizibil degetul mic. Mai apropiată de cincizeci de ani decât de patruzeci, Menchu era de părere că sexul se afla pretutindeni, chiar și în cele mai subtile nuanțe ale unei opere de artă. Poate din pricina asta era capabilă să se plaseze în raport cu bărbații în aceeași postură de femeie calculată și rapace, pe care o adopta când evalua calitățile unei picturi. Printre cunoscuți, proprietara galeriei Roch avea faima de a nu fi scăpat niciodată prilejul de a pune mâna pe un tablou, pe un bărbat sau pe o doză de cocaină care i-ar fi stârnit interesul. Se putea considera încă atrăgătoare, cu toate că era greu să faci abstracție de ceea ce, având în vedere vârsta ei, César definea, cu mușcătoare ironie, drept *anacronisme estetice*. Menchu nu se resemna să îmbătrânească, printre altele fiindcă n-avea niciun chef. Și, poate ca un fel de provocare față de ea însăși, contraataca îndată cu o vulgaritate calculată, ce se extindea și în privința alegerii machiajului, a îmbrăcămintei și a amanților. De altfel, pentru a-și întări ideea că un negustor de artă sau un anticar nu erau decât niște telali calificați, obișnuia să afișeze o incultură care era departe de a fi adevărată, încurca dinadins întâlnirile și-și bătea joc pe față de atmosfera, mai mult sau mai puțin selectă, în care se desfășura viața ei profesională. Făcea paradă de toate acestea cu aceeași naturalețe cu care susținea că avusese orgasmul cel mai intens din viață masturbându-se în fața unei reproduceri catalogate și numerotate a lui David de Donatello, episod pe care César, cu rafinata-i cruzime aproape feminină, îl cita ca unică manifestare de *autentic* bun-gust pe care Menchu Roch îl avusese vreodată.

— Ce facem cu Van Huys? întrebă Julia.

Menchu se uită din nou la radiografiile de pe masă, între paharul ei și cafeaua prietenei sale. Avea ochii fardați cu albastru și purta o rochie albastră exagerat de scurtă. Fără vreo intenție rea, Julia se gândi că trebuie să fi fost cu adevărat frumoasă cu douăzeci de ani în urmă. În albastru.

— Încă nu știu, zise proprietara galeriei. Cei de la Claymore se angajează să scoată la licitație tabloul așa cum este acum… Va trebui să vedem dacă inscripția aceea face să-i crească valoarea.

— Crezi?

— Îmi place grozav ideea. Oricum, ai tras, fără să știi, lozul cel mare.

— Consultă-te cu proprietarul.

Menchu puse radiografiile în plic și se așeză picior peste picior. Doi tineri care stăteau și beau niște aperitive la masa de alături aruncară pe furiș priviri pline de interes spre coapsele ei bronzate. Julia se foi în scaun, ușor iritată. De obicei o amuza spectaculozitatea cu care Menchu își planifica efectele speciale adresate publicului masculin, dar uneori obișnuita desfășurare de forțe i se părea excesivă. Nu era ora potrivită – se uită la ceasul pătrat, un Omega, pe care-l purta cu cadranul răsucit spre interior la încheietura mâinii stângi –, nu era ora potrivită ca să etaleze lenjerie de lux.

— Proprietarul nu-i o problemă, explică Menchu. E vorba de un bătrânel încântător care se află într-un scaun cu rotile. Și dacă, descoperind inscripția, îi sporim beneficiile, o să i se pară grozav… Are doi nepoți care-s amândoi niște lipitori.

La bar, Max conversa mai departe; dar, conștient de datorie, se întorcea din când în când pentru a le adresa un zâmbet fermecător. Fiindcă tot a venit vorba de lipitori, își spuse Julia, deși se abținu să comenteze cu voce tare. Nu pentru că lui Menchu i-ar fi păsat prea mult, căci practica un cinism admirabil în materie de bărbați; însă Julia avea un puternic simț al convenientelor care o împiedica să meargă prea departe.

— Mai sunt două luni până la licitație, spuse, ignorându-l pe Max. E o marjă prea strânsă, dacă trebuie să dau jos vernisul, să descopăr inscripția și să lăcuiesc iar…, medită ea. Pe deasupra, strângerea documentației despre tablou și despre personaje și redactarea unui raport complet îmi vor lua timp. Ar trebui să avem cât mai repede acordul proprietarului.

Menchu încuviință. Frivolitatea ei nu ajungea și în mediul profesional, unde se mișca mereu cu perspicacitatea unui șobolan prudent. La tranzacția aceea lua parte ca intermediară, căci proprietarul tabloului lui Van Huys nu cunoștea mecanismele pieței. Ea era cea care negocia licitația cu sucursala din Madrid a casei Claymore.

— Îi voi telefona chiar azi. Se numește don Manuel, are șaptezeci de ani, și e încântat să trateze cu o fată frumoasă, cum spune el, care e atât de pricepută în afaceri.

Mai era ceva, își zise Julia. Dacă inscripția scoasă la iveală avea vreo legătură cu istoria personajelor pictate, Claymore avea să joace tare, mărind prețul de pornire. Poate că Menchu putea face rost de mai multă documentație utilă.

— Nu mare lucru –, proprietara galeriei își țuguie gura încercând să-și amintească. Ți-am dat tot ce aveam o dată cu tabloul, așa că pune-te pe treabă, dragă. Cum te taie capul.

Julia își deschise geanta și zăbovi mai mult decât era nevoie să-și găsească pachetul de țigări. În sfârșit, scoase alene una, cu ochii la prietena ei.

— Ne-am putea consulta cu Álvaro.

Menchu ridică din sprâncene. Rămase stană de piatră, anunță ea de îndată, ca femeia lui Noe, sau a lui Lot, sau naiba știe a cărui prost care se plictisea în Sodoma. Sau stană de sare; ori cum s-o mai fi spunând.

— Așa că povestește-mi; vocea îi răgușea de așteptare; adulmeca emoții tari. Pentru că Álvaro și tu…

Lăsă cuvintele în aer cu un gest de subită și exagerată îngrijorare, ca ori de câte ori se referea la problemele celorlalți, pe care-i plăcea să-i considere neajutorați în materie de sentimente. Julia îi susținu privirea, imperturbabilă.

— E cel mai bun istoric de artă pe care-l cunoaștem, se mărgini să spună. Și asta n-are nimic a face cu mine, ci cu tabloul.

Menchu își luă o mină de parcă reflecta adânc și apoi dădu din cap de sus în jos. Era treaba Juliei, bineînțeles. O problemă intimă, gen jurnal mult îndrăgit, sau cam așa ceva. În locul ei însă, ea s-ar fi abținut. *In dubio pro reo*, cum declara pedantul de César, cloșca aia bătrână. Sau era *in pluvio*?

— Te asigur că mi-a trecut de tot povestea cu Álvaro.

— Sunt suferințe, scumpo, care nu trec niciodată. Iar un an nu înseamnă nimic. Tangou.

Julia nu-și putu înfrâna o strâmbătură ironică adresată ei înseși. Se împlinea un an de când Álvaro și ea puseseră capăt unei legături îndelungate, iar proprietara galeriei era la curent. Menchu în persoană dăduse o dată, fără să vrea, sentința finală, care explica punctul slab al întregii povești. Ceva de genul că, în ultimă instanță, draga mea, de obicei un bărbat căsătorit ajunge până la urmă să se pronunțe în favoarea consoartei legitime. Pentru că anii în șir petrecuți spălând izmene și născând sfârșesc prin a hotărî soarta bătăliei: „Treaba e că așa sunt ei, conchidea Menchu cu nasul lipit de hârtiuța cu praf alb, între două prize: scârbos de fideli, în fond. Ticăloșii”.

Julia scoase un rotocol de fum gros și se apucă să-și termine încet restul de cafea, străduindu-se ca ceașca să nu picure. Fusese foarte dureros finalul acela, după ultimele cuvinte rostite și zgomotul unei uși închizându-se. Și a continuat să fie, în amintire. Sau în cele trei sau patru ocazii în care Álvaro și ea s-au reîntâlnit întâmplător, pe la conferințe sau muzee, comportându-se cu o stăpânire exemplară. „Arăți foarte bine, ai grijă de tine” și altele de genul ăsta. La urma urmelor, amândoi se considerau oameni civilizați care, lăsând la o parte un episod trecut, aveau în comun arta ca materie obiectivă de lucru. Oameni de lume, pe scurt. Adulți.

Își dădu seama că Menchu se uita la ea, malițios interesată, bucurându-se cu gândul la perspectiva unor noi intrigi amoroase la care să intervină în calitate de consilier tactic. Proprietara galeriei se plângea mereu că, după ce a rupt-o cu Álvaro, episoadele sentimentale ale prietenei sale abia dacă meritau vreun comentariu: „Devii tot mai puritană, iubito, repeta la nesfârșit, și asta-i grozav de plicticos. Tu ai nevoie să retrăiești pasiunea, vâltoarea”… Din acest punct de vedere, simpla menționare a lui Álvaro părea să ofere posibilități interesante.

Julia era conștientă de toate acestea, fără a se simți iritată. Menchu era Menchu și așa fusese de la bun început. Prietenii nu se aleg, te aleg ei pe tine; sau îi respingi, sau îi accepți fără rezerve. Era ceva învățat tot de la César.

Țigara era pe sfârșite, așa încât o strivi în scrumieră. Apoi îi zâmbi lui Menchu, fără niciun chef.

— Álvaro nu contează. Ce mă preocupă este tabloul lui Van Huys; șovăi o clipă, căutându-și cuvintele, în vreme ce încerca să-și limpezească ideile. E ceva neobișnuit în tabloul acesta.

Menchu ridică din umeri cu un aer absent, de parcă se gândea la altceva.

— Liniștește-te, fetițo. Un tablou nu-i decât pânză, lemn, vopsea și lac... Tot ce contează e cât aduce în pungă atunci când trece dintr-o mână într-alta – se uită la umerii lați ai lui Max și clipi satisfăcută –, restul sunt povești.

•

În fiecare zi, în tot răstimpul petrecut împreună cu el, Julia a crezut că Álvaro răspundea celui mai riguros prototip al profesiunii lui, iar aceasta privea și înfățișarea și modul lui de a se îmbrăca: atrăgător, în jur de patruzeci de ani, sacouri de stofă englezești, cravate tricotate. În plus, fuma pipă, ceea ce punea capacul la toate până într-atât încât, atunci când îl văzu intrând în amfiteatru pentru prima oară – *Arta și omul* era tema prelegerii din ziua aceea –, ea zăbovise mai bine de un sfert de ceas până să ia seama la cuvintele lui, refuzând să accepte că un tip cu o astfel de înfățișare de tânăr profesor ar putea fi într-adevăr un profesor. Mai târziu, când Álvaro își luă rămas-bun până săptămâna viitoare și ieșiră cu toții pe coridor, ea se apropie în modul cel mai firesc de pe lume, conștientizând perfect ce avea să se întâmple: repetarea veșnică a unei povești puțin originale, clasica legătură profesor-studentă, totul asumat chiar înainte ca Álvaro să se întoarcă pe călcâie, ajuns la ușă, spre a-i zâmbi Juliei pentru prima oară. Era ceva în toată povestea aceea – sau cel puțin așa hotărî tânăra când se apucă să cântărească argumentele pro și contra – care avea un caracter inexorabil, cu scăpărări de *fatum* încântător de clasic, de drumuri trasate de Destin, punct de vedere pe care-l susținea atât de entuziast de când, în liceu fiind, tradusese strălucitele piese cunoscute ale grecului acela genial, Sofocle. Doar mai târziu s-a decis să comenteze totul cu César, iar anticarul, care de multă vreme – prima oară Julia purta încă șosete și codițe – făcea pe confidentul în episoadele de natură sentimentală, se mărgini să ridice din umeri, criticând pe un ton calculat superficial puțina originalitate a unei povești care mai servise ca subiect siropos, iubito, pentru trei sute de romane și tot atâtea filme, mai ales – grimasă disprețuitoare – franțuzești

și americane: „Ceea ce, vei fi de acord cu mine, prințesă, aruncă asupra subiectului o lumină de autentică oroare”. Dar nimic mai mult. Din partea lui César, n-au existat nici reproșuri serioase și nici părintești sfaturi care niciodată, o știau amândoi prea bine, n-ar fi servit la nimic. César n-avea copii și nici n-avea cum să-i aibă vreodată, însă era înzestrat cu un dar deosebit când trebuia să abordeze asemenea situații. În vreun moment al vieții, anticarul căpătă certitudinea că nimeni nu este capabil să învețe din experiența altuia și că, drept urmare, unica atitudine demnă și posibilă a unui tutore – la urma urmelor, el acționa ca atare – era să se așeze lângă subiectul grijilor sale, să-i ia mâna și să asculte, cu infinită bunăvoință, povestea în desfășurare a iubirilor și suferințelor, pe când natura își urma cursul inevitabil și înțelept.

— În materie sentimentală, mica mea prințesă – obișnuia să spună César –, nu trebuie să dai nicicând sfaturi și nici soluții… Doar o batistă curată la momentul potrivit.

Și asta a și făcut când totul se terminase, în seara când a sosit ea, cu părul încă umed și cu mișcări de somnambulă, și a adormit pe genunchii lui. Dar toate acestea s-au întâmplat mult după acea primă întâlnire pe coridorul facultății, unde nu s-au înregistrat variații importante pe marginea scenariului prevăzut. Ritualul a urmat drumuri bătătorite și previzibile, chiar dacă nebănuit de mulțumitoare. Julia mai avusese înainte alte aventuri, dar nu simțise niciodată, până în seara în care Álvaro și ea se întâlniră pentru prima oară în patul îngust de hotel, nevoia de a spune *te iubesc* în felul acela dureros, sfâșietor, ascultându-se pe sine, cu stupoare fericită – cuvinte pe care înainte refuzase întotdeauna să le rostească – și pe un ton necunoscut, care părea aidoma unui geamăt sau unui plânset. Și așa se trezi într-o dimineață cu fața lipită de pieptul lui Álvaro și, după ce-și dădu la o parte părul răvășit ce-i acoperea chipul, îi privi îndelung profilul adormit, cu gingașa bătaie a inimii lui pe obrazul ei, până când el deschise ochii și, întâlnindu-i privirea, îi zâmbi. În clipa aceea Julia a știut cu certitudine absolută că îl iubea, și a mai știut că avea să cunoască și alți amanți, fără a mai simți însă vreodată ceea ce simțea pentru el. Iar după douăzeci și opt de luni trăite și socotite aproape zi de zi, sosi momentul trezirii dureroase din iubirea aceea și-l rugă pe César să scoată din buzunar faimoasa-i batistă. „Această batistă

îngrozitoare, recitase anticarul, teatral ca totdeauna, pe jumătate în glumă, dar perspicace ca o Casandră, pe care o fluturăm spunându-ne adio pentru totdeauna”... Cam aceasta fusese, în esență, povestea.

Un an era de-ajuns pentru a cicatriza rănile, însă nu și amintirile. Niște amintiri la care, pe de altă parte, Julia n-avea intenția să renunțe. Se maturizase destul de repede, și acest proces moral s-a cristalizat și în credința, extrasă fără complexe din cele profesate de César, că viața e un soi de restaurant scump unde veșnic ți se prezintă la sfârșit nota de plată, fără ca din cauza asta să fii silit să te lepezi de ceea ce te-a desfătat, dăruindu-ți fericire sau plăcere. Acum, Julia medita la toate acestea cu ochii la Álvaro, care deschidea cărțile de pe masă și lua notițe pe fișe dreptunghiulare de carton alb subțire. Abia dacă se schimbase ca înfățișare, deși în păr i se iviseră fire argintii. Ochii îi erau tot liniștiți și inteligenți. Odinioară iubise ochii aceștia, și mâinile fine și lungi, cu unghiile rotunjite și curate. Le cercetă pe când degetele răsfoiau cărțile sau țineau stiloul și, spre marele ei regret, auzi un zvon îndepărtat de melancolie pe care, după o analiză sumară, se hotărî să-l accepte ca fiind rezonabil. Nu mai stârnea în sufletul ei sentimentele din trecut; însă mâinile acelea îi mângâiaseră trupul. Până și cel mai mărunt gest al lui, de atingere și căldură, îi rămăsese încă pe piele. Urma lui nu fusese ștearsă de alte iubiri.

Încercă să-și controleze sentimentele. Pentru nimic în lume nu era dispusă să cedeze ispitei amintirilor. Pe deasupra, problema era secundară; nu se dusese acolo ca să reînvie nostalgii, așa că se strădui să-și concentreze atenția asupra cuvintelor fostului ei amant, nu asupra lui. După primele cinci minute, stingheritoare, Álvaro o privise cu ochi gânditori, încercând să aprecieze importanța motivului care, după atâta vreme, o adusese din nou acolo. Zâmbea afectuos, ca un vechi prieten sau coleg de breaslă, dezinvolt și atent, punându-i-se la dispoziție cu acea eficacitate liniștită, plină de tăceri și reflecții conștiincioase făcute în șoaptă, cu vocea aceea care îi părea atât de familiară Juliei. În afară de surpriza inițială, n-a fost decât o sclipire descumpănită în privirea lui, când ea i-a vorbit despre tablou, fără a-i menționa însă și existența inscripției ascunse, căci hotărâse împreună cu Menchu să n-o dezvăluie. Álvaro confirmă

că-l cunoștea bine pe pictor, opera și perioada sa istorică, deși ignora faptul că tabloul urma să fie scos la licitație și că Julia se ocupa de restaurare. Cert este că n-a fost nevoit să recurgă la fotografiile în culori pe care tânăra le adusese cu ea; părea familiarizat cu epoca și cu personajele. În momentul acela căuta o dată anume, urmărind cu arătătorul rândurile tipărite ale unui vechi tom de istorie medievală, concentrat și în aparență străin de intimitatea lor din trecut pe care, totuși, Julia o simțea plutind în jurul lor ca giulgiul unei fantome. Poate că și lui i se întâmplă la fel, se gândi ea. Poate că, din punctul de vedere al lui Álvaro, și ea părea prea distantă, indiferentă.

— Iată, spuse el în clipa aceea, și Julia se agăță de sunetul vocii lui ca naufragiatul de o scândură, dându-și seama ușurată că nu mai putea să facă două lucruri în același timp: să și-l amintească cum era și să-l asculte acum. Constată, fără nicio amărăciune, că nostalgia rămânea în urmă, în derivă, și consolarea ei trebuie să fi fost atât de vizibilă încât el o privi, surprins, înainte de a-și îndrepta iar atenția asupra paginii cărții pe care o avea în mână. Julia aruncă o privire la titlu: *Elveția*, *Burgundia și Țările de Jos în secolele al XIV-lea și al XV-lea*.

— Uite; Álvaro arăta un nume în text. Apoi își duse arătătorul spre fotografia tabloului pe care ea îl ținea pe masă, alături. FERDINANDUS OST. D. Este inscripția care-l identifică pe jucătorul din stânga, cel îmbrăcat în roșu. Van Huys a pictat *Partida de șah* în 1471, așa că nu încape nici cea mai mică îndoială. Este vorba de Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, *Ostenburguensis Dux*, născut la 1435 și mort la… Da, așa-i. La 1474. Avea cam treizeci și cinci de ani când a pozat pentru pictor.

Julia luase o fișă de pe masă și nota datele.

— Pe unde era Ostenburg?… În Germania?

Álvaro dădu din cap în semn că nu, înainte de a deschide un atlas istoric și a indica una din hărți.

— Ostenburg era un ducat ce corespundea, aproximativ, Rodovingiei lui Carol cel Mare… Era aici, la granița franco-germană, între Luxemburg și Flandra. În cursul secolelor al cincisprezecelea și al șaisprezecelea, ducii de Ostenburg au încercat să se mențină independenți, dar până la urmă au fost absorbiți mai întâi de Burgundia și apoi de Maximilian de Austria. Dinastia Altenhoffen s-a stins tocmai cu acest

Ferdinand, ultimul duce de Ostenburg, cel care joacă șah în tablou… Dacă vrei, pot face fotocopii.

— Îți mulțumesc.

— Pentru nimic; Álvaro se trase pe spate în fotoliu, scoase din sertarul biroului o cutie de tutun și începu să-și umple pipa. În mod logic, doamna care se afla lângă fereastră, cu inscripția BEATRIX BURG OST. D., nu poate fi decât Beatrice de Burgundia, ducesa consoartă. Vezi?… Beatrice s-a căsătorit cu Ferdinand Altenhoffen în 1464, când avea douăzeci și trei de ani.

— Din dragoste? întrebă Julia cu un zâmbet vag, privind fotografia. Álvaro surâse și el ușor, puțin forțat.

— Știi că puține căsătorii de genul acesta se făceau din dragoste… Nunta a fost o încercare a unchiului Beatricei, Filip cel Bun, duce de Burgundia, de a întări alianța cu Ostenburg împotriva Franței, care urmărea să anexeze ambele ducate; privi la rândul său fotografia și-și puse pipa între dinți. Ferdinand de Ostenburg a avut noroc, pentru că ea era foarte frumoasă. Cel puțin așa spun *Analele burgunde* ale lui Nicolás Flavin, cel mai de seamă cronicar al vremii. Van Huys al tău pare a fi de aceeași părere. Pesemne, fusese pictată înainte, fiindcă există un document, menționat de Pijoan, potrivit căruia Van Huys a fost un timp pictorul curții la Ostenburg… Ferdinand Altenhoffen îi dă în 1463 o pensie de o sută de livre pe an, din care jumătate îi erau plătite de Sânziene și cealaltă jumătate de Crăciun. În același document figurează comanda portretului Beatricei, care pe atunci era încă logodnică a ducelui, *bien au vif*.

— Mai sunt și alte referințe?

— Nenumărate. Van Huys a ajuns o persoană importantă. Álvaro scoase un dosar dintr-un fișier. Jean Lemaire, în a sa *Couronne Margaridique*, scrisă în onoarea Margaretei de Austria, guvernatoarea Țărilor de Jos, îl citează pe Pier de Brugge (Van Huys), Hugues de Gand (Van der Goes) și Dieric de Louvain (Dietric Bouts), alături de cel pe care-l numește regele pictorilor flamanzi, Johannes (Van Eyck). În poem se spune exact așa: „*Pierre de Brugge, qui tant eut les traits utez*”, care a înfățișat trăsăturile atât de clar… Când s-a scris aceasta, Van Huys murise de douăzeci și cinci de ani; cercetă cu atenție alte afișe. Ai mențiuni și mai vechi. De exemplu, în inventare ale Regatului Valenciei se consemnează că Alfonso al V-lea cel Mărinimos avea opere de Van Huys, de Van Eyck și de alți maeștri

occidentali, toate pierdute… Îl mai menționează în 1454 și Bartolomeo Fazio, prieten intim al lui Alfonso al V-lea, în cartea sa *De viribus illustris*, referindu-se la el cu cuvintele „*Pietrus Husyus*, *insignis pictor*”. Alți autori, mai cu seamă italieni, îl numesc „*Magistro Piero Van Hus*, *pictori in Bruggia*”. Dispunem și de un citat din 1470, în care Guido Rasofalco pomenește un tablou al său, și acesta pierdut, o Răstignire, spunând: „*Opera buona di mano di un chiamato Piero di Juys*, *pictor famoso in Fiandra*”. Iar alt autor italian, anonim, se referă la un tablou de Van Huys care s-a păstrat, *Cavalerul și Diavolul*, precizând că „*A magistro Pietrus Juisus magno et famoso flandesco fuit depictum*”… Poți adăuga că în secolul al șaisprezecelea îl mai citează Guicciardini și Van Mander, și în al nouăsprezecelea James Weale în cărțile lui despre marii pictori flamanzi; strânse fișele, punându-le cu grijă în dosar, pe care-l aranjă la loc în fișier. Apoi se lăsă pe spate în fotoliu și o privi pe Julia, zâmbitor. Mulțumită?

— Foarte; tânăra notase totul și acuma făcea bilanțul. După o clipă ridică brusc capul și-și dădu la o parte părul ce-i cădea pe față, privindu-l pe Álvaro plină de curiozitate. Parcă aveai pregătită lecția… Am rămas de-a dreptul fără grai.

Zâmbetul profesorului se mai estompă, iar ochii lui îi evitară pe ai Juliei. Se părea că una din fișele de pe masă i-ar fi atras pe neașteptate atenția.

— E munca mea, zise. Iar ea n-a putut să-și dea seama dacă tonul lui era distrat sau evaziv. Fără să știe prea bine de ce, asta a făcut-o să se simtă oarecum stingherită.

— Ei bine, ești în continuare foarte bun în munca ta… Îl cercetă curioasă câteva secunde, înainte de a reveni la notițele ei. Avem date din belșug despre autor și despre două din personaje… – se aplecă peste reproducerea tabloului și-și puse degetul pe al doilea jucător. Ne lipsește acesta.

Ocupat să-și aprindă pipa, Álvaro zăbovi cu răspunsul. Își încruntă fruntea.

— E greu s-o știm cu exactitate, spuse, scoțând un rotocol de fum. Inscripția nu-i foarte explicită, deși e suficientă ca să emitem o ipoteză: RUTGIER AR. PREUX… – făcu o pauză și se uită la căușul pipei de parcă s-ar fi așteptat să găsească acolo dovada. Rutgier poate fi Roger, Rogelio sau Rugiero; diferite forme, există cel puțin zece variante ale unui nume frecvent pe

vremea aceea… Preux poate fi numele de familie, și în acest caz ne-am afla într-un impas, căci nu există nicio dovadă despre vreun Preux ale cărui fapte să merite a fi consemnate în cronici. Totuși, *preux* se folosea și în Evul Mediu târziu ca adjectiv elogios, și chiar ca substantiv, cu sensul de curajos, cavaleresc. Lancelot și Roland, ca să-ți dau două exemple ilustre, sunt menționați astfel… În Franța și Anglia, când cineva era investit cavaler, se adresa îndemnul *soyez preux*; adică, să fii credincios, viteaz. Era un titlu ales, cu care se desemna floarea cavalerilor.

Fără voia lui, din obișnuință profesională, Álvaro adoptase un ton convingător, aproape ca la catedră, cum se întâmpla îndeobște, mai devreme sau mai târziu, când se vorbea despre vreun subiect legat de profesia lui. Julia și-a dat seama, oarecum tulburată, că aceasta reînvia amintiri vechi, ecoul uitat al unei duioșii care ocupase un loc anume în timp și în spațiu, în definirea caracterului ei așa cum era astăzi. Rămășițe ale altei vieți, ale altor sentimente, care fuseseră înăbușite printr-o meticuloasă muncă de săpături și năruire, părăsite ca o carte pe un raft, ca să se acopere de praf, fără intenția de a o mai deschide, dar care, în pofida a toate, continuă să se afle acolo.

Pentru a face față, Julia o știa bine, trebuia să folosească un singur mijloc. Să-și ocupe mintea gândindu-se la momentele imediate. Să vorbească, să ceară detalii, chiar dacă nu erau necesare. Să se aplece deasupra mesei, prefăcându-se adâncită în scrierea notițelor. Să se gândească acum că se afla în fața unui Álvaro diferit, ceea ce, de bună seamă, era adevărat. Să se convingă că toate celelalte se întâmplaseră demult, undeva departe, în timp și în spațiu. Să se comporte, să simtă, ca și când amintirile n-ar aparține amândurora, ci altor ființe de care auziseră odată vorbindu-se și de a căror soartă nu le păsa.

O soluție era să aprindă o țigară și Julia o aprinse. Pătrunzându-i în plămâni, fumul o făcea să se simtă împăcată cu sine, îi dădea mici doze de nepăsare. Fumă cu mișcări lente, desfătându-se cu acel ritual mecanic. Apoi se uită la Álvaro, gata să continue.

— Atunci care e ipoteza? Tonul vocii ei părea destul de sigur, și asta o făcu să se simtă mult mai liniștită. După părerea mea, dacă Preux nu ar fi numele de familie, cheia s-ar afla poate în abrevierea AR.

Álvaro era de acord. Cu ochii mijiți din pricina fumului de la pipă, căută în paginile altei cărți până dădu de un nume.

— Uită-te aici. Roger de Arras, născut în 1431, în același an în care englezii o ard pe Jeanne d’Arc la Rouen. Familia lui e înrudită cu acei Valois care domnesc în Franța, și s-a născut în castelul de la Bellesang, foarte aproape de ducatul de Ostenburg.

— Poate fi vorba de al doilea jucător?

— Se poate. AR. ar putea fi foarte bine abrevierea de la Arras. Iar Roger de Arras, după cum consemnează toate cronicile vremii, luptă în războiul de o sută de ani alături de regele Franței Carol al VII-lea. Vezi?… Ia parte la cucerirea Normandiei și a ducatului Guyenne de la englezi, luptă în bătălia de la Formigny și, trei ani mai târziu, în cea de la Castillon. Uită-te la gravură. Ar putea fi unul dintre aceștia, poate războinicul cu viziera lăsată, care, în toiul încleștării, își oferă calul regelui Franței, al acestuia fiind omorât, și se luptă mai departe pe jos…

— Mă uluiești, domnule profesor; îl privea fără să-și ascundă surpriza. Această frumoasă imagine a războinicului în bătălie… Întotdeauna te-am auzit spunând că imaginația este cancerul rigorii istorice.

Álvaro izbucni în râs, bine dispus.

— Consideră că e o licență în afara catedrei, în onoarea ta. Mi-e cu neputință să uit pasiunea ta de a trece dincolo de simpla informație. Mi-aduc aminte că, atunci când tu și cu mine…

Amuți, nesigur pe el. Aluzia întunecase chipul Juliei. Amintirile nu-și aveau locul în ziua aceea; când băgă de seamă, Álvaro dădu înapoi.

— Îmi pare rău, spuse încet.

— Nu contează; Julia stinse brusc țigara, strivind-o în scrumieră, și-și arse degetele cu scrumul. În fond, e vina mea; îl privi mai senină. Ce se întâmplă cu războinicul nostru?

Cu ușurare evidentă, Álvaro apucă repede pe calea aceasta. Roger de Arras, lămuri el, nu fusese doar un războinic, ci și multe altele. De pildă, model al cavalerilor. Idealul nobilului medieval. Poet și muzicant în momentele sale libere. Foarte prețuit la curtea verilor săi de Valois. Așa încât calificativul de *preux* i se potrivea de minune, ca o mănușă.

— Avea vreo legătură cu șahul?

— Nu există nicio mărturie.

Julia lua notițe, entuziasmată de toată povestea. Se opri pe neașteptate și-l privi.

— Ce nu înțeleg eu, spuse mușcând capătul pixului, e ce căuta acest Roger de Arras într-un tablou de Van Huys, jucând șah cu ducele de Ostenburg…

Álvaro se mișcă în fotoliu, stingherit în aparență, ca și cum ar fi fost încercat dintr-o dată de o îndoială. Trase din pipă în tăcere, cu ochii la peretele din spatele Juliei, având aerul că în sufletul lui se dădea un fel de luptă. În sfârșit, gura îi schiță un zâmbet circumspect.

— Nu știu ce anume poate căuta, în afară de faptul că juca șah; își ridică palmele în sus, dând să se înțeleagă că se afla la capătul cunoștințelor sale, cu toate că Julia a avut certitudinea că acum o privea cu o insolită precauție, de parcă o idee pe care nu se hotăra să o formuleze i-ar tot da târcoale. Ce știu însă precis, adăugă în cele din urmă, și știu fiindcă o spun cărțile, e că Roger de Arras n-a murit în Franța, ci în Ostenburg; după o scurtă șovăială arătă fotografia tabloului. Ai băgat de seamă care e data picturii?

— O mie patru sute șaptezeci și unu, răspunse intrigată. De ce?

Álvaro dădu încetișor fumul afară și scoase un sunet sec, asemănător unui râs scurt. Acum o privea pe Julia ca și când încerca să-i citească în ochi răspunsul la o întrebare pe care nu se hotăra să i-o pună.

— E ceva care nu merge, zise în sfârșit. Sau data e greșită, sau cronicile vremii nu spun adevărul, sau cavalerul acesta nu e *Rutgier Ar. Preux* cel din tablou… Luă o ultimă carte, o reproducere anastatică după *Cronica ducilor de Ostenburg*, și i-o puse în față, după ce o răsfoi o clipă. Asta a fost scrisă la sfârșitul secolului al cincisprezecelea de către Guichard de Hainaut, un francez contemporan cu faptele pe care le povestește și care se întemeiază pe surse directe… După Hainaut, omul nostru a decedat pe 6 ianuarie, ziua Regilor Magi, 1469; cu doi ani înainte ca Pieter van Huys să picteze *Partida de șah*. Înțelegi, Julia?… Roger de Arras n-a putut niciodată să pozeze pentru tabloul acesta, deoarece, atunci când a fost zugrăvit, el murise.

•

O însoţi până în parcarea facultăţii şi-i înmână dosarul cu fotocopii. Aproape totul era acolo înăuntru, spuse. Referinţe istorice, o actualizare a operelor catalogate ale lui Van Huys, bibliografia… Promise că-i va trimite acasă o relatare cronologică şi alte hârtii în plus, îndată ce va dispune de un scurt răgaz. Apoi rămase cu ochii la ea, cu pipa în gură şi mâinile în buzunarul sacoului, ca şi cum mai avea ceva să-i spună şi stătea la îndoială. Spera, adăugă după o scurtă ezitare, că îi fusese de folos.

Julia încuviinţă, încă descumpănită. Amănuntele poveştii pe care tocmai o aflase i se amestecau în cap. Şi mai era ceva.

— Sunt impresionată, domnule profesor… În mai puţin de un ceas ai reclădit viaţa personajelor unui tablou pe care nu l-ai studiat niciodată înainte.

Álvaro îşi luă o secundă privirea de la ea, lăsând-o să rătăcească prin campus. Apoi strâmbă din nas.

— Pictura aceasta nu-mi era complet necunoscută; ea crezu că-i desluşeşte în voce o nuanţă de îndoială şi faptul o nelinişti, chiar dacă nu ştia din ce pricină. Aşa încât îi ascultă cu şi mai multă atenţie cuvintele. Printre altele, există o fotografie într-un catalog al muzeului Prado, din 1917… *Partida de şah* a fost expusă acolo, vreo douăzeci de ani. De la începutul secolului până în 1923, când a fost reclamată de moştenitori.

— Nu ştiam.

— Ei bine, acum ai aflat; se concentră asupra pipei care părea gata să se stingă. Julia îl privea lung, intrigată. Îl cunoştea bine pe bărbatul acela, sau îl cunoscuse odinioară, prea bine ca să nu ştie că îl stingherea ceva important. Ceva ce nu se decidea să spună cu voce tare.

— Ce anume nu mi-ai povestit, Álvaro?

Rămase nemişcat, trăgând din pipă, cu privirea absorbită. Apoi se întoarse încet către ea.

— Nu ştiu ce vrei să spui.

— Vreau să spun că tot ce are legătură cu tabloul acesta este important; îl privi cu gravitate. Sunt multe în joc în povestea asta, în ce mă priveşte.

Văzu că Álvaro muşcă, nehotărât, muştiucul pipei şi apoi schiţă un gest ambiguu.

— Mă pui într-o situaţie delicată. Van Huys al tău pare să fie la modă în ultima vreme.

— La modă? Se încordă și-și concentră toată atenția, de parcă i se mișca pământul sub picioare. Vrei să spui că cineva ți-a mai vorbit de el înainte de mine?

Álvaro afișa un zâmbet descumpănit, parcă regretând că spusese prea multe.

— E posibil.

— Cine?

— Asta-i problema. Nu sunt autorizat să-ți spun.

— Nu fi absurd.

— Nu sunt. Pe cuvânt, și-i aruncă o privire care implora îngăduință.

Julia respiră adânc, încercând să-și înfrâneze senzația ciudată de gol din stomac; undeva, tainic, suna un semnal de alarmă. Dar Álvaro vorbea din nou, așa încât îl ascultă atentă, căutând vreun indiciu. Îl interesa să arunce o privire tabloului, dacă Julia n-avea nimic împotrivă. Și s-o mai vadă și pe ea.

— Pot să-ți explic totul, conchise. La momentul potrivit.

Putea fi vorba de un truc, se gândi tânăra, pentru că el era în stare să facă tot teatrul acela ca pretext s-o mai vadă o dată. Își mușcă buza de jos, tulburată. Tabloul se lupta, în adâncul ei, cu senzații și amintiri care n-aveau nimic a face cu ceea ce o adusese aici.

— Ce face nevasta ta? întrebă ca din întâmplare, cedând unui impuls ascuns. Apoi își ridică puțin ochii, cu maliție, ca să constate că Álvaro se sculase în picioare, stânjenit.

— Bine, răspunse el sec. Părea foarte ocupat să-și privească pipa pe care o ținea între degete, de parcă n-o recunoștea. E la New York, pregătește o expoziție.

O amintire fugară îi veni în minte Juliei: o femeie blondă, atrăgătoare, îmbrăcată într-un taior de culoare castanie care cobora dintr-un automobil. Abia cincisprezece secunde de imagine imprecisă cu greu reținută, dar care îi despărțise, clare ca o tăietură de bisturiu, sfârșitul tinereții de restul vieții. Crezu că-și amintește că ea lucra pentru un organism oficial; ceva în legătură cu un departament de cultură, cu expoziții și călătorii. O vreme, asta înlesnise lucrurile. Álvaro n-a vorbit niciodată de ea, și nici Julia, dar întotdeauna i-au simțit amândoi prezența între ei, ca o fantomă. Iar fantoma aceea, un chip întrevăzut întâmplător cincisprezece secunde, câștigase până la urmă partida.

— Sper că vă merge bine.
— Nu ne merge rău. Vreau să spun că nu ne merge chiar rău.
— Mda.
Făcură câțiva pași în liniște și fără să se privească. În sfârșit, Julia își strânse buzele și-și aplecă ușor capul, zâmbind în gol.
Mă rog, asta nu prea mai contează… – se opri în dreptul lui, cu brațele în șold și cu o strâmbătură poznașă a gurii. Ce părere ai de mine, acum?
O privi de sus în jos, nesigur, cu ochii mijiți, stând pe gânduri.
— Că arăți foarte bine… Zău că da.
— Și cum te simți?
— Puțin tulburat… – zâmbi melancolic, cu un aer mâhnit. Mă întreb dacă acum un an am luat decizia cea bună.
— Asta n-ai cum să afli, în veci.
— Nu se știe niciodată.
Era încă atrăgător, își spuse Julia cu o străfulgerare de teamă și de iritare care-i răscoli măruntaiele. Îi privi mâinile și ochii, conștientă că mergea pe marginea unei prăpăstii care o făcea să simtă repulsie și atracție în același timp.
— Am tabloul acasă, răspunse circumspectă, fără a se angaja la nimic, pe când se străduia să-și pună ideile în ordine; voia să fie sigură de puterea atât de dureros căpătată, dar în același timp intuia riscurile, necesitatea de a fi mereu în gardă când era vorba de sentimente și amintiri. În plus, și mai presus de toate, era tabloul lui Van Huys.
Raționamentul acela i-a servit cel puțin ca să-și limpezească gândurile. Așa că îi strânse mâna întinsă, simțind la atingere stângăcia cuiva care nu este sigur de terenul pe care calcă. Asta a înviorat-o, stârnindu-i o bucurie tainică și răutăcioasă. Atunci, cu un avânt calculat care era totodată un reflex, îl sărută în fugă pe gură, un avans fără niciun viitor – spre a-i inspira încredere – înainte de a deschide portiera și a intra în micul Fiat alb.
— Dacă vrei să vezi tabloul, vino să mă vezi, zise cu un aer prefăcut întâmplător, în vreme ce învârtea cheia de contact. Mâine seară. Și mulțumesc.
Fiind vorba de el, asta avea să fie de-ajuns. Îl văzu în urmă în oglinda retrovizoare, fluturând mâna, dus pe gânduri și descumpănit, având în spate campusul și clădirea de cărămidă a facultății. Zâmbi în sinea ei, trecând cu mașina pe roșu la un semafor. Ai să muști momeala, domnule profesor, se gândi. Nu

știu de ce, dar cineva, pe undeva, încearcă să joace o festă. Iar tu ai să-mi spui cine, să nu-mi zici mie Julia.

•

Pe măsuța pe care o avea la îndemână, scrumiera era plină de chiștoace. Trântită pe canapea, la lumina unei veioze mici, citi până foarte târziu. Încetul cu încetul, povestea tabloului, pictorul și personajele lui prindeau contur. Citea cu nesaț, îmboldită de dorința de a afla, cu simțurile încordate, atentă la cel mai mărunt indiciu, la cheia acelei misterioase partide de șah care, pe șevaletul așezat în dreptul sofalei, în penumbra atelierului, continua să se desfășoare în fața ei, printre umbre:

„... *Eliberați în 1453 de vasalitatea față de Franța*, *ducii de Ostenburg încercară să mențină un echilibru dificil între Franța*, *Germania și Burgundia*. *Politica celor din Ostenburg stârni neîncrederea lui Carol al VII-lea al Franței*, *temător ca ducatul să nu fie înghițit de semeața Burgundie*, *care încerca să ajungă regat independent*. *În vârtejul acela de intrigi de palat*, *de alianțe politice și pacturi secrete*, *temerile francezilor sporiră din pricina căsătoriei fiului și moștenitorului ducelui Wilhelm de Ostenburg*, *Ferdinand*, *cu Beatrice de Burgundia*, *nepoata lui Filip cel Bun și vara viitorului duce burgund Carol Temerarul*.

Și astfel, *la curtea din Ostenburg se aliniară față în față*, *în anii aceia*, *cruciali pentru viitorul Europei*, *pozițiile a două facțiuni ireconciliabile*: *partidul burgund*, *favorabil integrării în ducatul vecin*, *și partidul francez*, *care conspira pentru reunificarea cu Franța*. *Confruntarea între cele două forțe avea să marcheze turbulenta guvernare a lui Ferdinand de Ostenburg până la moartea sa*, *în 1474*...”

Puse dosarul pe jos și se așeză pe sofa în capul oaselor, cu brațele în jurul genunchilor. Liniștea era absolută. Stătu așa, nemișcată, un scurt răstimp, apoi se ridică, apropiindu-se de tablou. *Quis necavit equitem*. Își trecu un deget, fără să atingă suprafața picturii, peste locul unde se afla inscripția ascunsă, acoperită de straturile succesive de pigment verde cu care Van Huys zugrăvise catifeaua care acoperea masa. Cine l-a ucis pe

cavaler? Cu datele oferite de Álvaro, cuvintele căpătau o dimensiune care, acolo, în tabloul abia luminat de veioza mică, părea sinistră. Aplecându-și chipul până se apropie cât mai mult cu putință de RUTGIER AR. PREUX, Roger de Arras sau nu, Julia avu certitudinea că inscripția se referea la el. Era, fără îndoială, un fel de ghicitoare; o descumpănea însă rolul pe care-l juca șahul în toată povestea. *Îl juca*. Poate că era vorba doar de asta, de un joc.

Simți o exasperare enervantă, la fel ca atunci când se vedea obligată să recurgă la bisturiu ca să elimine un strat de vernis rebel, și-și încrucișă mâinile sub cap, închizând ochii. Deschizându-i, întâlni din nou profilul cavalerului necunoscut, atent la partidă, cu fruntea încruntată într-o concentrare gravă. Avea un aer plăcut; fusese, de bună seamă, un bărbat atrăgător. Înfățișarea-i era nobilă, cu o aură de demnitate măiestrit pusă în relief pe fundalul ce împrejmuia figura. În plus, poziția capului său coincidea exact cu întretăierea liniilor care, în pictură, constituiau *Secțiunea de Aur*, legea de compoziție picturală care, spre a echilibra figurile dintr-un tablou, folosea drept model pictorii clasici de pe vremea lui Vitruviu…

Descoperirea o făcu să se înfioare. După toate regulile, dacă atunci când a pictat tabloul Van Huys ar fi urmărit să evidențieze figura ducelui Ferdinand de Ostenburg – căruia i se cuvenea, fără îndoială, prin calitatea sa, această onoare –, l-ar fi plasat în punctul de aur de intersectare, nu în stânga compoziției. Același lucru se putea spune despre Beatrice de Burgundia, care mai și ocupa un plan secundar, lângă fereastră, în dreapta. Era, prin urmare, logic să se creadă că acea misterioasă partidă de șah era prezidată nu de duci, ci de RUTGIER AR. PREUX, posibil Roger de Arras. Însă Roger de Arras era mort.

Se duse la unul din rafturile pline cu cărți, fără a-și lua ochii de la tablou, privindu-l peste umăr de parcă, întorcând capul, cineva avea să se miște în el. Blestematul de Pieter van Huys, spuse aproape cu voce tare, care născocise ghicitori ce-i răpeau ei somnul, după cinci sute de ani. Luă tomul de *Istoria artei* de Amparo Ibáñez, dedicat picturii flamande, și se duse să se așeze pe sofa, ținându-l pe genunchi. Van Huys, Pieter. Bruges 1415 – Gand 1481… Aprinse a nu știu câta țigară.

„.. *Deși nu disprețuia broderia, bijuteriile și marmura pictorului de curte, Van Huys este în esență burghez prin atmosfera familială a scenelor sale și prin privirea pozitivă, căreia nu îi scapă nimic. Influențat de Jan van Eyck, dar mai cu seamă de maestrul lui, Robert Campin, pe care îi îmbină plin de iscusință, aruncă o privire liniștită de flamand asupra lumii, oferind o analiză senină a realității. Dar, mereu partizan al simbolismului, imaginile lui conțin și lecturi paralele (flaconul de cristal închis sau poarta în zid, ca indicii ale virginității Mariei, în tabloul lui* Fecioara din Oratoriu, *jocul de umbre ce se confundă în cămin, în* Familia lui Lucas Bremer *etc.*). *Măiestria lui Van Huys se manifestă în personajele și obiectele delimitate prin contururi ferme, și prin punerea în slujba problemelor celor mai arzătoare ale picturii vremii, ca organizarea plastică a suprafeței, contrastul neîntrerupt între penumbra interiorului și luminozitatea zilei sau umbrele ce se schimbă în funcție de suportul peste care se aștern*.

Opere conservate: Portretul aurarului Wilhelm Walhuus (*1448*), *Metropolitam Museum*, *New York*; Familia lui Lucas Bremer (*1452*), *Galeriile Uffizi*, *Florența*; Fecioara din Oratoriu (*aproximativ 1455*), *Muzeul Prado*, *Madrid*; Cămătarul din Louvain (*1475*), *Colecție particulară*, *New York*; Portretul negustorului Matias Conzini și al soției sale (*1458*), *Colecție particulară*, *Zurich*; Tripticul din Anvers (*aproximativ 1461*), *Pinacoteca din Viena*; Cavalerul și Diavolul (*1462*), *Rijksmuseum*, *Amsterdam*, Partida de șah (*1471*), *Colecție particulară*, *Madrid*; Coborârea de pe Cruce (*aproximativ 1478*), *Catedrala din Saint Bavon*, *Gand*.

La ora patru în zorii zilei, cu gura amară de atâta cafea și tutun, Julia își terminase lectura. Istoria pictorului, tabloului și personajelor devenea în sfârșit aproape palpabilă. Nu mai erau simple imagini pe un panou de stejar, ci ființe vii care ocupaseră un timp și un spațiu între viață și moarte. Pieter van Huys, pictor. Ferdinand Altenhoffen și soția sa, Beatrice de Burgundia.

Și Roger de Arras. Fiindcă Julia găsise dovada că acel cavaler din tablou, jucătorul care studia poziția pieselor de șah cu atenția taciturnă a celui a cărui viață depindea de aceasta, era într-adevăr Roger de Arras, născut în 1431 și mort în 1469, la Ostenburg. Nu încăpea nici cea mai mică îndoială cu privire la aceasta, și nici la faptul că misterioasa verigă care îl lega de celelalte personaje și de pictor era tabloul acela, executat la doi ani după moartea lui. O moarte a cărei descriere minuțioasă o avea acum pe genunchi, într-o pagină fotocopiată din *Cronica* lui Guichard de Hainaut:

„... *Și astfel, la Botezul Sfinților Regi din acel an o mie patru sute șaizeci și nouă, când seniorul Ruggier d'Arras se plimba în amurg, după cum îi era obiceiul, pe lângă șanțul numit de la Poarta de Răsărit, un arbaletier postat acolo i-a străpuns pieptul dintr-o parte într-alta cu o săgeată. Rămase locului seniorul d'Arras strigând în gura mare după împărtășanie, dar când veniră în fugă să-i dea ajutor își dăduse sufletul din pricina rănii larg căscate. Moartea seniorului Ruggier – model de cavaler și gentilom desăvârșit – a fost deplânsă amarnic de facțiunea din Ostenburg partizană Franței, căreia – se spune – îi era adept. Din pricina acestei nenorociri s-au ridicat voci acuzându-i de crimă pe susținătorii casei de Burgundia. Alții au atribuit infama ucidere unei intrigi provocate de legături de dragoste, după care nefericitul senior d'Arras se dădea în vânt. S-a susținut chiar că însuși ducele Ferdinand era făptașul ascuns, prin mijlocirea unui al treilea, din pricină că seniorul Ruggier ar fi îndrăznit să se tânguie de iubire pentru ducesa Beatrice. Și bănuiala unei asemenea ticăloșii l-a însoțit pe duce până la moarte. Și astfel se sfârși cumplita întâmplare fără ca ucigașii să fie găsiți în veci, vorbindu-se pe la colțuri că au scăpat ocrotiți de mâini puternice. Și astfel dreptatea a fost lăsată în seama Domnului. Iar seniorul Ruggier era frumos la trup și la chip, în pofida războaielor purtate pentru coroana Franței, înainte de a se duce la Ostenburg în slujba ducelui Ferdinand, cu care crescuse împreună din*

fragedă tinerețe. Și a fost plâns amarnic de multe doamne. Și avea vârsta de treizeci și opt de ani și era în plină putere când a fost omorât...”

Julia stinse lampa și rămase pe întuneric, cu capul sprijinit de speteaza sofalei, cercetând punctul luminos al țigării aprinse pe care o ținea în mână. Nu-i era cu putință să vadă tabloul în fața ei, dar nici nu avea nevoie. Avea întipărit pe retină și în memorie până și cel mai mărunt detaliu al tabloului flamand, îl putea vedea cu ochii deschiși în beznă.

Căscă, frecându-se cu palmele la ochi. Simțea un amestec de oboseală și euforie, o stranie senzație de triumf incomplet, dar incitant, ca presentimentul, înfiripat la mijlocul unei curse lungi, că e cu putință să-și atingă scopul. Reușise să ridice un capăt al vălului și mai rămâneau încă multe de verificat; dar un lucru era limpede ca lumina zilei: în tabloul acela nu exista capriciu sau hazard, ci executarea atentă a unui plan prestabilit, îndeplinirea unui obiectiv rezumat în întrebarea ascunsă *cine l-a ucis pe cavaler*?, pe care cineva, de nevoie sau de teamă, o acoperise sau poruncise să fie acoperită. Și, oricare ar fi fost adevărul, Julia avea să-l descopere. În momentul acela, fumând pe întuneric, năucă de somn și de oboseală, cu mintea plină de imagini medievale, de trăsături de penel sub care șuierau săgeți de arbaletă trase pe la spate și pe înserat, tânăra nu se mai gândea să restaureze tabloul, ci să-i deslușească secretul. Ar fi nostim, își zise, pe punctul de a fi doborâtă de somn, ca acum, când toți protagoniștii acelei povești nu erau decât niște schelete prefăcute în pulbere în mormintele lor, ea să izbutească să dea răspuns la întrebarea pe care un pictor flamand numit Pieter van Huys o lansa, ca o enigmă provocatoare, după cinci veacuri de tăcere.

2.

Lucinda, Octavio, Scaramouche

„S-ar spune că e trasat ca o uriașă tablă de șah, zise Alicia la sfârșit.”

L. Carroll

Clopoțelul de la ușă începu să sune când Julia intră în magazinul de antichități. I-au fost de ajuns câțiva pași ca să se simtă învăluită de o atmosferă primitoare, de pace familiară. Primele ei amintiri se confundau cu acea diafană lumină aurită, printre mobile de epocă, sculpturi în lemn și coloane baroce, dulăpioare grele din esență de nuc, obiecte de fildeș, covoare, porțelanuri și tablouri cu patină întunecată, din care personaje îndoliate și grave îi priveau, cu ani în urmă, jocurile de copil. Multe obiecte fuseseră vândute între timp și înlocuite cu altele; însă efectul încăperilor pestrițe, luminozitatea ce se strecura peste piesele vechi expuse într-o dezordine armonioasă rămâneau neschimbate. Ca și culorile delicatelor bibelouri de porțelan din *commedia dell’arte* semnate de Bustelli: o Lucinda, un Octavio și un Scaramouche care erau mândria lui César și distracția favorită a Juliei pe vremea copilăriei. Poate din această pricină n-a vrut anticarul să se despartă niciodată de ele și le mai păstra încă într-o vitrină în fundul magazinului, lângă glasvandul care dădea spre curtea interioară, unde obișnuia să stea să citească – Stendhal, Mann, Sabatini, Dumas, Conrad – în așteptarea clinchetelor clopoțelului ce anunța sosirea vreunui client.

— Bună, César.

— Bună, micuța mea prințesă.

César avea peste cincizeci de ani – Julia n-a reușit niciodată să-i smulgă mărturisirea vârstei lui exacte – și niște ochi albaștri veseli și mucaliți, asemănători celor ai unui băiat năzdrăvăn care și-ar afla desfătarea cea mai mare contrazicând mereu

lumea în care era obligat să trăiască. Avea părul alb, ondulat cu grijă – ea bănuia că și-l vopsea de mai multă vreme –, și-și menținea o siluetă de invidiat, poate puțin cam lată în șolduri, siluetă pe care știa să și-o pună în valoare prin costume croite fără cusur; tot ce li se putea reproșa, în realitate, e faptul că păreau o idee prea îndrăznețe pentru vârsta lui. Nu folosea niciodată cravată, nici măcar la cele mai selecte evenimente sociale, ci splendide fulare italienești, înnodate sub gulerul desfăcut al cămășii, veșnic de mătase, cu inițialele lui brodate cu fir albastru sau alb în dreptul inimii. În afară de asta, avea una din cele mai ample și rafinate culturi pe care le cunoscuse Julia în viața ei și la nimeni ca la el nu se oglindea mai limpede principiul că politețea desăvârșită, la persoanele de mare calitate, este cea mai înaltă expresie de dispreț față de restul lumii. Din anturajul anticarului, și poate că acest concept se putea aplica întregii omeniri, Julia era singura ființă care se bucura de politețea aceea, știindu-se la adăpost de dispreț. Pentru că de când era în stare să judece singură, anticarul fusese pentru ea o curioasă combinație de părinte, confident, prieten și îndrumător spiritual, fără a fi întocmai niciunul din aceștia.

— Am o problemă, César.

— Iartă-mă. *Avem* o problemă, în acest caz. Așa că povestește-mi tot.

Și Julia i-a povestit. Fără a omite nimic, nici măcar inscripția ascunsă la a cărei dezvăluire anticarul a ridicat doar din sprâncene. Erau așezați lângă glasvand și César o asculta, ușor aplecat spre ea, picior peste picior, cu o mână care etala un topaz prețios montat în aur, așezată dezinvolt peste ceasul Patek Philippe de la încheietura celeilalte. Gestul acela al său, plin de distincție, nestudiat, sau care încetase poate de multă vreme să mai fie, era cel cu care-i seducea atât de lesne pe tinerii frământați de neliniști și în căutare de senzații rafinate, pictori, sculptori sau artiști în devenire, pe care César obișnuia să-i ia sub aripa-i protectoare, plin de devotament și perseverență, ce-i drept, și care mergea dincolo de durata, niciodată prelungită, a relațiilor lui sentimentale.

„— Viața e scurtă și frumusețea efemeră, mica mea prințesă – o melancolie mucalită se desprindea de pe buzele lui César când adopta, aproape în șoaptă, tonul acela confidențial. Și-ar fi

nedrept s-o avem veșnic… Partea frumoasă e să înveți un puișor de vrabie să zboare, fiindcă în libertatea lui intră implicit renunțarea ta… înțelegi subtilitatea parabolei?”

Julia – așa cum recunoscuse cu glas tare, într-un rând când el o acuză, pe jumătate măgulit, pe jumătate amuzat, că îi face o scenă de gelozie – simțea față de puișorii aceia de vrabie care zburătăceau în jurul lui César o inexplicabilă iritare, pe care numai afecțiunea ei pentru anticar și înțelegerea rațională că acesta se bucura pe deplin de dreptul de a-și trăi propria viață o împiedicau să și-o exteriorizeze. Așa cum arăta Menchu, cu obișnuita-i lipsă de tact: „Ce se întâmplă cu tine, fata mea, pare un complex al Electrei travestită în Oedip, sau invers…” Și, spre deosebire de César, parabolele lui Menchu puteau deveni copleșitor de explicite.

Când Julia termină de povestit istoria tabloului, anticarul rămase tăcut, evaluând toate datele. Apoi dădu din cap în chip de încuviințare. Nu părea impresionat – în materie de artă, și în momentul acela, puține lucruri îl mai impresionau –, dar sclipirea glumeață din ochi lăsă loc unei străfulgerări de interes.

— Fascinant, spuse, și Julia înțelese imediat că se putea bizui pe el. De când era copil, cuvântul acela a fost întotdeauna o incitare la complicitate și la aventură pe urmele unui secret: comoara piraților ascunsă într-un sertar al comodei stil regina Isabel – pe care el a vândut-o până la urmă Muzeului Romantic – sau imaginara poveste a doamnei înveșmântate în dantele și atribuită lui Ingres, al cărui amant, ofițer de husari, a murit la Waterloo strigându-i numele în focul atacului cavaleriei… În felul acesta, purtată de mâna lui César, trăise o sută de aventuri într-o sută de vieți; și, invariabil, în toate și în fiecare din ele, a învățat de la el să prețuiască frumusețea, devotamentul și duioșia, ca și gingașa și mistuitoarea plăcere ce se putea extrage din contemplarea unei opere de artă, a texturii străvezii a unui porțelan, a umilului reflex al unei raze de soare pe un perete, descompus de cristalul pur în splendida-i gamă de culori.

— Mai întâi și mai întâi, spunea acum César, trebuie să aruncăm o privire temeinică acestui tablou. Pot să vin la tine mâine seară, pe la șapte și jumătate.

— Bine, îl privi ea cu precauție. Dar e posibil să vină și Álvaro.

Dacă anticarul a fost surprins, n-a mărturisit-o. Se mulțumi să strâmbe din buze cu o grimasă plină de cruzime.

— Minunat. A trecut multă vreme de când nu l-am mai văzut pe porcul ăsta, așa că o să fiu încântat să-mi arunc săgețile înveninate, învăluite în perifraze transparente.

— Te rog, César.

— Nu-ți face griji, iubito. O să fiu plin de bunăvoință, date fiind circumstanțele… Mâna mea o să rănească, într-adevăr, dar fără să verse sânge pe covorul tău persan. Care, dacă tot veni vorba, cam are nevoie să fie curățat.

Se uită la el, înduioșată, și-și puse mâinile peste ale lui.

— Te iubesc, César.

— Știu. E firesc; aproape toată lumea pățește la fel.

— De ce-l urăști atât de mult pe Álvaro?

Era o întrebare stupidă și el o privi cu un reproș blând.

— Te-a făcut să suferi, răspunse grav. Dacă mi-ai da voie, aș fi în stare să-i scot ochii și să-i arunc la câini, pe drumurile prăfuite ale Tebei. Totul foarte clasic. Tu ai putea juca rolul corului; mi te închipui răpitor de frumoasă într-un peplu, ridicându-ți brațele goale spre Olimp, și zeii romani sforăind acolo sus, beți criță.

— Însoară-te cu mine. Chiar acum.

César îi luă o mână și i-o sărută, atingând-o ușor cu buzele.

— Când ai să mai crești, mica mea prințesă.

— Am crescut.

— Nu încă. Dar când ai să mai crești, Alteță, voi îndrăzni să-ți spun că te-am iubit. Și că zeii, trezindu-se, nu mi-au luat chiar totul. Doar regatul – păru că meditează –, ceea ce, dacă ne gândim bine, e o bagatelă.

Era un dialog intim și plin de amintiri, de tâlcuri împărtășite, tot atât de vechi ca prietenia lor. Rămaseră tăcuți, însoțiți de tic-tacul ceasurilor centenare, care drămuiau mai departe trecerea timpului, în așteptarea unui cumpărător.

— Pe scurt, spuse César după o clipă. Dacă am înțeles bine, e vorba de descoperirea unui asasinat.

Julia îl privi, surprinsă.

— E ciudat să spui așa ceva.

— De ce? E vorba de ceva de genul ăsta. Faptul că s-a petrecut în secolul al cincisprezecelea nu schimbă lucrurile…

— Mda. Însă cuvântul acesta, asasinat, pune totul într-o lumină mai sinistră – îi zâmbi neliniștită anticarului. Se prea poate ca azi noapte să fi fost prea obosită ca să văd povestea în

această lumină, dar până acum o considerasem doar un joc; ceva asemănător cu descifrarea unor hieroglife… Un fel de chestiune personală. De amor propriu.

— Și?

— Păi, vii tu cât se poate de natural, vorbind de descoperirea unui asasinat *real*, iar eu ajung să înțeleg… se opri un moment cu gura deschisă, parcă apropiindu-se de marginea unei prăpăstii. Îți dai seama? Cineva l-a asasinat pe Roger de Arras, sau a poruncit ca acesta să fie asasinat de ziua Regilor Magi a anului o mie patru sute șaizeci și nouă. Și identitatea asasinului se află în tablou – se îndreptă pe scaun, împinsă de propria-i incitare. Am putea lămuri o enigmă de cinci veacuri… Poate rațiunea pentru care o mică parte din istoria Europei s-a desfășurat într-un anume fel și nu altminteri… Imaginează-ți ce cotă poate atinge *Partida de șah* la licitație, dacă reușim să dovedim toate astea!

Se ridicase și-și sprijinea mâinile pe marmura trandafirie a unui gheridon. La început surprins și apoi uluit, anticarul încuviință.

— Milioane, iubito, confirmă cu un oftat, pentru mai multă certitudine. Multe milioane, medită convins. Cu publicitatea adecvată, Claymore poate mări de trei sau patru ori prețul de pornire al licitației… O comoară, tabloul ăsta al tău. Într-adevăr.

— Trebuie s-o vedem pe Menchu. Neîntârziat.

César făcu un semn că nu, luându-și un aer de rezervă îmbufnată.

— Ah, asta nu, în niciun caz, dragoste. În ruptul capului. Pe mine să nu mă amesteci în povești cu Menchu a ta… Eu, de pe margine, fac tot ce vrei tu, ca matador.

— Nu fi prost. Am nevoie de tine.

— Și-ți stau la dispoziție, iubito. Dar nu mă obliga să am a face cu această Nefertiti restaurată și cu proxeneții ei de gardă, niște tipi groaznic de vulgari. Prietena asta a ta îmi dă dureri de cap – își duse mâna la tâmplă. Chiar aici. Vezi?

— César …

— Bine, mă predau. *Vae victis*. O s-o văd pe Menchu a ta.

Îl sărută zgomotos pe obrajii bine bărbieriți, mirosindu-i aroma de smirnă. César își cumpăra parfumurile la Paris și fularele la Roma.

— Te iubesc, anticarule. Mult.

— Periuță. Lingușeală și nimic mai mult. Să nu mă tămâiezi tu pe mine, la vârsta mea!

•

Menchu își cumpăra și ea parfumurile la Paris, dar erau mai puțin discrete ca ale lui César. Sosi cu un val de *Rumba* de la Balenciaga, precedând-o ca un herald prin holul de la Palace, grăbită și fără Max.

— Am vești – își atinse nasul cu un deget înainte de a se așeza și aspiră scurt și sacadat. Făcuse o escală tehnică la toaletă și încă mai avea câteva minuscule fire de praf alb lipite de buza superioară; Julia știa că asta era cauza aerului ei ștrengar și lucid. Don Manuel ne așteaptă acasă la el să vorbim despre afacere.

— Don Manuel?

— Proprietarul tabloului, dragă. Parcă te-ai prostit. Bătrânelul meu încântător.

Comandară cocteiluri slabe și Julia își puse prietena la curent cu rezultatele cercetării. Menchu făcea ochii mari cât cepele, calculând procentaje.

— Asta schimbă lucrurile – socotea iute pe degetele cu unghii lăcuite, roșii ca sângele, pe fața de masă croșetată de pe gheridon. Cei cinci la sută ai mei nu-mi mai ajung, așa că o să le dau bătaie de cap celor de la Claymore: din comisionul de cincisprezece la sută din prețul pe care îl atinge tabloul la licitație, șapte și jumătate pentru ei și șapte și jumătate pentru mine.

— Nu vor accepta. E mult sub beneficiul lor obișnuit.

Menchu izbucni în râs, cu marginea paharului între dinți. O să fie atât sau nimic. Sotheby's sau Christie's erau la o aruncătură de băț și aveau să scoată țipete de plăcere la perspectiva de a pune mâna pe tabloul lui Van Huys. Vor fi obligați să accepte sau s-o lase baltă.

— Și proprietarul? Poate că bătrânelul tău va avea ceva de spus. Închipuiește-ți că se hotărăște să trateze direct cu Claymore. Sau cu alții.

Menchu făcu o grimasă șmecheră.

— Nu poate. Mi-a semnat o hârtiuță – arătă spre fusta ei scurtă, ce descoperea generos picioarele în ciorapi negri. Pe deasupra, am venit și în uniformă de campanie, cum vezi. Don Manuel al meu va accepta de voie, de nevoie, sau mă fac

călugăriță – își puse picior peste picior și apoi reveni la poziția dinainte în cinstea clientelei masculine din hotel, de parcă ar fi încercat să verifice efectul, înainte de a-și fixa atenția asupra paharului de cocteil, satisfăcută. În ce te privește…

— Eu vreau unu și jumătate din cei șapte și jumătate ai tăi.

Menchu strigă ca din gură de șarpe. Asta însemna o grămadă de bani, zise scandalizată. De trei sau patru ori mai mult decât stabiliseră pentru restaurare. Julia o lăsă să protesteze pe când își scotea din geantă un pachet de Chesterfield și-și aprindea o țigară.

— Nu m-ai înțeles, lămuri ea, scoțând fumul pe nări. Onorariile pentru munca mea vor fi scăzute din ce-i revine lui don Manuel al tău din prețul obținut la licitație… Celălalt procentaj este în plus: din beneficiul tău. Dacă tabloul se vinde cu o sută de milioane, șapte și jumătate vor fi pentru Claymore, șase pentru tine și unul și jumătate pentru mine.

— Ca să vezi, Menchu dădu din cap, neîncrezătoare. Și păreai atât de sfioasă, cu pensulele și vopselele tale. Atât de inofensivă.

— Vezi bine. Frate-frate, dar brânza-i pe bani.

— Mă îngrozești, pe cuvânt. Am încălzit o viperă la sânul meu stâng, ca Aida. Sau a fost Cleopatra?… Nu știam că te pricepi atât de bine la treaba cu procentajele.

— Pune-te în locul meu. La urma urmelor, eu am descoperit afacerea asta – își flutură degetele în dreptul nasului prietenei ei. Cu mânuțele astea.

— Profiți că am inima delicată, șarpe mititel!

— În schimb, ai obrazul gros.

Menchu suspină, melodramatic. Însemna să-i ia de la gură pâinea lui Max al ei, dar puteau ajunge la o înțelegere. Prietenia era prietenie, între altele. În clipa aceea se uită spre ușa barului și-și luă un aer intrigat. Chiar așa. Vorbești de lup…

— Max?

— Nu fi nesuferită. Max e o comoară – făcu o mișcare cu ochii, invitând-o să-l cerceteze pe ascuns. Tocmai a intrat Paco Montegrifo de la Claymore. Și ne-a văzut.

Montegrifo era directorul sucursalei Claymore din Madrid. Înalt și atrăgător, în jur de patruzeci de ani, se îmbrăca precum un prinț italian, cu eleganță sobră. Cărarea din păr era la fel de

impecabilă ca și cuvintele lui, și când zâmbea arăta un șir lung de dinți, prea perfecți pentru a fi naturali.

— Bună ziua, doamnelor. Ce întâmplare fericită!

Rămase în picioare, în vreme ce Menchu făcea prezentările.

— Am văzut câteva din lucrările dumneavoastră, îi spusese Juliei, când află că ea era cea care se ocupa de Van Huys. N-am decât un cuvânt: desăvârșite.

— Mulțumesc.

— Vă rog. Nu încape îndoială că *Partida de șah* va fi la aceeași înălțime, își arătă din nou șirul alb al dinților cu un zâmbet profesional. Ne-am pus mari speranțe în tabloul acesta.

— Și noi la fel, zise Menchu. Mai mult decât vă închipuiți.

Montegrifo trebuie să fi perceput un ton special în acest comentariu, căci ochii lui căprui se tulburară. Nu-i prost deloc, se gândi Julia pe dată, în timp ce specialistul în licitații făcea un gest spre un scaun liber. Îl așteptau niște cunoscuți; dar mai puteau aștepta câteva minute.

— Îmi dați voie?

Făcu un semn negativ chelnerului care se apropia și luă loc în fața lui Menchu. Cordialitatea lui rămânea intactă, dar acum se putea percepe în ea o anumită nerăbdare circumspectă, ca și cum s-ar strădui să capteze o notă îndepărtată și discordantă.

— E vreo problemă? întrebă calm.

Proprietara galeriei dădu din cap în semn că nu. Nicio problemă, în principiu. Nimic care să fie motiv de îngrijorare. Dar Montegrifo nu părea îngrijorat, ci doar interesat în mod politicos.

— Poate, conchise Menchu după o ezitare, trebuie să revedem condițiile contractului.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Montegrifo o privea așa cum se putea uita, în toiul unei licitații, la un client care nu era în stare să-și țină firea.

— Doamna mea, Claymore este o casă foarte serioasă.

— N-am nicio îndoială, răspunse Menchu cu aplomb. Dar o cercetare a tabloului lui Van Huys dezvăluie date importante care îi măresc valoarea.

— Experții noștri în evaluare n-au găsit nimic în acest sens.

— Cercetarea s-a făcut după evaluarea experților dumneavoastră. Descoperirea – aici Menchu păru din nou că șovăie o clipă, ceea ce nu trecu neobservat – nu este la vedere.

Montegrifo se întoarse spre Julia cu un aer gânditor. Ochii îi erau reci ca gheața.

— Ce-ați descoperit? întrebă blând, ca un confesor care ar invita pe cineva să-și descarce conștiința.

Julia se uită la Menchu, nehotărâtă.

— Nu cred că eu…

— Nu suntem autorizate, interveni Menchu, în defensivă. Cel puțin, nu astăzi. Trebuie să primim mai întâi instrucțiuni de la clientul meu.

Montegrifo dădu ușor din cap. Apoi, cu o mișcare elegantă de om de lume, se ridică încet în picioare.

— Îmi dau seama. Scuzați-mă.

Păru pe punctul să adauge ceva, dar se mulțumi s-o privească pe Julia plin de curiozitate. N-avea un aer îngrijorat. Numai la despărțire își manifestă speranța – o făcu fără să-și ia ochii de la tânără, deși cuvintele lui se adresau lui Menchu – ca descoperirea, sau ce o fi de fapt, să nu schimbe aranjamentul stabilit. Apoi, după ce salută cu respect, se îndepărtă printre mese, ducându-se să se așeze în celălalt capăt al sălii, la masa ocupată de o pereche cu aspect de străini.

Menchu își privea paharul cu un aer întristat.

— Am făcut o gafă.

— De ce? Mai curând sau mai târziu trebuie să afle.

— Știu. Dar tu nu-l cunoști pe Paco Montegrifo; sorbi din cocteil, uitându-se prin pahar la specialistul în licitații. Așa cum îl vezi, cu manierele și înfățișarea lui de bărbat bine, dacă l-ar cunoaște pe don Manuel, s-ar duce în goană să afle ce se întâmplă, ca să ne lase pe noi afară.

— Crezi?

Menchu izbucni într-un râs sarcastic. Paco Montegrifo aveau un curriculum fără secrete pentru ea.

— Are papagal și stil, e lipsit de scrupule și în stare să miroasă o afacere de la patruzeci de kilometri – plesni din limbă admirativ. Se mai spune că exportă ilegal opere de artă și că e un artist în mituirea preoților de țară.

— Chiar și așa, face o impresie bună.

— Din asta trăiește. Din a face impresie bună.

— Ce nu înțeleg eu, având în vedere antecedentele, e de ce nu te-ai dus la alt specialist în licitații?…

Proprietara galeriei ridică din umeri. Faptul că-i cunoștea viața și secretele n-avea nicio legătură. Prestația lui la Claymore era impecabilă.

— Te-ai culcat cu el?

— Cu Montegrifo? izbucni într-un hohot de râs. Nu, dragă. E departe de a fi genul meu.

— Eu îl găsesc atrăgător.

— Păi, ai vârsta potrivită pentru asta, scumpo. Eu prefer canaliile nesuferite, ca Max, care veșnic par a fi pe punctul să-ți dea două palme... Sunt mai buni la pat și, pe termen lung, îți ies mai ieftin.

•

— Dumneavoastră, bineînțeles, sunteți prea tinere.

Stăteau și beau cafea în jurul unei măsuțe chinezești, lăcuite, lângă o verandă plină de plante verzi cu frunze bogate. La un gramofon vechi răsuna *Ofranda muzicală* a lui Bach. La răstimpuri, don Manuel Belmonte se întrerupea, ca și când anumite cadențe i-ar fi atras brusc atenția, și, după ce asculta puțin, bătea toba cu degetele în chip de ușor acompaniament pe brațul nichelat al scaunului cu rotile. Avea fruntea și mâinile stropite de petele maronii ce apar la bătrânețe. La încheieturile mâinilor și la gât i se vedeau vene albăstrii groase și noduroase.

— Asta trebuie să se fi întâmplat prin anii patruzeci, patruzeci și ceva..., adăugă bătrânul domn, și buzele-i uscate și crăpate desenară un zâmbet trist. Au fost vremuri grele și am vândut aproape toate tablourile. Mi-amintesc mai cu seamă de un Muñoz Degrain și de un Murillo. Biata mea Ana, odihnească-se în pace, nu și-a revenit niciodată după pierderea lui Murillo. O fecioară superbă, micuță, leită celor de la Prado... Își miji ochii, de parc-ar fi încercat să-și regăsească pictura aceea printre amintiri. A cumpărat-o un militar care a ajuns mai târziu ministru... García Pontejos, așa cred că se numea. A știut să profite grozav de situație, un nerușinat și jumătate. Ne-a plătit o nimica toată.

— Îmi închipui că a fost dureros să vă despărțiți de toate acestea. Menchu folosea un ton potrivit, plin de înțelegere; așezată în fața lui Belmonte, își oferea generos picioarele la vedere. Invalidul încuviință cu un gest resemnat, deprins de demult. Un gest din cele care se învață numai pe seama propriilor iluzii.

— N-am avut încotro. Chiar și prietenii și familia nevestei ne-au evitat după război, când am pierdut conducerea Orchestrei din Madrid. Era epoca aceea când se spunea: ori ești cu noi, ori împotriva noastră… Și eu nu eram cu ei.

Se opri câteva secunde și păru că-și îndreaptă atenția către muzica ce răsuna într-un colț al încăperii, printre mormane de discuri vechi vegheate de gravuri, în rame identice, având efigiile lui Schubert, Verdi, Beethoven și Mozart. După o clipă le privea iar pe Julia și pe Menchu, cu o clipire de surpriză, de parcă s-ar fi întors de departe și nu s-ar fi așteptat să le mai găsească acolo.

— Apoi m-am procopsit cu tromboza și lucrurile s-au complicat și mai mult. Din fericire, ne rămânea moștenirea nevestei, de care nimeni n-o putea lipsi. Și am putut păstra casa asta, câteva mobile și două sau trei tablouri bune, între care și *Partida de șah* – se uită melancolic la locul pustiu de pe peretele din salon, la cuiul gol, la urma dreptunghiulară pe care rama o lăsa pe tapet, și-și mângâie bărbia, unde câteva fire albe scăpaseră lamei de ras. Aceasta a fost întotdeauna pictura mea favorită.

— De la cine ați moștenit tabloul?

— De la o ramură colaterală, familia Moncada. Un unchi, frate cu bunicul. Ana era o Moncada după mamă. Unul din strămoșii ei, Luis Moncada, a fost intendentul lui Alessandro Farnese, pe la o mie cinci sute și ceva… respectivul don Luis trebuie să fi fost amator de artă.

Julia consultă documentația care se afla pe masă, lângă ceștile de cafea.

— „*Achiziționat în 1585*…”, spune aici. „*Posibil la Anvers*, *când a avut loc capitularea Flandrei și a Brabantului*…”

Bătrânul domn încuviință din cap și-și luă un aer de aducere-aminte, ca și cum ar fi fost martor la eveniment.

— Da. Se prea poate să fi fost pradă de război în cursul jefuirii orașului. Regimentul de infanterie de a cărui intendență se îngrijea strămoșul nevestei mele nu era alcătuit din oameni care bat la ușă și semnează o chitanță.

Julia răsfoia documentele.

— Nu există referințe anterioare acestui an, comentă. Vă amintiți de vreo istorie de familie în legătură cu tabloul? Tradiție orală sau ceva în genul ăsta. Orice pistă ne ajută.

Belmonte clătină din cap.

— Nu, din câte știu. Familia nevestei mele s-a referit întotdeauna la *Partida de șah* cu denumirea de *Tabloul flamand* sau *Tabloul Farnese*, fără îndoială ca să nu uite cum a achiziționat-o… A și figurat chiar cu aceste nume în cei aproape douăzeci de ani cât a fost expusă la Muzeul Prado, până când tatăl nevestei mele a recuperat tabloul, în o mie nouă sute douăzeci și trei, grație lui Primo de Rivera, prieten al familiei… Socru-meu a prețuit nespus tabloul lui Van Huys, fiindcă era amator de șah. De aceea, când a trecut în mâinile fetei lui, n-am vrut să-l vând niciodată.

— Și acum? întrebă Menchu.

Bătrânul domn păstră o clipă de tăcere, contemplându-și ceașca de parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— Acum lucrurile stau altfel – le privi cu prudență lucidă, mai întâi pe Menchu și apoi pe Julia; părea că-și râde de el însuși. Eu sunt un adevărat hârb; asta sare-n ochi – se bătu peste picioarele pe jumătate invalide cu palmele. Nepoata mea Lola și bărbatul ei se îngrijesc de mine, și eu trebuie să mă revanșez în vreun fel. Nu credeți?

Menchu bâigui o scuză. Nu intenționase să fie indiscretă. Astea erau probleme de familie, bineînțeles.

— Nu-i nimic de scuzat, nu vă faceți griji – Belmonte făcu un gest indulgent, ridicând două degete; ceva asemenea unei binecuvântări. E normal. Tabloul acesta valorează mulți bani, și atârnat în casă nu-i bun de nimic. Iar nepoții mei spun că nu le-ar pica prost un mic ajutor. Lola are pensia tatălui ei; dar bărbatu-său, Alfonso…, se uită la Menchu cu o privire ce reclama înțelegere. Dumneavoastră îl cunoașteți: n-a muncit în viața lui. Cât despre mine…, zâmbetul năzdrăvan reveni pe buzele bătrânului domn… Dacă v-aș spune cât trebuie să plătesc la Fisc în fiecare an, ca să am casa asta în proprietate și să trăiesc în ea, v-ar lua cu fiori.

— E un cartier bun, remarcă Julia. Și o casă bună.

— Da, însă pensia mea e ridicolă. De asta am tot vândut mici amintiri… Tabloul o să fie un respiro.

Rămase pe gânduri, clătinând încet din cap, deși nu foarte abătut; părea mai curând că se amuză de povestea aceea, ca și cum ar fi descoperit nuanțe de umor pe care numai el era în stare să le savureze. Julia își dădu seama de asta pe când își

scotea o țigară din pachet, întâlnindu-i privirea glumeață. Poate că ceea ce la prima vedere nu era decât o banală spoliere pusă pe seama unor nepoți fără scrupule însemna pentru el un curios experiment de laborator asupra lăcomiei din familie: „Unchiule, așa și pe dincolo, ne ții aici ca pe niște sclavi și pensia ta abia dacă ajunge să acopere cheltuielile; te-ai simți mai bine într-un cămin cu oameni de vârsta ta. Mare păcat de tablourile astea atârnate degeaba pe perete...” Acum, având în vedere atracția exercitată de tabloul lui Van Huys, Belmonte trebuia să se simtă în siguranță. Ajungea chiar și să-și recapete inițiativa după lungi ani de umilințe. Putea să-i ia zdravăn la rost pe nepoți, mulțumită tabloului.

Îi oferi pachetul de țigări și el șovăi, cu un zâmbet recunoscător.

— N-ar trebui, zise. Lola îmi îngăduie doar o cafea cu lapte și o țigară pe zi.

— La naiba cu Lola, răspunse tânăra, cu o spontaneitate care o surprinse chiar și pe ea. Menchu o privi speriată; dar bătrânul domn nu păru supărat. Dimpotrivă, îi adresă Juliei o privire în care ea crezu că deslușește o strălucire complice, stinsă imediat. Atunci își întinse degetele osoase ca să ia o țigară.

— În ce privește tabloul – spuse Julia, aplecându-se peste masă ca să-i aprindă țigara lui Belmonte –, a survenit ceva neprevăzut...

Bătrânul domn aspiră fumul cu plăcere, reținându-l în plămâni cât mai mult cu putință, și o privi cu ochi mijiți.

— Ceva neprevăzut, de bine sau de rău?

— De bine. Sub pictură a apărut o inscripție originală. Dacă o restaurăm, valoarea tabloului sporește – se trase în spate pe scaun, zâmbind. Dumneavoastră decideți.

Belmonte se uită la Menchu și apoi la Julia, ca și cum ar face o comparație secretă sau ar șovăi încercând să decidă care e mai leală. În cele din urmă, păru că s-a lămurit, căci, mai trăgând o dată lung din țigară, își sprijini mâinile pe genunchi cu o expresie satisfăcută.

— Dumneavoastră nu numai că sunteți frumoasă, dar păreți și foarte isteață, îi spuse Juliei. Sunt sigur că vă place și Bach.

— La nebunie.

— Explicați-mi despre ce e vorba, vă rog.

Și Julia îi explică.

— Ca să vezi – Belmonte clătina din cap, după o tăcere îndelungă și plină de neîncredere. Atâția ani uitându-mă acolo, la tablou, zi de zi, și să nu-mi închipui niciodată… – aruncă o scurtă privire spre locul gol cu urma tabloului lui Van Huys pe perete și-și întredeschise pleoapele, cu un zâmbet plăcut. Deci așa, pictorul era amator de șarade…

— Așa se pare, răspunse Julia.

Belmonte arătă gramofonul care continua să cânte într-un colț.

— Nu e singurul, spuse. Operele de artă care conțin jocuri și chei ascunse erau ceva obișnuit odinioară. Iată-l pe Bach, de pildă. Cele zece canoane din *Ofranda* sa ating perfecțiunea a tot ce a compus și totuși n-a lăsat scris niciunul de la cap la coadă… A făcut-o deliberat, ca și cum ar fi vorba de ghicitorile pe care i le propunea lui Friedrich al Prusiei… Un tertip muzical frecvent pe vremea aceea. Consta în a scrie o temă, însoțind-o de câteva indicații mai mult sau mai puțin enigmatice, și a lăsa ca acel canon, bazat pe tema respectivă, să fie descoperit de alt muzician sau interpret. De un alt jucător, la urma urmelor, fiind vorba de un joc.

— Foarte interesant, comentă Menchu.

— Nu știți cât de interesant. Bach, ca mulți artiști, era un potlogar. Recurgea mereu la trucuri ca să-și înșele auditoriul: tertipuri cu note și litere, variații năstrușnice, fugi insolite și, mai ales, avea un nemaipomenit simț al umorului. Bunăoară, în una dintre compozițiile sale pe șase voci, și-a introdus pe ascuns chiar numele, împărțit între două din vocile mai înalte. Dar astfel de lucruri nu se întâmplau doar în muzică: Lewis Caroll, care era matematician și scriitor, pe lângă mare amator de șah, obișnuia să incorporeze acrostihuri în poemele sale… Există modalități foarte inteligente de a ascunde lucrurile în muzică, în poeme și în picturi.

— Nu încape nicio îndoială, răspunse Julia. Simbolurile și cheile ascunse apar adesea în artă. Chiar și în arta modernă… Problema este că nu totdeauna dispunem de chei pentru a descifra aceste mesaje; mai cu seamă pe cele vechi – acum ea a fost cea care se uită gânditoare spre locul gol de pe perete. Dar cu *Partida de șah* avem câteva puncte de plecare. Putem să încercăm.

Belmonte se trase pe spate în scaunul cu rotile și dădu din cap, cu ochii poznași țintă la Julia.

— Țineți-mă la curent, spuse. Vă asigur că nimic nu mi-ar face mai mare plăcere.

•

Tocmai își luau rămas-bun în vestibul când sosiră nepoții. Lola era o femeie uscățivă, trecută bine de treizeci de ani, cu părul roșcat și ochii mici și hrăpăreți. Își ținea încă brațul drept în mâneca unei haine de blană, lângă cel stâng al bărbatului ei: un tip brunet și subțire, ceva mai tânăr decât ea, a cărui chelie prematură era atenuată de un bronz intens. Chiar și fără aluzia bătrânului domn cu privire la faptul că nepotul nu muncise în viața lui, Julia ar fi ghicit că acesta se încadra prin merite proprii în categoria celor dornici să-și ducă traiul cu cât mai mici eforturi. Trăsăturile lui, cărora ușoare pungi sub ochi îi dădeau un aer de destrăbălare, aveau o expresie vicleană, ușor cinică, pe care gura-i mare și expresivă, aproape ca de vulpoi, nu se deranja să-l dezmintă. Era îmbrăcat cu un blazer albastru cu nasturi aurîți, fără cravată, și avea aspectul neîndoios al celui care-și împarte din belșug timpul liber între cafenele de lux la ora aperitivului și baruri de noapte la modă, fără ca ruleta sau jocurile de cărți să aibă secrete pentru el.

— Nepoții mei, Lola și Alfonso, spuse Belmonte și se salutară, fără entuziasm din partea nepoatei, dar cu interes evident în ce-l privește pe soț, care-i reținu mâna Juliei ceva mai mult decât era necesar, pe când îi arunca o privire de expert, din cap până în picioare. Apoi se întoarse spre Menchu, adresându-i-se pe nume. Păreau că se cunoscuseră de multă vreme.

— Au venit pentru tablou, spuse Belmonte.

Nepotul plescăi din limbă.

— Tabloul, bineînțeles. Faimosul tău tablou.

Au fost puși la curent cu noua situație. Cu mâinile în buzunar, Alfonso zâmbea cu ochii la Julia.

— Dacă e vorba de a spori valoarea tabloului, sau a orice o fi, îi zise, mi se pare o veste excelentă. Puteți să vă întoarceți aici când doriți, să ne mai faceți astfel de surprize. Ne prăpădim după surprize.

Nepoata nu împărtășea satisfacția bărbatului ei.

— Trebuie să discutăm despre asta, spuse supărată… Cine garantează că n-o să stricați tabloul?

— Ar fi de neiertat, comentă Alfonso, neluându-și ochii de la Julia. Dar nu cred că această tânără doamnă ar fi în stare să ne facă așa ceva.

Lola Belmonte îi adresă bărbatului ei o privire nerăbdătoare.

— Tu să nu te amesteci. Asta-i treaba mea.

— Te înșeli, iubire – zâmbetul lui Alfonso deveni și mai larg. Avem regim de bunuri comune.

— Îți spun să nu te amesteci.

Alfonso se întoarse încet spre ea. Înfățișarea de vulpoi se accentuase. Acum, zâmbetul părea lamă de cuțit, și Julia se gândi, observându-l, că nepotul era poate mai puțin inofensiv decât părea la prima vedere. Nu trebuie să fie prea comod, își zise, să ai ceva de rezolvat cu un tip capabil să zâmbească astfel.

— Nu fi caraghioasă… Draga mea.

Era orice altceva în afară de iubire în acel *draga mea* și Lola Belmonte părea s-o știe mai bine decât oricine; o văzură cum își înfrânge cu greu umilința și disprețul. Menchu făcu un pas înainte, hotărâtă să intre în luptă.

— Am vorbit deja cu don Manuel, anunță. Și e de acord.

Acesta era alt aspect al problemei, se gândi Julia, care mergea din surpriză în surpriză. Fiindcă, din scaunul lui cu rotile, invalidul observase confruntarea cu mâinile încrucișate în poală, ca spectator rămas de bună voie în afara unei chestiuni la a cărei dezbatere asista totuși, cu interes malițios de *voyeur*.

Ciudate personaje, își spuse Julia. Ciudată familie.

— Într-adevăr, confirmă bătrânul domn fără a se adresa nimănui în particular. Eu sunt de acord, în principiu.

Nepoata își frângea mâinile însoțită de clinchet prelung de brățări. Părea tulburată sau furioasă. Poate amândouă la un loc.

— Dar, unchiule, trebuie să vorbim despre asta. Eu nu pun la îndoială buna credință a acestor doamne…

— Domnișoare, interveni soțul fără a înceta să-i zâmbească Juliei.

— Domnișoare sau ce-or fi – Lolei Belmonte îi venea greu să articuleze cuvintele, orbită de propria-i enervare. Trebuia să ne consulte și pe noi.

— În ce mă privește, zise bărbatul, au toată binecuvântarea.

Menchu îl cerceta fără rușine pe Alfonso și părea pe punctul de a-i spune ceva, dar n-o făcu. Apoi se uită la nepoată.

— Auziți ce spune soțul dumneavoastră.

— Mi-e totuna. Moștenitoarea sunt eu.

Din scaunul cu rotile, Belmonte ridică ironic una din mâinile-i descărnate, ca și cum cerea voie să intervină.

— Încă mai trăiesc, Lolita… Ce-ai să moștenești o să fie la timpul potrivit.

— Amin, zise Alfonso.

Bărbia osoasă a nepoatei se îndreptă spre Menchu, plină de venin, și, preț de o clipă, Julia crezu că avea să se năpustească asupra lor. Realmente putea fi periculoasă, cu unghiile-i lungi și aerul acela de pasăre de pradă, până într-atât încât se pregăti să-i țină piept, cu inima stimulată de adrenalină. Julia n-avea o formă fizică deosebită, dar în copilărie învățase de la César câteva figuri date sub centură, foarte folositoare pentru omorât pirați. Din fericire, violența nepoatei se mărgini la privire și la modul în care, întorcându-se cu spatele, părăsi vestibulul.

— O să aveți vești de la mine, zise. Și zgomotul furibund al tocurilor i se pierdu pe coridor.

Cu mâinile în buzunare, Alfonso zâmbea cu placidă seninătate.

— Nu trebuie să i-o luați în nume de rău, se întoarse spre Belmonte. Nu-i așa, unchiule?… Așa cum o vedeți, Lolita e totuși de aur cu adevărat… Bună ca pâinea caldă.

Invalidul încuviință din cap, distrat; se vedea limpede că era cu gândurile aiurea. Dreptunghiul gol de pe perete părea că-i atrage atenția, de parcă acolo se aflau înrămate semne misterioase pe care era în stare să le citească numai el, cu ochi-i istoviți.

•

— Așadar îl cunoșteai pe nepot, zise Julia, de îndată ce ajunseseră în stradă.

Menchu, care privea vitrina unui magazin, făcu un gest afirmativ.

— De multă vreme, spuse, înclinându-se ca să vadă prețul unor pantofi. Trei sau patru ani, cred.

— Acum îmi explic povestea cu tabloul… Nu bătrânul ți-a propus afacerea, ci el.

Menchu, zâmbi, perfidă.

— Meriți un premiu, scumpo. Nu greșești. Am avut o relație, adică ceea ce tu, atât de rezervată, numești *affaire*… A trecut

mult timp de atunci, dar când i s-a năzărit treaba cu Van Huys, a avut gentilețea să se gândească la mine.

— Și de ce nu s-a apucat să negocieze chiar el?

— Pentru că nimeni nu are încredere în el, inclusiv don Manuel…, izbucni în râs. Alfonsito Lapena, mai cunoscut sub porecla *Cartoforul*, datorează bani până și lustragiului. Acum câteva luni a scăpat ca prin urechile acului de închisoare. O poveste cu cecuri fără acoperire.

— Și din ce trăiește?

— Din ce ia de la nevastă, din taparea unor fraieri și din nerușinarea lui.

— Și se bizuie pe tabloul lui Van Huys ca să iasă din încurcături.

— Da. E înnebunit să-l prefacă în grămăjoare de fise la masa verde.

— Pare un escroc și jumătate.

— Este. Dar am slăbiciune pentru golani, și Alfonso mi-e simpatic – rămase o clipă pe gânduri. Cu toate că nici aptitudinile lui tehnice, din câte îmi amintesc, nu merită o medalie. Este… Cum să-ți spun? – reflectă în căutarea definiției potrivite. Foarte puțin imaginativ, înțelegi? Nu se compară cu Max, nici pe departe. Monoton, știi cum e: genul bonjour și la revedere. Dar râzi grozav cu el. Spune niște bancuri porcoase încântătoare.

— Nevastă-sa știe?

— Bănuiesc că miroase ceva, că nu-i proastă. De asta face mutra aia. Cățeaua.

3.

O problemă de șah

„Nobilul joc are abisuri unde adesea vreun suflet nobil a pierit.”

Un vechi maestru german

— Eu cred, zise anticarul, că-i vorba de o problemă de șah.

De o jumătate de oră bună schimbau impresii în fața tabloului. César în picioare, rezemat de perete, cu un pahar de gin cu lămâie, ținut elegant între degetul mare și arătător. Menchu stătea pe sofa, cu un aer sfârșit. Julia își mușca o unghie așezată pe covor, cu scrumiera între picioare. Toți trei priveau pictura ca și cum s-ar fi aflat în dreptul unui televizor. Culorile lui Van Huys li se întunecau în fața ochilor, pe măsură ce se stingea ultima lumină a amurgului prin lucarna din tavan.

— Poate aprinde careva vreo lampă? sugeră Menchu. Am senzația că orbesc încetul cu încetul.

César apăsă pe butonul din spatele lui și o lumină indirectă, reflectată pe pereți, le readuse viață și culoare lui Roger de Arras și ducilor de Ostenburg. Aproape în același timp, orologiul de pe perete bătu de opt ori, în ritmul pendulei alungite din alamă aurită. Julia mișcă din cap, pândind pe scară zgomot de pași inexistenți.

— Álvaro întârzie, spuse, și-l văzu pe César făcând o grimasă.

— Oricât de târziu vine prostănacul ăsta, mormăi anticarul, întotdeauna va fi prea curând.

Julia îi adresă o privire de reproș.

— Ai promis să fii corect. Nu uita.

— Nu uit, prințesă. O să-mi înfrâng instinctele criminale, numai datorită devotamentului față de tine.

— O să-ți fiu veșnic recunoscătoare.

— Așa sper – anticarul își privi ceasul de la mână de parcă n-ar fi avut încredere în cel de pe perete, un dar de demult din partea lui. Dar porcul ăsta nu-i prea punctual, să zicem.

— César.

— E-n regulă, iubito. O să tac.

— Nu, să nu taci. Julia arătă spre tablou. Spuneai că e vorba de o problemă de șah...

César încuviință. Făcu o pauză teatrală pentru a-și muia buzele în băutură, ștergându-și-le mai apoi cu o batistă de un alb imaculat pe care și-o scoase din buzunar.

— Să vezi... – Se uită și la Menchu și oftă ușor. Să vedeți. Există în inscripția ascunsă un detaliu pe care nu l-am observat până acum, cel puțin eu. *Quis necavit equitem* se traduce, într-adevăr, prin întrebarea: *cine l-a ucis pe cavaler*? Ceea ce, după datele de care dispunem, se poate interpreta ca o șaradă despre moartea, sau sinuciderea, lui Roger de Arras... Totuși – César făcu un gest de prestidigitator care scoate o surpriză din joben –, cuvintele acestea se pot traduce și altfel. Din câte știu, piesa de șah cunoscută nouă drept *cal* se numea în Evul Mediu *cavaler*... Chiar și astăzi în multe țări europene se numește tot așa. În engleză, de pildă, piesa este literalmente *knight*, „cavaler” – privi dus pe gânduri tabloul, cumpănind justețea raționamentului său. Poate că întrebarea, în acest caz, n-ar fi cine l-a ucis pe cavaler, ci cine a omorât calul?... Sau, formulată în termeni de șah: *Cine a luat calul*?

Rămaseră tăcuți, meditând. În cele din urmă, Menchu spuse:

— Ce păcat, câte planuri ne-am mai făcut degeaba – pe fața ei se citea dezamăgirea. Am făcut tot scenariul ăsta pe baza unei simple prostii...

Julia, cu ochii țintă la anticar, clătină din cap.

— Nici vorbă, misterul continuă să existe. Nu-i așa, César?... Roger de Arras a fost asasinat *înainte* de zugrăvirea tabloului – se ridică, arătând un colț al operei. Vedeți? Data când a fost executat se află aici: *Petrus Van Huys fecit me, anno MCDLXXI*... Asta înseamnă că, la doi ani după uciderea lui Roger de Arras, Van Huys a pictat un tablou, făcând un ingenios joc de cuvinte, în care figurau victima și călăul – ezită un moment, căci tocmai atunci i-a venit o altă idee. Și, posibil, motivul crimei: Beatrice de Burgundia.

Menchu era năucită, dar extrem de incitată. Se trăsese la marginea sofalei și privea tabloul flamand cu ochii larg deschiși, de parcă-l vedea pentru prima dată.

— Explică-te, dragă. Mă ții pe jăratic.

— După câte știm, Roger de Arras a putut fi asasinat din mai multe rațiuni: și una dintre ele ar fi putut fi idila cu ducesa Beatrice… Doamna înveșmântată în negru care citește lângă fereastră.

— Vrei să spui că ducele l-a omorât din gelozie?

Julia făcu un gest evaziv.

— Nu vreau să spun nimic. Mă mulțumesc să sugerez o posibilitate – arătă cu un gest mormanul de cărți, documente și fotocopii de pe masă. Poate că pictorul a vrut să atragă atenția asupra crimei… Poate că asta l-a determinat să picteze tabloul, sau o fi făcut-o la comandă – ridică din umeri. N-o s-o știm niciodată cu certitudine, dar ceva este sigur într-adevăr: tabloul acesta conține cheia uciderii lui Roger de Arras. O dovedește inscripția.

— Inscripția *acoperită*, nuanță César.

— Cu atât mai mult e în favoarea ipotezei mele.

— Să presupunem că pictorului i-ar fi fost teamă să fie prea explicit… – sugeră Menchu. Nici chiar în secolul al XV-lea oamenii nu puteau fi acuzați așa, de florile mărului.

Julia se uită la tablou.

— Poate că Van Huys s-ar fi temut să oglindească povestea cu limpezime excesivă.

— Sau cineva a acoperit inscripția mai târziu, sugeră Menchu.

— Nu. Și eu m-am gândit la asta și, în afară de a privi tabloul cu lumină neagră, am făcut o analiză stratigrafică, luând o mostră cu un bisturiu pentru a o cerceta la microscop – apucă o foaie de hârtie de pe masă. Iată rezultatul, pe straturi succesive: suport de lemn de stejar, o soluție pregătitoare foarte subțire cu carbonat de calciu și clei animal, alb de plumb și ulei ca imprimare, și trei straturi cu alb de plumb, chinovar și negru fildeș, alb de plumb și rășină de cupru, vernis etcetera. Totul identic cu restul: aceleași amestecuri, aceiași pigmenți. Van Huys în persoană a acoperit inscripția, la scurtă vreme după ce a scris-o. Nu încape nicio îndoială.

— Atunci?

— Ținând mereu seama că ne aflăm pe o sârmă subțire de cinci veacuri, sunt de acord cu César. Se prea poate ca partida de șah să conțină cheia. În ce privește suprimarea calului, nici măcar nu mi-a trecut prin minte… – îl privi pe anticar. Tu ce părere ai?

César se îndepărtă de perete pentru a se așeza la celălalt capăt al sofalei, lângă Menchu, și, după ce bău o sorbitură mică din pahar, se așeză picior peste picior.

— Am aceeași părere, iubito. Cred că îndreptându-ne atenția de la cavaler la cal, pictorul încearcă să ne arate pista principală… – își termină cu delicatețe băutura din pahar pentru a-l lăsa, făcând să sune gheața, pe măsuța alăturată. Când pune întrebarea cine a luat calul ne obligă să cercetăm partida… Acest întortocheat Van Huys, despre care încep să cred că avea un simț al umorului destul de deosebit, ne invită să jucăm șah.

Juliei i se luminară ochii.

— Atunci, să jucăm! exclamă, întorcându-se spre tablou. Cuvintele acelea îi smulseră încă un oftat anticarului.

— Ce n-aș da să fie așa! Dar asta-mi depășește capacitățile.

— Haide, César! Tu trebuie să știi să joci șah.

— Supoziție frivolă din partea ta, iubito… M-ai văzut vreodată jucând?

— Niciodată. Dar toată lumea are cât de cât o idee.

— În domeniul ăsta e nevoie de ceva mai mult decât o simplă idee despre cum să miști piesele… Te-ai uitat cu atenție? Pozițiile sunt foarte complicate – se dădu pe spate pe sofa, abătut în mod teatral. Chiar și eu am anumite lipsuri sâcâitoare. Nimeni nu-i perfect.

În clipa aceea se auziră bătăi în ușă.

— Álvaro, zise Julia și dădu fuga să deschidă.

Nu era Álvaro. Se întoarse cu un plic adus de un comisionar; conținea mai multe fotocopii și un raport cronologic scris la mașină.

— Uitați-vă. Se pare că s-a hotărât să nu vină, dar ne trimite asta.

— La fel de grosolan ca întotdeauna, bombăni César, cu dispreț. Putea să fi dat un telefon să se scuze, ticălosul – ridică din umeri. Cu toate că, în fond, mă bucur… Ce ne trimite infamul?

— Nu te mai lua de el, îl dojeni Julia. A fost nevoit să muncească mult până să pună cap la cap datele astea. Și începu să citească rar și cu voce tare.

PIETER VAN HUYS ȘI PERSONAJELE PICTATE ÎN „PARTIDA DE ȘAH”. CRONOLOGIE BIOGRAFICĂ:

1415: *Pieter van Huys se naște la Bruges* (*Flandra*). *Actuala Belgie*.

1431: *Se naște Roger de Arras*, *în castelul de la Bellesang*, *în Ostenburg*. *Tatăl lui*, *Fulco de Arras*, *este vasal al regelui Franței și se înrudește cu dinastia domnitoare de Valois*. *Mama sa*, *al cărei nume nu s-a păstrat*, *aparține familiei ducale de Ostenburg*, *Altenhoffen*.

1435: *Burgundia și Ostenburgul se declară eliberate de vasalitatea față de Franța*. *Se naște Ferdinand Altenhoffen, viitor duce de Ostenburg*.

1437: *Roger de Arras a crescut la curtea din Ostenburg*, *fiind tovarăș de joacă și de studii cu viitorul duce Ferdinand*. *Când va împlini șaisprezece ani*, *Roger de Arras își va însoți părintele*, *pe Fulco de Arras*, *în războiul pe care Carol al VII-lea al Franței îl duce împotriva Angliei*.

1441: *Se naște Beatrice*, *nepoata lui Filip cel Bun*, *duce de Burgundia*.

1442: *Se apreciază că în jurul acestui an*, *Pieter van Huys își realizează primele picturi*, *după ce la Bruges intrase în legătură cu frații Van Eyck*, *iar la Tournai cu Robert Campin*, *maeștrii lui*. *Nu se păstrează nicio operă de a sa din această perioadă până la*:

1448: *Van Huys pictează* Portretul bijutierului Wilhelm Walhuus.

1449: *Roger de Arras se distinge în cucerirea Normandiei și a ducatului Guyenne de la englezi*.

1450: *Roger de Arras ia parte la bătălia de la Formigny*.

1452: *Van Huys pictează* Familia lui Lucas Bremer. (*Cel mai bun tablou al său cunoscut*.)

1453: *Roger de Arras participă la bătălia de la Castillon*. *În același an se tipărește la Nürnberg opera sa* Poema trandafirului și a cavalerului (*se conservă un exemplar la Biblioteca Națională din Paris*).

1455: *Van Huys pictează* Fecioara din Oratoriu. (*Nedatată, dar experții o situează cam în această perioadă*.)

1457: *Moare Wilhelmus Altenhoffen, duce de Ostenburg*. *Îi urmează fiul său Ferdinand, care a împlinit de curând douăzeci și doi de ani*. *Unul din primele sale acte se pare că a fost acela de a-l chema alături de el pe Roger de Arras*. *Se pare că acesta rămâne la curtea Franței, legat de regele Carol al VII-lea prin jurământ de fidelitate*.

1457: *Van Huys pictează* Cămătarul din Louvain.

1458: *Van Huys pictează* Portretul negustorului Matteo Conzini și al soției sale.

1461: *Moartea lui Carol al VII-lea al Franței*. *Eliberat astfel de jurământul de fidelitate față de monarhul francez, Roger de Arras se întoarce la Ostenburg*. *Cam în aceeași perioadă, Pieter van Huys termină* Tripticul din Anvers *și se stabilește la curtea din Ostenburg*.

1462: *Van Huys pictează* Cavalerul și Diavolul. *Fotografii ale originalului* (*Rijksmuseum din Amsterdam*) *îndreptățesc ipoteza că Roger de Arras ar putea fi cavalerul care a pozat pentru acest tablou, deși asemănarea dintre acest personaj și cel din* Partida de șah *nu este riguroasă*.

1463: *Logodna oficială a lui Ferdinand de Ostenburg cu Beatrice de Burgundia*. *Printre solii sosiți la curtea burgundă se numără și Roger de Arras și Pieter van Huys, trimis să picteze portretul Beatricei, pe care îl execută în același an*. (*Portretul, menționat în cronica celebrării căsătoriei și într-un inventar din 1474, nu s-a păstrat până în zilele noastre*.)

1464: *Nunta ducală*. *Roger de Arras conduce alaiul ce o însoțește pe logodnica din Burgundia la Ostenburg*.

1467: *Moare Filip cel Bun și vine la tronul Burgundiei fiul său, Carol Temerarul, vărul Beatricei. Presiunile franceză și burgundă întețesc intrigile de la curtea ostenburgheză. Ferdinand Altenhoffen încearcă să mențină un echilibru dificil. Partida pro-franceză se bazează pe Roger de Arras, acesta având un mare ascendent asupra ducelui Ferdinand. Partida burgundă se susține grație influenței ducesei Beatrice*.

1469: *Roger de Arras este asasinat. Este învinovățită oficial facțiunea burgundă. Alte zvonuri fac aluzie la o legătură de dragoste între Roger de Arras și Beatrice de Burgundia. Intervenția lui Ferdinand de Ostenburg nu este consemnată*.

1471: *La doi ani după asasinarea lui Roger de Arras, Van Huys pictează* Partida de șah. *Nu se știe dacă la vremea aceea pictorul mai locuia la Ostenburg*.

1474: *Moare Ferdinand Altenhoffer fără descendenți. Ludovic al XI-lea al Franței încearcă să-și impună vechile drepturi dinastice asupra ducatului, ceea ce înrăutățește relațiile franco-burgunde, oricum încordate. Vărul ducesei văduve, Carol Temerarul, invadează ducatul, învingându-i pe francezi în bătălia de la Louvain. Burgundia își anexează Ostenburgul*.

1477: *Carol Temerarul moare în bătălia de la Nancy. Maximilian I al Austriei ia în stăpânire moștenirea burgundă, care va reveni nepotului său Carol* (*viitorul împărat Carol al V-lea*) *și până la urmă va aparține monarhiei spaniole a Habsburgilor*.

1481: *Moare Pieter van Huys la Gand, pe când lucra la un triptic cu coborârea de pe cruce destinat catedralei din Saint Bavon*.

1485: *Beatrice de Ostenburg moare în mănăstirea din Liege în care intrase*.

Un răstimp destul de lung nimeni nu se încumetă să deschidă gura. Toți se uitau unul la altul și apoi la tablou. După o tăcere care părea veșnică, César clătină din cap.

— Mărturisesc, spuse în șoaptă, că sunt impresionat.

— Toți suntem, adăugă Menchu.

Julia lăsă documentele pe masă și se sprijini de ea.

— Van Huys îl cunoștea bine pe Roger de Arras – arătă spre hârtii. Poate că erau prieteni.

— Și, pictând tabloul acesta, s-a răfuit cu asasinul, a fost de părere César… Toate piesele se potrivesc.

Julia se apropie de bibliotecă, doi pereți acoperiți de rafturi de lemn ce se încovoiau sub greutatea unor șiruri neorânduite de cărți. Se opri în dreptul ei un moment, cu brațele în șolduri, iar apoi scoase un volum gros, ilustrat. Răsfoi în grabă paginile până dădu peste ce căuta și se duse să se așeze pe sofa între Menchu și César, cu cartea – *Rijksmuseum din Amsterdam* – deschisă pe genunchi. Reproducerea tabloului nu era foarte mare, dar se distingea perfect cavalerul, purtând armură și cu capul descoperit, călărind la poalele unui deal pe a cărui culme se afla un oraș împrejmuit de ziduri. Lângă cavaler, și stând cu el de vorbă prietenește, mergea Diavolul, călare pe o mârțoagă neagră numai piele și os, arătând cu mâna dreaptă orașul spre care pesemne se îndrepta.

— Ar putea fi el, răspunse Menchu, comparând trăsăturile cavalerului înfățișat în carte cu cele ale jucătorului de șah din tablou.

— Și ar putea să nu fie, remarcă César. Cu toate că, bineînțeles, există o anume asemănare – se întoarse spre Julia. Care e data executării tabloului?

— O mie patru sute șaizeci și doi.

Anticarul făcu un calcul rapid.

— Asta înseamnă cu nouă ani înainte de *Partida de șah*. Poate fi aceasta explicația. Călărețul însoțit de Diavol e mai tânăr decât în tabloul celălalt.

Julia nu răspunsese. Cerceta reproducerea fotografică din carte. César se uită la ea, îngrijorat.

— Ce se întâmplă?

Tânăra își mișcase încet capul de parcă s-ar fi temut să nu sperie, printr-un gest brusc, niște spirite întristate pe care s-ar fi străduit din greu să le convoace.

— Da, spuse pe tonul cuiva care n-are încotro și trebuie să se predea în fața evidenței. E prea mult să fie o coincidență.

Și arătă cu degetul fotografia.

— Nu văd nimic deosebit, zise Menchu.

— Nu? Julia zâmbea pentru sine. Uită-te la scutul cavalerului… În Evul Mediu, fiecare nobil și-l decora cu emblema sa… Spune-mi ce părere ai, César. Ce este pictat pe scut?

Anticarul oftă, trecându-și o mână peste frunte. Era tot atât de uluit ca Julia.

— Pătrate de șah, spuse fără să șovăie. Pătrate albe și negre – își ridică privirea spre tabloul flamand și vocea păru că-i tremură. Ca și cele de pe tabla de șah.

Lăsând cartea deschisă pe sofa, Julia se ridică în picioare.

— Aici nu poate fi vorba de întâmplare – luă o lupă foarte puternică înainte de a se apropia de tablou. Dacă acest cavaler însoțit de Diavol, pe care Van Huys l-a pictat la o mie patru sute șaizeci și doi, este Roger de Arras, asta înseamnă că, nouă ani mai târziu, artistul a ales motivul scutului său drept cheie a întregii picturi, unde, se pare, i-a reprezentat moartea… Chiar și pardoseala încăperii unde își plasează personajele este în pătrate de șah albe și negre. Asta, plus caracterul simbolic al tabloului, confirmă faptul că jucătorul din centru este Roger de Arras… Și toată povestea se leagă, într-adevăr, de jocul de șah.

Îngenunchease în fața picturii și un răstimp cercetă cu lupa piesele înfățișate pe tabla de șah și pe masă, una câte una. Cercetă atent și oglinda rotundă și convexă care, din colțul de sus din stânga al tabloului, pe perete, reflecta, deformate de perspectivă, tabla de șah și imaginea ambilor jucători.

— César.

— Spune-mi, iubito.

— Câte piese are jocul de șah?

— Hm… Două ori opt, șaisprezece de fiecare culoare. Asta înseamnă treizeci și două, dacă nu mă înșel.

Julia numără cu degetul.

— Sunt treizeci și două. Se pot identifica perfect: pionii, regii, caii… Unele în cadrul partidei și altele în afară.

— Astea sunt piesele suprimate. César îngenunchease lângă ea, indicând una din piesele din afara tablei, pe care Ferdinand de Ostenburg o ținea între degete. Un cal a fost luat. Un cal alb. Ceilalți trei, unul alb și doi negri, sunt încă în joc. Așa că acel *Quis necavit equitem* se referă la el.

— Cine l-a luat?

Anticarul făcu o grimasă.

— Tocmai această întrebare e esența problemei, dragoste – zâmbi, ca pe vremea când ea era o fetiță care-i stătea pe genunchi. Până acum am descoperit multe lucruri, cine a jumulit puiul, cine l-a fript… Dar nu știm cine a fost ticălosul care l-a mâncat.

— N-ai răspuns la întrebarea mea.

— Nu totdeauna am răspunsuri minunate la îndemână.

— Înainte le aveai.

— Înainte puteam minți – o privi cu duioșie. Acum ai crescut și nu te mai pot duce cu vorba așa ușor.

Julia îi puse o mână pe umăr, ca atunci când, cu cincisprezece ani în urmă, îl ruga să născocească pentru ea povestea unui tablou sau a unui obiect de porțelan. În voce îi rămăsese un ecou al acelei rugăminți de copil.

— Trebuie să știu, César.

— Licitația va fi peste două luni, spuse Menchu în spatele ei. Nu mai e prea mult timp.

— La naiba cu licitația, răspunse Julia.

Se uită mai departe la César ca și cum acesta ar avea la îndemână soluția. Anticarul oftă iar încet și scutură ușor covorul înainte de a se așeza acolo, cu mâinile puse cruciș peste genunchi. Fruntea-i era încruntată și-și mușca vârful limbii mici și trandafirii, dus pe gânduri.

— Avem niște chei cu care putem începe, spuse după un scurt răstimp. Dar nu-i suficient să dispunem de chei, contează cum le folosim – se uită la oglinda convexă care, zugrăvită în tablou, reflecta jucătorii și tabla de șah. Ne-am obișnuit să credem că un obiect oarecare și imaginea lui în oglindă corespund aceleiași realități, dar nu-i adevărat – arată cu un deget oglinda. Vedeți? La o simplă privire, constatăm că imaginea e inversată. Și pe tabla de șah, sensul partidei este *invers*, deci și în oglindă este la fel.

— Îmi dați o cumplită durere de cap, zise Menchu, scoțând un geamăt. Toate astea-s prea complexe pentru encefalograma mea plană, așa că o să beau ceva… – se duse până la bar și-și turnă o generoasă porție din votca Juliei. Dar, înainte de a lua paharul, scoase din buzunar o piatră șlefuită și netedă de onix, o țeavă de argint și o cutiuță minusculă și-și pregăti o doză slabă de cocaină. Se deschide farmacia. Se încumetă cineva?

Nu răspunse nimeni. César părea absorbit de tablou, străin de orice altceva, iar Julia se mulțumi să se încrunte a dojană. Ridicând din umeri, Menchu se aplecă să aspire pe nas, repede și precis, în doi timpi. Când își îndreptă poziția zâmbea, și albastrul ochilor îi era mai luminos și absent.

César se apropie de Van Huys, luând-o pe Julia de braț de parcă ar fi sfătuit-o s-o ignore pe Menchu.

— Simpla idee – spuse, ca și când în cameră s-ar fi aflat doar Julia și el – că ceva în tablou poate fi real și ceva poate să nu fie ne face să cădem într-o cursă. Personajele și tabla de șah sunt incluse de două ori în pictură și una din ele este, într-un anume fel, *mai puțin reală* decât cealaltă. Înțelegi?… Acceptarea acestui fapt ne face să intrăm vrând-nevrând în încăperea din tablou și șterge limitele între ceea ce este real și ceea ce este zugrăvit… Singura modalitate de a evita aceasta ar fi să ne distanțăm până nu mai vedem altceva decât pete de culoare și piese de șah. Dar sunt prea multe inversări la mijloc.

Julia se uită la tablou și apoi, întorcându-se, arătă oglinda venețiană care atârna pe perete, de partea cealaltă a atelierului.

— Acolo nu, răspunse. Dacă folosim altă oglindă pentru a privi tabloul, poate am putea reface imaginea inițială.

César o privi lung, în tăcere, meditând asupra cuvintelor spuse de ea.

— Asta-i așa, într-adevăr, zise în sfârșit, și încuviințarea i se traduse printr-un zâmbet de încurajare. Însă mă tem, prințesă, că picturile și oglinzile plăsmuiesc lumi prea inconsistente, care pot fi atrăgătoare privite din afară, dar deloc comode dacă trebuie să te miști înăuntrul lor. Pentru așa ceva e nevoie de un specialist; cineva capabil să vadă tabloul altfel decât îl vedem noi… Și mi se pare că știu unde să-l găsesc.

•

A doua zi dimineață, Julia îi telefonă lui Álvaro, dar nu răspunse nimeni. N-a avut mai mult noroc nici încercând să-l găsească acasă, așa încât puse la pick-up un disc cu Lester Bowie și, la bucătărie, cafeaua la fiert, zăbovi multă vreme sub duș și fumă două țigări. Apoi, cu părul umed și cu vechiul ei jerseu acoperindu-i picioarele goale, își bău cafeaua și se apucă să lucreze la tablou.

Prima fază a restaurării consta în eliminarea oricărui strat de vernis original. Pictorul, de bună seamă preocupat să-și

protejeze opera de umiditatea iernilor înghețate din nord, aplicase un vernis gros, dizolvat în ulei de in. Soluția era corectă, dar nimeni, nici măcar un maestru ca Pieter van Huys, nu putea împiedica în veacul al XV-lea ca un vernis gros să nu se îngălbenească de-a lungul a cinci sute de ani, atenuând intensitatea culorilor inițiale.

Julia, care făcuse probe cu mai mulți diluanți într-un colț al tabloului, prepară un amestec de acetonă, alcool, apă și amoniac, încercând să înmoaie vernisul cu tampoane de vată pe care le mânuia cu penseta. Începu cu cea mai mare grijă, cu zonele mai consistente, lăsându-le la sfârșit pe cele mai deschise la culoare și cu stratul mai subțire. În fiecare clipă se oprea ca să se uite la tampoanele de vată, urmărind resturi de culoare și asigurându-se că nu lua o dată cu vernisul și o parte din vopseaua de dedesubt. Lucră fără răgaz toată dimineața, pe când chiștocurile se îngrămădeau în scrumiera de Benlliure, oprindu-se doar câteva clipe pentru a cerceta, cu ochii întredeschiși, rezultatele. Încetul cu încetul, dispărând vernisul învechit, tabloul își recăpăta magia culorilor inițiale, aproape toate așa cum fuseseră amestecate pe paleta bătrânului maestru flamand: siena, malahit, alb de plumb, albastru-închis... Julia, copleșită de respect și venerație, vedea cum sub degetele ei renaște minunăția aceea, de parcă în fața ochilor i s-ar dezvălui misterul cel mai tainic al artei și al vieții.

La prânz îi telefonă César și stabiliră să se vadă seara. Julia profită de întrerupere să-și încălzească o pizza, își mai făcu niște cafea și mâncă frugal, stând pe sofa. Cercetă cu atenție crăpăturile pe care vechimea tabloului, lumina și dilatarea lemnului le imprimaseră încetul cu încetul stratului de pictură. Erau vizibile în special în carnația personajelor, pe chipuri și pe mâini, și în culori ca albul de plumb, atenuându-se la tonurile închise și la negru. Rochia Beatricei de Burgundia mai ales, cu efectul său de volum dat de pliuri, părea atât de intactă încât dădea impresia că puteai simți moliciunea catifelei dacă treceai cu degetul peste ea.

Era ciudat, se gândi Julia, că tablouri de factură recentă apăreau pline de crăpături la puțină vreme după ce erau terminate, cu fisuri și adâncituri provocate de folosirea unor materiale moderne sau de procedee artificiale de uscare, în timp ce opera maeștrilor vechi, care erau obsedați de grija față

de lucrul lor cu tehnici artizanale, rezista la trecerea veacurilor cu mai multă demnitate și frumusețe. În momentul acela Julia nutrea o vie simpatie pentru bătrânul și credinciosul Pieter van Huys, pe care-l evocă în atelierul lui medieval, amestecând diferite soiuri de argilă și experimentând uleiuri, în căutarea nuanței exacte, pentru vopseaua de estompare; îndemnat de dorința arzătoare de a imprima operei sale pecetea eternității, mai presus de propria-i moarte și de cea a personajelor pe care le picta cu penelurile sale pe un modest panou de stejar.

După ce a mâncat, continuă să îndepărteze vernisul din partea de jos a tabloului, unde se afla inscripția ascunsă. Lucră cu cea mai mare grijă, străduindu-se să nu altereze malahitul, amestecat cu rășină pentru a-l împiedica să se întunece cu timpul, pe care Van Huys îl folosise când pictase plușul ce acoperea masa; un pluș ale cărui pliuri avea să le amplifice mai târziu, cu aceeași culoare, pentru a acoperi inscripția latină. Toate acestea, Julia o știa prea bine, îi ridicau o problemă etică, pe lângă dificultățile tehnice firești... Era permis, respectând spiritul picturii, să descopere inscripția pe care chiar autorul hotărâse s-o ascundă?... Până unde putea să-și îngăduie un restaurator să trădeze dorința unui artist, întrupată în opera sa cu aceeași solemnitate, ca și cum ar fi vorba de un testament?... Iar cota picturii, odată dovedită prin radiografii existența inscripției și făcută publică, avea să fie mai înaltă cu cuvintele acoperite sau cu ele scoase la iveală?

Din fericire, își spuse în chip de concluzie, în toată povestea aceea nu era decât o angajată. Decizia trebuia să fie luată de proprietar, de Menchu și de tipul de la Claymore, Paco Montegrifo; ea avea să facă ce se va hotărî. Deși, dacă se gândea bine, ar prefera să lase lucrurile cum erau, de-ar fi după ea. Inscripția exista, textul ei era cunoscut și nu trebuia să fie scos la lumină. La urma urmelor, stratul de vopsea care o acoperise vreme de cinci veacuri făcea parte din istoria tabloului.

Notele saxofonului umpleau atelierul, izolând-o de toate. Trecu ușor tamponul îmbibat în solvent peste conturul chipului lui Roger de Arras, în dreptul nasului și al gurii, și se adânci iar în contemplarea pleoapelor plecate, a trăsăturilor fine de penel ce revelau riduri abia vizibile în jurul ochilor, a căror privire era absorbită de partidă. În acest moment tânăra își lăsă imaginația

să zburde pe urmele ecourilor gândurilor nefericitului cavaler. Plutea în ele o aură de dragoste și de moarte, ca pașii Destinului în misteriosul balet interpretat de piesele albe și negre pe pătratele tablei de șah; pe propriul său scut, străpuns de o săgeată de arbaletă. Și, în penumbră, străluceau lacrimile unei femei, în aparență adâncită de ceasuri în lectura unui ceaslov – sau era oare vorba de *Poema trandafirului și a cavalerului*? –, o umbră tăcută rememorând lângă fereastră zile de lumină și de tinerețe, metal lucitor, draperii și pași hotărâți pe pardoseala de la curtea burgundă; coiful sub brațul drept și fruntea semeață a războinicului în culmea puterii și a faimei sale, ambasador mândru al celui pe care rațiuni de stat îl îndemnau să o ia în căsătorie. Și șoaptele doamnelor, și chipul grav al curtenilor, și propria ei îmbujorare în fața acelei priviri senine, când i-a auzit glasul, călit în lupte, cu acea stăpânire de sine tulburătoare ce se regăsește numai la cei care au strigat vreodată numele Domnului, al regelui sau al doamnei lor, năpustindu-se călare asupra dușmanului. Și taina inimii ei în anii care au venit mai apoi. Și Tăcuta Prietenă, Ultima Însoțitoare, ascuțindu-și răbdătoare coasa, încordând o arbaletă în șanțul de la Poarta de Răsărit.

Culorile, tabloul, atelierul, acordurile grave ale saxofonului, vibrând în preajmă, păreau că se rotesc în jurul Juliei. A fost un moment în care a încetat să mai lucreze, pentru ca, închizând ochii, năucită, să respire adânc, ritmic, încercând să-și alunge groaza subită care o înfiorase o clipă, când a crezut, sub efectul perspectivei tabloului, că se află *înăuntrul lui*, ca și cum masa și jucătorii ar fi rămas brusc în stânga ei, iar ea s-ar repezi înainte, prin încăperea înfățișată în pictură, înspre fereastra deschisă lângă care citea Beatrice de Burgundia. De parcă i-ar fi de-ajuns să-și aplece trupul peste pervaz ca să vadă ce era dedesubt, la poalele zidului: șanțul de la Poarta de Răsărit, unde Roger de Arras fusese străpuns de săgeată pe la spate.

Îi trebui timp să se liniștească, și nu reuși până când, cu o țigară în gură, nu aprinse chibritul. I-a fost greu să apropie flacăra de capătul țigării, fiindcă mâna îi tremura ca și cum tocmai ar fi atins chipul Morții.

•

— Nu-i altceva decât un club de șah, spuse César în timp ce urcau pe scară. Clubul Capablanca.

— Capablanca? Julia privi cu neîncredere ușa deschisă. În fund se vedeau mese cu bărbați aplecați deasupra lor și spectatori alcătuind grupuri împrejur.

— José Rául Capablanca, lămuri anticarul, cu bastonul sub braț, scoțându-și pălăria și mănușile. După cum se spune, cel mai bun jucător din toate timpurile… Lumea e plină de cluburi și de turnee care îi poartă numele.

Intrară în localul împărțit în trei mari săli, fiecare cu o duzină de mese; la aproape toate se desfășurau partide. În atmosferă se auzea un zvon particular, nici zgomot, nici liniște; un fel de murmur blând și reținut, ceva solemn, ca al oamenilor dintr-o biserică. Mai mulți jucători și curioși o priviră pe Julia cu mirare sau cu dezaprobare. Publicul era în exclusivitate masculin. Mirosea a fum de țigară și a lemn vechi.

— Femeile nu joacă șah, întrebă Julia?

César, care-i oferise brațul înainte de a intra în local, păru că meditează la întrebare.

— Adevărul e că nu m-am gândit niciodată la asta, spuse în chip de concluzie. Dar e evident că aici nu. Poate acasă, între cârpit și gătit.

— Ia te uită, marele mascul!

— Ăsta-i un calambur oribil, iubito. Nu fi îngrozitoare.

Îi primi în vestibul un domn amabil și vorbăreț, între două vârste, cu chelie proeminentă și mustață tăiată cu grijă. César îl prezentă Juliei drept domnul Cifuentes, directorul Societății de Recreare José Rául Capablanca.

— Cinci sute de membri cotizanți, preciză mândru acesta, arătându-le trofeele, diplomele și fotografiile care împodobeau pereții. Organizăm și un turneu național… – se opri în dreptul vitrinei unde erau expuse mai multe jocuri de șah, mai curând uzate decât vechi. Frumoase, nu?… Bineînțeles, aici folosim exclusiv modelul Staunton.

Se întoarse spre César, așteptându-i parcă încuviințarea, iar anticarul se văzu obligat să facă un gest de circumstanță.

— Desigur, zise, și Cifuentes îi zâmbi cu simpatie.

— Lemn, pe cuvânt! preciză. Nici vorbă de plastic.

— Bineînțeles.

Cifuentes se întoarse spre Julia, mulțumit.

— Ar trebui să vedeți ce-i aici sâmbăta seara – aruncă împrejur o privire satisfăcută, ca o cloșcă ce și-ar privi puii.

Astăzi e o zi obișnuită; amatori care ies de la serviciu și dau o raită înainte de cină, pensionari care-și dedică toată după-amiaza… O atmosferă foarte plăcută, cum vedeți. Foarte…

— Edificatoare, zise Julia, cam într-o doară. Dar lui Cifuentes cuvântul i se păru foarte potrivit.

— Edificatoare, așa-i. Și, după cum puteți vedea, sunt destul de mulți tineri… Cel de colo e de excepție. La nouăsprezece ani a scris un studiu de o sută de pagini despre cele patru linii ale deschiderii Nimzoindia.

— Nu mai spuneți, Nimzoindia, măi, să fie… Sună – Julia căută cu disperare un cuvânt – definitiv.

— Mă rog, poate că definitiv e prea mult spus, recunoscu Cifuentes în mod cinstit. Dar e important.

Tânăra îl privi pe César cerându-i ajutorul, însă acesta se mulțumi să-și ridice o sprânceană, interesat cât se poate de politicos de dialog. Se înclină spre Cifuentes, ținându-și bastonul și pălăria în mâinile încrucișate la spate și părând că se amuză teribil.

— Eu însumi, adăugă șahistul, arătându-și pieptul cu degetul mare cam prin dreptul primului nasture de la vestă, mi-am adus acum câțiva ani mica mea contribuție…

— Nu mai spuneți! comentă César și Julia se uită la el îngrijorată.

— Cum auziți – directorul zâmbea, cu modestie forțată. O subvariantă la apărarea Caro-Kann, cu sistemul de doi cai. Știți doar: cal, trei nebuni, regină… *Varianta Cifuentes* – îl privi pe César plin de speranță. Poate ați auzit vorbindu-se de ea.

— Să n-aveți cea mai mică îndoială, răspunse anticarul cu desăvârșit sânge rece.

Cifuentes zâmbi, recunoscător.

— Credeți-mă că nu exagerez spunându-vă că în acest club, sau societate de recreare, cum prefer să-i zic, se întâlnesc cei mai buni jucători din Madrid și poate din Spania… – păru să-și amintească ceva. Fiindcă veni vorba, am găsit omul de care aveți nevoie – se uită de jur împrejur până când i se lumină chipul. Da, iată-l acolo. Veniți cu mine, vă rog.

Îl urmară într-o sală, până la mesele din fund.

— N-a fost ușor – lămuri Cifuentes pe când se apropiau – și mi-am petrecut toată ziua cu gândul la asta… La urma urmelor –

se întoarse pe jumătate spre César, cu un gest de scuză –, dumneavoastră ați sugerat să vi-l recomand pe cel mai bun.

Se opriră la mică distanță de o masă la care doi bărbați jucau o partidă, urmăriți de o jumătate de duzină de curioși. Unul dintre jucători bătea ușurel toba cu degetele de o parte a tablei, peste care se înclina, cu o expresie gravă, pe care Julia o socoti identică celei zugrăvite de Van Huys pe fața jucătorilor din tablou. În dreptul lui, fără ca ciocănitul în masă al adversarului să-l deranjeze deloc, celălalt jucător stătea nemișcat, sprijinindu-se ușor de spătarul scaunului de lemn, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și bărbia adâncită în cravată. Era cu neputință de știut dacă ochii lui, ațintiți asupra tablei, se concentrau studiind-o sau erau absorbiți de vreun gând străin de partidă.

Spectatorii păstrau o tăcere plină de respect de parcă acolo se hotăra o chestiune de viață sau de moarte. Mai rămăseseră puține piese pe tablă, atât de amestecate, încât noilor veniți le era imposibil să-și dea seama cine juca cu piesele albe și cine cu cele negre. După vreo două minute, cel care bătea toba cu degetele folosi aceeași mână ca să mute înainte un nebun alb, plasându-l între regele lui și un turn negru. După ce termină mișcarea, îi aruncă o scurtă privire adversarului, înainte de a se cufunda din nou în contemplarea tablei de șah și a-și relua ciocănitul ușor.

Un murmur prelung al spectatorilor însoți mutarea. Julia se apropie mai mult și putu să vadă cum celălalt șahist, care nu-și schimbase postura când adversarul lui mutase piesa, își concentră atenția asupra nebunului interpus. Rămase astfel o clipă și apoi, cu un gest atât de lent încât a fost imposibil să se știe până la sfârșit spre ce piesă se îndrepta, mută un cal negru.

— Șah, spuse, și-și reluă imobilitatea dinainte, străin de rumoarea de încuviințare ce se auzi în preajmă.

Fără să i-o spună nimeni, Julia știu în clipa aceea că el era omul pe care César dorise să-l cunoască și pe care Cifuentes li-l recomanda; așa încât îl observă cu atenție. Să tot fi avut puțin peste patruzeci de ani, era foarte slab și de statură mijlocie. Își pieptăna părul pe spate, fără cărare, și avea scobituri adânci în dreptul tâmplelor. Urechile îi erau mari, nasul ușor acvilin, iar ochii închiși la culoare erau înfundați în orbite, lăsând impresia că privește lumea cu neîncredere. Era departe de a avea aerul

inteligent pe care Julia îl credea neapărat necesar la un șahist; expresia îi era mai curând apatică, indolentă, oglindind un fel de oboseală lăuntrică și dezinteres față de tot ce îl înconjura. Avea aspectul unui om care, în afară de faptul că făcea mutări pe o tablă de șah, nu așteaptă mare lucru de la sine, își zise dezamăgită fata.

Totuși – sau poate tocmai din această cauză, din plictisul infinit ce se degaja din expresia-i imperturbabilă –, când adversarul își mută regele o căsuță înapoi, iar el întinse încet mâna dreaptă spre piese, liniștea deveni diafană și absolută în colțul acela al sălii. Julia, poate pentru că era străină de ceea ce se petrecea, intui surprinsă că spectatorii nu-l apreciau pe jucător, că el nu se bucura nici de cea mai mică simpatie din partea lor. Citi pe fețele lor că acceptau scrâșnind din dinți superioritatea lui dinaintea tablei de șah, deoarece în calitate de amatori nu se puteau sustrage necesității de a urmări pe pătratele albe și negre evoluția precisă, lentă, implacabilă, a pieselor pe care le muta. Dar, în fond – și în legătură cu asta tânăra tocmai căpătase o inexplicabilă certitudine –, cu toții nutreau în sinea lor speranța de a fi prezenți când bărbatul acela și-ar găsi nașul, săvârșind greșeala care l-ar distruge în fața adversarului.

— Șah, repetă jucătorul. Mișcarea lui fusese simplă în aparență, căci se mulțumise să mute un modest pion o căsuță mai în față. Însă adversarul lui încetă să mai bată toba cu degetele și și le duse la tâmplă, parcă pentru a-și potoli o zvâcnire neplăcută. Apoi mai mută o căsuță regele său alb, de data aceasta înapoi și în diagonală. Părea că dispune de trei căsuțe drept refugiu, dar, dintr-o rațiune care-i scăpa Juliei, o alesese tocmai pe aceea. Un murmur de admirație stârnit în preajmă indica parcă reușita mutării, dar adversarul nu se tulbură.

— Acolo ar fi fost mat, spuse, și în tonul lui nu era nici cea mai mică nuanță de triumf; era doar comunicarea unui fapt obiectiv adversarului. Nu era nici compasiune. Rosti cuvintele acelea înainte de a muta vreo piesă, ca și cum ar considera de prisos să le însoțească și de o demonstrație practică. Și atunci, aproape în silă, fără a dedica cel mai mic interes privirilor neîncrezătoare ale adversarilor și ale multora dintre spectatori, aduse, venind parcă de foarte departe, un nebun pe diagonala

pătratelor albe ce traversau tabla dintr-o parte într-alta și-l plasă în apropierea regelui dușman, fără a-l amenința direct. Printre zvonurile comentariilor ce izbucniră în jurul mesei, Julia aruncă spre joc o privire confuză; nu știa mare lucru despre șah, dar avea cât de cât o idee ca să-și dea seama că șah mat însemna o amenințare directă la adresa regelui. Și regele acela alb părea a fi la adăpost. Se uită la César, în speranța unei explicații, și apoi la Cifuentes. Directorul zâmbea blajin, clătinând mirat din cap.

— Ar fi fost mat din trei mutări, într-adevăr… – o informă pe Julia. Orice ar fi făcut, regele alb n-avea scăpare.

— Atunci nu pricep nimic, spuse ea. Ce s-a întâmplat?

Cifuentes slobozi un hohot de râs reținut.

— Nebunul acela alb era cel care putea să fi dat lovitura de grație; cu toate că, până l-a mutat, niciunul din noi n-a fost capabil s-o vadă… Se întâmplă însă că acest domn, deși știe foarte bine care e mișcarea, nu vrea s-o facă. A mutat nebunul ca să ne arate combinația corectă, dar l-a plasat dinadins într-o căsuță greșită, unde piesa e inofensivă.

— Tot nu înțeleg, spuse Julia. Nu vrea să câștige partida?

Directorul clubului Capablanca ridică din umeri.

— Asta-i partea ciudată… De cinci ani vine aici, e cel mai bun șahist pe care-l cunosc, dar nu l-am văzut câștigând nici măcar o dată.

În momentul acela jucătorul ridică ochii și privirea lui o întâlni pe a Juliei. Toată stăpânirea, toată siguranța pe care le arătase în timpul jocului păreau a se fi risipit. Era ca și când, terminând partida și îndreptându-și privirea spre lumea care-l înconjura, bărbatul s-ar fi văzut lipsit de atributele ce-i asigurau invidia și respectul celorlalți. Numai atunci observă Julia cravata lui ieftină, sacoul maro șifonat la spate și urmele coatelor la mâneci, bărbia și obrajii bărbieriți neglijent pe care se zărea o barbă albăstruie, rasă pe la cinci sau șase dimineața, înainte de a lua metroul sau autobuzul, pentru a se duce la slujbă. Până și expresia ochilor i se stinsese, redevenind opacă și cenușie.

— Vi-l prezint, spuse Cifuentes, pe domnul Muñoz. Jucător de șah.

4.

Cel de-al treilea jucător

„Atunci, Watson – zise Holmes –, nu-i ciudat să-ți dai seama cum, uneori, ca să cunoști trecutul, trebuie să cunoști mai înainte viitorul?”

R. Smullyan

— Este o partidă adevărată, opină Muñoz. Puțin stranie, dar logică. Tocmai au mutat negrele.

— Precis?

— Precis.

— De unde știți?

— Știu.

Stăteau în atelierul fetei, în fața tabloului iluminat de toate lămpile care existau în încăpere. César pe sofa, Julia așezată la masă, Muñoz în picioare în dreptul picturii lui Van Huys, încă puțin descumpănit.

— Vreți ceva de băut?

— Nu.

— O țigară?

— Nu. Nu fumez.

Plutea în aer o anumită stingherească. Șahistul părea că nu se află în largul lui, îmbrăcat cu trenciul șifonat, ca și cum și-ar rezerva dreptul de a pleca dintr-o clipă într-alta, fără să dea explicații. Păstra o expresie posomorâtă, neîncrezătoare; nu fusese ușor să-l aducă până aici. La început, când César și Julia îi spuseseră despre ce e vorba, Muñoz făcu o față ce n-avea nevoie de comentarii; îi lua drept niște nebuni. Apoi adoptă o atitudine bănuitoare, în defensivă. Să fie iertat dacă îi jignea, dar toată povestea aceea cu asasinatele medievale și o partidă de șah pictată într-un tablou era prea ciudată. Și chiar de-ar fi sigur tot ce-i povesteau, nu înțelegea foarte bine ce legătură

avea el cu așa ceva. La urma urmelor – o repetă ca și cum ar fi stabilit în felul acesta distanțele cuvenite –, era doar un contabil. Un funcționar.

— Dar dumneavoastră jucați șah, îi spusese César cu zâmbetul lui cel mai seducător. Tocmai traversară strada intrând într-o cafenea unde se așezară lângă un tonomat cu monede care, la răstimpuri, îi năucea cu monotona-i muzică pentru fraieri.

— Da, și ce-i cu asta? Nu era provocare, ci indiferență în răspunsul lui. Multă lume joacă. Și nu văd de ce tocmai eu…

— Se spune că sunteți cel mai bun.

Șahistul îi adresă lui César o privire greu de definit. Poate că este, crezu Julia că citește în acest gest, dar asta n-avea nicio legătură cu problema lor. A fi cel mai bun nu însemna nimic. Era posibil să fii cel mai bun, tot așa cum puteai fi blond sau puteai avea platfus, fără ca aceasta să implice obligația de a bate toba demonstrând-o lumii.

— Dacă aș fi cum spuneți, răspunse după o clipă, m-aș prezenta la turnee de genul ăsta. Dar n-o fac.

— De ce?

Muñoz arunca o privire spre ceașca de cafea goală, înainte de a ridica din umeri.

— Pentru că nu vreau. Pentru așa ceva trebuie să ai chef. Vreau să spun dorința să câștigi… – îi privi ca și cum n-ar fi prea sigur că ei îi înțeleg cuvintele. Și mie mi-e indiferent.

— Sunteți un teoretician, comentă César, cu o gravitate în care Julia descoperi o ironie ascunsă.

Muñoz susținu privirea anticarului cu un aer gânditor, de parcă s-ar strădui să găsească răspunsul potrivit.

— Poate, zise în sfârșit. Dar asta nu cred că vă e de prea mare folos.

Făcu gestul de a se ridica, întrerupt de îndată ce-l schiță, când Julia întinse o mână, punându-i-o pe braț. A fost un contact ușor, cu o grabă plină de neliniște, pe care mai târziu, când rămaseră singuri, César avea s-o califice, ridicându-și o sprânceană, de foarte oportună feminitate, iubito, doamna care cere ajutor fără a întrece măsura, nelăsând pasărea să zboare. El, César, n-ar fi știut s-o facă mai bine; ar fi scos doar un mic strigăt de alarmă, deloc potrivit împrejurărilor. Muñoz privi un moment în jos, la repezeală, mâna pe care Julia și-o retrăgea, și rămase așezat în

vreme ce ochii lui alunecau pe suprafața mesei, zăbovind asupra propriilor mâini, cu unghiile nu foarte curate, nemișcate de o parte și de cealaltă a ceștii.

— Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră, spuse Julia în șoaptă. Este vorba de ceva important, vă asigur. Important pentru mine și pentru munca mea.

Șahistul plecă puțin capul într-o parte, înainte de a se uita la ea, nu direct, ci spre bărbie, de parcă s-ar fi temut ca nu cumva, privind-o în ochi, să se stabilească între amândoi un angajament pe care nu era dispus să și-l asume.

— Nu cred că mă interesează, răspunse în cele din urmă.

Julia se aplecă peste masă.

— Luați-o ca o partidă diferită de cele pe care le-ați jucat până acum... O partidă pe care, de data asta, ar merita s-o câștigați.

— Nu văd de ce să fie diferită. În fond, este veșnic aceeași partidă.

César își pierdea răbdarea.

— Vă asigur, dragul meu prieten – anticarul își trăda iritarea învârtindu-și de zor topazul de pe mâna dreaptă –, că nu reușesc să-mi explic ciudata dumneavoastră apatie... Atunci, de ce jucați șah?

Jucătorul stătu puțin pe gânduri. Apoi privirea îi alunecă iar spre masă, dar de data aceasta nu se opri la bărbia lui César, ci direct în ochii lui.

— Poate – răspunse calm – din același motiv pentru care dumneavoastră sunteți homosexual.

Parcă un vânt înghețat ar fi congelat masa. Julia aprinse în mare grabă o țigară, realmente îngrozită de indiscreția făcută de Muñoz, fără nicio afectare sau agresivitate. Dimpotrivă, șahistul îl privea pe anticar cu un soi de atenție politicoasă, ca și cum, în cursul unui dialog convențional, ar fi așteptat replica unui interlocutor respectabil. Din privirea aceea lipsea cu desăvârșire orice intenție, interpretă fata. Chiar se ghicea o anume inocență, ca a unui turist care, fără să-și dea seama, încalcă regulile de conduită de prin partea locului cu stângăcia lui de străin.

César se mărgini să se aplece ușor spre Muñoz, cu un aer interesat și un zâmbet amuzat jucându-i pe buzele fine și palide.

— Dragul meu prieten – spuse cu blândețe. După tonul și înfățișarea dumneavoastră, trag concluzia că nu ați avut nimic de obiectat împotriva a ceea ce eu, cât se poate de umil, aș putea întruchipa în vreo formă sau alta… Tot așa precum, îmi închipui, n-ați avea nimic de obiectat împotriva regelui alb sau împotriva jucătorului care vă era adversar acum câteva minute, acolo sus, la club. Nu-i așa?

— Mai mult sau mai puțin.

Anticarul se întoarse spre Julia.

— Îți dai seama, prințesă? Totu-i în regulă, nu-i niciun motiv de îngrijorare… Bărbatul acesta minunat încerca doar să sugereze că nu joacă șah decât pentru că natura lui implică jocul în sine – zâmbetul lui César se accentuă, condescendent. Ceva *teribil* de legat de tot felul de probleme, combinații, închipuiri… În comparație cu aceasta, ce poate să însemne un prozaic șah mat? – se dădu pe spate în scaun, uitându-se în ochii lui Muñoz care-l cercetau imperturbabili. O să vă spun eu. Nu înseamnă nimic – ridică palmele, de parcă i-ar invita pe Julia și pe șahist să verifice adevărul cuvintelor lui. Nu-i așa, dragul meu prieten?… Doar un dezolant punct final, o revenire forțată la realitate – își încreți nasul. La adevărata existență: rutina obișnuitului și a cotidianului.

Când César termină de vorbit, Muñoz rămase câteva clipe tăcut.

— Nostim – își mijea ochii părând a schița un zâmbet ce nu izbutea să i se fixeze pe buze. E exact așa, cred. Dar n-am auzit niciodată lucrurile astea, spuse cu voce tare.

— Mă bucur să vă inițiez în materia aceasta, răspunse César cu intenție și cu un râs ușurel, care-i aduse o privire dojenitoare din partea Juliei.

Șahistul își pierduse în parte siguranța. Acum părea puțin descumpănit.

— Și dumneavoastră jucați șah?

César slobozi un hohot scurt. E insuportabil de teatral în dimineața asta, se gândi Julia; ca ori de câte ori avea la dispoziție un public potrivit.

— Știu să mut piesele, ca toată lumea. Dar e un joc care mă lasă rece… Își îndreptă spre Muñoz o privire pe neașteptate serioasă. Jocul meu, mult stimate prieten, e să mă feresc zi de zi de mutările prin care viața dă șah mat, ceea ce nu-i de ici-de

colo – își mișcă mâna cu nepăsare și eleganță, într-un gest care-i cuprindea pe amândoi. Și, ca dumneavoastră, dragul meu prieten, ca noi toți, am nevoie și de micile mele trucuri ca s-o scot la capăt.

Muñoz se uita, încă nedumerit, spre ușa ce dădea spre stradă. Lumina din local îi imprima un aer obosit, accentuându-i umbrele din ochi, care păreau mai adânciți. Cu urechile-i mari ivindu-se deasupra trendului, cu nasul proeminent și fața osoasă, părea un câine nenorocit și costeliv.

— Bine, spuse. Duceți-mă să văd tabloul acesta.

Și acum stăteau acolo, așteptând verdictul lui Muñoz. Stânjeneala de la început de a se afla într-o casă necunoscută, în prezența unei tinere frumoase, a unui anticar cu pasiuni ambigue și a unui tablou cu un aspect echivoc, părea să se risipească pe măsură ce partida de șah înfățișată în pictură îi acapara atenția. În primele minute o observase nemișcat și în liniște, puțin mai retras și cu mâinile la spate, în postură identică, remarcă Julia, cu cea a curioșilor care priveau, la clubul Capablanca, desfășurarea partidelor. Și, bineînțeles, exact asta și făcea. După un scurt răstimp, în care nimeni nu rosti un cuvânt, ceru creion și hârtie și, după alte clipe de reflecție, se sprijini de masă pentru a trasa o schiță a partidei, ridicând ochii din când în când ca să observe poziția pieselor.

— Din ce secol este pictura? întrebă. Desenase un pătrat împărțit în șaizeci și patru de căsuțe prin linii verticale și orizontale.

— Sfârșitul secolului al cincisprezecelea.

Muñoz se încrunta.

— Amănuntul cu data e important. Pe vremea aceea, regulile șahului erau aproape aceleași ca și acum. Dar până atunci, mutarea unor piese era diferită… Regina, de pildă, se putea deplasa numai în diagonală, într-un pătrat vecin, iar apoi putea sări trei. Nici rocada regelui nu era cunoscută până în Evul Mediu – lăsă un moment desenul ca să observe mai atent. Dacă cine a imaginat partida asta a făcut-o după reguli modeme, poate că am reuși s-o rezolvăm. Dacă nu, va fi greu.

— A fost în actuala Belgie, preciză César. Cam pe la o mie patru sute șaptezeci.

— Nu cred că-i vreo problemă, atunci. Cel puțin nu insolubilă.

Julia se ridică de la masă pentru a veni mai aproape de tablou, urmărind poziția pieselor pictate.

— Cum știți că ultima mutare a fost a pieselor negre?

— Sare în ochi. E de-ajuns să te uiți cum sunt dispuse piesele. Sau jucătorii – Muñoz îl arătă pe Ferdinand de Ostenburg. Acesta din urmă, care joacă, e clar, cu negrele și privește spre pictor, sau spre noi, e mai degajat. Chiar distrat, ca și cum atenția i s-ar îndrepta spre spectatori și nu spre tabla de șah… – îl indică pe Roger de Arras. Celălalt, însă, studiază mutarea de dinainte a adversarului. Nu vedeți cum se concentrează? – se întoarse la schița lui. Pe deasupra, mai există și altă metodă să verificăm; de fapt, o să lucrăm cu ea. Se numește analiză retrospectivă.

— Analiză cum?

— Retrospectivă. Plecând de la o anumită poziție de pe tablă, se poate reconstitui partida în urmă pentru a vedea cum s-a ajuns la situația aceasta… Un fel de șah invers, ca să mă înțelegeți. Prin inducție. Se începe cu rezultatele și se ajunge la cauze.

— Ca Sherlock Holmes, comentă César, vizibil interesat.

— Cam așa ceva.

Julia se întorsese spre Muñoz și-l privea cu neîncredere. Până în momentul acela, șahul nu însemnase altceva pentru ea decât un joc cu reguli ceva mai complicate decât țintarul sau dominoul, care cereau doar mai multă concentrare și inteligență. Din acest motiv o impresiona atât de mult atitudinea lui Muñoz față de tabloul lui Van Huys. Era limpede că spațiul acela pictat pe trei planuri – oglindă, salon, fereastră –, unde se petrecea momentul consemnat de Pieter van Huys, un spațiu în care ea însăși ajunsese să amețească din pricina efectului optic creat de talentul artistului, era pentru Muñoz, care până atunci nu cunoscuse mai nimic despre tablou și ignora o bună parte din conotațiile-i tulburătoare, un spațiu în care părea să se miște în largul lui, de parcă, făcând abstracție de rest, șahistul ar fi capabil să-și asume pe loc poziția pieselor, integrându-se cu uimitoare naturalețe în joc. Și, în plus, pe măsură ce se concentra asupra *Partidei de șah*, Muñoz se dezbăra de stinghereala de la început, de reticența și năuceala care-l copleșiseră la bar, și părea din nou jucătorul impasibil și sigur pe sine, așa cum îl văzuse ea pentru prima oară la clubul Capablanca. De parcă ar fi de-ajuns prezența unei table de șah

pentru ca bărbatul acela posomorât, nehotărât și șters să-și recapete siguranța și încrederea.

— Vreți să spuneți că e posibil să jucați invers, până la început, partida de șah zugrăvită în tablou?

Muñoz făcu unul din gesturile acelea ale lui care însemnau că nu se angajează în niciun fel.

— Nu știu dacă până la început... Dar presupun că vom putea reface câteva mutări – privi tabloul, ca și cum l-ar fi văzut acum sub o altă lumină, iar apoi i se adresă lui César. Îmi închipui că tocmai asta urmărea pictorul.

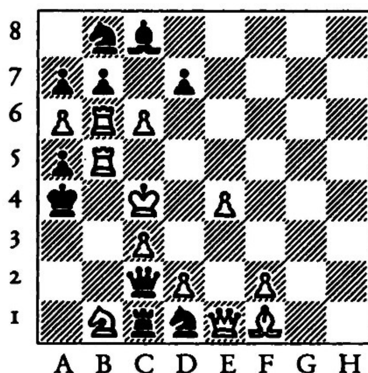
— Dumneavoastră sunteți cel care trebuie s-o dovediți, răspunse anticarul. Întrebarea perversă e cine a luat un cal?

— Calul alb, preciză Muñoz. Există numai unul în afara tablei de joc.

— Elementar, spuse César, adăugând, cu un zâmbet. Dragul meu Watson.

Șahistul nu luă în seamă gluma sau nu vru să arate c-a înțeles-o; umorul nu părea să fie una din trăsăturile sale. Julia se apropie de sofa, așezându-se lângă anticar, fascinată ca o fetiță înaintea unui spectacol incitant. Muñoz terminase schița și dădu să le-o arate.

— Aceasta, explică, e poziția înfățișată în tablou:

— ... Cum vedeți, am stabilit niște coordonate pentru fiecare din pătrate, pentru a vă ușura localizarea pieselor, văzută astfel din perspectiva jucătorului din dreapta...

— Roger de Arras, preciză Julia.

— Roger de Arras sau cum l-o fi chemând. Cert e că, văzând tabla din această poziție, numerotăm de la unu la opt pătratele

pe verticală și le dăm o literă, de la A la H, pe orizontală – le arătă cu creionul. Mai sunt și alte clasificări mai tehnice, dar cred că v-ați încurca.

— Fiecare semn corespunde unei piese?

— Da. Sunt semne convenționale, unele negre și celelalte albe. Aici jos am notat ce reprezintă fiecare:

 REGINĂ

 NEBUN

 CAL

 TURN

 PION

— ... În felul acesta, chiar dacă aveți puține cunoștințe de șah, e ușor de văzut că regele negru, de exemplu, se află în pătratul A4. Și că la F1, de pildă, e un nebun alb... Înțelegeți?

— Perfect.

Muñoz le arătă alte semne pe care le desenase mai departe.

— Până acum ne-am ocupat de piesele de pe tablă; dar, pentru a analiza partida, e neapărat necesar să știm ce piese sunt în afara ei. Cele suprimate – se uită la tablou. Cum se numește jucătorul din stânga?

— Ferdinand de Ostenburg.

— Păi, don Ferdinand de Ostenburg, care joacă, se vede bine, cu negrele, i-a luat adversarului următoarele piese albe:

— ... Adică: un nebun, un cal și doi pioni. La rândul lui, respectivul Roger de Arras i-a luat aceste piese:

— ... Care înseamnă patru pioni, un turn și un nebun – Muñoz căzu pe gânduri cu ochii la schiță. Privită astfel partida, jucătorul cu piesele albe are avantaj în fața adversarului: turn, pioni etcetera. Dar, dacă am înțeles bine, nu asta-i problema, ci să aflăm cine a luat calul. Evident, una din piesele negre, simplu ca

bună ziua; dar trebuie să mergem aici pas cu pas, de la început – se uită la César și la Julia, ca și cum ar fi fost nevoie să se scuze. Nu-i nimic mai înșelător decât un fapt evident. Ăsta-i un principiu logic, aplicabil la șah: ce pare evident nu-i întotdeauna ceea ce s-a întâmplat cu adevărat sau e pe punctul să se întâmple… Pe scurt, asta înseamnă că trebuie să aflăm ce piese negre de pe tablă sau din afara ei a luat calul alb.

— Sau cine a ucis cavalerul, nuanță Julia.

Muñoz făcu un gest evaziv.

— Asta nu mai e treaba mea, domnișoară.

— Puteți să-mi spuneți Julia.

— Ei bine, asta nu mai e treaba mea, Julia… – cercetă hârtia cu schița de parcă acolo și-ar fi notat ideile principale ale unei conferințe la care și-ar fi pierdut șirul. Cred că m-ați făcut să vin aici ca să vă spun ce piesă a luat calul. Dacă, din spusele mele, dumneavoastră amândoi trageți niște concluzii sau descifrați o hieroglifă, e grozav! – îi privi cu mai multă hotărâre, ceea ce i se întâmpla adesea la sfârșitul unei tirade tehnice, de parcă și-ar fi extras o doză de aplomb din cunoștințele sale. În orice caz, e ceva de care trebuie să vă ocupați dumneavoastră. Eu sunt în vizită. Nu-s decât un jucător de șah.

César îl găsi rezonabil.

— Nu văd niciun inconvenient – anticarul se uită la Julia. El face pașii, noi îi interpretăm… Muncă în echipă, iubito.

Ea mai aprinse o țigară, încuviințând în timp ce aspira fumul, prea interesată ca să se oprească la detalii ale formei. Își puse mâna peste cea a lui César, simțindu-i zvâcnirea ușoară și regulată a pulsului sub pielea încheieturii. Apoi se așeză pe sofa picior peste picior.

— Cât o să dureze până o rezolvăm?

Șahistul își scărpină bărbia prost rasă.

— Nu știu. O jumătate de oră, o săptămână… Depinde.

— De ce anume?

— De multe. De cum o să fiu în stare să mă concentrez. Și de noroc.

— Puteți începe chiar acum?

— Bineînțeles. Am și început.

— Atunci, dați-i înainte.

Dar în momentul acela sună telefonul și partida de șah a trebuit să fie amânată.

•

Mult mai târziu, Julia susținu că presimțise despre ce era vorba; dar ea însăși recunoscu că e ușor să spui asta *a posteriori*. Mai ajunse să spună că în clipa aceea a fost conștientă de cât de îngrozitor se complicau toate. În realitate, cum află curând, complicațiile începuseră cu mult înainte, înlănțuindu-se în chip ireversibil; deși până atunci nu ieșiseră încă la lumină sub aspectul lor cel mai neplăcut. La drept vorbind, se putea spune că începură în 1469, când arbaletierul acela mercenar, pion obscur al cărui nume nu a fost niciodată reținut de posteritate, întinse coarda unsă a armei înainte de a se posta lângă șanțul castelului din Ostenburg ca să aștepte, cu răbdare de vânător, să treacă pe acolo bărbatul pentru moartea căruia se auzea, în punga lui, clinchet de monede de aur.

La început, polițistul nu se arătă din cale afară de nesuferit, date fiind împrejurările și faptul că era polițist, deși apartenența lui la Grupul de Investigații de Artă nu părea să-l deosebească prea tare de colegii săi de branșă. Cel mult, relația profesională cu lumea în care-și desfășură activitatea îi lăsase, poate, o anumită afectare în felul de a spune bună ziua sau luați loc și de a-și înnoda cravata. Vorbea încet, fără a fi excesiv de insistent, și încuviința adesea dând din cap cam fără rost, cu toate că Julia nu izbuti să-și dea seama dacă ticul acesta se datora unei atitudini profesionale, menite să inspire încredere interlocutorilor, sau dorinței de a se preface că e la început de drum. De altfel, era scund și gras, se îmbrăca în maro și purta o mustață mexicană ciudată. În ce privește arta, inspectorul șef Feijoo se considera, cu modestie, un amator: colecționa cuțite vechi.

Julia a constatat toate acestea într-un birou al comisariatului de pe Paseo del Prado, în cele cinci minute ce urmară povestirii, de către Feijoo, a unor detalii macabre despre moartea lui Álvaro. Faptul că profesorul Ortega apăruse în cada de baie de acasă cu craniul fracturat, în timp ce făcea duș, era cu totul lamentabil. Poate că din pricina asta inspectorul părea că trece prin clipe la fel de neplăcute ca și Julia, povestind împrejurările în care cadavrul fusese descoperit de femeia de serviciu. Dar partea dificilă a problemei – și aici Feijoo își căută cuvintele înainte de a se uita întristat la tânără, ca și cum ar invita-o să mediteze asupra tristei condiții a speciei umane – era că

examenul medico-legal revela niște amănunte tulburătoare: era imposibil să se determine cu exactitate dacă moartea fusese accidentală sau provocată. Cu alte cuvinte, exista posibilitatea – inspectorul repetă de două ori *posibilitatea* – ca fractura de la baza craniului să fi fost cauzată de izbitura cu alt obiect solid care n-ar avea nicio legătură cu cada.

— Vreți să spuneți – Julia se rezemase de masă, neîncrezătoare – că cineva l-a putut omorî pe când făcea duș?

Polițistul făcu un gest cu care încerca, de bună seamă, s-o facă să se răzgândească, fiindcă mergea prea departe.

— Am menționat doar această eventualitate. Cercetarea la prima vedere și autopsia coincid în sensul teoriei accidentului, în linii generale.

— În linii generale?... Despre ce vorbiți?

— Despre ce avem. Anumite detalii, ca tipul de fractură, poziția cadavrului... Chestiuni tehnice de care prefer să vă scutesc, dar care ne ridică niște semne de întrebare, niște îndoieli îndreptățite.

— Asta-i ridicol.

— Sunt aproape de aceeași părere – mustața mexicană luă forma unui îndurerat accent circumflex. Dar, dacă se confirmă, perspectiva o să fie alta: profesorul Ortega a fost asasinat cu o lovitură în ceafă... Apoi, după ce l-a dezbrăcat, cineva l-a putut băga sub dușul cu robinetele deschise, ca să simuleze un accident... În momentele astea se face un alt examen medico-legal, în eventualitatea că decedatul ar fi primit două lovituri în loc de una: prima pentru a-l doborî, iar cealaltă pentru a se asigura că era mort. Bineînțeles – se trase pe spate în scaun, își încrucișă brațele și o cercetă liniștit pe fată –, nu sunt decât ipoteze.

Julia își privi mai departe interlocutorul ca cineva care se credea luat peste picior. Refuza să înregistreze tot ce auzise, nefiind în stare să stabilească o legătură directă între Álvaro și ceea ce sugera Feijoo. Fără îndoială, îi șoptea un glas ascuns înlăuntrul ei, era o distribuire greșită a rolurilor, ca și cum i-ar fi vorbit de o altă persoană. Era absurd să și-l imagineze pe Álvaro, cel pe care ea îl cunoscuse, asasinat pe neașteptate cu o lovitură în ceafă ca un iepure, gol, cu ochii deschiși sub șuvoiul de apă rece ca gheața. Era o prostie. Se întrebă dacă însuși

Álvaro ar fi avut timp să găsească latura grotescă a întregii povești.

— Să ne închipuim o clipă, spuse ea după câteva momente de reflecție, că moartea n-ar fi fost accidentală... Cine ar putea avea motive să-l omoare?

— Asta-i o întrebare foarte bună, cum se spune prin filme... – dinții incisivi ai polițistului își prinseră buza de jos, cu o grimasă de precauție profesională. Dacă e să fiu sincer, n-am cea mai vagă idee – făcu o mică pauză, luându-și un aer prea onest pentru a fi adevărat, vrând să insinueze că punea, fără rezerve, toate cărțile pe masă. De fapt, contez pe colaborarea dumneavoastră ca să facem lumină.

— A mea? De ce?

Inspectorul o privi pe Julia cu deliberată încetineală, de sus până jos. Nu mai era amabil, iar gestul îi trăda un anume interes grosolan, ca și cum încerca să stabilească un soi de complicitate echivocă.

— Dumneavoastră ați avut cu decedatul o legătură... Scuzați-mă, dar meseria mea nu-i plăcută – judecând după zâmbetul de suficiență ce i se citea sub mustață, nu părea că-i displace prea mult în clipa aceea meseria pe care o avea. Vârî mâna în buzunar ca să scoată o cutie de chibrituri cu numele unui cunoscut restaurant de lux și aprinse, cu un gest ce pretindea să fie galant, țigara pe care Julia tocmai și-o pusese în gură. Vreau să spun o, hm, idilă. E adevărat?

— E adevărat. Julia scoase fumul, închizând puțin ochii, stingheră și furioasă. O idilă, spusese polițistul, rezumând cu nepăsare un fragment din viața ei, a cărui cicatrice încă mai zvâcnea. Și, fără îndoială, se gândi, tipul ăsta gras și vulgar, cu mustață ridicolă, zâmbea în sinea lui în vreme ce evalua dintr-o privire calitatea mărfii. Prietena decedatului, nu-i rău deloc, o să comenteze cu colegii, când se va duce jos să bea o bere la barul comisariatului. Nu m-ar deranja să-i fac o favoare.

Însă alte aspecte ale propriei sale situații o preocupau mai mult. Álvaro mort. Poate asasinat. Absurd sau nu, ea se afla într-un comisariat de poliție, și erau prea multe puncte neclare pe care nu reușea să le înțeleagă. Iar să nu înțelegi anumite lucruri putea fi foarte primejdios.

Își simțea tot trupul încordat, concentrat și atent, în defensivă. Îl privi pe Feijoo, care nu se mai arăta compătimitor și

nici cumsecade. Totul era o chestiune de tactică, își spuse. Încercând să fie obiectivă, constată că nici inspectorul n-avea motive să se arate delicat. Nu era decât un polițist, necioplit și vulgar, ca oricare altul, care-și făcea meseria. La urma urmelor, medită, încercând să vadă situația din punctul de vedere al interlocutorului, ea era tot ce avea la mână individul acela: fosta prietenă a decedatului. Singurul fir de care putea trage.

— Dar povestea asta e veche, adăugă, lăsând să cadă scrumul în scrumiera imaculat de curată și plină de clame pentru hârtii, pe care Feijoo o ținea pe birou. S-a terminat de un an… Ar trebui s-o știți.

Inspectorul își sprijini coatele pe masă, aplecându-se spre ea.

— Da, zise aproape confidențial, de parcă tonul acela ar fi o dovadă de netăgăduit că, ajunși aici, amândoi erau vechi parteneri și el era cu totul și cu totul de partea ei. Apoi zâmbi și păru că se referă la un secret pe care era dispus să-l păstreze cu gelozie. Dar v-ați întâlnit cu el acum trei zile.

Julia își disimulă surpriza, Uitându-se la el cu expresia cuiva care aude o poveste de pomină. Firește, Feijoo se dusese și întrebase la facultate. Orice secretară sau portar putea să-i fi povestit, însă nici nu era vorba de ceva ce trebuia ascuns.

— Am fost să-i cer ajutorul în legătură cu un tablou de a cărui restaurare mă ocup zilele astea – o surprinse faptul că polițistul nu-și însemna nimic și presupuse că asta făcea parte din metoda lui: lumea vorbește mai liber când crede că, poate, cuvintele se împrăștie în aer. Am stat de vorbă cam un ceas în biroul lui, după cum știți, se pare, foarte bine. Chiar am și stabilit să ne întâlnim mai târziu, dar nu l-am mai văzut.

Feijoo răsucea cutia de chibrituri între degete.

— Despre ce ați vorbit, dacă nu mă amestec prea mult?… Am speranța că vă dați seama și-mi scuzați întrebările de genul ăsta… hm, personale. Vă asigur că sunt de simplă rutină.

Julia îl privi în liniște pe când trăgea din țigară, iar apoi făcu semn că nu, clătinând din cap.

— Dumneavoastră se pare că mă luați drept proastă.

Polițistul închise pe jumătate pleoapele, îndreptându-se puțin în scaun.

— Iertați-mă, dar nu știu de ce…

— O să vă spun de ce – își strivi violent țigara în grămăjoara de clame, fără să se îndure de suferința cu care el îi urmări

gestul. Eu n-am nici cea mai mică reținere să vă răspund la întrebări. Se întâmplă însă că, înainte de a continua, o să vă cer să-mi spuneți dacă Álvaro a căzut în cadă sau nu.

— Realmente – Feijoo păru prins pe picior greșit – nu dispun de indicii…

— Atunci n-are rost să mai vorbim. Dar, dacă credeți că e ceva neclar în moartea asta și încercați să mă trageți de limbă, vreau să știu chiar acum dacă mă interogați în calitate de suspectă… Căci dacă-i așa, ori plec imediat din comisariatul ăsta, ori cer un avocat.

Polițistul își ridică mâinile, împăciuitor.

— Asta ar fi prematur – zâmbi strâmb mișcându-se în scaun de parcă și-ar fi căutat iar cuvintele. Versiunea oficială, până acum, este aceea că profesorul Ortega a suferit un accident.

— Și minunații dumneavoastră medici legiști au spus până la urmă că-i altceva?

— În cazul acesta… Feijoo făcu un gest vag. Dumneavoastră n-ați fi mai suspectă decât oricare dintre persoanele care erau în legătură cu cel mort. Imaginați-vă ce mai listă de candidați…

— Asta-i problema. Că nu reușesc să-mi imaginez pe nimeni în stare să-l omoare pe Álvaro.

— Mă rog, așa credeți dumneavoastră. Eu văd altfel lucrurile: studenți trântiți la examene, colegi geloși, amante ranchiunoase, soți intransigenți… – numărase cu arătătorul pe degetele de la o mână și lăsă gestul în aer când nu mai avu degete libere. Nu, ceea ce se întâmplă, și asta va trebui s-o recunoașteți, e că mărturia dumneavoastră e foarte prețioasă.

— De ce? Mă plasați la capitolul amante ranchiunoase?

— N-aș merge așa departe, domnișoară. Dar dumneavoastră v-ați întâlnit cu el doar cu câteva ore înainte de a-și sparge capul… Sau de a i-l sparge careva.

— Ore? – de data aceasta Julia era într-adevăr descumpănită. Când a murit?

— Acum trei zile. Miercuri, între două după-masa și miezul nopții.

— Asta-i imposibil. Trebuie să fie o eroare.

— O eroare? – expresia comisarului se schimbase. Acum o privea pe Julia cu neîncredere fățișă. Nu există eroare posibilă. E verdictul medicului legist.

— Trebuie să fie. O eroare de douăzeci și patru de ore.

— De ce credeți așa ceva?

— Pentru că joi seara, a doua zi după ce am stat de vorbă cu el, mi-a trimis acasă niște documente pe care i le cerusem.

— Ce fel de documente?

— Despre istoria tabloului la care lucrez.

— Le-ați primit prin poștă?

— Prin curier, chiar în seara aceea.

— Vă amintiți de la ce agenție?

— Da. Urbexpress. Și s-a întâmplat vineri, pe la opt… Cum vă explicați asta?

Polițistul pufni sceptic pe sub mustață.

— Nu-mi explic. Joi seara, Álvaro Ortega era mort de douăzeci și patru de ore, așa că nu v-a putut trimite documentele. Cineva… – Feijoo făcu o scurtă pauză, pentru ca Julia să asimileze ideea. Cineva trebuie s-o fi făcut în locul lui.

— Cineva? Cine anume?

— Cel care l-a omorât, dacă a fost într-adevăr omorât. Asasinul ipotetic. Sau asasina – polițistul o privi pe Julia plin de curiozitate. Nu știu de ce atribuim așa dintr-o dată personalitate masculină cui săvârșește o crimă… – păru că-i pică fisa. Era vreo scrisoare, vreo notă care să însoțească raportul acela trimis chipurile de Álvaro Ortega?

— Numai documentele; dar e logic să credem că le-a trimis el… Sunt sigură că e o eroare în toată povestea asta.

— Nici vorbă de vreo eroare! A murit miercuri, iar dumneavoastră ați primit documentele joi. Numai dacă agenția n-a întârziat să le aducă…

— Nu. Sunt sigură. Data era din aceeași zi.

— Mai era cineva cu dumneavoastră în seara aceea? Vreau să spun un martor.

— Doi: Menchu Roch și César Ortiz de Pozas.

Polițistul rămase cu ochii la ea. Surpriza lui părea sinceră.

— Don César? Anticarul de pe strada Prado?

— Chiar el. Îl cunoașteți?

Feijoo mai șovăi puțin înainte de a face un gest afirmativ. Îl cunoștea, spuse. Din motive de meserie. Dar nu știa că erau prieteni.

— Păi, vedeți!

— Văd.

Polițistul bătu cu pixul în masă. Păru brusc stingherit și avea motive. După cum află Julia a doua zi chiar de la César, inspectorul șef Casimiro Feijoo era departe de a fi un funcționar model. Relația sa profesională cu lumea artei și a antichităților îi permitea, la fiecare sfârșit de lună, să-și rotunjească leafa de polițist prin câștiguri suplimentare. Din când în când, recuperând un grup de piese furate, vreuna dispărea pe o pistă falsă. Anumiți intermediari de nădejde luau parte la aceste operațiuni, dându-i un procent din beneficii. Și, capriciile vieții, César era unul dintre ei.

— Oricum, zise Julia, care încă ignora acest curriculum al lui Feijoo, presupun că a avea doi martori nu înseamnă nimic. Eu însămi mi-aș fi putut trimite documentele.

Feijoo încuviință fără comentarii, deși acum în privirea lui se citea mai multă prudență. Dar și un nou respect ce nu răspundea, așa cum Julia înțelese mai târziu, decât unor rațiuni practice.

— Adevărul este, zise în sfârșit, că toată treaba asta e foarte ciudată.

Julia privea în gol. Din punctul ei de vedere, încetase să mai fie ciudată pentru a deveni sinistră.

— Nu înțeleg cine putea să aibă interes ca eu să primesc documentele acelea.

Feijoo, cu incisivii mușcându-și buza de jos, scoase un carnet din sertar. Mustața îi atârna pleoștită pe când, preocupat, părea să analizeze argumentele pro și contra. Sărea în ochi lipsa lui de entuziasm văzându-se implicat în încurcătura aceea.

— Asta, mormăi, luându-și fără chef primele notițe. Asta e, domnișoară, tot o întrebare bună.

•

Se opri în prag, simțindu-se cercetată cu curiozitate de polițistul în uniformă care păzea poarta. Dincolo de copacii de pe partea cealaltă a bulevardului, fațada neoclasică a muzeului era iluminată de reflectoare puternice ascunse în grădinile din jur, printre bănci, statui și fântâni de piatră. Cădea o ploaie abia perceptibilă, îndeajuns pentru a reflecta pe asfalt luminile vehiculelor și alternanța riguroasă de verde, chihlimbar și roșu a semafoarelor.

Julia își ridică gulerul scurtei de piele și o apucă pe trotuar, ascultându-și ecoul pașilor în portalurile pustii. Circulația era

redusă și numai din când în când farurile unei mașini o luminau din spate, proiectându-i silueta, lungă și subțire, mai întâi desfășurată la picioarele ei, apoi mai scurtă, șovăielnică și fugitivă într-o parte, pe măsură ce zgomotul motorului creștea în urmă până o depășea, împrăștiindu-i urma pe zid în vreme ce mașina, acum două puncte roșii și alte două gemene pe asfaltul umed, se îndepărta în sus, pe bulevard.

Se opri la un semafor. Așteptând să se facă verde, căută alte lumini verzi în noapte și le întâlni în licăririle fugare ale taxiurilor, la semafoarele care clipeau de-a lungul bulevardului, în neonul îndepărtat, împărțindu-l cu albastru și galben, al unui bloc de sticlă la al cărui ultim etaj, cu geamurile luminate, cineva deretica sau încă mai lucra la ora aceea. Se făcu verde și Julia traversă căutând acum luminile roșii, mai numeroase în noaptea unui mare oraș; dar se interpuse sclipirea albastră a unei mașini de poliție care trecea în depărtare, tăcută ca o nălucă mută, fără ca Julia să ajungă să-i audă sirena. Automobil roșu, semafor verde, neon albastru, sclipire albastră… Asta ar fi, se gândi, gama de culori pentru a interpreta peisajul acela straniu, paleta necesară pentru a executa o pictură ce s-ar putea numi, ironic, *Nocturnă*, și a o expune la galeria Roch, cu toate că, de bună seamă, Menchu ar cere să-i explice titlul. Totul combinat adecvat cu tonuri de negru: negru beznă, negru negură, negru teamă, negru singurătate.

Îi era într-adevăr teamă? În alte împrejurări, întrebarea ar fi fost o temă potrivită pentru o discuție savantă, în compania plăcută a două prietene, într-o încăpere comodă și caldă, în fața unui șemineu și cu o sticlă pe jumătate băută. Teama ca factor neașteptat, ca element de conștiință cutremurătoare a unei realități care se dezvăluie într-un moment concret, deși a existat totdeauna acolo. Teama ca sfârșit nimicitor al inconștienței sau ca anihilare a unei stări de grație. Teama ca păcat.

Cu toate acestea, mergând printre culorile nopții, Julia nu era în stare să considere că ceea ce simțea era o chestiune savantă. Mai simțise înainte, bineînțeles, alte manifestări neînsemnate ale aceleiași stări. Kilometrajul care depășește tot ce e rațional, în timp ce peisajul defilează în goană la dreapta și la stânga, iar linia intermitentă a asfaltului pare o succesiune rapidă de trasoare, ca în filmele de război, înghițită de pântecele vorace al automobilului. Sau senzația de abis, de adâncime insondabilă și

albastră, atunci când te arunci de pe coverta unui vapor în marea necuprinsă și înoți, simțind cum apa îți alunecă pe pielea goală, cu îngrozitoarea certitudine că orice fel de uscat e prea departe pentru picioarele tale. Chiar și alte spaime fără concretețe cu care te contopești în vreme ce dormi, pornind dueluri capricioase între imaginație și rațiune, și cărora, aproape întotdeauna, le este de-ajuns un act de voință ca să se prefacă în amintire, sau în uitare, prin simpla deschidere a pleoapelor către umbrele familiare din dormitor.

Dar spaima aceea pe care Julia tocmai o descoperise era diferită. Nouă, insolită, necunoscută până atunci, stăpânită de umbra Răului cu majusculă, aidoma celei aflate la obârșia suferinței și a durerii. Răul în stare să deschidă robinetul unui duș peste chipul unui bărbat asasinat. Răul ce nu poate fi zugrăvit decât cu negru de beznă, cu negru negură, cu negru singurătate.

Să fi fost ucis? Era doar o ipoteză, își spuse pe când își observa propria umbră pe jos. Oamenii mai și alunecă în cada de baie, se rostogolesc pe scări, trec pe roșu la semafor și mor. Iar medicii legiști și polițiștii își dau și ei în petic din când în când, din deformație profesională. Toate acestea erau adevărate; dar cineva îi trimisese ei raportul lui Álvaro, când Álvaro era mort de douăzeci și patru de ore. Asta nu mai era o ipoteză: documentele se aflau la ea acasă, într-un sertar. Și asta era ceva real.

Se înfioră înainte de a se uita în spate să vadă dacă era urmărită. Și, cu toate că nu se aștepta să descopere nimic, văzu într-adevăr pe cineva. Era greu de spus dacă era urmărită sau nu; însă cam la cincizeci de metri se zărea o siluetă mergând, luminată la răstimpuri, când străbătea spațiile de lumină care, reverberând asupra fațadei muzeului, treceau printre coroanele copacilor.

Julia se uită înainte, continuându-și drumul. Toți mușchii îi transmiteau nevoia imperioasă de a fugi, ca atunci când, copilă fiind, străbătea portalul întunecos de acasă, înainte de a urca sărind scările și de a suna la ușă. Dar își impuse logica unei minți obișnuite cu normalitatea. S-o ia la fugă doar din pricina faptului că cineva merge în aceeași direcție cu ea, la cincizeci de metri în spate, nu era doar exagerat, ci și caraghios. Totuși, se gândi apoi, să te plimbi în liniște pe o stradă iluminată doar

pe jumătate, cu un virtual asasin în urmă, oricât ar fi de ipotetic, nu era doar exagerat, ci și sinucigaș. Dilema îi reținu atenția preț de câteva clipe în cursul cărora, cufundată în gânduri, a făcut ca frica să treacă pe un rezonabil plan doi pentru a decide că imaginația putea să-i joace o festă. Inspiră adânc, uitându-se cu coada ochiului în spate, în vreme ce-și bătea joc de ea însăși, și în clipa aceea putu să constate că distanța dintre ea și necunoscut se micșorase cu câțiva metri. Atunci fu din nou cuprinsă de spaimă. Poate că pe Álvaro îl uciseseră *într-adevăr*, iar cine a făcut-o i-a trimis apoi raportul cu privire la tablou. Se stabilea o legătură între *Partida de șah*, Álvaro, Julia și presupusul, posibilul, sau cine naiba o fi asasinul. Ești băgată până în gât în povestea asta, își zise și nu mai fu în stare să găsească pretexte pentru a râde de propria-i tulburare. Se uită în jur, căutând un om de care să se apropie, cerându-i ajutor, sau pur și simplu agățându-i-se de braț și rugându-l s-o însoțească departe de aici. Se mai gândi să se întoarcă la comisariat, dar se ivea o dificultate: necunoscutul îi tăia drumul pe la jumătate. Un taxi, poate, însă nu apărea nicio luminiță verde – verde speranță – cât vedeai cu ochii. Atunci își simți gura atât de uscată, încât limba i se lipi de cerul gurii. Fii calmă, își zise. Păstrează-ți calmul, proasto, sau o să te trezești cu adevărat în primejdie. Și reuși să-și facă puțin curaj, atât cât îi trebui ca s-o poată lua la fugă.

•

Un vaiet de trompetă, sfâșietor și solitar. Miles Davis la pick-up și camera în penumbră, luminată numai de o mică lampă flexibilă îndreptată de jos asupra tabloului. Tic-tacul ceasului de pe perete, cu un ușor reflex metalic ori de câte ori pendula atingea maxima oscilație la dreapta. O scrumieră fumegândă, un pahar cu resturi de gheață și de votcă pe covor, lângă sofa; iar pe sofa Julia, așezată turcește, cu brațele în jurul picioarelor, și o șuviță de păr căzându-i pe față. Ochii, cu pupilele dilatate, ațintiți înainte, priveau pictura fără s-o vadă de fapt, concentrați asupra unui punct ideal situat dincolo de suprafața acesteia, în peisajul ce se deslușea în fundal, la jumătatea distanței dintre cei doi jucători de șah și doamna așezată lângă fereastră.

Pierduse noțiunea timpului de când stătea așa, fără să-și schimbe poziția, simțind cum muzica i se mișca ușor în creier, împreună cu aburii de votcă și căldura coapselor și a

genunchilor goi înlănțuiți cu brațele. La răstimpuri, un acord de trompetă răzbătea mai intens dintre umbre și ea își mișca încet capul dintr-o parte într-alta, în ritm. Te iubesc, trompetă. Ești, în noaptea asta, singura care-mi ține companie, pierdută și nostalgică, așa cum e tristețea din sufletul meu. Și sunetul acela se strecura prin încăperea întunecată și prin cealaltă, luminată, unde jucătorii își continuau partida, ieșind apoi prin fereastra Juliei, deschisă spre strălucirea felinarelor din stradă, acolo jos. Unde, poate, cineva, în umbra proiectată de un copac sau un portal, se uita în sus, ascultând muzica ce răzbătea și prin cealaltă fereastră, cea zugrăvită în tablou, spre peisajul cu nuanțe diafane de verde și ocru unde se ivea, abia schițată de un penel nespus de fin, minuscula săgeată cenușie a unei clopotnițe îndepărtate.

5.

Misterul reginei negre

„Știam de acum că intrasem pe teritoriul nefast, dar nu cunoșteam regulile luptei.”

G. Kasparov

Octavio, Lucinda și Scaramouche îi cercetau cu ochii lor de porțelan pictat, într-o tăcere plină de respect și într-o desăvârșită nemișcare, din spatele geamului. Lumina vitrinei, descompusă în romburi colorate, făcea ca haina de catifea a lui César să pară ca a unui arlechin. Niciodată Julia nu-și văzuse prietenul atât de tăcut și de calm, atât de asemănător cu una dintre statuile de bronz, teracotă și marmură, așezate ici-colo, printre tablouri, cristaluri și covoare, în magazinul de antichități. Amândoi, César și Julia, păreau că fac oarecum parte din decorul specific mai curând intrigii încurcate a unei farse baroce decât lumii reale, unde își petreceau cea mai mare parte a vieții. César avea o înfățișare deosebit de distinsă – la gât un fular de mătase de culoare bordo și între degete lungu-i portțigaret de fildeș – și adopta o poză vădit clasică, aproape goetheană în acel contre-jour pestriț, picior peste picior, o mână căzută cu studiată neglijență, cea care ținea portțigaretul, părul mătăsos și alb în aura de lumină aurită, roșie și albastră a vitrinei. Julia purta o bluză neagră cu guler de dantelă, iar profilul ei venețian se reflecta într-o oglindă mare care eșalona în profunzime mobile de mahon și lădițe incrustate în sidef, goblenuri și covoare, coloane ce se răsuceau în spirală sub statui gotice cioplite în lemn, acum scorojite, ba chiar și gestul resemnat și fără rost al unui gladiator de bronz, gol și căzut pe spate peste armele lui, ridicându-se într-un cot, în așteptarea verdictului, arătătorul în sus ori arătătorul în jos, unui împărat invizibil și atotputernic.

— Sunt speriată, mărturisi ea, și César făcu o mișcare ce lăsa să se întrevadă și solicitudine și neputință. Un ușor gest de mărinimoasă și inutilă solidaritate, mâna pe care se zăreau delicate vene albastre suspendată în aer, prin lumina aurită. Un gest de dragoste conștient de limitările sale, expresiv și elegant, ca al unui curtean din secolul al optsprezecelea față de doamna venerată, atunci când întrezărește, la capătul drumului pe unde îi poartă pe amândoi funebra căruță, umbra ghilotinei.

— Poate că e exagerat, iubito. Sau cel puțin prematur. Încă n-a demonstrat nimeni că Álvaro n-a alunecat în cadă.

— Și documentele?

— Mărturisesc că nu găsesc o explicație.

Julia înclină capul într-o parte și vârfurile pletelor îi atinseră umărul. Era adâncită în tulburătoare viziuni lăuntrice.

— Azi dimineață, când m-am trezit, m-am rugat ca totul să nu fie decât o regretabilă confuzie…

— Poate că este, reflectă anticarul la cele spuse. Din câte știu, polițiștii și medicii legiști sunt cinstiți și infailibili doar în filme. Și am înțeles că, acum, nici măcar aici.

Zâmbi acru, în silă. Julia îl privea fără să dea prea mare atenție cuvintelor lui.

— Álvaro asasinat… Îți dai seama?

— Nu te mai chinui, prințesă. E doar o pompoasă ipoteză a poliției… Și, pe de altă parte, n-ar trebui să te gândești atâta la el. S-a dus, gata. Oricum dispăruse înainte.

— Nu în felul acesta.

— Nu contează acum. S-a dus și gata.

— E îngrozitor.

— Da. Însă nu câștigi nimic gândindu-te întruna la asta.

— Nu? Álvaro moare, pe mine mă interoghează, simt că sunt urmărită de cineva interesat de munca mea la *Partida de șah*… Și te surprinde că mi-e gândul doar la asta. Ce altceva pot să fac?

— Foarte simplu, fetițo. Dacă ești atât de îngrijorată, îi poți înapoia tabloul lui Menchu. Dacă într-adevăr crezi că moartea lui Álvaro n-a fost accidentală, închide-ți casa o vreme și fă o călătorie. Putem petrece două sau trei săptămâni la Paris; am multe de făcut acolo… Totul e să stai la distanță până se termină povestea asta.

— Ce se întâmplă, de fapt?

— Nu știu, și asta-i cel mai rău. Că n-avem cea mai mică idee. Ce-a pățit Álvaro nu m-ar preocupa, dacă n-ar fi intervenit treaba cu documentele… – o privi, zâmbind stingherit. Și mărturisesc că mă îngrijorează, fiindcă n-am stofă de erou… S-ar putea ca unul dintre noi, fără s-o știe, să fi deschis un fel de cutie a Pandorei…

— Tabloul, confirmă Julia, înfiorându-se. Inscripția ascunsă.

— Fără îndoială. Totul de aici începe, după cât se pare.

Ea își întoarse chipul spre imaginea din oglindă și se privi lung, ca și cum n-ar recunoaște fata cu părul negru care o cerceta în tăcere cu ochii ei mari și negri, cu ușoare cearcăne imprimate de insomnie pe pielea palidă a obrajilor.

— Poate vor să mă omoare, César.

Degetele anticarului se crispară în jurul portțigaretului de fildeș.

— Nu cât trăiesc eu, zise, și înfățișarea lui echivocă și elegantă lăsa să se întrevadă o hotărâre agresivă; glasul i se sparse într-un ton ascuțit, aproape feminin. Mă poate copleși toată teama de pe lume, iubito. Ba și mai rău. Dar de tine n-o să se atingă nimeni atâta timp cât eu te pot feri.

Julia nu avu încotro și zâmbi, înduioșată.

— Ce putem face? întrebă după câteva clipe de tăcere.

César își plecă fața, gândindu-se la întrebare cu toată seriozitatea.

— Mi se pare prematur să facem ceva… Încă nu știm dacă Álvaro a murit accidental sau nu.

— Și documentele?

— Sunt sigur că cineva, undeva, o să răspundă la întrebarea asta. Problema e să aflăm dacă cine ți-a trimis raportul este răspunzător și de moartea lui Álvaro, sau dacă n-au nicio legătură una cu alta…

— Și dacă se confirmă ce-i mai rău?

César zăbovi puțin cu răspunsul.

— În cazul acesta, văd doar două opțiuni. Cele clasice, mica mea prințesă: s-o luăm la fugă sau să mergem mai departe. Dacă m-aș afla în dilema asta, cred că aș opta pentru fugă, dar asta nu înseamnă mare lucru… Știi că, dacă-mi propun așa ceva, pot să ajung îngrozitor de fricos.

Ea își încrucișase brațele la ceafă, sub păr, și medita, uitându-se în ochii deschiși la culoare ai anticarului.

— Și chiar ai lua-o la fugă așa, înainte de a afla ce se întâmplă?

— Chiar așa. Știi doar povestea cu pisica pe care a omorât-o curiozitatea.

— Nu asta m-ai învățat când eram copilă, îți amintești?… Niciodată nu trebuie să ieși dintr-o încăpere fără să te uiți mai întâi prin sertare.

— Da, dar pe atunci nimeni nu mergea aiurea, alunecând în cada de baie.

— Ești un ipocrit. În fond, mori de curiozitate să afli ce se întâmplă.

Anticarul făcu o strâmbătură a reproș.

— Să spui că *mor*, iubito, e tare de prost gust, date fiind circumstanțele… Tocmai că n-am niciun chef să mor, acum când aproape că sunt un domn în vârstă și am tinerei adorabili care-mi alină bătrânețea. Și nici tu nu vreau să mori.

— Și dacă mă hotărăsc să merg mai departe, până aflu ce se întâmplă cu tabloul acesta?

César strânse din buze și-și plimbă în gol privirea, de parcă nici măcar nu s-ar fi gândit la alternativa aceea.

— De ce-ai face-o? Dă-mi un motiv serios.

— Pentru Álvaro.

— Nu ține. Álvaro nu mai conta atât; te cunosc suficient, ca s-o știu… Pe deasupra, după cum ai povestit, el nu juca prea corect în povestea asta.

— Atunci pentru mine. Julia își încrucișă brațele, provocatoare. La urma urmelor, e vorba de tabloul meu.

— Ascultă, am crezut că ți-e frică. Așa ai spus înainte.

— Și-mi este. Fac pipi pe mine de frică.

— Înțeleg. César își sprijini bărbia pe degetele împreunate, pe care strălucea topazul. În practică, adăugă după o scurtă reflecție, trebuie să cauți comoara. Nu asta încerci să-mi spui?… Ca în vremurile de odinioară, când erai doar o copilă încăpățânată.

— Ca în vremurile de odinioară.

— Ce îngrozitor! Tu și cu mine?

— Tu și cu mine.

— Îl uiți pe Muñoz. L-am luat și pe el la bord.

— Ai dreptate. Muñoz, tu și cu mine, firește.

César făcu o grimasă. În ochi îi licărea o scânteie de amuzament.

— Va trebui să-l învățăm, atunci, cântecul piraților. Nu cred că-l știe.

— Nici eu nu cred.

— Suntem nebuni, fetițo – o privi țintă anticarul pe Julia! Îți dai seama?

— Ce mai contează?

— Ăsta nu-i un joc, iubito… De data asta, nu. Ea îi susținu privirea, netulburată. Era cu adevărat frumoasă foc, cu strălucirea aceea de hotărâre pe care oglinda i-o reflecta în ochii negri.

— Ce mai contează? repetă în șoaptă.

César își clătină plin de indulgență capul. Apoi se sculă și fasciculul de romburi luminoase îi alunecă pe spate până jos, la picioarele fetei, în timp ce el se duse în fundul sălii, în colțul unde își avea biroul. Preț de câteva minute se agită în dreptul seifului îngropat în perete, sub o tapiserie veche fără valoare, o copie nereușită după *Doamna și licorna*. Când se întoarse, avea în mâini un pachet.

— Uite, prințesă, pentru tine. Un cadou.

— Un cadou?

— Așa am spus. La mulți ani, deși nu e ziua ta.

Surprinsă, Julia scoase ambalajul de plastic și apoi husa de protecție, cântărind în palmă micul pistol din material cromat cu prăsele de sidef.

— E un Derringer vechi, așa că n-ai nevoie de permis de portarmă, explică anticarul. Dar funcționează ca nou și e gata să tragă gloanțe de calibrul patruzeci și cinci. Abia de ocupă loc și poți să-l ții în buzunar… Dacă în zilele următoare cineva se apropie sau dă târcoale casei tale – o privi țintă, fără cea mai mică urmă de glumă în ochii obosiți –, să-mi faci favoarea să ridici drăcia asta, așa, și să-i zbori creierii. Ții minte?… Ca și cum ar fi căpitanul Garfio în persoană.

•

Abia ajunsă acasă, Julia primi trei telefoane într-o jumătate de oră. Primul a fost de la Menchu, îngrijorată la citirea veștii în ziare. După spusele ei, nimeni nu menționa altă versiune în afară de accident. Julia se convinse că prietenei ei nu-i păsa

deloc de moartea lui Álvaro: ce o îngrijora erau posibilele complicații care ar perturba acordul cu Belmonte.

Cel de-al doilea telefon o surprinse. Era o invitație de la Paco Montegrifo să cineze împreună diseară și să vorbească despre afaceri. Julia acceptă și stabiliră să se întâlnească la nouă la Sabatini. După ce închise telefonul, rămase câteva clipe pe gânduri, căutând o explicație a acestui subit interes. Dacă avea legătură cu Van Huys, corect era ca specialistul în licitații să stea de vorbă cu Menchu sau să le cheme pe amândouă împreună. Așa-i spusese în cursul conversației, însă Montegrifo precizase limpede că era la mijloc ceva care-i interesa numai pe ei doi.

Medită pe când își schimbă hainele, își aprinse o țigară și apoi se așeză în fața tabloului pentru a continua să dea jos stratul de vernis învechit. Tocmai începuse să șteargă ușor cu vată, când sună pentru a treia oară telefonul, care se afla jos, pe covor.

Trase de fir, ca să-l poată apuca, și ridică receptorul. Preț de cincisprezece sau douăzeci de secunde ascultă atentă fără să audă absolut nimic, în ciuda zadarnicelor „alo!” rostite cu exasperare crescândă, până când, intimidată, se hotărî să tacă. Rămase așa, ținându-și încă răsuflarea câteva secunde, iar apoi închise telefonul, stăpânită de o senzație de panică nedeslușită, irațională, care o copleși ca un val neașteptat. Se uită la aparatul de pe covor de parcă ar fi fost un animal veninos, negru și lucios, și se înfioră, scuturându-se involuntar, ceea ce o făcu să verse o sticluță de terebentină, răsturnând-o cu cotul.

Acel ultim telefon n-o ajuta deloc să se liniștească. Așa încât, atunci când se auzi soneria de afară, rămase nemișcată în capătul celălalt al încăperii, privind ușa închisă până ce a treia sonerie o făcu să reacționeze. De când plecase de dimineață din magazinul de antichități, Julia ironizase anticipat, de vreo douăsprezece ori, gestul pe care-l schiță în continuare. Dar nu mai simțea nici cea mâi mică dorință să zâmbească în sinea ei când, înainte de a deschide, se opri o clipă, exact cât îi trebui să scoată din geantă micul Derringer, să-l armeze și să-l vâre în buzunarul de la blugi. Pe ea n-or s-o pună într-o cadă la înmuiat.

•

Muñoz își scutură apa de pe trenci și se opri, neajutorat, în vestibul. Ploaia îi lipise părul de țeastă și încă îi mai picura pe

frunte și pe vârful nasului. În buzunar, învelită într-o pungă de la marile magazine, avea o tablă de șah pliantă.

— Ați găsit soluția? întrebă Julia de cum închise ușa după el.

Jucătorul își adânci capul între umeri cu un gest care însemna și că-și cere scuze și că e timid. Era stânjenit, nesigur pe el într-o casă străină, iar faptul că Julia era tânără și atrăgătoare nu ușura deloc situația.

— Încă nu – privi dezolat mica baltă de apă ce se aduna la picioarele lui, picurând de pe trenci. Tocmai am ieșit de la serviciu… Ieri ne-am înțeles să ne vedem la ora asta – făcu doi pași și se opri, de parcă nu se hotăra dacă să-și scoată sau nu trendul. Julia întinse o mână, iar el și-l scoase în sfârșit. Apoi o urmă în atelier.

— Care-i problema? întrebă ea.

— Nu-i nicio problemă. În principiu – Muñoz cercetă atelierul ca și data trecută, fără curiozitate; părea că își caută un punct de sprijin care să-i permită să-și adapteze comportamentul după circumstanțe. E o chestiune de reflecție și de timp, nimic mai mult. Și nu fac altceva decât să mă gândesc la asta.

Stătea cu tabla de șah pliantă în mână, în mijlocul camerei. Julia îl văzu cum se uita țintă la tablou. N-avu nevoie să-i urmărească privirea ca să știe încotro se îndrepta. Expresia i se schimbase, din șovăielnică devenea hotărâtă, de o intensitate fascinantă. Întocmai ca un hipnotizator, surprins de propriii lui ochi într-o oglindă.

Muñoz lasă șahul pe masă și se duse spre tablou. O făcu într-un fel deosebit, îndreptându-se chiar spre partea unde erau zugrăvite tabla și piesele, de parcă restul, încăperea și personajele, nu se aflau acolo. Se aplecă să le studieze cu atenție, mult mai interesat decât cu o zi în urmă. Și Julia înțelese că, spunând „nu fac altceva decât să mă gândesc la asta”, nu exagerează câtuși de puțin. Felul în care cerceta partida aceea era al unui om preocupat să rezolve ceva mai mult decât o problemă străină.

După un lung răstimp de contemplare, se întoarse către Julia.

— Azi de dimineață am refăcut cele două mutări anterioare, spuse, nu în chip de laudă, ci mai curând ca scuză pentru ceea ce părea să considere un rezultat slab. Apoi mi s-a ivit o problemă… Ceva legat de poziția pionilor, care e neobișnuită – arătă piesele zugrăvite. Nu-i vorba de o partidă convențională.

Julia era decepționată. Când deschisese ușa, zărindu-l pe Muñoz ud leoarcă și cu tabla de șah în buzunar, fusese gata să creadă că răspunsul e la îndemână. Firește, șahistul nu știa cât de presantă era povestea aceea și ce implicații avea. Însă ea n-avea de gând să-i spună încă.

— Celelalte mutări nu ne interesează, zise. Trebuie doar să descoperim piesa care a luat calul alb.

Muñoz dădu din cap.

— Îi dedic tot timpul de care dispun, șovăi el puțin, de parcă o asemenea mărturisire era aproape confidențială. Am mișcările în cap, le execut înainte și înapoi... – ezită iar și sfârși schițând pe jumătate un zâmbet trist și distant. E ceva straniu în partida asta...

— Nu-i doar o partidă – privirile amândurora se îndreptară spre pictură. César și cu mine o vedem ca parte din tablou, nefiind în stare să mai găsim nimic altceva. Julia reflectă la ce spusese... Când, de fapt, e posibil ca restul tabloului să nu fie altceva decât un complement al partidei.

Muñoz încuviință ușor, iar Julia avu impresia că zăbovise o eternitate până s-o facă. Gesturile acelea lente, ca și cum investea în ele mult mai mult timp decât era necesar, păreau că se află în legătură directă cu forma lui de a gândi.

— Greșiți când spuneți că nu vedeți nimic. Vedeți totul, chiar dacă nu puteți să interpretați ceea ce vedeți... – șahistul arătă spre tablou cu bărbia, fără să se miște. Eu cred că totul se reduce la o problemă de punct de vedere. Ce avem aici sunt nivele care se includ unele în altele: o pictură include o pardoseală care e o tablă de șah incluzând la rândul ei personaje. Aceste personaje joacă șah pe o tablă care include, la rândul ei, piesele... Și totul, pe deasupra, este reflectat în oglinda aceea rotundă din stânga... Dacă vă place să complicați lucrurile, mai puteți adăuga încă un nivel: al nostru, de unde contemplăm scena sau scenele succesive. Și, dacă e să complicăm și mai tare lucrurile, nivelul de la care pictorul ne-a imaginat pe noi, cei care îi privim opera...

Vorbise fără pasiune, cu un aer absent, ca și când recita o descriere monotonă a cărei importanță o considera relativă, făcând-o numai pentru a le fi pe plac altora. Julia suflă, năucită.

— E curios că vedeți lucrurile astfel.

Jucătorul își mișcă, inexpresiv, capul fără a-și lua ochii de la tablou.

— Nu știu de ce vă mirați. Eu văd șahul. Nu o partidă, ci mai multe. Care, în fond, sunt una și aceeași.

— Prea complicat pentru mine.

— Să nu credeți. Acum ne mișcăm la un nivel de la care putem obține multe informații: partida de pe tablă. Odată rezolvată, vom putea să aplicăm concluziile la restul tabloului. E o simplă chestiune de logică. De logică matematică.

— Niciodată nu m-am gândit că matematica ar avea legătură cu asta.

— Are legătură cu toate. Orice lume imaginabilă, ca acest tablou, se conduce după aceleași legi ca lumea reală.

— Chiar și șahul?

— Mai ales șahul. Dar gândurile unui jucător se desfășoară la un nivel diferit de cel al unui amator: logica lui nu îngăduie să se vadă posibilele mutări inadecvate, fiindcă face abstracție de ele în mod automat... La fel ca un matematician cu har care nu cercetează niciodată traseele false către teorema pe care o caută, în vreme ce oamenii mai puțin înzestrați trebuie să lucreze din greu, străduindu-se să biruie o greșeală după alta.

— Și dumneavoastră nu faceți greșeli?

Muñoz își desprinse încet ochii de pe tablou și privi pe fată. În începutul de zâmbet ce păru să i se schițeze pe buze nu erau niciun fel de indicii de haz.

— La șah, niciodată.

— Cum de știți?

— Jucând, te confrunți cu o infinitate de situații posibile. Uneori se rezolvă folosind reguli simple, iar alteori e nevoie de alte reguli ca să decizi ce reguli simple trebuie să aplici... Sau se ivesc situații necunoscute, și atunci se cuvine să-ți imaginezi noi reguli care să le includă sau să le elimine pe cele anterioare... O greșeală se poate comite doar când alegi o regulă sau alta: când optezi. Iar eu mut numai când am exclus toate regulile care nu sunt valabile.

— Mă uimește atâta siguranță.

— Nu știu de ce. Tocmai din pricina asta m-ați ales pe mine.

Se auzi soneria, anunțând venirea lui César care, cu o umbrelă șiroind de apă și niște pantofi uzi, blestema timpul și ploaia.

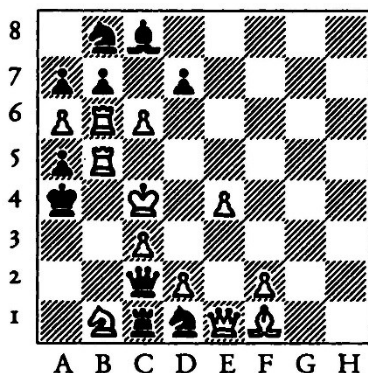
— Urăsc toamna, iubito, pe cuvânt. Cu ceața, cu umezeala și cu celelalte neplăceri ale ei –, oftă în vreme ce-i strângea mâna lui Muñoz. De la o anumită vârstă, unele anotimpuri ajung să te facă să semeni îngrozitor cu parodia a ceea ce ai fost... Pot să-mi torn un pahar? Ce prostie! Sigur că pot.

Se servi singur din belșug cu gin, gheață și lămâie, iar după cinci minute se apropie de ei. Muñoz aranja șahul de buzunar.

— Deși n-am ajuns la mutarea calului alb, explică jucătorul, presupun că vă interesează să cunoașteți progresele pe care le-am făcut până acum... reconstitui cu micuțele piese din lemn poziția pe care o aveau în tablou. Julia observă că o făcea din memorie, fără să se mai uite la opera lui Van Huys și nici la schița pe care o făcuse cu o seară în urmă și pe care acum o scotea din buzunar și o punea alături, pe masă. Dacă vreți, pot să vă explic raționamentul pe care l-am făcut mergând înapoi.

— Analiză retrospectivă, spuse César, interesat, muindu-și buzele în băutură.

— Așa-i, răspunse șahistul. Și o să folosim același sistem de notație pe care vi l-am prezentat ieri, se înclină el spre Julia cu schița în mână, indicându-i localizarea pe tablă:

— ... După cum sunt așezate piesele – continuă Muñoz – și având în vedere că negrele au mutat ultimele, trebuie mai întâi să aflăm care dintre piesele negre a făcut această mișcare, arătă el cu vârful unui creion înspre tablou, apoi schița și la sfârșit situația reprodusă pe tabla de șah reală. Pentru a afla, e mai ușor să eliminăm piesele negre care *nu* au putut fi mutate întrucât sunt blocate sau datorită poziției pe care o ocupă... E limpede că niciunul dintre cei trei pioni negri A7, B7 și D7, nu a

mutat, fiindcă toți continuă să fie în pozițiile pe care le ocupau la începutul jocului… Nici cel de-al patrulea și ultimul pion, A5, nu a putut muta, fiind blocat între un pion alb și propriul său rege negru… Eliminăm și nebunul negru de la C8, aflat încă în poziția de la începutul jocului, pentru că nebunul se mișcă în diagonală, și în cele două posibile mutări ale sale în diagonală sunt pioni de culoarea lui care încă n-au mutat… Cât despre calul negru de la B8, nici acesta nu s-a mișcat, deoarece ar fi putut ajunge acolo numai din A6, C6 sau D7 iar aceste trei pătrate sunt deja ocupate de alte piese… Înțelegeți?

— Perfect. Julia urmărea explicația aplecată peste tablă. Asta demonstrează că șase din cele zece piese negre n-au putut muta…

— Nu doar șase. E clar că nici turnul negru care se află la C1 n-a mutat, căci se mișcă în linie dreaptă, iar cele trei căsuțe alăturate de lângă el sunt ocupate… Asta înseamnă șapte piese negre a căror mișcare la ultima mutare trebuie exclusă ca fiind imposibilă. Dar putem elimina și calul negru D1.

— De ce? se interesă César. Ar putea veni din pătratele B2 sau E3…

— Nu. În oricare din cele două, acest cal ar fi dat șah regelui alb pe care-l avem la C4; ceea ce în șahul retrospectiv am putea numi *șah imaginar*… Și niciun cal sau altă piesă care ar putea da șah unui rege nu renunță de bunăvoie s-o facă; asta e o mutare imposibilă. În loc să se retragă, ar lua regele dușman, terminând partida. O astfel de situație nu poate apărea niciodată; deducem, prin urmare, că nici calul D1 nu s-a mișcat.

— Asta – Julia nu-și lua ochii de pe tablă – reduce posibilitățile la două piese, nu?… – le atinse cu un deget. Regele și regina.

— Bineînțeles. Această ultimă mutare a putut fi făcută numai de rege sau de regină, căreia noi, jucătorii, îi spunem *damă*. Muñoz cerceta aranjamentul de pe tablă și apoi făcu un gest spre regele negru, fără să ajungă să-l atingă. Să analizăm mai întâi poziția regelui, care mută un pătrat în orice direcție. Asta înseamnă că nu s-ar fi putut deplasa decât în poziția lui actuală, la A4, de la B4, B3 sau A3… în teorie.

— Treaba cu B4 și B3 e clară până și pentru mine, comentă César. Niciun rege nu poate sta într-o căsuță lângă alt rege. Nu-i așa?

— Într-adevăr. La B4 regele negru s-ar fi aflat în șah, amenințat de turnul, de regele și de pionul alb. Iar la B3, în șah dat de turn și rege. Poziții imposibile.

— Și n-a putut veni de jos, de la A3?

— În niciun caz. Ar fi în șah dat de calul alb situat în B1, care, după poziția sa, nu e mutat de curând, ci se află acolo de mai multe mișcări. Muñoz îi privi pe amândoi. E vorba, prin urmare, de alt caz de șah imaginar care demonstrează că regele nu a mutat.

— Deci ultima mișcare, deduse Julia, a fost făcută de regină, pardon, de dama neagră…

Șahistul făcu un gest care nu-l angaja la nimic.

— Asta-i ceea ce, în principiu, presupunem, spuse. După o logică simplă, când eliminăm tot ce e imposibil, oricât de imposibil sau de dificil ar părea, trebuie obligatoriu să fie sigur… Se întâmplă însă că, în plus, în cazul acesta putem s-o demonstrăm.

Julia îl privi pe jucător cu un respect pe care nu-l avusese înainte.

— E de necrezut. De roman polițist.

César strâmbă din buze.

— Mi-e teamă, iubito, că exact de asta e vorba – ridică ochii spre Muñoz. Continuați, domnule Holmes, adăugă cu un zâmbet amabil. Trebuie să mărturisesc că ne țineți pe jăratic.

Muñoz îți rotunji ușor un colț al gurii, fără voie, din simplu reflex de politețe. Era clar ca lumina zilei că atenția îi era acaparată de tablă. Avea ochii și mai adânciți în orbite și în ei o strălucire febrilă: expresia cuiva cufundat în imaginare spații abstracte pe care doar el este în stare să le vadă.

— Să cercetăm, sugeră, posibilele mișcări ale damei negre, aflate în pătratul C2… N-am idee dacă știți, Julia, că dama e piesa cea mai puternică din tot jocul; se poate mișca oricâte căsuțe în orice direcție, cu mișcările tuturor celorlalte piese minus calul… Dama neagră, după cum vedem, are patru căsuțe posibile ca punct de plecare: A2, B2, B3 și D3. Acum știți dumneavoastră singură de ce n-a putut veni de la B3, nu-i așa?

— Cred că da. Julia se încruntă, concentrându-se. Îmi închipui că niciodată n-ar fi renunțat să dea șah regelui alb…

— Întocmai. Un nou caz de șah imaginar, care elimină B3 ca posibil punct de plecare… Și ce-mi spuneți despre D3? Credeți

că dama neagră a putut veni de aici, de pildă, fugind de amenințarea nebunului alb care se află în F1?

Julia reflectă un timp la posibilitatea aceea, în cele din urmă, chipul i se lumină.

— N-a putut, din același motiv ca mai înainte, exclamă, surprinsă că a ajuns ea singură la concluzia aceea. La D3, dama neagră i-ar fi dat unul din acele șahuri imaginare regelui alb, nu-i așa?… De asta n-a putut veni de aici – se întoarse spre César. Nu-i minunat? În viața mea n-am jucat șah…

Muñoz indica acum cu creionul căsuța A2.

— Același caz de șah imaginar l-am avea dacă dama ar fi fost aici, prin urmare se exclude și această căsuță.

— Sare în ochi, spuse César, că n-a putut veni direct de la B2.

— E posibil.

— Cum e posibil? Anticarul era descumpănit și în același timp interesat. Pare evident, aș spune.

— În șah, răspunse Muñoz, sunt puține lucruri care pot fi calificate drept evidente. Uitați-vă la piesele albe de pe coloana B. Ce s-ar fi întâmplat dacă regina s-ar fi aflat la B2?

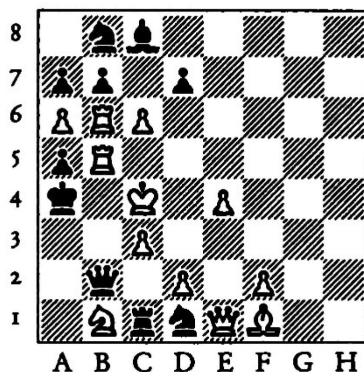
César își mângâie bărbia, reflectând.

— S-ar fi văzut amenințată de turnul alb care se află la B5… Fără îndoială, din pricina asta a mutat la C2, ca să scape de turn.

— Nu-i rău, recunoscu șahistul. Dar asta-i doar o posibilitate. Oricum, cauza pentru care a mutat încă nu-i importantă pentru noi… Vă amintiți ce v-am spus înainte? Excluzând ce e imposibil, tot ce ne rămâne trebuie obligatoriu să fie sigur. Deci, recapitulând, dacă: a) au mutat negrele; b) nouă din cele zece piese negre care există pe tablă n-au putut muta; e) unica piesă care a putut muta este dama; d) trei din cele patru ipotetice mișcări ale damei sunt imposibile… Reiese că dama neagră a făcut singura mișcare posibilă: a trecut din pătratul B2 la C2, și *poate* a mutat fugind de amenințarea turnurilor albe care se află în pătratele B5 și B6… Vă e clar?

— Foarte clar, răspunse Julia, și César fu de aceeași părere.

— Asta înseamnă, continuă Muñoz, că am reușit să facem primul pas în acest șah invers pe care-l jucăm. Poziția următoare, vreau să spun cea dinainte, din moment ce mergem îndărăt, ar fi aceasta:

— Vedeți?... Dama neagră se află încă la B2, înainte de a se deplasa la C2. Astfel încât acum va trebui să verificăm mutarea albelor care a obligat dama să facă mișcarea aceasta.

— E clar că a mișcat un turn alb, spuse César. Cel aflat la B5... A putut veni din orice pătrat situat pe rândul orizontal 5, perfida de ea.

— Poate, răspunse șahistul. Dar asta nu justifică pe de-a întregul fuga damei.

César clipi, surprins.

— De ce? Ochii lui se plimbau de la tablă la Muñoz și de la acesta la tablă. E clar că regina a fugit în fața amenințării turnului. Chiar dumneavoastră ați spus-o acum o clipă.

— Am spus *poate* a fugit de turnurile albe, dar nicio clipă n-am afirmat că o *mișcare* a turnului alb la B5 a pus dama pe fugă.

— Mă zăpăcesc, mărturisi anticarul.

— Uitați-vă cu atenție la tablă... Nu contează ce mișcare a făcut turnul alb care se află acum în B5, pentru că celălalt turn alb, care se găsește în B6, *trebuie să-i fi dat deja șah damei negre înainte*, vă dați seama?

César cercetă iar jocul, de data aceasta preț de două minute întregi.

— Mă dau bătut, spuse în cele din urmă, demoralizat. Își băuse ultima picătură din ginul cu lămâie, pe când Julia, lângă el, fuma țigară după țigară. Dacă n-a fost turnul alb cel care a mișcat la B5, atunci tot raționamentul se năruie... Oriunde s-ar afla piesa, antipatica asta de regină a trebuit să mute înainte, căci șahul era anterior...

— Nu, răspunse Muñoz. Nu neapărat. Turnul a putut, de exemplu, să suprime o piesă neagră la B5.

Însuflețiți de perspectiva aceea, César și Julia studiară jocul cu elan reînnoit. După alte două minute, anticarul își ridică fața pentru a-i adresa lui Muñoz o privire plină de respect.

— Asta-i, zise, uimit. Nu vezi, Julia?… O piesă neagră la B5 ferea regina de amenințarea pe care o presupune turnul alb ce se află în pătratul B6. Această piesă neagră fiind luată de celălalt turn alb, regina a rămas sub amenințarea lui directă – se uită din nou la Muñoz, căutând confirmarea. Trebuie să fie asta, nu există altă posibilitate – cercetă iar tabla, cu îndoială. Fiindcă nu există, nu-i așa?

— Nu știu, răspunse cinstit jucătorul de șah, și Juliei îi scăpă un „Sfinte Dumnezeule!” disperat, auzind cuvintele acelea. Dumneavoastră tocmai ați formulat o ipoteză, și în cazul acesta întotdeauna există riscul de a denatura faptele ca să se adapteze teoriei, în loc să se încerce să se adapteze teoria la fapte.

— Atunci?

— Păi, exact așa. Până acum putem considera ca ipoteză că turnul alb a luat o piesă neagră la B5. Mai trebuie să verificăm dacă mai există și alte variante și, în acest caz, să le eliminăm pe toate cele imposibile – strălucirea ochilor lui devenea opacă și părea mai obosit și mai șters, schițând un gest de nedefinit cu mâinile, pe jumătate de justificare, pe jumătate de incertitudine. Siguranța pe care o etalase în cursul explicării mutărilor pierise; acum se arăta din nou posomorât și stângaci. La asta mă refeream – ochii lui evitară să-i întâlnească pe cei ai Juliei – când v-am spus că am avut probleme.

— Și pasul următor? întrebă fata.

Muñoz cerceta piesele cu un aer resemnat.

— Presupun că un examen încet și amănunțit al celor șase piese care se află în afara tablei… O să încerc să aflu cum și unde a putut fi luată fiecare dintre ele.

— Asta poate dura zile, spuse Julia.

— Sau minute, depinde. Uneori, norocul sau intuiția îți întind o mână – se uită lung la tabla de șah și apoi la tabloul lui Van Huys. Dar e ceva în legătură cu care n-am cea mai mică îndoială, spuse după o clipă de reflecție. Cine a zugrăvit tabloul

acesta, sau cine a inventat problema, avea un mod foarte particular de a juca șah.

— Cum l-ați defini? dori să afle Julia.

— Pe cine?

— Pe jucătorul care nu este acolo… Cel la care v-ați referit acum câteva clipe.

Muñoz privi covorul și apoi tabloul.

În ochii lui era o scânteie de admirație, se gândi ea. Poate respectul instinctiv al unui șahist față de un maestru.

— Nu știu, spuse în șoaptă, evaziv… Oricine ar fi fost, era foarte sucit… Toți jucătorii buni sunt, dar acesta avea ceva în plus: o capacitate specială de a născoci piste false, capcane de tot soiul… Și treaba asta îl încânta…

— E cu putință? întrebă César. Putem într-adevăr să ne dăm seama de caracterul unui jucător după modul lui de a se comporta în fața tablei de șah?

— Eu cred că da, răspunse Muñoz.

— În cazul acesta, ce mai credeți despre cel care a conceput partida zugrăvită, având în vedere că a făcut-o în secolul al cincisprezecelea?

— Eu aș zice… Muñoz contempla tabloul, absorbit. Eu aș zice că juca șah într-un fel diabolic.

6.

Despre table de șah și oglinzi

„Și unde se află sfârșitul vei descoperi când ajungi acolo”.

Balada bătrânului din Leningrad

Când se întoarse la mașină, Menchu se așeză la volan, fiindcă erau în șir dublu. Julia deschise portiera micului Fiat și se lăsă pe banchetă.

— Ce-au spus? întrebă proprietara galeriei.

Nu răspunse imediat; avea încă prea multe lucruri la care să se gândească. Scoase o țigară din geantă, cu privirea pierdută în traficul ce se desfășura pe stradă în jos, și-o puse în gură și aprinse bricheta automată de la bord.

— Ieri au venit aici doi polițiști, spuse în cele din urmă. Punând aceleași întrebări ca mine – când se auzi pocnetul brichetei, o apropie de capătul țigării. După spusele funcționarului, plicul a fost adus chiar joi, la începutul după-amiezii.

Menchu avea mâinile încordate pe volan, cu nodurile degetelor albite de reflexele inelelor.

— Cine l-a adus?

Julia scoase încet fumul pe nări.

— După spusele funcționarului, o femeie.

— O femeie?

— Așa a spus.

— Ce femeie?

— De vârstă mijlocie, bine îmbrăcată, blondă. Cu impermeabil și ochelari de soare – se întoarse spre prietena ei. Ai fi putut fi tu.

— Asta n-are niciun haz.

— Așa-i. Adevărul e că n-are. Julia slobozi un oftat prelung. Dar după descrierea asta putea fi oricine. N-a lăsat nume, nicio

adresă, mărginindu-se să le dea pe cele ale lui Álvaro ca expeditor. A cerut să fie trimis de urgență și a plecat. Asta-i tot.

Intrară în traficul de pe bulevarde. Stătea iar să plouă și câteva picături minuscule străluceau deja pe parbriz. Menchu făcu o schimbare de viteză asurzitoare și strâmbă din nas, preocupată.

— Auzi, povestea asta o ia Agatha Christie și face un roman ce n-ai văzut.

Julia făcu o grimasă, fără să se amuze.

— Da, dar nu cu un mort adevărat – își duse țigara la buze, în timp ce și-l imagina pe Álvaro, gol și ud. Dacă există ceva mai rău decât moartea, se gândi, e să mori într-un fel grotesc, cu oameni care vin și te privesc mort. Nenorocitul.

— Nenorocitul, repetă cu glas tare.

Se opriră la o trecere de pietoni. Menchu încetă să se mai uite la semafor, pentru a-i arunca o privire neliniștită prietenei ei. Era îngrijorată, spuse, s-o vadă pe Julia într-o asemenea încurcătură. Ea însăși, ce mai, nu era în apele ei, așa încât și-a încălcat una din normele sale stricte, instalându-l pe Max la ea acasă până se lămuresc lucrurile. Și Julia trebuia să-i urmeze exemplul.

— Să-l iau pe Max?… Nu, mulțumesc. Prefer să mă ruinez de una singură.

— Nu începe cu vechea poveste, frumoaso. Nu fi nesuferită – semaforul se schimbă în verde și Menchu o porni, accelerând. Știi prea bine că nu mă refeream la el… Pe deasupra, e un scump.

— Un scump care îți suge sângele.

— Nu numai sângele.

— Te rog, nu fi vulgară.

— Ia te uită la tine, maica Julia a Sfântului Sacrament!

— Las-o baltă!

— Uite ce e. Max o fi cum zici tu, dar este și atât de frumos că mă îmbolnăvesc ori de câte ori mă uit la el. Ca madame Butterfly cu al ei Corto Maltés, tușind întruna… Sau era Armand Duval? – înjură un pieton care traversa și strecură Fiatul, cu sunete de claxon indignate, prin spațiul îngust ce rămânea între un taxi și un autobuz ce scotea fum. Dar, vorbind serios, nu mi se pare prudent să locuiești mai departe singură… Dacă există un asasin în carne și oase, care vrea să se ia acum de tine?

Julia ridică din umeri, prost dispusă.

— Și ce vrei să fac?

— Păi nu știu, dragă. Să te duci să locuiești cu cineva. Dacă vrei, fac un sacrificiu: îl expediez pe Max și vii la mine.

— Și tabloul?

— Îl aduci și lucrezi mai departe la mine. Fac o aprovizionare pe cinste cu conserve, coca, niște video porno și băuturi alcoolice și ne baricadăm acasă amândouă, ca în Fort Apache, până când scăpăm de tablou. Fiindcă veni vorba, două lucruri. Mai întâi: am stabilit o mărire a asigurării, pentru orice eventualitate…

— Ce tot vorbești? Țin tabloul lui Van Huys la loc sigur, acasă, încuiat cu șapte lacăte. Instalația de siguranță m-a costat o avere, amintește-ți. La mine parcă-i Banca Spaniei, dar mai sărăcăcios.

— Nu se știe niciodată – începu să plouă zdravăn și Menchu puse în mișcare ștergătoarele… Al doilea: să nu-i sufli lui don Manuel niciun cuvânt despre toate astea.

— De ce?

— Parcă te-ai prostit, dragă! Tocmai asta așteaptă nepoțica Lola ca să-mi strice afacerea.

— Nimeni n-a făcut încă nicio legătură între tablou și Álvaro.

— Să te audă Dumnezeu! Dar poliția nu prea are tact și se poate să se fi pus deja în legătură cu clientul meu. Sau cu vicleana de nepoată-sa… În sfârșit. Treaba se complică ceva de groază. Sunt tentată să transfer afacerea casei Claymore, să-mi încasez comisionul și să pun punct.

Ploaia în geamuri făcea să se perinde o succesiune de imagini neclare și cenușii, creând un peisaj ireal în jurul automobilului. Julia se uită la prietena ei.

— Fiindcă veni vorba, spuse. Diseară iau masa cu Montegrifo.

— Ce spui?

— Ce-ai auzit. E teribil de interesat să vorbească despre afaceri cu mine.

— Afaceri?… În treacăt, o să vrea să vă jucați de-a tăticul și mămica.

— O să-ți telefonez ca să-ți povestesc.

— N-o să închid un ochi până atunci. Fiindcă și tipul ăsta a mirosit ceva. Pun pariu pe fecioria mea din următoarele trei reîncarnări.

— Ți-am spus să nu fii vulgară.

— Iar tu să nu mă trădezi, scumpete. Sunt prietena ta, ține minte. Prietena ta cea mai bună.

— Ai încredere și nu bate câmpii.

— Bag cuțitul în tine, să știi. Cum a făcut Carmen aia a lui Mérimée.

— E-n regulă. Dar ai trecut pe roșu. Și cum mașina-i a mea, amenzile trebuie să le plătesc apoi eu. Se uită în oglinda retrovizoare și văzu altă mașină, un Ford albastru cu geamurile fumurii, care trecu pe lângă ele, deși semaforul era pe roșu, și dispăru într-o clipă, luând-o la stânga. Avu impresia că-și amintește mașina aceea, parcată pe partea cealaltă a străzii, tot în șir dublu, când ieșise de la agenția de mesagerie. Era însă greu de știut, cu traficul acela, și pe deasupra și cu ploaia.

•

Paco Montegrifo făcea parte dintre bărbații care consideră șosetele negre bune pentru șoferi și ospătari și optează, de când se știu pe lume, pentru culoarea bleumarin foarte închis. Se îmbrăca într-un gri tot închis, impecabil, iar croiala costumului său de comandă, cu primul nasture desfăcut cu grijă la fiecare din manșetele hainei, părea extras din paginile unei reviste de modă masculină de mare lux. Cămașa cu guler Windsor, cravata de mătase și o batistă ce se ivea discret din buzunarul de sus îi defineau înfățișarea perfectă, când se ridică dintr-un fotoliu din hol și veni în întâmpinarea Juliei.

— Dumnezeule Doamne! zise, strângându-i mâna; un zâmbet alb strălucea în contrast plăcut cu pielea-i bronzată. Sunteți tulburător de frumoasă.

Introducerea aceea marcă tonul primei părți. El îi admiră fără rezerve rochia de catifea neagră, ajustată, cu care era îmbrăcată Julia, iar apoi luară loc la o masă rezervată lângă fereastra mare de unde puteau contempla o panoramă nocturnă asupra Palatului Regal. Începând din acel moment, Montegrifo desfășură o adecvată panoplie de priviri, nu impertinente, ci stăruitoare, și de zâmbete seducătoare. După aperitiv, pe când un chelner pregătea antreurile, directorul de la Claymore începu să pună scurte întrebări ca provocare oportună a unor răspunsuri inteligente, pe care le asculta, cu degetele împreunate sub bărbie, cu gura întredeschisă și cu o expresie absorbită, plăcută, ceea ce-i permitea, în treacăt, să împrăștie sclipiri stârnite de lumina lumânărilor ce i se reflecta pe dinți.

Singura referire la Van Huys înainte de desert a constat în atenta alegere de către Montegrifo a unui vin alb de Burgundia pentru pește. În onoarea artei, spuse cu un gest ușor complice, și asta îi dădu prilejul să înceapă o scurtă discuție despre vinurile franțuzești.

— E o chestiune – explică pe când chelnerii se agitau mai departe în jurul mesei – care evoluează în mod curios o dată cu vârsta… La început te simți adept înfocat al vinului de Burgundia, roșu sau alb: cel mai bun tovarăș până când împlinești treizeci și cinci de ani… Dar apoi, și fără să ajungi să-l renegi, trebuie să treci la Bordeaux: un vin pentru adulți, serios și liniștit. Numai după patruzeci de ani ești capabil să sacrifici o avere pentru o ladă de Petrus sau de Château d'Yquem.

Gustă vinul, exprimându-și aprobarea cu o mișcare din sprâncene, și Julia știu să-i aprecieze demonstrația la justa ei valoare, dispusă să continue jocul cu naturalețe. Chiar se delectă cu cina și cu banala conversație, spunându-și că, în alte împrejurări, Montegrifo ar fi fost o companie plăcută, cu vocea-i gravă, mâinile acelea bronzate și aroma discretă a apei de colonie, piele fină și tutun bun. Chiar și în ciuda obiceiului lui de a-și netezi sprânceana stângă cu degetul arătător și a privi cu coada ochiului, din când în când, propria-i imagine reflectată în geamul ferestrei.

Vorbiră mai departe despre orice în afară de tablou, chiar și după ce ea își terminase felia de somon à la Royale, iar el se dedicase, folosind numai furculița de argint, bibanului à la Sabatini. Un adevărat gentlemen, explică Montegrifo cu un zâmbet care atenua solemnitatea comentariului, nu recurge niciodată la cuțitul de pește.

— Și cum îi scoate oasele? se interesă Julia.

Specialistul în licitații îi susținu privirea, imperturbabil.

— Nu merg niciodată la restaurante unde se servește pește cu oase.

La desert, în fața unei cești de cafea pe care o ceru, ca și ea, fără zahăr și foarte tare, Montegrifo scoase o tabacheră de argint și alese cu grijă o țigară englezească. Apoi se uită la Julia cum te uiți la cineva care e centrul întregii tale atenții, înainte de a se apleca spre ea.

— Vreau să lucrați pentru mine, spuse în șoaptă, de parcă se temea că cineva l-ar putea auzi de la Palatul Regal.

Julia, care își ducea la gură una din țigările ei fără filtru, îi privi ochii căprui, pe când el îi oferea foc.

— De ce? se mărgini să întrebe, cu același aparent dezinteres ca și când s-ar fi referit la o a treia persoană.

— Există mai multe motive. Montegrifo pusese bricheta de aur peste tabacheră și-i rectifica poziția, așezând-o exact pe mijloc. Principalul e că referințele mele despre dumneavoastră sunt foarte bune.

— Mă bucur să aud așa ceva.

— Vorbesc serios. M-am informat, cum vă puteți închipui. Vă cunosc lucrările de la Prado și pentru galerii particulare… Mai lucrați încă la muzeu?

— Da. Trei zile pe săptămână. Mă ocup acum de un Duccio de Buoninsegna, o achiziție recentă.

— Am auzit vorbindu-se despre acest tablou. O lucrare de încredere. Știu că vi se dau opere importante.

— Uneori.

— Și la noi, la Claymore, am avut onoarea să scoatem la licitație mai multe opere restaurate de dumneavoastră. Acel Madrazo din colecția Ochoa… Munca dumneavoastră ne-a permis să ridicăm cu o treime prețul de licitație. Și a mai fost unul, primăvara trecută. Nu era *Concertul*, de Lopez de Ayala?

— Era *Femeie la pian*, de Rogelio Egusquiza.

— Bineînțeles; întocmai, scuzați-mă. *Femeie la pian*, sigur că da. Fusese expus la umezeală, iar dumneavoastră ați făcut o treabă nemaipomenită, zâmbi el, pe când mâinile aproape li se atingeau când lăsau să cadă scrumul de la țigări în scrumieră. Și vă merge bine așa? Vreau să spun lucrând oarecum cam la ce vă iese în cale – își mai etală o dată dinții, cu un zâmbet larg. Ca un franctiror.

— Nu mă plâng. Julia își mijea ochii, cercetându-și interlocutorul prin fumul țigării. Prietenii îmi poartă de grijă, îmi găsesc de lucru. Și, pe deasupra, sunt independentă.

Montegrifo o privi, cu intenție.

— În toate?

— În toate.

— Sunteți o tânără norocoasă, atunci.

— Se prea poate. Dar și muncesc mult.

— Claymore are numeroase lucrări care au nevoie de iscusința cuiva ca dumneavoastră… Ce părere aveți?

— Mi se pare că nu văd niciun inconvenient să vorbim despre asta.

— Minunat. Am putea avea altă discuție, mai oficială, peste vreo două zile.

— Cum doriți. Julia se uită lung la Montegrifo. Nu se simțea în stare să-și mai rețină pentru multă vreme zâmbetul ironic care-i venea pe buze. Acum puteți să-mi vorbiți în sfârșit despre Van Huys.

— Poftim?

Tânăra își stinse țigara în scrumieră și-și împreună degetele sub bărbie, înclinându-se ușor spre specialistul în licitații.

— Tabloul lui Van Huys, repetă, aproape silabisind cuvintele. Numai dacă nu voiați de fapt să vă puneți mâna peste a mea și să-mi spuneți că sunt fata cea mai frumoasă pe care ați cunoscut-o în viața dumneavoastră sau ceva încântător în genul ăsta.

Montegrifo nu zăbovi nicio zecime de secundă până să-și recompună zâmbetul și o făcu cu o stăpânire de sine fără cusur.

— Mi-ar plăcea grozav, dar nu spun niciodată așa ceva decât după cafea. Chiar dacă o cred, nuanță el. E chestiune de tactică.

— Să vorbim atunci de pictura lui Van Huys.

— Să vorbim – o privi lung și ea își dădu seama că, în ciuda grimasei gurii lui, ochii căprui nu zâmbeau, ci erau alertați, cu o străfulgerare de maximă prudență. Au ajuns până la mine anumite zvonuri, știți cum e… Lumea asta a noastră nu-i decât o curte din vecini; toți ne cunoaștem unii pe alții, zâmbi, cu un fel de blamare a lumii la care tocmai se referise. Cred că ați descoperit ceva în acest tablou. Și, după cum mi s-a spus, asta îi mărește destul de mult valoarea.

Julia își luase o expresie de jucătoare de pocher, știind dinainte că era nevoie de mult mai mult ca să-l înșele pe Montegrifo.

— Cine v-a spus o asemenea prostie?

— O păsărică – specialistul în licitații își mângâie, dus pe gânduri, arcul sprâncenei cu un deget. Dar asta n-are a face. Ce contează că prietena dumneavoastră, domnișoara Roch, încearcă într-un fel să mă șantajeze…

— Nu știu despre ce vorbiți.

— Sunt sigur de asta – zâmbetul lui Montegrifo rămase neschimbat. Prietena dumneavoastră încearcă să micșoreze

comisionul pentru Claymore și să-l mărească pe al ei… – făcu un gest cumpătat. Adevărul e că nimic n-o împiedică, din punct de vedere legal, căci acordul nostru e doar verbal; poate să-l rezilieze și să apeleze la concurență în căutare de comisioane mai mari.

— Mă bucur să vă văd așa de înțelegător.

— Mda. Însă această înțelegere nu mă împiedică defel ca, în același timp, să încerc să veghez asupra intereselor firmei mele…

— Mi se părea mie.

— N-o să vă ascund că am reușit să-l localizez pe proprietarul tabloului lui Van Huys: un domn în vârstă. Sau, ca să fiu mai exact, am intrat în legătură cu nepoții lui. Intenția mea era, și n-o să vă ascund nici asta, să conving familia să renunțe la prietena dumneavoastră ca intermediară și să facă aranjamentul direct cu mine… Mă înțelegeți?

— Perfect. Ați încercat să-i dați o plasă lui Menchu.

— E un fel de a spune, într-adevăr. Presupun că am putea să-i zicem așa – o umbră trecu peste fruntea lui bronzată, imprimând o anumită expresie întristată trăsăturilor, ca a cuiva învinuit pe nedrept. Partea proastă e că prietena dumneavoastră, femeie prevăzătoare, l-a făcut pe proprietar să-i semneze un document. Document care anulează orice demers al meu… Cum vi se pare?

— Mi se pare că trebuie să vă exprim regretele mele. Mai mult noroc data viitoare.

— Mulțumesc. Montegrifo aprinse altă țigară. Dar poate că nu-i totul pierdut încă. Dumneavoastră sunteți prietenă bună cu domnișoara Roch. Poate că ar fi posibil s-o convingeți să ajungem la un acord amical. Dacă punem toți umărul, putem scoate cu tabloul acesta o avere de care să beneficiem, dumneavoastră, prietena dumneavoastră, Claymore și eu însumi. Nu vi se pare?

— E foarte posibil. Dar de ce-mi povestiți mie toate astea, în loc să vorbiți cu Menchu?… Ați fi fost scutit să plătiți o cină.

Montegrifo făcu un gest ce încerca să oglindească sinceră dezolare.

— Dumneavoastră îmi plăceți, și nu numai ca restauratoare. Îmi plăceți mult, dacă e să fiu sincer. Îmi păreți o femeie inteligentă și rațională, pe lângă faptul că sunteți foarte

atrăgătoare… Îmi inspiră mai multă încredere s-o fac prin intermediul dumneavoastră decât să apelez direct la prietena dumneavoastră, pe care o consider, dacă îmi permiteți, puțin frivolă.

— Pe scurt, zise Julia, sperați s-o conving.

— Ar fi – specialistul în licitații șovăi câteva clipe, căutând cu grijă cuvântul potrivit –, ar fi minunat.

— Și ce câștig eu din toată povestea asta?

— Considerația firmei mele, bineînțeles. Pentru prezent și în viitor. În ceea ce privește rentabilitatea imediată, și nu vă întreb cât sperați să câștigați cu restaurarea tabloului lui Van Huys, pot să vă garantez dublul acestei cifre. Considerându-l, firește, ca un avans la acel doi la sută din prețul final pe care *Partida de șah* îi va atinge la licitație. Pe deasupra, sunt autorizat să vă ofer un contract ca să conduceți departamentul de restaurare de la casa Claymore din Madrid… Ce părere aveți?

— E foarte tentant. Atât de mult sperați să câștigați cu tabloul acesta?

— Există deja cumpărători interesați la Londra și la New York. Cu o campanie publicitară pe măsură, acesta poate deveni cel mai mare eveniment artistic de când Christie's a scos la licitație sarcofagul lui Tutankhamon… Cum veți înțelege, faptul că în aceste condiții prietena dumneavoastră vrea să fie la paritate, mi se pare exagerat. Ea n-a făcut decât să caute restauratoarea și să ne ofere tabloul. Restul îl facem noi.

Julia reflectă la toate cele auzite fără să se arate impresionată; genul de lucruri care puteau s-o impresioneze se schimbase mult în puține zile. După câteva clipe, privi mâna dreaptă a lui Montegrifo, care se afla pe masă, foarte aproape de a ei, și încercă să calculeze cu câți centimetri avansase în ultimele cinci minute. Suficienți pentru ca acum să pună punct final cinei.

— O să încerc, îl asigură ea, luându-și geanta. Dar nu vă pot garanta nimic.

Montegrifo își netezi o sprânceană.

— Încercați – ochii lui căprui o priveau cu o duioșie catifelată și umedă. Pentru binele tuturor, sunt sigur că veți reuși.

Nu era nici urmă de amenințare în vocea lui. Doar un ton de implorare afectuoasă, atât de prietenos și impecabil că putea fi

sincer. Apoi luă mâna Juliei pentru a o săruta delicat, abia atingând-o cu buzele,

— Nu mai știu dacă v-am spus, adăugă în șoaptă, că sunteți o femeie extraordinar de frumoasă…

•

Îl rugă s-o lase în apropiere de Stephan’s și se duse până acolo pe jos. De la ora douăsprezece, localul își deschidea porțile pentru o clientelă pe care prețurile ridicate și o riguroasă exercitare a dreptului de admitere o mențineau în limitele distincției cuvenite. Își dădea întâlnire acolo *tot Madridul* din lumea artei: de la agenții unor case de licitație străine care se aflau în trecere, vânând vreun tablou sau vreo colecție particulară în vânzare, până la proprietarii de galerii, cercetători, impresari, ziariști specializați și pictori de prestigiu.

Lăsă mantoul la garderobă și, după ce se salută cu niște cunoscuți, străbătu coridorul până la divanul din fund, unde obișnuia să se așeze César. Și acolo era, într-adevăr, picior peste picior, cu un pahar în mână, antrenat într-un dialog intim cu un tânăr blond și foarte frumos. Julia știa prea bine că César nutrea un dispreț deosebit față de localurile frecventate de homosexuali. Pentru el era o simplă chestiune de bun-gust să evite atmosfera închisă, exhibiționistă și, adesea, agresivă din acest soi de locuri unde, după cum povestea cu una din grimasele-i ironice, era greu să nu se vadă pe sine, iubito, ca o bătrână regină legănându-se în mers într-o ogradă de găini. César era un vânător solitar – echivocul rafinat până la limita exactă a eleganței – care se mișca în largul lui în lumea heterosexualilor, unde-și păstra cu perfectă naturalețe prieteniile și-și făcea cuceririle: tinere valori ale artei pe care le călăuzea în descoperirea adevăratei lor sensibilități, prințesă, pe care băieții aceștia divini nu și-o asumau întotdeauna a priori. Lui César îi plăcea să facă pe Mecena și totodată pe Socrate cu tinerii minunați pe care îi descoperea. Apoi, după lunile de miere corespunzătoare, care aveau drept loc de desfășurare Veneția, Marraquesh sau Cairo, fiecare din poveștile acelea evolua într-un mod firesc și diferit. Lunga și intensa viață a lui César se făurise, Julia o știa prea bine, dintr-o succesiune de revelații orbitoare, decepții, trădări, dar și de acte de fidelitate pe care, în momentele lor de confidență, ea le auzise povestite cu o delicatețe fără cusur, pe tonul acela ironic și puțin distant cu

care bătrânul anticar obișnuia să-și ascundă, din pură pudoare personală, expresia celor mai intime nostalgii.

Îi zâmbi de departe. Fata mea favorită, rostiră buzele lui, mișcându-se fără zgomot, pe când își lăsa paharul pe masă, își îndrepta picioarele și se ridica, întinzându-și mâinile către ea.

— Cum a fost cina, prințesă?… Groaznică, îmi închipui, fiindcă Sabatini nu mai e cum a fost… – strâmbă din buze cu o scânteie răutăcioasă în ochii albaștri. Șefii și bancherii ăștia *parvenus*, cu cărțile lor de credit și notele de plată de la restaurant pe socoteala firmei, vor face să se ducă totul de râpă până la urmă… Dar ia spune, îl cunoști pe Sergio?

Julia îl cunoștea pe Sergio și percepea, cum se întâmpla întotdeauna cu prietenii lui César, tulburarea pe care o simțea în prezența ei, nefiind în stare să stabilească adevărata natură a legăturii care îi apropia pe anticar și pe fata aceea frumoasă și blândă. Dintr-o singură privire, se asigură că, cel puțin în seara aceea și în cazul lui Sergio, povestea n-avea nimic grav. Tânărul părea sensibil și inteligent și nu era gelos; se mai văzuseră și în alte rânduri. Prezența Juliei îl intimida numai.

— Montegrifo a încercat să-mi facă o ofertă.

— Foarte amabil din partea lui. César părea să considere problema serioasă, în vreme ce se așezau cu toții. Dar dă-mi voie să întreb, ca bătrânul Cicero, *cui bono*… în folosul cui?

— Al său, bineînțeles. În realitate, a vrut să mă mituiască.

— Bravo lui Montegrifo! Te-ai lăsat? – atinse gura Juliei cu vârful degetelor. Nu, nu-mi răspunde încă, iubito; lasă-mă să mă desfăt puțin în această minunată incertitudine… Sper, cel puțin, ca oferta să fie rezonabilă.

— Nu e rea. Părea că se include și pe el în ofertă.

César își trecu vârful limbii peste buze, cu o răutate în expectativă.

— Foarte tipic pentru el să vrea să alerge după doi iepuri… Întotdeauna a avut mult simț practic – anticarul se întoarse pe jumătate spre blondul său însoțitor, de parcă l-ar fi sfătuit astfel să-și ferească auzul de anumite indiscreții lumești. Apoi se uită la Julia cu o expresie ștrengărească de așteptare, aproape înfiorându-se anticipat de plăcere. Și ce i-ai spus?

— Că o să mă gândesc.

— Ești divină. Nu trebuie niciodată să-ți tai toate punțile… Auzi, dragul meu Sergio? Niciodată.

Tânărul o cercetă cu coada ochiului pe Julia înainte de a-și pleca nasul în cocteilul său de șampanie. Fără vreo intenție rea, Julia și-l imagină gol, în penumbra dormitorului anticarului, frumos și tăcut ca o statuie de marmură, cu părul blond căzut pe frunte, înarmat cu ceea ce César, cu un eufemism pe care ea îl credea luat din Cocteau, numea „auritul sceptru” sau ceva în genul ăsta, gata să și-l călească în *antrum amoris* al maturului său partener, sau poate o fi invers, maturul partener ocupându-se de *antrum*-ul tânărului efeb; Julia nu mersese cu intimitatea sa cu César atât de departe încât să-i ceară detalii asupra acestui gen de chestiuni față de care, totuși, simțea uneori o curiozitate moderat morbidă. Se uită pe furiș la César, impecabil și foarte elegant cu cămașa-i de pânză topită albă și fularul de mătase albastru cu picățele roșii, părul ușor ondulat pe după urechi și la ceafă, și se întrebă încă o dată în ce consta atracția deosebită a acestui bărbat capabil, deși avea cincizeci de ani, să seducă tineri ca Sergio. Fără îndoială, își spuse, în lucirea ironică a ochilor lui albaștri, în eleganța gesturilor rafinate de generații întregi educate cu grijă, în acea înțelepciune molcomă, nicicând exprimată pe deplin, ce se ghicea la obârșia fiecărui cuvânt al lui, fără a se lua pe de-a întregul în serios pe sine, înțelepciune blazată, tolerantă și nesfârșită.

— Trebuie să-i vezi ultimul tablou, spunea César tocmai atunci, iar Julia, adâncită în gânduri, zăbovi până să înțeleagă că se referea la Sergio… E ceva remarcabil, iubito – își mișcă o mână aproape de brațul tânărului, ca și cum era pe punctul să și-o sprijine de el, dar fără să ducă gestul până la sfârșit. Lumina în stare pură, revărsându-se peste pânză. Nespus de frumos.

Julia zâmbi, acceptând judecata de valoare a lui César ca o garanție indiscutabilă. Sergio îl privea pe anticar pe jumătate emoționat, pe jumătate confuz, întredeschizându-și ochii cu gene blonde ca o pisică ce simte mângâierea.

— Firește, continuă César, numai talentul în sine nu-i de-ajuns să-ți croiești drum în viață… Înțelegi, tinere prieten? Marile forme artistice impun o anumită cunoaștere a lumii, o experiență profundă a relațiilor umane… Nu la fel se poate spune despre acele activități abstracte unde talentul este cheia și experiența doar un complement. Mă refer la muzică, la matematică… La șah.

— La șah, repetă Julia. Amândoi se priviră, și ochii lui Sergio se plimbară neliniștiți de la unul la altul, descumpăniți și cu o undă de gelozie sclipind ca pulberea de aur printre genele aurite.

— Da, șahul. César se aplecă să bea o înghițitură zdravănă din pahar. Pupilele i se micșoraseră, cufundate în misterul pe care-l evocau. Ai băgat de seamă cum privește Muñoz *Partida de șah*?

— Da. O privește cu alți ochi.

— Exact. Cu alți ochi decât o poți privi tu. Sau eu. Muñoz vede pe tabla de șah lucruri pe care ceilalți nu le văd.

Sergio, care asculta în tăcere, își încruntă fruntea, atingând dinadins umărul lui César. Părea că se simte stingherit, iar anticarul îl privi, binevoitor.

— Ne referim la lucruri prea sinistre pentru tine, dragul meu – își trecu arătătorul peste degetele Juliei, ridică puțin mâna, parcă șovăind între două dorințe, și până la urmă și-o lăsă în mâinile tânărului. Păstrează-ți inocența, blondul meu prieten. Dezvoltă-ți talentul și nu-ți complica viața. Mmm!

Îi trimise lui Sergio o sărutare împreunându-și buzele, chiar în momentul în care la capătul coridorului își făcea apariția Menchu, toată numai vizon și picioare, escortată de Max și cerând vești despre Montegrifo.

— Porcul, spuse, când Julia termină de povestit. Chiar mâine o să vorbesc cu don Manuel. Contraatacăm.

Sergio bătu în retragere, blond și timid, în fața locvacității ce pusese stăpânire pe Menchu în continuare, făcând-o să treacă de la Montegrifo la tabloul lui Van Huys, de la Van Huys la diverse banalități și de aici la un al doilea și apoi un al treilea pahar, pe care îl ținu cu mâna nesigură. Lângă ea, Max fuma în tăcere, cu siguranță de sine de armăsar de prăsilă, brunet și bine îmbrăcat. Zâmbind distant, César își înmuie buzele în ginul cu lămâie și și le șterse cu batista pe care o scoase din buzunarul de sus al hainei. Din când în când clipea de parcă revenea de departe și, aplecat spre Julia, îi mângâia distrat o mână.

— În afacerea asta, îi spunea Menchu lui Sergio, există două categorii de oameni, scumpule: cei care pictează și cei care încasează... Și arareori sunt și una, și alta, suspină ea prelung, înduioșată de tinerețea băiatului. Iar voi, artiștii tineri, atât de

blonzi și așa mai departe, dragă, aruncându-i pieziș lui César o privire veninoasă. Atât de ispititori.

César se crezu obligat să se întoarcă din depărtări.

— Nu asculta, tinere prieten, vocile acestea care îți otrăvesc spiritul auriu, spuse rar și lugubru, de parcă, în loc de un sfat, îi adresa lui Sergio condoleanțe. Cucoana asta argumentează cu limbă de viperă, ca toate – o privi pe Julia, aplecându-se ca să-i sărute mâna, fără să-și piardă cumpătul. Iartă-mă. Ca aproape toate.

— Uitați-vă cine vorbește! Menchu se strâmbă la el. Iată-l pe Sofocle al nostru particular. Sau Seneca?… Mă refer la cel care pipăia tinerei între două sorbituri de cucută.

César se uită la proprietara galeriei, făcu o pauză ca să-și reia firul discursului și-și rezemă capul de spătar, cu ochii închiși în mod teatral.

— Traiectoria artistului, și-ți vorbesc ție, tânărul meu Alcibiade, sau mai bine Patrocle, sau poate Sergio… Traiectoria e să învingi piedică după piedică, până când poți să privești înlăuntrul tău… Operație anevoioasă, dacă nu ai la îndemână un Virgiliu care să te călăuzească. Pătrunzi tâlcul acestei subtile parabole, tinere?… Și astfel cunoaște artistul, în sfârșit, deliciul neîngrădit al celei mai dulci desfătări. Viața ți se preface în pură creație și nu mai ai nevoie de mizerabilele lucruri exterioare. Ești departe, foarte departe de restul semenilor tăi vrednici de dispreț. Iar spațiul și plenitudinea rodesc în tine.

Se auziră aplauze glumețe. Sergio se uita la ei, zâmbitor și descumpănit. Julia izbucni în râs.

— Nu-l lua în seamă. Precis că povestea asta pe care ne-a înșirat-o a furat-o de la cineva. Întotdeauna a fost un șarlatan.

César deschise un ochi.

— Sunt un Socrate care se plictisește. Și resping cu indignare acuzația că plagiez citatele altora.

— În fond, e plin de haz, zău așa. Menchu îi vorbea lui Max, care ascultase totul cu fruntea încruntată, pe când lua de la el o țigară. Dă-mi foc, haide. *Condotierul* meu.

Epitetul ascuți maliția lui César.

— *Cave canem*, tinere vânjos, îi spuse lui Max, și poate că Julia a fost singura care și-a dat seama că, în latină, *canem* putea fi atât de masculin cât și feminin. După referințele istorice, de nimeni nu trebuie să se ferească atâta condotierii ca

de aceia pe care îi slujesc; o privi pe Julia și făcu o reverență hazlie; băutura începea să-și facă efectul și asupra lui. Burckhardt, explică el.

— Stai liniștit, Max, spuse Menchu, deși Max nu părea deloc nervos. Vezi? Nici măcar nu-i al lui. Se împodobește cu pătrunjelul altora… Sau să fie lauri?

— Acantă, spuse Julia, râzând.

César îi adresă o privire întristată.

— *Et te*, *Bruta*?… – se întoarse spre Sergio. Înțelegi fondul tragic al problemei, Patrocle? După ce savură o sorbitură zdravănă de gin cu lămâie, privi în chip dramatic de jur împrejur, parcă în căutarea unei fețe prietenoase. Nu știu ce aveți împotriva laurilor străini, scumpii mei… În fond, adăugă după ce reflectă o clipă, orice lauri au ceva străin. Creația pură nu există; îmi pare rău că vă dau această veste. Nu suntem, sau trebuie să spun nu sunteți, fiindcă eu nu sunt creator… Și nici tu, Menchu, drăguțo… Poate că tu, Max, nu mă privi așa, prea frumosule *condotier feroce*, ești singurul de aici care realmente creează ceva… – făcu un gest elegant și obosit cu mâna dreaptă, parcă exprimând un plictis adânc, chiar și de propria-i argumentație, isprăvind foarte aproape de genunchiul stâng al lui Sergio, cu un aer întâmplător. Picasso, și regret că îl citez pe farsorul ăsta, este Monet, este Ingres, este Zurbarán, este Breughel, este Pieter van Huys… Până și prietenul nostru Muñoz, care precis că în momentul ăsta stă aplecat peste o tablă de șah, încercând să-și alunge fantasmele în vreme ce ne scapă de ale noastre, nu este el, ci Kasparov și Karpov. Este Fischer și Capablanca și Paul Morphy și maestrul acela medieval, Ruy López… Totul constituie faze ale aceleiași povești, sau poate aceeași poveste se repetă, nu sunt prea sigur de asta… Iar tu, Julia, frumusețea mea, ai stat să te gândești, când te aflai în fața tabloului nostru faimos, în ce loc te găsești, înăuntrul sau în afara lui?… Da. Sunt sigur că da, pentru că te cunosc, prințesă. Și știu că n-ai aflat un răspuns, izbucni el într-un hohot scurt fără haz și-i privi pe rând… În realitate, copii, noi toți alcătuim o trupă ciudată. Avem nerușinarea să urmărim secrete care, în fond, nu sunt altceva decât enigmele propriei noastre vieți – își ridică paharul în chip de toast, fără să se adreseze nimănui în particular. Și asta, dacă ne gândim bine, nu poate să nu însemne un risc. Ca și cum ai

sparge o oglindă ca să vezi ce e în spatele mercurului… Nu vi se cam face teamă, iubiților?

•

Era două în zori când Julia se întoarse acasă. César și Sergio au însoțit-o până în portal și au insistat să urce cele trei etaje, dar ea nu i-a lăsat, despărțindu-se de fiecare cu un sărut înainte de a o lua pe scări în sus. A făcut-o încet și uitându-se mereu în jur, îngrijorată. Iar când își scoase cheile din geantă, se simți mai liniștită atingând cu degetele metalul rece al pistolului.

Cu toate acestea, pe când își răsucea cheia în broască, a fost surprinsă că lua lucrurile cu atâta calm. Simțea o teamă clară, precisă, pentru a cărei apreciere nu avea nevoie de un talent abstract, cum ar fi spus César, parodiindu-l pe Muñoz. Dar teama asta nu implica un chin umilitor, nici dorința de a fugi. Dimpotrivă, era pătrunsă de o curiozitate stăruitoare, în care era multă paradă din partea ei, multă provocare. Chiar și joc, periculos și incitant. Ca atunci când omora pirați în Țara lui Niciodată și În Vecii Vecilor.

Să omoare pirați. Era familiarizată cu moartea de la o vârstă fragedă. Prima sa amintire din copilărie era tatăl ei, cu ochii închiși, nemișcat pe cuvertura de pe patul din dormitor, înconjurat de persoane îmbrăcate în negru și grave, care vorbeau în șoaptă, de parcă se temeau să nu-l trezească. Julia avea șase ani și spectacolul acela de neînțeles și solemn îi rămase pentru totdeauna legat de imaginea mamei sale, pe care nici măcar atunci n-o văzuse vărsând lacrimi, îndoliată și mai inaccesibilă ca oricând; de mâna ei dură și fermă, când o obligă să sărute mortul pe frunte pentru ultima oară. A fost César, un César pe care ea și-l amintea mai tânăr, cel care o luase apoi în brațe s-o ducă departe de ceremonie. Stând pe genunchii lui, Julia se uitase la ușa închisă în spatele căreia mai mulți angajați de la pompele funebre pregăteau sicriul.

— Nu pare să fie el, César, spusese, ținându-și lacrimile. Nu trebuie să plângi niciodată, obișnuia să spună maică-sa. Era singura lecție pe care își amintea s-o fi învățat de la ea. Nu pare să fie tata.

— Nu, acum nu mai e el, a fost răspunsul. Tatăl tău s-a dus într-un alt loc.

— Unde?

— N-are a face unde, prințesă… N-o să se mai întoarcă.

— Niciodată?

— Niciodată.

Julia își încruntase fruntea-i de copil, gânditoare.

— Nu vreau să-l mai sărut... Are pielea rece.

O privi o clipă în tăcere, înainte de a o strânge la piept cu putere. Julia își amintea senzația de căldură pe care o simțea în brațele acelea, aroma delicată a pielii și hainelor lui.

— Când vrei, poți să vii și să mă săruți pe mine.

Julia n-a știut niciodată exact în ce moment descoperise că era homosexual. Poate că și-a dat seama încetul cu încetul, grație unor mici detalii, unor intuiții. Într-o bună zi, când abia împlinise doisprezece ani, intră în magazinul de antichități plecând de la liceu și văzu cum César mângâia obrazul unui tânăr. Numai atât; o ușoară atingere cu vârful degetelor și apoi nimic. Tânărul trecu prin fața Juliei, îi adresă un zâmbet și plecă. César, care aprindea o țigară, o privi lung înainte de a se apuca să-și întoarcă ceasurile.

După câteva zile, jucându-se cu bibelourile lui Bustelli, Julia puse întrebarea:

— César... Ție îți plac fetele?

Anticarul își verifica niște registre, așezat la birou. La început, părea că nu auzise. Numai după câteva clipe și-a ridicat capul și ochii lui albaștri se îndreptară liniștiți spre cei ai Juliei.

— Singura fată care îmi place ești tu, prințesă.

— Și celelalte?

— Care celelalte?

Niciunul din ei nu mai spuse nimic. Dar în noaptea aceea, la culcare, Julia se gândi la cuvintele lui César și se simți fericită. Nimeni n-avea să i-l ia; nu era nicio primejdie. Și niciodată nu va pleca departe, în locul acela de unde nimeni nu se mai întoarce, ca tatăl ei.

Apoi au venit alte vremuri. Lungi povestiri în lumina aurită a magazinului de antichități; tinerețea lui César, Paris și Roma amestecate cu istorie, artă, cărți și aventuri. Și miturile împărtășite. Insula comorilor, citită capitol după capitol, printre cufere vechi și panoplii ruginite. Bieții pirați sentimentali care, în nopțile cu lună din Caraibe, simțeau cum li se înmoaie inimile de piatră cu gândul la bătrânele lor mame; chiar și canalii rafinate ca Jaime Garfio, care-și dădea arama pe față săvârșind fărădelegi și care, la fiecare sfârșit de lună, trimitea niște

dubloni de aur spaniol ca să aline bătrânețile celei care-i dăduse naștere. Și, între o poveste și alta, César scotea două săbii vechi dintr-o ladă și o învăța figurile de scrimă ale piraților: în gardă și înapoi, nu-i totuna să împungi cu sabia și să iei gâtul, iar un cârlig de abordaj se aruncă exact așa. Pe deasupra, mai scotea și sextantul, ca să se orienteze după stele. Și stiletul de argint, lucrat de Benvenuto Cellini care, pe lângă faptul că era aurar, l-a ucis pe conetabilul de Bourbon cu un foc de archebuză, pe vremea prădării Romei. Și îngrozitorul pumnal al îndurării, lung și sinistru, pe care pajul Prințului Negru îl împlânta prin coiful cavalerilor francezi înfrânți la Crécy… Anii au trecut și personajul Juliei a început să prindă viață. Și i-a venit lui César rândul să tacă, ascultându-i confidențele. Prima dragoste, la paisprezece ani. Primul amant, la șaptesprezece. Anticarul asculta în liniște, fără să-și dea cu părerea. Numai un zâmbet, în final, de fiecare dată.

Julia ar fi dat orice ca în seara aceea să aibă în față zâmbetul lui, care îi dădea curaj și în același timp diminua importanța evenimentelor, acordându-le dimensiunea exactă în mersul lumii și în curgerea inevitabilă a vieții. Însă César nu se afla acolo și trebuia să se descurce singură. Așa cum obișnuia să spună anticarul, nu întotdeauna este posibil să ne alegem compania sau destinul.

Și-a trecut timpul pregătind votcă și cuburi de gheață și ea a fost cea care a zâmbit, pe întuneric, în fața tabloului lui Van Huys. În plus, trebuia s-o recunoască, avea impresia că, de s-ar întâmpla ceva rău, avea să li se întâmple celorlalți. Protagonista nu pățea niciodată nimic, își aminti pe când stătea și bea, iar gheața scoase un clinchet când se lovi de dinții ei. Mureau numai ceilalți, personajele secundare, ca Álvaro. Ea, își amintea bine, trăise o sută de aventuri asemănătoare și întotdeauna scăpase teafără, slavă Domnului. Sau… cum era oare? Fir-ar să fie!

Se privi în oglinda venețiană, abia dacă era o umbră printre umbre, pata ușor palidă a chipului său, un profil estompat, niște ochi mari și negri. Alicia ivindu-se de partea cealaltă a oglinzii. Și se privi în tabloul lui Van Huys, în oglinda zugrăvită ce reflecta altă oglindă, cea venețiană, reflex al unui reflex al unui reflex. Și simți iar amețeala ce o cuprinsese înainte și se gândi că, la ceasul acela din noapte, oglinzile și tablourile și tablele de șah

jucau feste imaginației. Sau poate era doar faptul că timpul și spațiul deveneau, la urma urmelor, concepte vrednice de dispreț, fiind atât de relative. Bău iar, și din nou gheața scoase un clinchet lovindu-i-se de dinți, și simți că, dacă întindea mâna, putea să lase paharul pe masa acoperită cu plușul verde, tocmai peste inscripția ascunsă, între mâna nemișcată a lui Roger de Arras și tabla de șah.

Se apropie și mai mult de tablou. Lângă fereastra ogivală, cu privirea plecată, absorbită de lectura cărții pe care o ținea în poală, Beatrice de Ostenburg îi amintea Juliei de fecioarele flamande ale maeștrilor primitivi din Flandra: părul blond pieptănat spre spate foarte strâns, adunat sub boneta cu voaluri aproape străvezii. Pielea albă. Gravă și îndepărtată cu rochia aceea neagră atât de diferită de obișnuitele mantii din stofă cărămizie, țesută în Flandra, mai de preț decât mătasea și brocartul. Negru – Julia înțelegea cât se poate de limpede – de doliu simbolic. Negru de văduvă, cu care Pieter van Huys, genialul iubitor de simboluri și paradoxuri, o înveșmântase nu pentru soț, ci pentru amantul asasinat.

Ovalul chipului îi era gingaș, perfect, iar asemănarea cu fecioarele renascentiste era subliniată în fiece nuanță, în fiece amănunt. Nu o fecioară în genul italiencelor consacrate de Giotto, gospodine și doici, chiar și amante, sau al franțuzoaicelor, mame și regine. Fecioară burgheză, soție de curatori sau de nobili proprietari de unduioase câmpii cu castele, cătune, cursuri de apă și clopotnițe ca aceea care se profila în peisaj, de partea cealaltă a ferestrei. Puțin cam trufașă, nepăsătoare, senină și rece, întruchipare a acelei frumuseți nordice *a la maniera ponentina*, care a avut atâta succes în țările sudului, Spania și Italia. Și ochii albaștri, sau care se ghiceau a fi astfel, cu privirea străină pentru cel care se uita la ea, atentă în aparență numai la carte, și care, cu toate acestea, se dezvăluia pătrunzătoare, ca a tuturor femeilor flamande pictate de Van Huys, Van der Weyden, Van Eyck. Ochi enigmatici care nu ajungeau să descopere ceea ce priveau sau doreau să privească, ceea ce bănuiau. Ceea ce simțeau.

Aprinse altă țigară. Gustul de tutun și cel de votcă se amestecau aspre în gura ei. Își dădu la o parte părul de pe frunte și apoi, apropiindu-și degetele de suprafața tabloului, mângâie linia buzelor lui Roger de Arras. În luminozitatea aurie

ce-l străjuia pe cavaler aidoma unei aure, gulerul de oțel strălucea cu o blândă licărire aproape mată, de metal foarte lustruit. Cu mâna dreaptă, ușor estompată de strălucirea aceea gingașă, sub bărbia sprijinită de degetul mare, cu privirea ațintită la tabla de șah care simboliza viața și moartea sa, Roger de Arras își înclina profilul de medalie veche, străin în aparență de femeia care citea în spatele lui. Dar gândul lui poate zbura departe de șah, spre acea Beatrice de Burgundia pe care n-o privea din orgoliu, din prudență sau doar din respect față de seniorul său. În acest caz, numai gândurile sale erau libere să i se consacre ei, în același fel în care, în clipa aceea, cele ale doamnei erau, poate, și ele străine de paginile cărții pe care o ținea în mâini, iar ochii ei se desfătau, fără nevoia de a privi în direcția lui, la vederea spatelui lat al cavalerului, a gestului elegant și liniștit, poate la amintirea mâinilor și pielii lui sau numai la ecoul tăcerii impuse, al privirii melancolice și neputincioase pe care o stârnea în ochii lui îndrăgostiți.

Oglinda venețiană și oglinda zugrăvită o încadrau pe Julia într-un spațiu ireal, estompând limitele între cele două părți ale suprafeței tabloului. Lumina aurie o învălui și pe ea când, foarte încet, aproape rezemându-se cu o mână de plușul verde al mesei pictate, cu cea mai mare grijă pentru a nu doborî piesele de șah așezate pe tablă, se aplecă spre Roger de Arras și-l sărută ușor în colțul rece al buzelor. Iar când se întoarse, zări strălucirea Lânii de Aur pe catifeaua purpurie a pieptarului celuilalt jucător, Ferdinand Altenhoffen, duce de Ostenburg, ai cărui ochi o priveau țintă, întunecați și de nepătruns.

•

Când pendula bătu ora trei, scrumiera era plină de mucuri, iar ceașca și cafetiera aproape goale, printre cărți și hârtii. Julia se dădu pe spate în scaun și privi în tavan, încercând să-și pună ideile în ordine. Aprinsese toate luminile din încăpere, ca să alunge fantomele care o împresurau, iar limitele realității reveneau încetișor, reluându-și treptat locul în timp și în spațiu.

Mai erau, conchise în cele din urmă, și alte forme, mult mai practice pentru a aborda problema. Alt punct de vedere, fără îndoială cel potrivit, dacă Julia avea în vedere că, mai curând decât o Alicia, se putea socoti o Wendy mai măricică. Pentru a vedea astfel lucrurile, era de-ajuns să închidă ochii și să-i deschidă iar, să privească tabloul lui Van Huys cum se privește

orice tablou pictat cu cinci secole în urmă și să-și ia un creion și hârtie. Așa și făcu, terminându-și restul de cafea rece. La ora aceea, fără să-i fie deloc somn și temându-se mai mult decât orice să nu alunece pe panta iraționalului, nu era deloc o prostie să-și pună în ordine ideile în lumina ultimelor evenimente. Absolut deloc. Așa că se apucă să scrie:

I. Tablou datat la 1471. Partida de șah. *Mister*. *Ce s-a întâmplat cu adevărat între Ferdinand Altenhoffen*, *Beatrice de Burgundia și Roger de Arras*? *Cine a poruncit să fie omorât cavalerul*? *Ce legătură are șahul cu toate acestea*? *De ce a pictat Van Huys tabloul*? *De ce*, *după ce a scris cuvintele* Quis necavit equitem, *Van Huys le-a șters*? *Se temea să nu fie și el omorât*?

II. Îi povestesc toate acestea lui Menchu. *Apelez la Álvaro*. *El e deja la curent*; *cineva l-a consultat în această privință*. *Cine*?

III. Álvaro e găsit mort. *Mort sau asasinat*? *Legătură evidentă cu tabloul sau poate cu vizita și cercetarea mea*. *Există ceva pe care cineva dorește să-l țină secret*? *Descoperise Álvaro ceva important care mie îmi scapă*?

IV. O persoană necunoscută (*poate criminalul sau criminala*) *îmi trimite documentația adunată de Álvaro*. *Ce știa Álvaro*, *considerat a fi primejdios de către alții*? *Ce anume le convine acestor alte persoane să aflu eu și ce anume nu le convine*?

V. O femeie blondă duce plicul la Urbexpress. *Are vreo legătură cu moartea lui Álvaro sau e o simplă intermediară*?

VI. Moare Álvaro și nu eu (*pentru moment*), *cu toate că amândoi investigăm subiectul*. *Se pare că se dorește să mi se ușureze munca sau să-mi fie orientată spre ceva necunoscut mie*. *Interesează oare tabloul pentru valoarea lui bănească*? *Interesează munca mea de restaurare*? *Interesează inscripția*? *Interesează partida de șah*? *Interesează să se cunoască sau să se ignore anumite date istorice*? *Ce anume pune în legătură pe cineva din secolul XX cu o dramă petrecută în secolul al XV-lea*?

VII. Întrebare fundamentală (*deocamdată*): *Un posibil asasin ar beneficia de o creștere a cotei tabloului la licitație*? *E ceva în plus în pictura aceasta*, *ceva ce n-am reușit încă să descopăr*?

VIII. Posibilitatea ca problema să nu constea în valoarea tabloului, *ci în misterul partidei zugrăvite*. *Intervenția lui Muñoz*. *Problemă de șah*. *Cum poate provoca acest mister o moarte după cinci veacuri*? *Nu-i doar ridicol*, *ci și stupid*. (*Cred*.)

IX. Sunt oare în pericol? *Poate că se așteaptă să mai descopăr ceva*, *să lucrez pentru ei fără să știu*. *Poate sunt în viață fiindcă mai au nevoie de mine*.

Își aminti de ceva spus prima oară de Muñoz, în fața tabloului lui Van Huys, și se apucă să reconstituie pe hârtie. Șahistul vorbise de diverse niveluri în cadrul tabloului. Explicarea unuia dintre ele ar putea duce la înțelegerea ansamblului:

Nivelul 1. *Scena dinăuntrul tabloului*. *Pardoseală în formă de tablă de șah care conține personajele*.

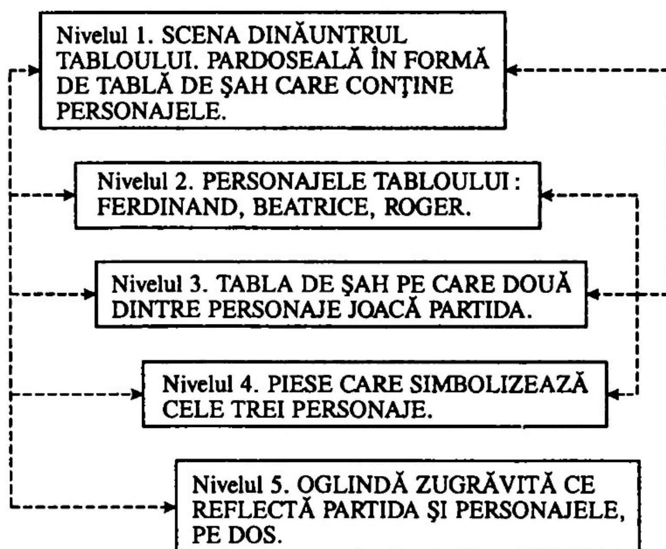
Nivelul 2. *Personajele tabloului*: *Ferdinand*, *Beatrice*, *Roger*.

Nivelul 3. *Tabla de șah pe care două dintre personaje joacă partida*.

Nivelul 4. *Piese care simbolizează cele trei personaje*.

Nivelul 5. *Oglindă zugrăvită ce reflectă partida și personajele*, *pe dos*.

Cercetă rezultatul, trasând linii între niveluri, dar reuși doar să stabilească tulburătoare corespondențe. Cel de-al cincilea nivel le conținea pe cele patru anterioare, primul era în legătură cu cel de-al treilea, al doilea cu al patrulea... Un cerc straniu ce se închidea de unde pornise.

În realitate, își spuse pe când cerceta diagrama ciudată, toată povestea părea o mare pierdere de vreme. A stabili toate acele corespondențe nu dovedea altceva decât spiritul alambicat al pictorului care a conceput tabloul. Moartea lui Álvaro nu s-ar putea lămuri niciodată astfel; alunecase în cadă sau fusese împins să alunece, la cinci sute de ani după ce fusese pictată *Partida de șah*. Oricare ar fi rezultatul tuturor acestor săgeți și tabele, nici Álvaro și nici ea însăși nu puteau fi reprezentați în tabloul lui Van Huys, al cărui autor nu le putea prevedea nicicând existența... Sau dacă a putut?... O întrebare tulburătoare începu să i se învârtească în cap. În fața unui ansamblu de simboluri, cum era pictura aceea, îi revenea celui care o privea să-i atribuie semnificații, sau aceste semnificații erau acolo, înăuntrul ei, de la crearea ei?

Încă mai trasa săgeți și desena tabele când sună telefonul. Ridică iute capul, tresărind speriată și privind aparatul de pe covor, fără a se hotărî să ridice receptorul. Cine putea să sune la trei și jumătate în zori? Niciunul din răspunsurile posibile n-o liniștea, și telefonul mai sună de patru ori înainte ca ea să se miște. Se duse în birou, încă șovăind, și pe neașteptate își zise că, dacă telefonul avea să amuțească înainte de a afla cine era la capătul firului, ar fi mult mai rău. Își imagină restul nopții ghemuită pe sofa, privind îngrozită aparatul de telefon, aproape cu furie.

— Alo?

Oftatul de ușurare care-i scăpă de pe buze trebuie să fi fost auzit și de Muñoz, care-și întrerupse explicațiile ca s-o întrebe dacă se simțea bine. Îi părea foarte rău că telefona la ora aceea, dar crezuse că merita s-o trezească. El însuși era surescitat, de asta își îngăduise. Cum? Da, întocmai. De numai cinci minute problema... Mă auziți?... Mai sunteți la telefon? Vă spuneam că am aflat, cu toată certitudinea, ce piesă a luat calul alb.

7.

Cine l-a ucis pe cavaler?

„Piesele albe și negre păreau să reprezinte diviziuni maniheiste între lumină și întuneric, între bine și rău, în însuși spiritul omului.”

G. Kasparov

— Nu puteam dormi, cu gândul întruna la povestea asta… Brusc, am înțeles că analizam unica mutare posibilă. Muñoz puse șahul de buzunar pe masă; alături desfăcuse schița, mototolită și plină de adnotări. Chiar și așa, nu-mi venea să cred. Am zăbovit un ceas revăzând totul încă o dată, de sus în jos.

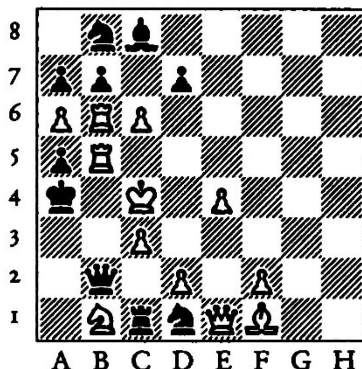
Se aflau într-un *drugstore* deschis toată noaptea, lângă o fereastră mare prin care se putea vedea largul bulevard pustiu. Abia dacă mai era lume în local: câțiva actori de la un teatru vecin și o jumătate de duzină de noctambuli de ambele sexe. Lângă arcurile de siguranță electronică ale porții, un paznic cu uniformă paramilitară căsca uitându-se la ceas.

— Fiți foarte atentă – șahistul arătă spre schiță și apoi spre mica tablă de șah. Refăcuserăm ultima mișcare a reginei negre, care a trecut de la B2 la C2, dar nu cunoșteam ce mutare anterioară a pieselor albe a obligat-o la aceasta… Vă amintiți? Luând în considerare amenințarea celor două turnuri albe, am hotărât că turnul care se află la B5 a putut veni din oricare din căsuțele de pe rândul 5; dar asta nu justifică fuga reginei negre, căci celălalt turn alb, cel de la B6, i-ar fi dat șah înainte… Se prea poate, să spunem, ca turnul să fi luat o piesă neagră în B5. Dar ce piesă? Aici ne-a oprit.

— Și ce piesă a fost? Julia cerceta tabla de șah; jocul ei geometric cu pătrate albe și negre nu mai era un spațiu

necunoscut, ci se putea aventura în el ca într-un teren familiar. Ați spus că veți afla, studiindu-le pe cele din afara tablei…

— Așa am și făcut. Am studiat la rând fiecare piesă luată, ajungând la o concluzie surprinzătoare:

— Ce piesă a putut lua turnul acesta la B5?… – Muñoz privi tabla cu ochi istoviți de nesomn, de parcă ignora încă realmente răspunsul. Nu un cal negru, căci amândoi se mai află pe tablă… Niciun nebun, fiindcă pătratul B5 este alb, iar nebunul negru care se mișcă pe diagonală în căsuțele albe nu s-a clintit din loc. E aici, la C8, cu ambele sale căi de ieșire închise de pionii care n-au fost puși în joc…

— A fost poate un pion negru, sugeră Julia.

Muñoz făcu un gest negativ.

— Posibilitatea asta mi-a luat mai mult timp ca s-o înlătur, fiindcă poziția pionilor e partea cea mai confuză a partidei. Dar n-a putut fi niciun pion negru, deoarece cel aflat în A5 provine de la C7. Știți că pionii suprimă pe diagonală, și acesta a luat, se pare, două piese albe la B6 și A5… În privința celorlalți patru pioni negri, e limpede că au fost luați departe de căsuțele astea. N-ar fi putut să se afle niciodată la B5.

— Atunci a putut fi numai turnul negru care e în afara tablei. Turnul alb trebuie să-l fi suprimat pe cel negru la B5.

— Imposibil. Prin dispunerea pieselor în jurul căsuței A8, este evident că turnul negru a fost luat acolo, pe locul lui inițial, fără să ajungă să facă o mișcare. Luat de un cal alb, cu toate că, în acest caz, contează mai puțin cine…

Julia ridică privirea de pe tablă, descumpănită.

— Nu reușesc să vă înțeleg… Asta înlătură orice piesă neagră. Cine a suprimat turnul alb la B5?

Muñoz zâmbi pe jumătate, fără niciun aer de suficiență. Părea doar amuzat de întrebarea Juliei sau de răspunsul pe care avea să i-l dea.

— În realitate, nimic. Nu, nu mă priviți așa. Pictorul ăsta al dumneavoastră era și un maestru când era vorba să ofere piste false… Fiindcă nimeni n-a luat nimic la B5 – își încrucișă brațele aplecându-și fruntea peste mica tablă de șah și rămase așa, în tăcere. Apoi o privi pe Julia, înainte de a atinge dama neagră cu un deget. Dacă ultima mutare a pieselor albe n-a fost o amenințare a turnului la dama neagră, asta înseamnă că o piesă albă a trebuit să descopere, mutând, șahul dat de turnul alb damei negre… Mă refer la o piesă albă care s-ar fi aflat la B4 sau la B3. Van Huys trebuie să fi râs mult în sinea lui, știind că prin mirajul celor două turnuri avea să-i joace o festă nemaipomenită celui care ar încerca să-i dezlege ghicitoarea.

Julia schiță alene un gest afirmativ din cap. O simplă frază a lui Muñoz făcea ca un colț al tablei, care până atunci părea nemișcat, fără însemnătate, să se umple de posibilități infinite. Era o magie deosebită în felul în care bărbatul acela era capabil să-i călăuzească pe ceilalți în complexul labirint în alb și negru ale cărui chei ascunse le ținea el. Ca și cum ar fi în stare să se orienteze printr-o rețea de conexiuni invizibile, neobișnuite, care s-ar fi stabilit pe sub tablă, fiind de-ajuns să se refere la ele ca să capete viață, apărând la suprafață într-un mod atât de evident, încât erai surprins că nu le-ai văzut înainte.

— Înțeleg, răspunse după câteva clipe. Piesa aceasta albă proteja dama neagră de turn. Și, dispărând, a lăsat dama neagră în șah.

— Întocmai.

— Și ce piesă a fost?

— Poate reușiți să aflați chiar dumneavoastră.

— Un pion alb?

— Nu. Unul a fost suprimat la A5 sau B6, iar celălalt era prea departe. Nici ceilalți n-au putut fi.

— Nu-mi trece nimic altceva prin cap, pe cuvânt.

— Uitați-vă bine la tablă. Aș putea să vă spun eu de la început; dar ar însemna să vă privez de o plăcere care, cred,

merită… Gândiți-vă în liniște – arătă localul, strada pustie, ceștile de cafea de pe masă. Nu ne presează nimic.

Julia se concentră asupra tablei. După o clipă scoase o țigară, fără să-și ia ochii de la piese, și schiță un zâmbet indefinibil.

— Cred că am înțeles, anunță, precaută.

— Spuneți.

— Nebunul care se mișcă în diagonală pe căsuțele albe este la F1; intact, și n-a avut timp să vină de la singurul său loc inițial posibil, B3, deoarece B4 e pătrat negru… – se uită la Muñoz, așteptând o confirmare, înainte de a continua. Vreau să spun că ar fi avut nevoie de cel puțin – numără cu degetul pe tablă – trei mutări pentru a merge de la B3 acolo unde se află acum… Asta înseamnă că nu nebunul a lăsat-o pe regina neagră în șahul turnului alb când s-a mișcat. Am dreptate?

— Aveți perfectă dreptate. Continuați.

— N-a putut fi nici regina albă, acum la E1, cea care a lăsat descoperit șahul. Și nici regele alb… În privința nebunului alb care se mișcă pe căsuțele negre, și se află în afara tablei fiindcă a fost suprimat, niciodată n-a putut fi la B3.

— Foarte bine, întări Muñoz. De ce?

— Pentru că B3 e căsuță albă. Pe de altă parte, dacă acest nebun ar fi mutat în diagonală pe căsuțele negre de la B4, l-am vedea încă pe tablă, și totuși nu-i acolo. Presupun că a fost luat cu mult înainte, în alt moment al partidei.

— Raționamentul este corect. Ce ne rămâne atunci?

Julia privi tabla și o ușoară înfiorare îi străbătu spatele și brațele, de parcă ar fi atins-o tăișul unui cuțit. Acolo rămânea doar o piesă la care nu se referise încă.

— Rămâne calul, spuse, înghițind în sec, fără voia ei în șoaptă. Calul alb.

Muñoz se înclina spre ea, grav.

— Calul alb, așa-i – rămase o vreme tăcut, fără să se mai uite la tablă, ci la Julia. Calul alb, care a mutat de la B4 la C2, și în mișcarea aceasta a lăsat descoperită dama neagră, punând-o în pericol… Și acolo, la C2, dama neagră a luat calul, pentru a se feri de amenințarea turnului și pentru a câștiga o piesă – Muñoz tăcu din nou, încercând să verifice dacă nu uita ceva important, iar apoi strălucirea ochilor i se stinse la fel de brusc, ca și cum cineva ar fi apăsat pe un întrerupător. Își luă ochii de la Julia, pe când strângea cu o mână piesele și cu cealaltă închidea tabla,

de parcă prin gestul acesta ar fi considerat că intervenția lui în toată afacerea se încheiase.

— Dama neagră, repetă ea uluită, simțindu-și, aproape putându-și auzi zgomotul minții care lucra în mare viteză.

— Da, Muñoz dădu din umeri. Dama neagră a ucis cavalerul… Orice o fi însemnând asta.

Julia își dusese la gură țigara, ajunsă scrum, și trase lung, pentru ultima oară, arzându-și degetele, înainte de a o arunca pe jos.

— Înseamnă, șopti, încă năucită de revelație, că Ferdinand Altenhoffen era nevinovat…, râse aspru și privi, neîncrezătoare, schița partidei care se afla încă pe masă. Apoi întinse mâna și puse degetul arătător pe căsuța C2, șanțul de la Poarta de Răsărit al fortăreței din Ostenburg, acolo unde fusese asasinat Roger de Arras. Înseamnă, adăugă, scuturată de fiori, că Beatrice de Burgundia a poruncit să fie ucis cavalerul.

— Beatrice de Burgundia?

Julia încuviință. Acum totul părea atât de clar, atât de evident, încât s-ar fi luat la palme că n-a fost în stare s-o descopere înainte. Totul era înfățișat în partidă și în tabloul însuși, era limpede. Van Huys înregistrase totul cu mare grijă, până și cel mai mic amănunt.

— N-a putut fi altfel, zise… Dama neagră, firește: Beatrice, ducesă de Ostenburg, șovăi, căutându-și cuvintele. Târfa nenorocită.

•

Și văzu totul cu desăvârșită limpezime: pictorul în atelierul său dezordonat, mirosind a uleiuri și terebentină, mișcându-se prin clarobscur la lumina unor lumânări de seu așezate foarte aproape de tablou. Amesteca pigment de cupru cu rășină ca să obțină un verde rezident, care să sfideze timpul. Apoi îl aplica lent, cu trăsături estompate succesive, completând pliurile plușului care acoperea masa, până ascundea inscripția *Quis necavit equitem*, pe care abia de câteva săptămâni o scrisese cu orpiment. Erau niște caractere gotice frumoase și îi părea rău să le facă să dispară, de bună seamă pentru totdeauna; însă ducele Ferdinand avea dreptate: „E prea evident, maestre Van Huys”.

Lucrurile trebuie să se fi petrecut cam așa, și totuși bătrânul spunea ceva printre dinți pe când mânuia pensula, aplicând

alene trăsături pe tabloul ale cărui culori, proaspăt pictate în ulei, ieșeau în evidență cu nuanțe nespus de vii la lumina luminărilor. Poate că în momentele acelea își freca ochii obosiți și-și mișca ușor capul. Privirea lui nu mai era aceeași de la o vreme; anii nu treceau în zadar. Îi scădea puterea de concentrare, chiar și pentru unica plăcere care izbutea să-l facă să uite pictura, în timpul lui liber, iarna, când zilele erau scurte și lumina prea firavă ca să mânuiască pensulele: jocul de șah. O pasiune împărtășită cu regretatul *micer*[2] Roger, care i-a fost în viață protector și prieten și care, în ciuda rangului și poziției, nu s-a ferit niciodată să-și păteze pieptarul de vopsele, când îl vizita la atelier ca să joace o partidă printre uleiuri, argilă, pensule și tablouri neterminate. Priceput ca nimeni altcineva să alterneze întrecerea cu piesele cu lungi discuții despre artă, dragoste și război. Sau cu acea idee stranie a lui, de atâtea ori repetată, și care acum suna a cumplită premoniție: șahul ca joc pentru cei cărora le place să se plimbe, cu insolență, prin beregata Diavolului.

Tabloul era gata. Pe vremea când era mai tânăr, Pieter van Huys își însoțea de obicei ultima trăsătură de penel cu o scurtă rugăciune, mulțumindu-i lui Dumnezeu că l-a ajutat să ducă la bun sfârșit o nouă operă; însă anii i-au pecetluit buzele și totodată i-au făcut ochii să i se usuce și pletele cenușii. Așa încât se mărgini să schițeze un ușor gest de încuviințare cu capul, lăsând penelul într-o ulcică de lut cu diluant, și-și șterse degetele pe ponositul șorț de piele. Apoi ridică sus de tot sfeșnicul, dându-se un pas înapoi. Să-l ierte Dumnezeu, dar îi era peste putință să nu simtă un sentiment de orgoliu. *Partida de șah* întrecea cu prisosință comanda făcută de domnul duce. Fiindcă acolo se afla totul: viața, frumusețea, dragostea, moartea, trădarea. Tabloul acela era o operă de artă ce avea să-i supraviețuiască, lui și celor înfățișați în el. Și bătrânul maestru flamand simți în suflet adierea caldă a imortalității.

•

A văzut-o pe Beatrice de Burgundia, ducesă de Ostenburg, așezată lângă fereastră, citind *Poema trandafirului și a cavalerului*, cu o rază de soare ce-i ajungea pieziș pe un umăr, iluminând paginile împodobite cu miniaturi. Îi văzu mâna, de culoarea fildeșului, unde lumina făcea să scânteieze inelul de

[2] Termen istoric: stăpân, domn(itor). (sp.).

aur, tremurând ușor, ca o frunză de copac când abia dacă adie o briză gingașă. Poate iubea și era nefericită, iar mândria ei n-a putut suporta respingerea din partea acelui bărbat care îndrăznea să-i refuze ceea ce nici chiar Lancelot nu i-a refuzat reginei Gueniévre... Sau poate nu se întâmplase așa, ci arbaletierul mercenar se răzbuna pentru disprețul de după agonia unei vechi pasiuni, o ultimă sărutare și o despărțire necruțătoare... Norii fugeau deasupra peisajului, în fundal, pe cerul albastru al Flandrei, și doamna stătea mai departe adâncită în gânduri, cu cartea în poală. Nu. Era imposibil să fi fost așa, căci niciodată Ferdinand Altenhoffen n-ar fi adus omagiu unei trădări, și nici Pieter van Huys nu și-ar fi pus în joc arta și știința în tabloul acela... Era de preferat să creadă că ochii plecați nu priveau drept în față fiindcă ascundeau o lacrimă. Că rochia de catifea neagră era doliu pentru propria-i inimă, străpunsă de aceeași săgeată de arbaletă ce șuierase pe lângă șanț. O inimă ce se pleca în fața rațiunii de stat, a mesajului cifrat al vărului ei, ducele Charles de Burgundia: pergamentul cu mai multe îndoituri și sigiliul rupt pe care-l mototoli în mâinile-i reci, rămasă fără grai de atâta zbucium, înainte de a-l a de la flacăra unei luminări. Un mesaj confidențial, transmis de agenți secreți. Intrigi și pânze de păianjen țesute în jurul ducatului și al viitorului său, care era cel al Europei. Gruparea franceză, gruparea burgundă. Războiul surd al cancelariilor, la fel de nemilos precum cel mai sângeros câmp de luptă: fără eroi și cu acei călăi îmbrăcați în dantele, ale căror arme erau pumnalul, otrava și arbaleta... Vocea sângelui, datoria impusă de familie, nu cereau nimic care mai apoi să nu fie alinat de o spovedanie cum se cuvine. Numai prezența ei, la ceasul și în ziua stabilite, la fereastra din turnul de la Poarta de Răsărit, unde la fiecare asfințit își punea camerista să-i perie părul. Fereastră sub care Roger de Arras se plimba în fiecare zi la aceeași oră, singur, meditând la iubirea-i imposibilă și la nostalgiile sale.

Da. Poate că doamna neagră își pleca privirea, ațintită asupra cărții din poală, nu pentru că ar fi citit, ci pentru că plângea. Dar se putea să fie și din pricină că nu se încumeta să se uite fățiș în ochii pictorului, care întruchipau, la urma urmelor, privirea lucidă a Eternității și a Istoriei.

•

L-a văzut pe Ferdinand Altenhoffen, prinț nefericit, bătut de vânturile răsăritului și apusului, într-o Europă ce se schimba prea repede după gustul lui. L-a văzut resemnat și neputincios, prizonier al propriei sale persoane și al veacului său, lovindu-și ciorapii de mătase cu mănușile din piele de căprioară, tremurând de furie și durere, incapabil să-l pedepsească pe asasinul singurului prieten pe care-l avusese toată viața. L-a văzut rememorând, rezemat de o coloană din sala plină de tapiserii și flamuri, anii de tinerețe, visele împărtășite, admirația pentru flăcăul care s-a dus la război și s-a întors acoperit de cicatrice și de glorie. Încă mai răsunau în încăpere hohotele sale de râs, vocea-i senină și cumpănită, cuvintele-i grave ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși, dar cu glas tare, complimentele galante adresate doamnelor, sfaturile lui hotărâte, sunetul și căldura prieteniei lui… Dar el nu mai era acolo. Plecase într-un loc întunecos.

„Și ce-i mai rău, maestre Van Huys, ce-i mai rău, bătrâne prietene, bătrâne pictor care-l iubeai aproape la fel de mult ca mine, ce-i mai rău e că nu-i loc de răzbunare; ea, ca și mine, ca el însuși, este doar jucăria altora mai puternici: a celor care hotărăsc, fiindcă au banii și puterea, căci secolele vor șterge Ostenburgul de pe hărțile trasate de cartografi… N-am un cap pe care să-l tai pe mormântul prietenului meu; și chiar de-aș avea, n-aș putea s-o fac. Numai ea știa, și a tăcut. L-a omorât cu tăcerea ei, lăsându-l să vină, ca în fiecare asfințit – am și eu iscoadele mele bine plătite – la șanțul de la Poarta de Răsărit, atras de cântecul mut de sirenă care-i împinge pe bărbați să-și înfrunte destinul. Acest destin ce pare adormit sau orb, până când, într-o zi, deschide ochii și ne privește.

Nu există, după cum vezi, răzbunare cu putință, maestre Van Huys. Numai mâinilor și geniului tău o încredințez și nimeni n-o să-ți plătească vreodată un tablou la prețul pe care ți-l voi plăti eu pentru acesta. Vreau dreptate, de-ar fi să fie doar pentru mine. Chiar de-ar fi ca ea să știe că eu știu, și pentru ca cineva, în afară de Dumnezeu, când vom fi cu toții cenușă precum Roger de Arras, să poată ști, de asemenea. Așa încât pictează acest tablou, maestre Van Huys, pentru numele lui Dumnezeu, pictează-l. Vreau ca totul să fie surprins în el și să fie opera ta cea mai bună, cea mai înspăimântătoare. Picteaz-o, și fie ca

Diavolul, pe care l-ai zugrăvit odată călărind alături de el, să ne ia pe toți.”

Și l-a văzut, în sfârșit, pe cavaler, cu pieptarul străpuns de cuțit și ciorapii purpurii, cu un lanț de aur la gât și un pumnal atârnat la cingătoare zadarnic, plimbându-se la căderea nopții pe lângă șanțul de la Poarta de Răsărit, singur, fără niciun scutier care să-i tulbure meditația. L-a văzut ridicându-și ochii către fereastra ogivală și zâmbind; abia o părere de zâmbet, distant și melancolic. Un zâmbet din acelea care lasă să se întrevadă amintiri, iubiri și primejdii, precum și intuirea propriului destin. Și poate că Roger de Arras îl ghicește pe arbaletierul ascuns care, de pe partea cealaltă a unui crenel ciuntit, printre pietrele căruia cresc strâmb ierburi felurite, își întinde coarda arbaletei și-i țintește coastele. Și dintr-o dată înțelege că toată viața lui, drumul nesfârșit, luptele purtate în armura-i scrâșnitoare, răgușit și plin de sudoare, îmbrățișările unor trupuri de femeie, cei treizeci și opt de ani pe care-i duce în spinare ca pe o povară grea, se sfârșesc exact aici, în acest loc și în acest moment, și că nimic nu va mai exista după ce va simți lovitura. Și-l copleșește o milă nespus de adâncă față de sine, fiindcă i se pare nedrept să se săvârșească astfel în zori de zi, străpuns de săgeți ca un animal. Și ridică o mână fină și frumoasă, bărbătească, din cele care te poartă îndată cu gândul la spada pe care a învârtit-o, la frâiele de care a tras, la pielea pe care a mângâiat-o, la pana de pasăre pe care a muiat-o într-o călimară, înainte de a scrie cu înflorituri cuvinte pe un pergament... Ridică mâna aceasta în chip de protest pe care-l știe zadarnic, pentru că printre altele nu-i foarte sigur în fața cui trebuie s-o ridice. Și vrea să strige, dar își amintește că-și datora lui însuși să se poarte cu demnitate. Din pricina asta duce mâna cealaltă la pumnal și se gândește că măcar așa, cu o armă, chiar de-ar fi doar aceasta, e mai cavalerește să moară... Și aude *vâjâitul* arbaletei și-și spune, în treacăt, că trebuie să se ferească de traiectoria ucigașă; dar știe că o săgeată e mai iute decât omul. Și simte că sufletul îi picură alene un bocet amar pentru sine, pe când caută cu deznădejde în memorie un Dumnezeu căruia să-i încredințeze căința sa. Și descoperă surprins că nu se căiește de nimic, deși nici nu i se pare prea limpede că ar exista, în zorii acelei zile, un Dumnezeu dispus să

asculte. Atunci simte lovitura. Au mai fost odinioară și altele, unde acum are cicatrice; dar știe că aceasta n-o să lase vreo urmă. Nici nu doare; pur și simplu i se pare că sufletul îi fuge prin gură. Atunci se pogoară brusc noaptea neîndurătoare și, înainte de a se adânci în ea, înțelege că de data aceasta va fi veșnică. Iar când Roger de Arras strigă, nu mai este în stare să-și audă propria voce.

8.

Cel de-al patrulea jucător

> „Piesele de șah erau necruțătoare. Îl fascinau și-l absorbeau. Era o adevărată oroare în faptul acesta, dar și unica armonie. Pentru că ce mai există pe lume în afară de șah?”
>
> V. Nabokov

Muñoz zâmbi pe jumătate, cu gestul acela mecanic și distant ce părea să nu-l angajeze la nimic, nici măcar la încercarea de a inspira simpatie.

— Așadar, despre asta era vorba, spuse în șoaptă, potrivindu-și pasul cu cel al Juliei.

— Da – mergea cu capul plecat, cufundată în gânduri. Apoi își scoase o mână din buzunarul scurtei, ca să-și dea la o parte părul de pe față. Acum știți toată povestea… Aveți dreptul, cred. Vi l-ați câștigat.

Șahistul privi înaintea lui, meditând asupra dreptului obținut de curând.

— Mda, mormăi.

Mergeau în tăcere, fără grabă, unul lângă altul. Era frig. Străzile mai înguste și înfundate erau încă în beznă și lumina felinarelor se reflecta pe alocuri pe asfaltul umed, cu sclipiri de vernis proaspăt. Încetul cu încetul, umbrele din colțurile mai vizibile prindeau să se deslușească o dată cu lumina plumburie ce se înfiripa alene, în capul bulevardului, unde contururile edificiilor, profilate *contre-jour*, se preschimbau din negre în cenușii.

— Și există vreun motiv deosebit, întrebă Muñoz, ca să-mi fi ascuns până acum restul poveștii?

Ea îl cercetă cu coada ochiului înainte de a-i răspunde. Nu părea ofensat, ci vag interesat, privind cu un aer absent strada pustie dinaintea lor, cu mâinile în buzunarele trenciului și gulerul ridicat până la urechi.

— M-am gândit că poate nu doreați să vă complicați viața.

— Înțeleg.

Zgomotul unui camion de gunoi îi întâmpină când dădură colțul. Muñoz se opri un moment s-o ajute să treacă printre două tomberoane goale.

— Și ce vă gândiți să faceți acum? întrebă.

— Nu știu. Să termin restaurarea, cred. Și să scriu un raport amănunțit cu toată povestea. Grație dumneavoastră o să fiu oarecum faimoasă.

Muñoz asculta distrat, de parcă se gândea la altceva.

— Și ce se întâmplă cu ancheta poliției?

— Până la urmă vor găsi un asasin, dacă există. Întotdeauna se întâmplă așa.

— Bănuiți pe cineva?

Julia izbucni în râs.

— Sfinte Dumnezeule, sigur că nu, medită ea o clipă, făcând o grimasă. Cel puțin așa sper… – îl privi pe șahist. Îmi închipui că a investiga o crimă care poate nici n-a fost crimă e foarte asemănător cu ce ați făcut dumneavoastră cu tabloul.

Muñoz își rotunji buzele zâmbind pe jumătate.

— Totul e o chestiune de logică, presupun, răspunse. Și poate asta-i ceva comun unui șahist și unui detectiv… – miji ochii, și Julia nu-și putu da seama dacă vorbea serios sau în glumă. Se spune că Sherlock Holmes juca șah.

— Citiți romane polițiste?

— Nu. Deși ceea ce citesc de obicei seamănă puțin cu așa ceva.

— De pildă?

— Cărți de șah, bineînțeles. Și jocuri de matematică, probleme de logică… Lucruri de genul ăsta.

Traversară bulevardul pustiu. Ajungând pe celălalt trotuar, Julia își cercetă iar însoțitorul, pe furiș. Nu părea un om înzestrat cu o inteligență extraordinară. De altfel, se îndoia că-i mersese prea bine în viață. Văzându-l cum pășea cu mâinile în buzunare, cu gulerul uzat al cămășii și urechile mari deasupra trendului vechi, dădea impresia de a nu fi altceva decât era de fapt: un

funcționar obscur, a cărui unică evadare din mediocritate era lumea combinațiilor, problemelor și soluțiilor pe care șahul i le putea oferi. Partea cea mai curioasă la el era privirea care se stingea îndată ce se îndepărta de tabla de șah; felul acela de a-și înclina capul, ca și cum ceva i-ar apăsa prea tare vertebrele gâtului, îndoindu-i-le într-o parte; ca și cum astfel s-ar strădui ca lumea din afară să se prelingă pe lângă el fără să-l atingă mai mult decât strictul necesar. Amintea oarecum de soldații prizonieri care mergeau cu capul în jos, în vechile filme documentare de război. Aerul lui era neîndoios al celui învins înainte de bătălie, al celui care zi de zi deschide ochii și se trezește înfrânt.

Și totuși, mai era ceva. Explicând o mutare, urmând firul încâlcit al expunerii, în făptura lui Muñoz licărea sclipirea fugară a ceva solid, chiar strălucitor. De parcă, în ciuda aparenței, înăuntrul lui ar fi pulsat un extraordinar talent logic, matematic, sau cum Dumnezeu o mai fi, care dădea siguranță, autoritate indiscutabilă cuvintelor și gesturilor lui.

I-ar fi plăcut să-l cunoască mai bine. Înțelese că nu știa nimic despre el, în afară de faptul că juca șah și era contabil. Dar acum era prea târziu. Sarcina lui se terminase și ar fi fost greu să se întâlnească din nou.

— A fost ciudată legătura noastră, spuse cu glas tare.

Muñoz își lăsă privirea să-i rătăcească împrejur câteva clipe, de parcă ar fi căutat o confirmare a acelor cuvinte.

— A fost o legătură obișnuită în șah…, răspunse. Dumneavoastră și cu mine, împreună în răstimpul unei partide, zâmbi din nou, în felul acela vag care nu înseamnă nimic. Sunați-mă când vreți să mai jucați.

— Mă descumpăniți, spuse ea spontan. Cu adevărat.

Se opri și se uită la ea, surprins. Nu mai zâmbea.

— Nu înțeleg.

— Nici eu, la drept vorbind. Julia șovăi puțin, nesigură de terenul în care se mișca. Dumneavoastră păreți două persoane diferite; timid și retras uneori, cu un fel de stângăcie emoționantă… Dar e de-ajuns să intervină ceva legat de șah, ca să arătați o siguranță uimitoare.

— Și…? Lipsit de orice expresie, șahistul părea că așteaptă restul raționamentului.

— Atât, nimic altceva, șovăi, oarecum rușinată de propria-i indiscreție, iar apoi râse de ea însăși cu o grimasă. Îmi imaginez că e absurd, la ceasul acesta al dimineții. Iertați-mă.

Stătea în picioare în fața ei, cu mâinile în buzunarele trendului, cu mărul lui Adam proeminent peste gulerul descheiat al cămășii și având nevoie de un bărbierit ca lumea, cu capul puțin aplecat spre stânga, de parcă ar chibzui la cele auzite de curând. Dar nu mai părea descumpănit.

— Mda, zise, făcând un gest cu bărbia, dând să se înțeleagă că era edificat, cu toate că Julia nu reușea să afle în ce privință anume. Apoi se uită în urma ei, de parc-ar fi așteptat ca cineva să-i mai spună un cuvânt uitat. Și atunci a făcut ceva de care tânăra avea să-și amintească întotdeauna cu stupoare. Chiar acolo, într-o clipă, în doar vreo șase fraze, la fel de nepăsător și rece ca și când s-ar fi referit la o a treia persoană, el i-a rezumat viața, sau cel puțin așa a crezut Julia. S-a întâmplat, spre uluirea fetei, într-o secundă, fără scuze și nici inflexiuni, cu aceeași precizie pe care Muñoz o folosea pentru a comenta mișcările de șah. Și când termină, rămânând iar tăcut, doar atunci zâmbetul vag îi reveni pe buze, ca și cum gestul acela ar fi implicat o ușoară ironie față de sine, față de omul descris cu câteva clipe înainte și față de care, în fond, jucătorul de șah nu simțea nici compasiune, nici dispreț, ci un fel de solidaritate plină de dezamăgire și înțelegere. Și Julia rămase locului, în fața lui, fără să știe ce să spună un lung răstimp, întrebându-se cum naiba bărbatul acela, care nu prea era amator de cuvinte, fusese în stare să explice totul cu atâta precizie. Și astfel află de un copil care juca în minte șah pe tavanul dormitorului său, când tata îl pedepsea că nu-și făcea lecțiile; și mai află de femei capabile să demonteze cu minuțiozitate de ceasornicar resorturile care pun în mișcare un bărbat; și află de singurătatea ce-l înconjura sub aripa eșecului și de lipsa speranței. Toate acestea i-au venit în minte Juliei, pe neașteptate, fără să aibă răgazul să se gândească măcar, și la sfârșit, care aproape că păru a fi începutul, nu era prea sigură ce parte anume din toată povestea îi fusese istorisită de el și ce parte fusese imaginată de ea însăși. Presupunând, după toate cele întâmplate, că Muñoz ar fi făcut ceva mai mult decât să-și adâncească puțin capul între umeri și să zâmbească precum gladiatorul istovit, nepăsător în privința semnului făcut cu arătătorul, în sus ori în jos, ce anume

îi va decide soarta. Și când jucătorul de șah încetă să mai vorbească, în cele din urmă, dacă într-adevăr vorbise, și lumina brumărie a zorilor îi cădea pe o jumătate de chip, lăsând cealaltă jumătate în negură, Julia înțelese cu precizie desăvârșită ce însemna pentru bărbatul acela mica tablă cu șaizeci și patru de pătrate albe și negre: câmpul de bătălie în miniatură unde se săvârșea însuși misterul vieții, al succesului și al eșecului, al forțelor cumplite și ascunse ce conduc destinul oamenilor.

În mai puțin de un minut află toate acestea. Și, de asemenea, semnificația acelui zâmbet care nu reușea niciodată să pună stăpânire întru totul pe buzele lui. Și înclină încetișor capul, fiindcă era o tânără inteligentă și înțelesese; iar el privi cerul și spuse că se făcuse tare frig. Apoi ea scoase pachetul de țigări, oferindu-i una, și el acceptă, și asta a fost prima și penultima dată când l-a văzut pe Muñoz fumând. O porniră din nou mai departe, până ajunseră la casa Juliei. Era hotărât că acolo era locul unde șahistul avea să iasă din toată povestea, încât ea îi întinse mâna ca să i-o strângă pe a lui și să-și ia rămas bun. Însă în clipa aceea fata se uită la interfon și văzu un plic micuț, precum cele pentru cărțile de vizită, îndoit și strecurat în dreptul butonului de la locuința ei. Când îl deschise și scoase cartonașul dinăuntru, își dădu pe loc seama că Muñoz nu putea încă să plece. Și că aveau să se mai întâmple și alte lucruri, nimic bun, înainte ca el s-o poată face.

•

— Nu-mi place, zise César, iar Julia observă tremurul degetelor care țineau portțigaretul de fildeș. Nu-mi place deloc ca un nebun să umble slobod pe aici, jucându-se cu tine de-a Fantomas.

Se părea că vorbele anticarului au fost semnalul pentru ca toate ceasurile din magazin să înceapă să bată, unul după altul sau simultan, pe diverse tonuri care mergeau de la murmurul gingaș la acordurile grave ale pendulelor greoaie, cele patru sferturi ale orei nouă. Dar coincidența n-o făcu pe Julia să zâmbească. O privea pe Lucinda lui Bustelli, nemișcată în clopotul ei de sticlă, și se simțea la fel de fragilă ca ea.

— Nici mie nu-mi place. Dar nu sunt prea sigură că putem alege.

Își luă ochii de la bibeloul de porțelan și și-i îndreptă spre masa stil Régence pe care Muñoz își pusese mica-i tablă de șah, reproducând acolo, încă o dată, poziția pieselor din partida lui Van Huys.

— De-ar cădea în mâinile mele, ticălosul, șoptea César, aruncând încă o privire bănuitoare cărții de vizită pe care Muñoz o ținea de un colț, de parcă era un pion pe care nu știa unde să-l plaseze. Ca glumă depășește ridicolul…

— Nu-i o glumă, obiectă Julia. Uiți de bietul Álvaro

— Să-l uit? Anticarul își duse la gură portțigaretul, dând afară fumul cu grabă nervoasă. Ce n-aș da să-l uit!

— Și, totuși, are sens, zise Muñoz.

Se uitară amândoi la el. Străin de efectul cuvintelor lui, șahistul continua să țină cartea de vizită în mână, rezemându-se de masă, deasupra tablei de șah. Încă nu-și scosese trenciul, și lumina care intra prin glasvandul cu panouri montate pe un cadru de metal dădea o nuanță albastră bărbiei sale nerase, scoțând în evidență cearcănele datorate insomniei, sub ochii istoviți.

— Dragul meu prieten, îi spuse César, pe jumătate incredul, în mod politicos, pe jumătate ironic, cu un anumit respect. Mă bucur că sunteți capabil să găsiți un tâlc la toate astea.

Muñoz ridica din umeri, fără să-i dea atenție anticarului. Era evident că se adâncea în noua problemă, în hieroglifele de pe cartonaș:

Tb3?… *Pd7 – d5+*

Muñoz mai zăbovi o clipă cercetând cifrele, comparându-le cu poziția pieselor de pe tablă. Apoi ridică ochii spre César și în cele din urmă îi aținti asupra Juliei.

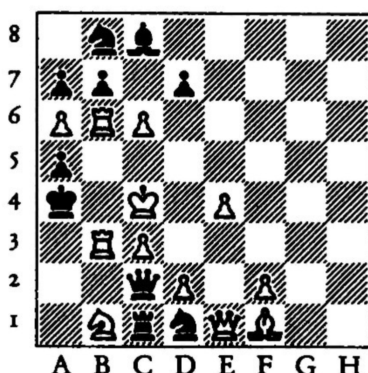
— Cineva – și cu acel *cineva*, fata simți cum o străbate un fior, de parcă ar fi deschis în clipa aceea o ușă apropiată și nevăzută – pare interesat de partida de șah care se joacă în acest tablou… – își întredeschise ochii și făcu un gest de încuviințare, ca și cum dintr-o tainică rațiune ar putea intui intențiile misteriosului amator de șah. Oricine ar fi el, cunoaște desfășurarea partidei și știe, sau își închipuie, că i-am dezvăluit secretul în sens *invers*. Fiindcă propune să mute mai departe; să

continue jocul pornind de la poziția pe care o ocupă piesele în tablou.

— Sunteți pus pe glume, zise César.

În răstimpul unei tăceri stânjenitoare, Muñoz își aținti privirea asupra anticarului.

— Eu nu glumesc niciodată, zise în cele din urmă, ca și când ar fi reflectat dacă se cuvenea să aducă precizarea aceea. Și cu atât mai puțin când este vorba de șah – făcu gestul de a lovi cartonașul cu arătătorul. Vă asigur că exact asta e ceea ce face: continuă partida din punctul în care a lăsat-o pictorul. Uitați-vă pe tablă:

— ... Observați. Muñoz arătă cartea de vizită. *Tb3*?... *Pd7 – d5+*. Acest *Tb3* înseamnă că albele mută turnul care este la B5 și-l duc la B3. Îl însoțește un semn de întrebare, pe care eu îl interpretez că ni s-ar sugera această mișcare. Aceasta ne îngăduie să deducem că noi jucăm cu albele, iar adversarul cu negrele.

— Foarte verosimil, comentă César. În fond, e sinistru de-a binelea.

— Nu știu dacă e sinistru sau nu, dar e exact ceea ce face. Ne spune: *„eu joc cu negrele și vă poftesc să mutați turnul acela la B3*”... Înțelegeți? Dacă acceptăm jocul, trebuie să mișcăm cum ne sugerează, cu toate că am putea alege altă mutare mai potrivită. De pildă, să luăm pionul negru care se află la B7 cu pionul alb din A6... Sau cu turnul alb de la B6... – se opri o clipă, absorbit, ca și cum mintea lui ar fi pătruns în mod automat posibilitățile pe care le oferea combinația pe care tocmai o menționase, iar apoi clipi, revenind cu un efort vizibil la situația

reală. Adversarul nostru consideră de la sine înțeles că-i acceptăm provocarea și că am mutat turnul alb la B3, ca să ne ferim regele alb de o posibilă mișcare laterală spre stânga a damei negre și, în același timp, cu turnul acesta întărit de celălalt și de calul alb, să amenințăm cu șah mat regele negru aflat în căsuța A4… Și din toate acestea deduc că-i place riscul.

Julia, care urmărea pe tablă explicațiile lui Muñoz, ridică ochii spre șahist. Era sigură că deslușise în cuvintele lui o urmă de admirație față de jucătorul necunoscut.

— De ce spuneți asta?… Cum puteți ști ce-i place și ce nu?

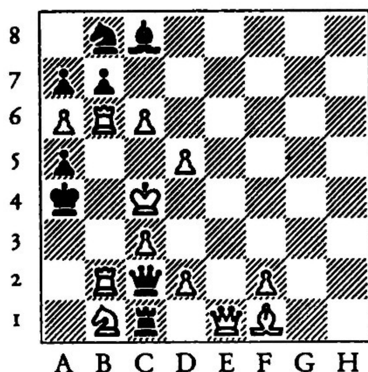
Muñoz își afundă capul între umeri, mușcându-și buza de jos.

— Nu știu, răspunse după o ezitare. Fiecare joacă șah după cum îi e firea. Cred că v-am explicat asta o dată – puse cartea de vizită pe masă, lângă tablă. *Pd7 – d5+* înseamnă că negrele aleg acum să joace înaintând pionul pe care-l au la D7 până la D5 și dau șah regelui alb… Această cruciuliță lângă cifre înseamnă șah. Tălmăcind: suntem în pericol. Un pericol pe care-l putem evita luând pionul acela cu cel alb aflat la E4.

— Da, spuse César. În privința mutărilor, de acord. Însă nu înțeleg ce are asta a face cu noi… Ce legătură există între aceste mutări și realitate?

Muñoz făcu un gest ambiguu, de parcă i s-ar fi cerut prea mult. Julia văzu că ochii jucătorului de șah îi căutau pe ai ei, îndepărtându-se după nicio secundă.

— Nu știu care e legătura exactă. Poate e vorba de o înștiințare, de un anunț. Asta n-am cum s-o știu… Dar următoarea mutare logică a negrelor, după ce le-a fost luat pionul în D5, ar fi să dea din nou șah regelui alb, ducând calul negru de la D1 la B2… Astfel stând lucrurile, există o singură mutare pe care o pot face albele spre a evita șahul, menținându-se totodată poziția de asediu la regele negru: să ia calul negru cu turnul alb. Turnul care se află la B3 o să ia calul de la B2. Luați seama acum la poziția de pe tablă:

Rămaseră toți trei tăcuți, nemișcați, studiind noua dispoziție a pieselor. Julia avea să comenteze mai târziu că în clipa aceea, cu mult înainte de a înțelege semnificația hieroglifelor, a presimțit că tabla încetase să mai fie o simplă alternanță de pătrate albe și negre pentru a se preface într-un loc real ce reprezenta cursul propriei sale vieți. Și, ca și cum tabla s-ar fi preschimbat în oglindă, descoperi ceva familiar în mica piesă de lemn care o reprezenta pe regina albă, în căsuța ei E1, vulnerabilă în chip patetic în vecinătatea amenințătoare a pieselor negre.

Dar César a fost primul care și-a dat seama.

— Dumnezeule, spuse. Și cuvântul sună atât de ciudat pe buzele lui agnostice, încât Julia îl privi, alarmată. Anticarul își ațintise ochii asupra tablei și mâna care ținea portțigaretul i se oprise la câțiva centimetri de gură, ca și cum înțelegerea, subită, ar fi paralizat gestul abia început.

Julia se uită din nou la tabla de șah, simțindu-și sângele cum îi pulsează surd în încheieturile de la mâini și la tâmple. Nu era capabilă să vadă altceva decât regina albă fără apărare, dar simțea pericolul ca un lest greu în spinare. Atunci ridică ochii spre Muñoz, cerând ajutor, și văzu că jucătorul de șah își mișca, gânditor, capul, pe când o cută adâncă, verticală, îi brăzda fruntea. Apoi, zâmbetul vag, pe care ea i-l mai văzuse în alte rânduri, îi flutură o clipă pe buze, dar nu era nicio fărâmă de umor în el. Era o grimasă fugară, puțin întristată, ca a cuiva care, fără voia lui, se vede obligat să recunoască talentul unui adversar. Și Julia simți cum o năpădește o teamă ascunsă, vie, căci înțelese că până și Muñoz era impresionat.

— Ce se întâmplă? întrebă, nefiind în stare să-și recunoască propria voce. Pătratele tablei îi jucau pe dinaintea ochilor.

— Se întâmplă, zise César, schimbând o privire gravă cu Muñoz, că mișcarea turnului alb țintește acum spre regina neagră… Nu-i așa?

Jucătorul de șah își aplecă bărbia, în semn de încuviințare.

— Da, spuse după o clipă. În partidă, dama neagră, care înainte era la adăpost, rămâne descoperită… – se opri un moment; a se aventura pe drumul interpretărilor extrașahistice era un domeniu unde nu părea să se miște în largul lui. Asta poate însemna că jucătorul invizibil ne comunică ceva: certitudinea lui că misterul tabloului a fost rezolvat. Dama neagră…

— Beatrice de Burgundia, șopti fata.

— Da. Beatrice de Burgundia. Dama neagră care, pesemne, a mai omorât o dată.

Ultimele cuvinte ale lui Muñoz rămaseră în aer, ca și cum n-ar fi așteptat răspuns. César, care stătea tăcut, întinse mâna și scutură delicat scrumul țigării într-o scrumieră, cu gestul meticulos al celui care trebuie să facă ceva pentru a păstra contactul cu realitatea. Apoi se uită în preajmă, de parcă în vreunul din tablourile sau obiectele din magazinul său de antichități s-ar fi aflat răspunsul la întrebările pe care toți și le puneau.

— Coincidența e absolut incredibilă, dragii mei, zise. Asta nu poate fi ceva real.

Ridică în sus mâinile și le lăsă să cadă, într-un gest de neputință. Muñoz se mărgini să dea stângaci din umeri, în trendul șifonat.

— Aici nu-i nicio coincidență care că stea în picioare. Cine a plănuit asta e un maestru.

— Și ce se întâmplă cu regina albă? întrebă Julia.

Muñoz îi susținu câteva secunde privirea și-și îndreptă o mână spre tablă, oprind-o la numai câțiva centimetri de piesă, ca și când nu s-ar încumeta s-o atingă. Apoi semnală cu arătătorul turnul negru la C1.

— Se întâmplă că poate fi luat, spuse calm.

— Da, văd; Julia era decepționată; crezuse că avea să se simtă mai puternic impresionată când cineva îi va confirma cu voce tare supoziția. Dacă am înțeles eu bine, faptul de a fi

descoperit secretul tabloului, adică vinovăția doamnei negre, se oglindește în această mutare a turnului la B2… Și dama albă se află în pericol, căci a fost silită să se retragă la loc sigur, și nu să cutreiere tabla, complicându-și viața. E morala, domnule Muñoz?

— Mai mult sau mai puțin.

— Dar toate acestea s-au întâmplat acum cinci secole, protestă César. Numai mintea unui nebun…

— Poate că e vorba de un nebun, își dădu cu părerea Muñoz, obiectiv. Dar juca, sau joacă, al naibii de bine șah.

— Și poate că a mai ucis o dată, adăugă Julia. Acum, cu câteva zile în urmă, în secolul douăzeci. Pe Álvaro.

César ridică o mână scandalizat, de parcă ar fi fost o indiscreție.

— Oprește-te aici, prințesă. Ne zăpăcim de-a binelea. Niciun asasin nu supraviețuiește cinci veacuri. Și un simplu tablou nu e în stare să omoare.

— Depinde.

— Îți interzic să spui prostii. Și nu mai amesteca lucruri diferite. Pe de o parte, avem un tablou și o crimă săvârșită acum cinci sute de ani… Pe de alta, îl avem pe Álvaro mort…

— Și trimiterea documentelor.

— Dar nimeni n-a demonstrat încă dacă cel care le-a trimis e una și aceeași persoană cu cel care l-a omorât pe Álvaro… Ba e chiar cu putință ca nenorocitul de el să-și fi spart într-adevăr capul în baie – anticarul ridică trei degete. În al treilea rând, cineva încearcă să joace șah… Asta-i tot. Nu există dovezi care să lege toate astea între ele.

— Tabloul.

— Asta nu-i o dovadă. E o ipoteză. César îl privi pe Muñoz. Nu-i așa?

Jucătorul de șah tăcea, renunțând să se pronunțe, iar César se uită la el cu ciudă. Julia arătă spre cartonașul de pe masă, lângă tabla de șah.

— Vreți dovezi? zise brusc, fiindcă tocmai atunci pricepuse despre ce era vorba. Iată una care leagă direct moartea lui Álvaro de jucătorul misterios… Cunosc prea bine fișele astea… Sunt cele folosite de Álvaro când lucra – făcu o pauză ca să-și dea seama de sensul propriilor ei cuvinte. Cine l-a omorât, a putut lua și un pumn de fișe de la el de acasă – medită o clipă și scoase un Chesterfield din pachetul pe care-l ținea în buzunarul

scurtei. Iraționala senzație de panică ce o copleșise cu câteva minute înainte se risipea încet, înlocuită de o teamă mai definită, precis conturată. Nu-i același lucru, își zise în chip de explicație, teama de teamă, de ceva nedeslușit și ascuns, și teama concretă de a muri asasinată de mâna unei ființe reale. Poate că amintirea lui Álvaro, a morții lui în plină zi și cu robinetele deschise, îi limpezea gândurile, gonindu-i alte temeri zadarnice. Îi era de-ajuns.

Își duse la gură țigara și o aprinse, sperând că gestul ar putea fi o demonstrație de siguranță de sine în fața celor doi bărbați. Apoi slobozi prima gură de fum și înghiți în sec, simțindu-și gâtul uscat, cu o senzație neplăcută. Avea nevoie imediat de o votcă. Sau de o jumătate de duzină de votci. Sau de un bărbat frumos, puternic și tăcut, cu care să facă dragoste până la pierderea cunoștinței.

— Și acum? întrebă, cu tot calmul de care era în stare.

César îl privea pe Muñoz și acesta o privea pe Julia. Ea își dădu seama că privirea șahistului devenise din nou opacă, lipsită de viață, de parcă totul ar fi încetat să-l mai intereseze, până când o nouă mutare i-ar solicita atenția.

— Așteptăm, spuse Muñoz, arătând spre tabla de șah. E rândul negrelor să mute.

•

Menchu era foarte surescitată, însă nu din pricina jucătorului misterios. Pe măsură ce Julia îi povestea, făcea ochii mari, într-atât încât, dacă ciuleai bine urechea, ai fi auzit îndărătul lor indiscretul *clic* al unei case automate ce aduna sume întregi. Cert e că, în materie de bani, Menchu se arăta întotdeauna lacomă. Și în momentul acela, tot calculând beneficii, era grozav de lacomă, fără îndoială.

Lacomă și zăpăcită, adăugă Julia în sinea ei, căci abia dacă-și arătase îngrijorarea față de existența unui posibil asasin amator de șah. Credincioasă propriului ei personaj, cel mai bun mijloc al lui Menchu când avea de rezolvat probleme era să se poarte ca și când acestea n-ar fi existat. Nefiind dispusă să se uite cu atenție mult timp la ceva concret, poate și plictisită să-l aibă în casă pe Max pe post de gorilă protectoare – asta îngreuna alte aventuri –, proprietara galeriei hotărâse să-și schimbe modul de a privi toată povestea. Era acum vorba doar de o curioasă serie de coincidențe, sau de o glumă stranie și probabil inofensivă,

născocită de cineva cu un ciudat simț al umorului, ale cărui rațiuni îi scăpau tocmai pentru că erau ingenioase. Era versiunea cea mai liniștitoare, mai ales când era în joc un câștig serios. În privința morții lui Álvaro, oare Julia nu auzise niciodată vorbindu-se despre erori judiciare?… Ca asasinarea lui Zola de către tipul acela, Dreyfuss, ori poate o fi fost invers; și Lee Harvey Oswald, între alte gafe de genul ăsta. Pe deasupra, oricui i se întâmpla să alunece în baie o dată în viață. Sau cam așa ceva.

— Cât despre Van Huys, stai să vezi. O să scoatem o groază de bani cu el.

— Și ce facem cu Montegrifo?

Erau puțini clienți în galerie; două doamne în vârstă, care conversau lângă o pictură mare în ulei, de factură clasică, un peisaj marin, și un domn îmbrăcat în gri-închis, care se tot uita la raftul cu gravuri. Menchu își puse o mână în șold, de parcă ar fi fost patul unui revolver, etalând o clipire teatrală pe când cobora vocea.

— Va accepta de voie, de nevoie, draga mea.

— Crezi?

— Cum îți spun. Sau acceptă, sau trecem de partea dușmanului, zâmbi, sigură pe sine. Cu antecedentele tale și tot scenariul ăsta minunat despre ducele de Ostenburg și despre stricata de consoartă legitimă a lui, Sotheby’s sau Christie’s ne vor primi cu brațele deschise. Iar Paco Montegrifo nu-i prost deloc… – păru să-și amintească ceva. Fiindcă veni vorba: diseară bem o cafea cu el. Fă-te frumoasă.

— Bem?

— Tu și cu mine. A telefonat de dimineață, numai lapte și miere. Ce miros nemaipomenit are ticălosul.

— Pe mine nu mă băga în încurcături.

— Nu-i nicio încurcătură. Insist să vii și tu. Nu știu ce i-ai făcut, fată dragă. Și când te gândești că ești așa slăbuță!

Tocurile lui Menchu – pantofi confecționați manual, extrem de scumpi, dar cu doi centimetri mai înalți decât era necesar – lăsau urme dureroase pe mocheta bej. În galeria ei, printre luminile indirecte, tonurile deschise și spațiile mari, predomina ceea ce numea César de obicei *artă barbară*: fibre acrilice și guașe combinate cu colaje, montaje din pânză de sac alternând cu chei franceze ruginite, sau țevi de plastic lângă volane de

automobil vopsite în albastru celest erau nota dominantă, și numai uneori, uitat în vreun ungher îndepărtat al sălii, apărea un portret sau un peisaj de factură mai convențională, întocmai ca un oaspete incomod, deși necesar ca să justifice pretinsa amplitudine de criterii ale unei amfitrioane snoabe. Și totuși, galeria îi aducea bani lui Menchu; până și César se vedea obligat să o recunoască, scrâșnind din dinți, pe când își amintea cu nostalgie de vremurile în care, pentru sala de ședințe a oricărui consiliu de administrație, era neapărat necesar un tablou respectabil, *comme il faut*, prevăzut cu patina potrivită și rama groasă de lemn aurit, în locul acelor deliruri postindustriale atât de asortate cu spiritul – bani de plastic, mobilier de plastic, artă de plastic – noilor generații care ocupau respectivele birouri, după ce înainte trecuseră pe acolo decoratori extrem de scumpi reprezentând ultima tendință.

Paradoxuri ale vieții: Menchu și Julia contemplau în momentul acela o curioasă combinație de nuanțe în roșu și verde, care răspundea titlului exagerat de *Sentimente*, ieșită cu câteva săptămâni în urmă de pe paleta lui Sergio, ultima nebunie romantică a lui César, pe cave anticarul îl recomandase, având însă decența de a-și feri pudic privirea când a pomenit acest subiect.

— Oricum îl voi vinde, oftă Menchu, resemnată, după ce amândouă îl priviră un răstimp. În realitate, totul se vinde. E de necrezut.

— César îți e foarte recunoscător, spuse Julia. Și eu de asemenea.

Menchu strâmbă din nas, dezaprobator.

— Asta-i ce mă deranjează. Că, pe deasupra, mai și justifici năbădăile prietenului tău, anticarul. I-a cam venit vremea să se cumințească puțin, nebunul bătrân.

Julia repezi un pumn amenințător sub nasul prietenei sale.

— Nu te lua de el. Știi doar că César e sacru.

— Știu, fată dragă. Veșnic îmi tot dai cu César, și asta de când te cunosc… – privi tabloul lui Sergio, supărată. Voi ar trebui să mergeți la psihanalist, vi s-a ars o siguranță. Vă și văd parcă întinși alături pe divan, dându-i zor cu încâlcitul ăla de Freud: „Să vedeți, domnule doctor, de mică nu voiam să mă culc cu tata, ci să dansez vals cu anticarul. Care, în plus, mai e și homo, dar mă adoră…” Ce mai încurcătură, fetițo!

Julia își privi prietena fără chef să zâmbească.

— Asta-i o impertinență! Știi prea bine natura relației dintre mine și el.

— Cum să n-o știu!

— Atunci, du-te naibii! Știi prea bine… – se opri și pufni, furioasă pe sine. E absurd. Ori de câte ori vorbești de César, ajung să mă justific.

— Fiindcă e ceva tulbure în povestea voastră, scumpo. Amintește-ți că și când erai cu Álvaro…

— Lasă-mă în pace cu Álvaro! Vezi-ți de Max al tău!

— Max al meu, cel puțin, îmi dă ce am eu nevoie… Dar ia spune-mi, ce-i cu șahistul ăla pe care l-ați scos din mânecă? Mor de curiozitate să-i arunc o privire.

— Muñoz? Julia nu se putu abține să nu zâmbească. Te-ar decepționa. Nu-i genul tău… Și nici al meu – reflectă câteva clipe; niciodată nu-i trecuse prin cap să-l privească dintr-un unghi descriptiv. Are aspect de funcționar ca în filmele în alb-negru.

— Dar ți-a rezolvat treaba cu Van Huys. Menchu fâlfâi din pleoape cu admirație ștrengărească, elogiindu-l pe jucătorul de șah. O fi având el vreun talent.

— În felul lui, poate fi strălucit… Însă nu întotdeauna. Într-un moment îl vezi foarte sigur pe el, raționând cu precizia unei mașini, și brusc se stinge, devenind șters chiar sub ochii tăi. Atunci începi să-i observi gulerul uzat al cămășii, trăsăturile comune, și te gândești că, precis, e unul din tipii căruia îi miros ciorapii.

— E căsătorit?

Julia dădu din umeri. Se uita spre stradă, dincolo de vitrina unde erau expuse două tablouri și câteva obiecte de ceramică decorativă.

— Nu știu. Nu-i dintre cei puși pe confidențe – medită asupra spuselor ei, descoperind că nici nu se gândise vreodată la așa ceva, căci Muñoz o interesa nu atât ca ființă umană, ci mai ales ca instrument pentru rezolvarea unei probleme. Doar cu o zi în urmă, cu puțin înainte de a găsi biletul în ușă, când erau gata să-și ia rămas-bun, se interesase oarecum, pentru prima oară, de viața lui particulară. Eu aș zice că e însurat. Sau că a fost… Există în el anumite ravagii pe care le putem pricinui numai noi, femeile.

— Și ce părere are César despre el?

— Îl place. Îmi închipui că îl amuză acest gen de persoană. Se poartă cu el plin de curtoazie, uneori cam ironică… De parcă ar simți o mică tresărire de gelozie când Muñoz se arată strălucitor analizând o mutare. Dar de cum își ia ochii de la tabla de șah, Muñoz redevine o ființă comună și César se liniștește.

Se întrerupse, uimită. Se uita mai departe spre stradă prin vitrină și tocmai vedea, pe partea cealaltă, oprită lângă bordură, o mașină care i se păru cunoscută. Unde o mai văzuse înainte?

Trecu un autobuz care-i ascunse vederea mașinii. Tulburarea ce i se oglindea pe chip îi atrase atenția lui Menchu.

— Ce se întâmplă?

Mișcă ușor capul, descumpănită. După autobuz, trecu un camion cu marfă, oprindu-se la un semafor, și era imposibil de văzut dacă mașina mai era acolo. Dar ea o zărise. Era un Ford.

— Ce se întâmplă?

Menchu se uita când la ea, când la stradă, fără să înțeleagă. Simțind un gol în epigastru, senzație stingheritoare pe care în ultimele zile ajunsese s-o cunoască prea bine, Julia rămase nemișcată, numai ochi și urechi, ca și cum privirea ei, străduindu-se din răsputeri, ar fi fost în stare să străbată caroseria camionului și să verifice dacă mașina mai era acolo. Un Ford albastru.

O copleșea teama. O simțea furnicându-i blând de-a lungul trupului, zvâcnindu-i la încheieturile mâinilor și la tâmple. La urma urmelor, își zise, era posibil ca cineva s-o urmărească. Să o fi făcut demult, când Álvaro și ea… Un Ford albastru cu geamurile fumurii.

Pe neașteptate, își aduse aminte. Parcat în șir dublu în dreptul agenției de mesagerie, trecând peste un semafor pe roșu în dimineața aceea ploioasă, pe bulevard. Umbră întrezărită uneori prin perdeaua de la fereastra ei, pe stradă în jos, sau în plin trafic, când ici, când colo… De ce să nu fie vorba de același automobil?

— Julia, fetițo. Menchu părea îngrijorată de-a binelea. Te-ai făcut palidă.

Camionul era tot acolo, oprit la semaforul roșu. Poate era doar o coincidență. Lumea era plină de mașini albastre și cu geamurile fumurii. Făcu un pas spre vitrină, băgându-și mâna în geanta de piele pe care o ținea pe umăr. Álvaro în cadă, sub

robinetele deschise. Căută pe bâjbâite, ocolind pachetul de țigări, bricheta, pudriera. Atinse patul revolverului Derringer cu un soi de consolare victorioasă, de ură exaltată față de mașina aceea acum invizibilă ce întruchipa umbra fricii. Ticălosule, își zise, și mâna care strângea arma în buzunar începu să tremure și de groază, și de furie. Ticălosule, oricine ai fi tu, chiar dacă azi e rândul pieselor negre să mute, o să te învăț eu să joci șah... Și în fața ochilor uimiți ai lui Menchu, ieși în stradă strângând din dinți, cu privirea ațintită la camionul care ascundea automobilul. Traversă printre două mașini parcate pe trotuar, tocmai în momentul în care semaforul se schimba în verde. Se feri de o bară de protecție, auzi nepăsătoare un claxon în spate, fiind gata să scoată revolverul din geantă, împinsă de nerăbdarea de a vedea camionul trecând și, în sfârșit, printr-un nor de fum de la gazele de eșapament, ajunse pe partea cealaltă a străzii în clipa în care vedea cum un Ford albastru cu geamuri fumurii, a cărui placă de înmatriculare se termina cu literele TH, se pierdea în trafic, pe stradă în sus, dispărând din ochii ei.

9.

Șanțul de la Poarta de Răsărit

„AHILE: Ce se întâmplă atunci când găsești un tablou înăuntrul tabloului pe care l-ai găsit mai înainte…?
ȚESTOASA: Exact ce-ai așteptat dumneata: intri în acest tablou-în-tablou.”

D.R. Hofstadter

— A fost într-adevăr prea mult, iubito. César își înfășura spaghetele în furculiță. Îți dai seama?… Un cetățean onorabil se oprește din întâmplare la un semafor, la volanul mașinii sale nu mai puțin întâmplător de culoare albastră, și vede apropiindu-se o fată frumoasă, numai foc și pară, care, pe nepusă masă, vrea să tragă în el – se întoarse către Muñoz, parcă cerând ajutorul unei minți înțelepte… Nu-i un motiv să te ia cu leșin?

Jucătorul de șah opri mișcarea cocoloșului de pâine pe care-l frământa cu degetele, pe fața de masă, dar nu-și ridică ochii.

— N-a ajuns să tragă. Vreau să zic cu pistolul – preciză în șoaptă, obiectiv. Mașina a plecat înainte.

— Logic. César întinse o mână spre paharul cu vin roze. Semaforul era pe verde.

Julia lăsă tacâmurile lângă farfuria cu *lasagna* aproape neatinsă. O făcu violent, stârnind un zgomot ce-a meritat o privire întristată de dojană, pe care anticarul i-o adresă pe deasupra paharului.

— Ascultă, prostule. Mașina oprise înainte ca semaforul să fie roșu, deși strada era liberă… Tocmai în fața galeriei, înțelegi?

— Sunt sute de mașini așa, iubire. César lăsă cu delicatețe paharul pe masă, își șterse din nou buzele și afișă un zâmbet blând. Se prea poate să fi fost vorba, adăugă, coborând vocea până ajunse să adopte un ton sibilinic, de un admirator al

virtuoasei tale prietene Menchu… Vreun musculos proxenet în devenire, aspirând să-l înlăture pe Max. Sau ceva de genul ăsta.

Julia simți o iritare surdă. O scotea din fire că în momentele de criză César se baricada în agresivitatea lui ponegritoare, stil viperă bătrână. Dar nu voia să se lase pradă proastei dispoziții certându-se cu el. Și, mai ales, de față cu Muñoz.

— Putea să fie și cineva – răspunse, după ce se înarmă cu răbdare și numără în minte până la cinci – care, atunci când m-a văzut ieșind de la galerie, a decis s-o ia din loc, pentru orice eventualitate.

— Cred că nu-i absolut deloc probabil, scumpa mea. Pe cuvânt.

— Ai mai crezut că nu-i deloc probabil ca Álvaro să-și fi spart capul și apoi ai văzut ce s-a întâmplat.

Anticarul strânse din buze, ca și cum aluzia ar fi nepotrivită, pe când arăta spre farfuria Juliei.

— O să ți se răcească *lasagna*.

— La naiba cu *lasagna*. Vreau să știu ce părere ai tu. Și vreau adevărul.

César îl privi pe Muñoz, însă acesta continua să-și frământe cocoloșul de pâine, inexpresiv. Atunci își rezemă mâinile pe marginea mesei, așezându-le simetric de fiecare parte a farfuriei, și-și aținti privirea la vasul cu două garoafe, albă și roșie, care împodobea mijlocul feței de masă.

— Se prea poate să ai dreptate – își arcuia sprâncenele de parcă sinceritatea cerută și afecțiunea pe care o simțea pentru Julia ar duce o luptă crâncenă în cugetul lui… Asta vrei să auzi? Ei bine, iată. Am spus-o – ochii albaștri o priviră cu duioșie calmă, scăpați de sardonica mască ce-i umbriseră până atunci. Mărturisesc că prezența acelei mașini mă neliniștește.

Julia îi aruncă o privire furioasă.

— Se poate ști, atunci, de ce-ai făcut pe prostul o jumătate de oră? – bătu cu degetele pe fața de masă, nerăbdătoare. Nu, nu-mi spune. Știu bine. Tăticul nu vrea ca fetița să-și facă griji, nu-i așa? Voi fi mai liniștită cu capul în nisip, ca struții… Sau ca Menchu.

— Lucrurile nu se rezolvă năpustindu-te asupra oamenilor fiindcă par suspecți… Pe deasupra, dacă temerile se dovedesc justificate, poate fi chiar periculos. Vreau să spun periculos *pentru tine*.

— Aveam pistolul tău.

— Sper să n-ajung să regret vreodată că ți-am dat acel Derringer. Asta nu-i o joacă. În viața reală, și răufăcătorii pot avea pistol... Și pot juca șah.

Ca și cum s-ar fi referit la el, cuvântul *șah* păru să curme apatia lui Muñoz.

— La urma urmelor, murmură fără să se adreseze nimănui în special, șahul e o combinație de impulsuri ostile...

S-au uitat la el surprinși; spusele lui n-aveau nicio legătură cu ce vorbeau ei. Muñoz privea în gol, de parcă nu s-ar fi întors încă dintr-o lungă călătorie în locuri îndepărtate.

— Mult stimatul meu prieten, spuse César, puțin enervat de întrerupere. N-am nici cea mai mică îndoială asupra adevărului zdrobitor al cuvintelor dumneavoastră, dar ne-ar plăcea să fiți mai explicit.

Muñoz învârti cocoloșul de pâine cu degetele. Purta un sacou albastru demodat și o cravată verde-închis. Vârfurile gulerului de la cămașă, șifonate și nu prea curate, erau îndreptate în sus.

— Nu știu ce să vă spun – își frecă bărbia cu degetele. Mi-am petrecut toate zilele astea bătându-mi capul cu problema noastră... șovăi din nou, de parcă și-ar tot căuta cuvintele potrivite. Gândindu-mă la adversarul nostru.

— Ca Julia, îmi închipui. Sau ca mine. Toți ne gândim la nenorocitul ăsta.

— Nu-i totuna. A-l numi *nenorocit*, cum faceți dumneavoastră, presupune o judecată subiectivă... Ceva care nu ne ajută; și ne poate abate atenția de la ceea ce e cu adevărat important. Eu încerc să mă gândesc la el prin prisma singurului lucru obiectiv pe care-l avem până acum: mutările lui la șah. Vreau să spun..., – își trecu un deget peste sticla aburită a paharului său de vin, neatins, și tăcu o clipă de parcă gestul l-ar fi făcut să-și piardă șirul micului său discurs. Stilul reflectă jucătorul... Cred că v-am vorbit odată despre asta.

Julia se înclină spre șahist, interesată.

— Vreți să spuneți că v-ați petrecut zilele astea studiind serios *personalitatea* asasinului?... Că acum îl cunoașteți mai bine?

Zâmbetul vag se insinuă iar, doar o secundă, pe buzele lui Muñoz. Dar privirea îi era copleșitor de serioasă, constată Julia. Bărbatul acela nu ironiza niciodată.

— Există jucători de multe feluri – își întredeschise pleoapele, părând să cerceteze ceva în depărtare, o lume familiară dincolo de pereții restaurantului. Pe lângă stilul de joc, fiecare din ei are manii proprii, trăsături ce-l deosebesc de ceilalți: Steinitz obișnuia să fredoneze din Wagner în timpul partidei; Morphy nu-și privea niciodată adversarul până la mutarea decisivă… Alții spun ceva în latină sau într-un argou născocit de ei… E un mod de a-și descărca nervii, de a sta în așteptare. Se poate întâmpla înainte sau după ce muți o piesă. Aproape tuturor li se întâmplă.

— Și dumneavoastră? întrebă Julia.

Șahistul șovăi, supărat.

— Cred că și mie.

— Și care e ticul dumneavoastră de jucător?

Muñoz își privi mâinile, fără a înceta să frământe cu degetele cocoloșul de pâine.

— Să mergem la Penjamo cu doi de haș.

— *Să mergem la Penjamo cu doi de haș*?

— Da.

— Și ce înseamnă *Să mergem la Penjamo cu doi de haș*?

— Nu înseamnă nimic. Pur și simplu spun asta printre dinți, sau o gândesc, când fac o mutare decisivă, chiar înainte de a atinge piesa.

— Dar asta-i ceva cu totul irațional…

— Știu prea bine. Dar, chiar iraționale, gesturile sau ticurile au legătură cu felul de a juca. Și asta e o informație asupra caracterului adversarului… Când e să analizezi un stil sau un jucător, orice dată e de folos. Petrosian, de pildă: era foarte defensiv, cu un mare simț al pericolului; își petrecea timpul pregătind apărări la posibile atacuri, chiar înainte ca acestea să le treacă prin minte adversarilor lui…

— Un paranoic, spuse Julia.

— Vedeți că nu-i greu deloc?… În alte cazuri, jocul reflectă egoism, agresivitate, megalomanie… Gândiți-vă la cazul lui Steinitz, bunăoară: la șaizeci de ani, jura că e în legătură directă cu Dumnezeu și că putea câștiga o partidă dându-i avantaj un pion și piesele albe…

— Și jucătorul nostru invizibil? întrebă César, care asculta atent, cu paharul la jumătatea drumului între masă și buze.

— Pare a fi bun, răspunse Muñoz fără să șovăie. Și adesea jucătorii sunt oameni complicați… Un maestru își dezvoltă o

intuiție specială pentru a face mutarea potrivită și un simț al primejdiei în ce privește mutarea greșită. E un fel de instinct care nu se poate explica prin cuvinte… Când privește tabla, nu vede ceva static, ci un câmp unde se întrepătrund o mulțime de forțe magnetice, inclusiv cele pe care el le are înăuntrul său – se uită la cocoloșul de pâine de pe fața de masă preț de câteva secunde, înainte de a-l da cu mare grijă la o parte, de parcă ar fi fost vorba de un pion minuscul de pe o tablă de șah imaginară. E agresiv și-i place să riște. Faptul acesta de a nu apela la damă pentru a-și proteja regele… Strălucita decizie de a recurge la pionul negru și apoi la calul negru pentru a menține presiunea asupra regelui alb, lăsând în suspensie, ca să ne tortureze, un posibil schimb de dame… Vreau să spun că bărbatul acesta…

— Sau femeia aceasta, îl întrerupse Julia.

Șahistul o privi nehotărât.

— Nu știu ce să cred. Unele femei joacă bine șah, dar sunt puține… În acest caz, mutările adversarului nostru, sau ale adversarei noastre, dovedesc o anume cruzime, iar eu aș spune că și o curiozitate puțin sadică… În genul pisicii căreia îi place să se joace cu șoarecele.

— Să recapitulăm – Julia număra cu arătătorul pe degetele unei mâini: adversarul nostru e probabil un bărbat, și mai puțin probabil o femeie, cu o mare siguranță de sine, cu un caracter agresiv, crud, și cu un soi de sadism de *voyeur*. Corect?

— Cred că da. În plus, îi place primejdia. Respinge, asta sare în ochi, clasica abordare care-l trece pe jucătorul cu piesele negre pe planul doi, în rol defensiv. Pe deasupra, are o bună intuiție asupra mișcărilor adversarului… E capabil să se pună în locul altora.

César își arcui buzele până slobozi șoptit un șuierat de admirație și-l privi pe Muñoz cu reînnoit respect. Șahistul adoptase un aer distant, ca și cum gândurile lui s-ar fi îndreptat iar undeva departe.

— La ce vă gândiți? întrebă Julia.

Muñoz zăbovi puțin înainte de a răspunde.

— La nimic special… Adesea, pe o tablă, lupta nu se dă între două școli de șah, ci între două filosofii… Între două forme de a concepe lumea.

— Albe și negre, nu-i așa? preciză César, de parcă ar recita un poem de demult. Binele și răul, cerul și infernul, și toate aceste minunate antiteze.

— E posibil.

Muñoz făcuse un gest care-i mărturisea neputința de a analiza chestiunea într-un mod riguros științific. Julia îi observă fruntea lată și cearcănele adânci. Luminița care o fascina atât de mult părea agresivă în ochii osteniți ai jucătorului de șah, și se întrebă cât avea să treacă până se va stinge din nou, ca în alte rânduri. Când strălucirea era acolo, simțea un adevărat interes să pătrundă în ființa lui, să-l cunoască pe bărbatul acela taciturn din fața ei.

— Și care-i școala dumneavoastră?

Șahistul păru surprins de întrebare. Făcu un gest spre pahar, oprindu-se la jumătate, și mâna îi rămase pe fața de masă, nemișcată. Paharul era tot neatins, de când un chelner servise vinul, la începutul mesei.

— Nu cred că aparțin vreunei școli, răspunse în șoaptă; uneori dădea impresia că a vorbi despre el însuși îi rănea într-un mod intolerabil simțul pudorii. Presupun că sunt dintre cei care consideră șahul ca o formă de terapie… Uneori mă întreb cum faceți dumneavoastră, cei care nu jucați, să scăpați de nebunie sau de melancolie… Așa cum v-am mai spus odată, există oameni care joacă pentru a câștiga, ca Alehin, ca Lasker sau Kasparov… Ca aproape toți marii maeștri. Și, cred, ca acest misterios jucător invizibil… Alții, ca Steinitz, Przepiorka, preferă să-și demonstreze teoriile sau să execute mutări strălucite… – șovăi înainte de a continua; era evident că nu putea să nu se refere la el însuși.

— În ce vă privește…, îl ajută Julia.

— În ce mă privește, eu nu sunt nici agresiv, nici nu mă hazardez.

— De asta nu câștigați niciodată?

— În forul meu lăuntric mă gândesc că pot câștiga; că, dacă mi-o propun, nu voi pierde nici o singură partidă. Dar cel mai cumplit rival al meu sunt eu însumi – își atinse vârful nasului, aplecând capul puțin într-o parte. Odată am citit ceva: omul nu s-a născut ca să rezolve problema lumii, ci ca să afle unde e problema… Poate din cauza asta nu încerc să rezolv nimic. Mă adâncesc în partidă pentru partida în sine și, uneori, când par că

studiez tabla, visez de fapt cu ochii deschiși; divaghez asupra unor mutări diferite, ale altor piese, sau calculez șase, șapte sau mai multe mutări înaintea celei care-l preocupă pe adversarul meu…

— Șah în stare pură, preciză César, care se arăta admirativ, poate fără voie, și urmărea îngrijorat felul în care Julia se apleca peste masă ca să-l asculte pe șahist.

— Nu știu, replică Muñoz. Dar așa pățesc mulți pe care-i cunosc. Partidele pot dura ceasuri, în timpul cărora familiile, problemele, slujba rămân în afară… Asta-i ceva comun tuturor. Se întâmplă însă că, pe când unii văd jocul ca o luptă pe care trebuie s-o câștige, alții îl vedem ca un tărâm de visare și de combinații spațiale, unde victoria sau înfrângerea sunt cuvinte fără sens.

Julia luă pachetul de țigări de pe masă, scoase una și o lovi ușor la un capăt de sticla ceasului pe care-l purta la încheietură, pe partea interioară. Pe când César se înclina să-i ofere foc, ea îl privi pe Muñoz.

— Dar înainte, când ne vorbeați de lupta între două filosofii, vă refereați la asasin, la jucătorul negru. De data asta păreți cu adevărat dornic să câștigați… Nu?

Privirea șahistului se pierdu iar într-un punct nedeterminat din spațiu.

— Cred că da. De data asta vreau să câștig.

— De ce?

— Instinctul. Eu sunt un șahist; un bun jucător. Cineva mă provoacă, și asta mă obligă să-mi concentrez atenția asupra mișcărilor lui. Adevărul e că n-am de ales.

César zâmbi, ironic, aprinzându-și și el una din țigările sale cu filtru aurit.

— Cântă, o, muză – recită pe un ton de parodie glumeață –, mânia viteazului Muñoz, care hotărăște să-și părăsească în sfârșit cortul… Prietenul nostru pleacă, în fine, la război. Până acum oficia doar ca un fel de consilier străin, așa că mă bucur să-l văd în cele din urmă că depune jurământul. Erou *malgré lui*, dar erou în cele din urmă. Păcat – o umbră îi întunecă fruntea, netedă și palidă – că e vorba de un război îndrăcit de subtil.

Muñoz se uita plin de interes la anticar.

— E ciudat că spuneți așa ceva.

— De ce?

— Pentru că jocul de șah este, într-adevăr, un înlocuitor al războiului; dar și ceva mai mult… Mă refer la paricid – le aruncă o privire nesigură, parcă rugându-i să nu-i ia prea în serios cuvintele. E vorba să dai șah la rege, înțelegi?… Să-ți omori tatăl. Eu aș spune că șahul are a face, mai mult decât cu arta războiului, cu arta crimei.

O tăcere de gheață străbătu masa. César se uita la buzele acum închise ale șahistului, pe când își mijea ochii, de parcă l-ar fi deranjat fumul de la propria-i țigară; ținea portțigaretul de fildeș între degetele de la mâna dreaptă, cu cotul sprijinit de stânga. Privirea-i exprima admirație sinceră, ca și când Muñoz ar fi deschis chiar atunci o poartă ce ar ascunde mistere de nepătruns.

— Impresionant, spuse în șoaptă.

Și Julia părea fascinată de jucătorul de șah, dar nu-i privea gura, cum făcea César, ci ochii. Mediocru și neînsemnat în aparență, bărbatul acela, cu urechi mari și aer timid și neglijent, știa perfect despre ce anume vorbea. În labirintul misterios a cărui simplă apreciere făcea să te treacă fiori de neputință și teamă, Muñoz era singurul care știa să interpreteze semnele, fiind în posesia cheilor pentru a intra și a ieși, fără să-l devoreze Minotaurul. Și acolo, în restaurantul italienesc, în fața resturilor reci de *lasagna*, din care abia dacă gustase, Julia și-a dat seama cu certitudine matematică, aproape ca la șah, că, în felul lui, bărbatul acela era cel mai puternic dintre ei trei. Judecata ei nu era întunecată de prejudecăți împotriva adversarului, jucătorul negru, potențialul asasin. Privea enigma cu același sânge rece, într-un spirit egoist și științific, ca Sherlock Holmes când rezolva problemele ridicate de sinistrul profesor Moriarty. Muñoz n-avea să joace partida aceea până la sfârșit dintr-un simț al dreptății; mobilul său nu era etic, ci logic. O va face pur și simplu pentru că era un jucător pe care hazardul îl pusese de partea aceasta a tablei, tot așa precum putuse – și la gândul acesta o trecură fiorii – să-l fi pus de cealaltă. Să joace cu negre sau cu albe, înțelese, nu conta deloc. Pentru Muñoz tot ce conta era că, pentru prima oară în viață, îl interesa o partidă până la sfârșit.

Privirea i se încrucișă cu a lui César și atunci își dădu seama că gândea la fel. Iar anticarul vorbi cu blândețe, în șoaptă, de parcă s-ar fi temut, ca și ea, să nu se stingă strălucirea în ochii jucătorului de șah.

— Să omori regele… – își duse încet porttțigaretul la gură și aspiră o cantitate precisă de fum. Asta sună foarte interesant. Mă refer la interpretarea freudiană a problemei. Nu știam că șahul ar avea a face cu lucrurile astea groaznice.

Muñoz înclina puțin capul într-o parte, cufundat în viziunile lui lăuntrice.

— Părintele e cel care îl învață de obicei pe copil primii pași ai jocului. Și visul oricărui copil care joacă șah este să-i ia o partidă tatălui. Să omori regele… Pe deasupra, șahul îți permite să descoperi curând că acest părinte, acest rege, este piesa cea mai slabă de pe tablă. În mod continuu este amenințat, are nevoie de protecție, de rocade; mută căsuțele doar una câte una… În mod paradoxal, această piesă e indispensabilă. Dă până și numele jocului, căci *șah* provine de la cuvântul persan *Sha*, rege, fiind practic același în orice limbă.

— Și regina? se interesă Julia.

— Este mama, femeia. În orice atac la rege, ea e apărătoarea cea mai eficace, care dispune de cele mai multe și mai bune mijloace… Și, alături de amândoi, de rege și de regină, stă nebunul, în engleză *bishop*, episcop: cel care binecuvântează uniunea și ajută în luptă. Și să nu uităm arabul *faras*, calul care pătrunde în câmpul dușman, în engleză *knight*, cavaler… În realitate, problema s-a pus cu mult înainte ca Van Huys să picteze *Partida de șah*: oamenii încearcă s-o clarifice de o mie patru sute de ani.

Muñoz se întrerupse câteva clipe și apoi își mișcă ușor buzele, de parcă ar fi avut de gând să mai adauge ceva. Dar, în loc de cuvinte, i se ivi acel anemic început de zâmbet, abia insinuat, care nu ajungea niciodată să se înfiripe de-a binelea. Atunci își plecă ochii spre cocoloșul de pâine de pe masă.

— Mă întreb uneori, spuse în sfârșit, și părea că i-a trebuit un mare efort să exprime ce gândea, dacă șahul este ceva inventat de om sau doar a fost descoperit de acesta… Ceva care a existat mereu, de când e Universul. Ca numerele întregi.

Julia ascultă, ca într-un vis, zgomotul unui sigiliu de ceară roșie rupându-se și pentru prima oară conștientiză exact care era situația: o vastă tablă de șah care cuprindea trecutul și prezentul, pe Van Huys și pe ea însăși, chiar și pe Álvaro, César, Montegrifo, familia Belmonte, Menchu și Muñoz. Și simți brusc o teamă atât de mare, încât numai cu un efort fizic, aproape

vizibil, reuși să nu strige, exprimându-și-o cu voce tare. Pesemne s-a reflectat pe chipul ei, căci César și Muñoz au privit-o îngrijorați.

— Mă simt bine, dădu din cap, ca și cum în felul acesta și-ar fi putut liniști gândurile, pe când scotea din geantă graficul cu diferitele niveluri pe care, conform primei interpretări a lui Muñoz, le conținea tabloul. Aruncați o privire aici.

Șahistul cercetă foaia și apoi i-o trecu lui César, fără un cuvânt.

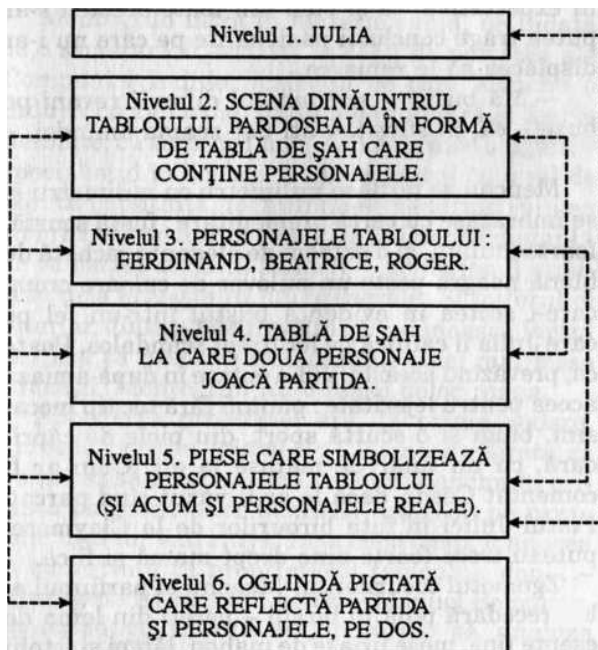
— Cum vi se pare? întrebă fata.

César își arcui buzele cu o strâmbătură nehotărâtă.

— Neliniștitoare, spuse. Dar poate că facem prea multă literatură din toată povestea asta... Se mai uită o dată la graficele Juliei. Mă întreb dacă ne batem atâta capul cu ceva profund sau cu ceva absolut banal.

Julia nu răspunse. Îl privea țintă pe Muñoz. După o clipă, șahistul puse hârtia pe masă, scoase un pix din buzunar și modifică ceva. Apoi i-o dădu înapoi.

— Acum mai e un nivel, spuse, îngrijorat. Cel puțin dumneavoastră sunteți la fel de implicată în pictura asta ca și celelalte personaje.

— Asta-i ce mi-am închipuit, confirmă fata. Nivelurile Unu și Cinci, nu?

— Care, adunate, fac șase. Al șaselea nivel, care le conține pe toate celelalte – șahistul arătă hârtia. Vă place sau nu, vă aflați aici înăuntru.

— Asta înseamnă… – Julia îl privea pe Muñoz cu ochii mari, de parcă înaintea picioarelor ei s-ar fi căscat o prăpastie fără fund. Înseamnă că persoana care l-a asasinat poate pe Álvaro, aceeași care ne-a trimis cartonașul, joacă o partidă de șah smintită… O partidă în care nu numai eu, ci noi, noi *toți*, suntem piese… E adevărat?

Jucătorul de șah îi susținu privirea fără să răspundă, dar în gestul lui nu era niciun strop de tulburare, ci mai curând un fel de curiozitate în expectativă, ca și cum din toate acestea s-ar putea trage concluzii pasionante pe care nu i-ar displăcea să le remarce.

— Mă bucur – și zâmbetul difuz îi reveni pe buze – că, în sfârșit, v-ați dat seama amândoi.

•

Menchu se fardase milimetru cu milimetru și se îmbrăcase cu certă premeditare: fustă scurtă, foarte mulată, și o extrem de elegantă jachetă de blană neagră peste un pulover de culoare crem, care-i scotea în evidență bustul într-un fel pe care Julia îl califică pe loc drept scandalos. Poate că, prevăzând aceasta, Julia optase în după-amiaza aceea pentru lejeritate: pantofi fără toc tip mocasini, blugi și o scurtă sport, din piele de căprioară, cu un fular de mătase la gât. Cum ar fi comentat César, dacă le-ar fi văzut când parcau Fiatul Juliei în fața birourilor de la Claymore, puteau trece foarte bine drept mamă și fiică.

Zgomotul tocurilor lui Menchu și parfumul ei le precedară până în biroul – pereți din lemn de esențe fine, mese uriașe de mahon, lămpi și fotolii cu design ultramodern – unde Paco Montegrifo se ridică să le sărute mâna, etalându-și dantura perfectă pe care, ca o sclipire strălucitoare pe chipu-i bronzat, o folosea în chip de carte de vizită. Când se așezară în fotoliile de unde te puteai desfăta cu ampla vedere panoramică a valorosului Vlaminck ce domina încăperea, specialistul în licitații se duse să ia loc de partea cealaltă a mesei, chiar sub tablou, cu aerul modest al cuiva care regreta din suflet că nu le putea oferi o priveliște și mai grozavă. Un Rembrandt, de pildă, părea să

spună privirea arzătoare pe care i-o adresă Juliei, după ce o lăsase să alunece cu indiferență peste picioarele lui Menchu, spectaculos așezate unul peste altul. Sau poate un Leonardo.

Montegrifo intră în materie rapid, de îndată ce o secretară îi servise, în cești de porțelan ale Companiei Indiilor, cafeaua pe care Menchu o îndulci cu zaharină. Julia o bău amară și foarte fierbinte, cu sorbituri mici. Când aprinse o țigară – specialistul în licitații îi însoți gestul cu unul de atentă neputință, înclinându-se zadarnic spre ea cu bricheta de aur în mână, de la imensa distanță de pe partea cealaltă a mesei –, amfitrionul expusese deja situația în linii generale. Și în forul ei interior, Julia a fost nevoită să recunoască faptul că, fără să nesocotească regulile celei mai alese educații, Montegrifo nu o luase deloc razna.

Abordarea problemei era, la prima vedere, limpede precum cristalul: Claymore regreta că nu putea să accepte condițiile lui Menchu în privința obținerii unor beneficii egale de pe urma tabloului lui Van Huys. În același timp, îi aducea la cunoștință că proprietarul tabloului, don... –Montegrifo își consultă notele – Manuel Belmonte, de acord cu nepoții lui, hotărâse să anuleze contractul cu doña Menchu Roch și să transfere împuternicirea asupra lui Van Huys, lui Claymore și compania. Toate acestea, adăugă cu buricele degetelor împreunate și coatele rezemate de marginea mesei, figurau într-un document legalizat la notariat, pe care-l avea într-un sertar. Acestea fiind zise, Montegrifo îi adresă lui Menchu o privire plină de dezolare, însoțind-o cu un oftat de om de lume.

— Vreți să spuneți – lui Menchu, scandalizată, îi zornăia ceașca de cafea în mână – că mă amenințați că-mi luați tabloul?

Specialistul în licitații își privi butonii de aur de la cămașă ca și cum aceștia ar fi spus o necuviință, iar apoi își trase cu grijă manșetele scrobite.

— Mă tem că vi l-am și luat, spuse pe tonul întristat al cuiva care regretă că trebuie să dea văduvei facturile pe care le-a lăsat răposatul. În orice caz, procentul beneficiului dumneavoastră inițial din prețul de licitație se menține neschimbat; scăzând, bineînțeles, cheltuielile. Claymore nu vrea să vă ia nimic, ci să evite condițiile dumneavoastră abuzive, doamna mea – își scoase tacticos tabachera de argint dintr-un buzunar și o puse pe masă. Aici, la Claymore, nu vedem nicio rațiune să vă mărim procentul. Asta e tot.

— Nu vedeți rațiunea? Menchu o privi pe Julia cu disperare, așteptând exclamațiile de solidaritate indignată sau ceva în genul ăsta. Rațiunea, Montegrifo, e că tabloul ăsta, grație unei lucrări de restaurare înfăptuite de noi, o să-și mărească de câteva ori prețul… Vi se pare neînsemnată rațiunea?

Montegrifo o privi pe Julia, lăsând să se înțeleagă în tăcere și politicos că nu o includea în niciun caz în târgul acela sordid. Apoi se întoarse spre Menchu și ochii i se înăspriră.

— Dacă investigația realizată de dumneavoastră – cuvântul *dumneavoastră* nu lăsa nicio îndoială asupra părerii sale în legătură cu capacitatea de cercetare a lui Menchu – ridică prețul lui Van Huys, va ridica în mod automat beneficiul procentual stabilit cu Claymore… – în acest punct își îngădui un zâmbet condescendent, înainte de a o neglija iar pe Menchu, uitându-se la Julia. În ce vă privește, noua situație nu vă prejudiciază interesele, ci dimpotrivă, Claymore – iar zâmbetul pe care i-l adresă nu lăsa cea mai mică îndoială cine anume de la Claymore – consideră că prestația dumneavoastră în această afacere a fost excepțională. Așa încât vă rugăm să continuați cu restaurarea tabloului ca până acum. Aspectul economic nu trebuie să vă preocupe absolut deloc.

— Și se poate ști – în afară de mâna care ținea ceașca și farfurioara de cafea, lui Menchu îi tremura și buza de jos – cum de sunteți atât de la curent cu privire la tablou?… Fiindcă Julia poate fi cam naivă, dar nu mi-o imaginez povestindu-vă viața ei la lumina lumânărilor. Sau mă înșel?

Era o lovitură sub centură și Julia deschise gura să protesteze; dar Montegrifo o liniști cu un gest.

— Uitați ce este, señora Roch… Prietena dumneavoastră a refuzat niște propuneri profesionale pe care mi-am luat libertatea să i le avansez acum câteva zile și a făcut-o prin modul elegant de a amâna răspunsul – deschise tabachera și alese o țigară, cu meticulozitatea celui care efectuează o operație importantă. Detaliile asupra stadiului tabloului, asupra inscripției ascunse și toate celelalte a binevoit să mi le aducă la cunoștință nepoata proprietarului. Un om încântător, de altfel, acest don Manuel. Și trebuie să spun – aprinse bricheta, scoțând un mic rotocol de fum – că s-a împotrivit să vă retragă responsabilitatea asupra tabloului lui Van Huys. Un bărbat leal, pesemne, căci a mai și impus, cu o insistență surprinzătoare, ca

nimeni în afară de Julia să nu atingă tabloul până nu termină restaurarea… În toate aceste negocieri mi-a fost nespus de folositoare alianța, pe care o putem numi tactică, stabilită cu nepoata lui don Manuel… Cât despre señor Lapena, soțul, n-a ridicat nicio obiecție când am menționat posibilitatea unui avans.

— Alt Iuda, spuse Menchu, aproape scuipând.

Montegrifo dădu din umeri.

— Bănuiesc, spuse pe un ton obiectiv, că i-ați putea da și porecla asta. Printre altele.

— Și eu am un document iscălit, protestă Menchu.

— Știu. Dar e vorba de un simplu acord nelegalizat, pe când al meu e făcut la notariat, cu nepoții ca martori și tot felul de garanții, inclusiv un depozit financiar ca garanție din partea noastră… Dacă-mi permiteți expresia, tocmai cea folosită de Alfonso Lapena în momentul în care și-a pus iscălitura, banii n-au miros, doamna mea.

Menchu se înclină înainte, ceea ce o făcu pe Julia să se teamă că ceașca de cafea din mâna ei o să ajungă pe cămașa imaculată a lui Montegrifo; însă prietena ei se mărgini s-o lase pe masă. Era sufocată de indignare și, în ciuda machiajului îngrijit, furia îi îmbătrânea chipul. Mișcându-se, fusta i se ridică și mai mult, descoperindu-i coapsele, și Julia se simți prost, stingherită de situația aceea absurdă. Regreta din tot sufletul că se afla acolo.

— Și ce va face Claymore – întrebă Menchu pe un ton aspru – dacă mă hotărăsc să mă duc cu tabloul la altă casă de licitații?

Montegrifo privea rotocoalele de fum de la țigară.

— Ca să fiu sincer – părea că se gândește serios la problema aceasta –, vă sfătuiesc să nu vă complicați viața. Ar fi ilegal.

— Vă pot da și în judecată pe toți, iar litigiul poate dura luni de zile, paralizând orice scoatere la licitație a tabloului. V-a trecut prin minte așa ceva?

— Bineînțeles că mi-a trecut. Dar dumneavoastră ați fi prima prejudiciată – ajuns la acest punct zâmbi politicos, cu certitudinea că a dat cel mai bun sfat pe care-l avea la îndemână. Claymore dispune de avocați buni, cum desigur vă imaginați… În practică – șovăi câteva secunde, de parcă ar sta în cumpănă dacă să mai adauge ceva –, riscați să pierdeți totul. Și ar fi păcat.

Menchu își trase brusc fusta în jos, ridicându-se în picioare.

— Știi ce-ți spun?… vocea îi suna spartă în tutuiala neașteptată, copleșită de furie. Ești cel mai mare ticălos cu care am avut vreodată a face!

Montegrifo și Julia se ridicară; ea descumpănită, el stăpân pe sine.

— Regret nespus această scenă, spuse foarte calm, adresându-i-se Juliei. Regret sincer.

— Și eu – fata o privi pe Menchu, care-și punea geanta pe umăr cu gestul hotărât al cuiva care-și atârnă o pușcă. N-am putea fi cu toții ceva mai raționali?

Menchu o străfulgeră cu privirea.

— Fii rațională tu, dacă te încântă într-atât idiotul ăsta… Eu plec din peștera lui de tâlhari.

Și ieși, lăsând ușa deschisă, cu un țăcănit de tocuri rapid și furios. Julia rămase locului, rușinată și nehotărâtă, fără să știe dacă s-o urmeze sau nu. Lângă ea, Montegrifo ridica din umeri.

— O femeie de caracter, zise, fumând gânditor.

Julia se întoarse spre el, încă năucită.

— Își făcuse prea multe iluzii cu tabloul ăsta… Încercați s-o înțelegeți.

— O înțeleg, zâmbi împăciuitor. Dar nu pot tolera să mă șantajeze.

— Și dumneavoastră ați tras sforile pe la spatele ei, conspirând cu nepoții… Asta numesc eu a juca murdar.

Zâmbetul lui Montegrifo deveni și mai larg. Se mai întâmplă în viață, părea să spună. Apoi privi spre ușa pe unde plecase Menchu.

— Ce credeți că va face acum?

Julia clătină din cap.

— Nimic. Știe că a pierdut bătălia.

Specialistul în licitații părea că meditează.

— Ambiția, Julia, e un sentiment perfect legitim, spuse după o clipă. Și când e vorba de ambiție, singurul păcat este eșecul; triumful presupune, automat, virtute – zâmbi, din nou, de data asta în gol. Doamna, sau domnișoara Roch, a încercat să se amestece într-o poveste care o depășește… Să spunem – aruncă fumul de la țigară sub formă de rotocol, lăsându-l să se ridice până în tavan – că ambiția nu era la înălțimea posibilităților ei – ochii lui căprui deveniseră duri, și Julia își dădu

seama că Montegrifo trebuia să fie un adversar primejdios când se lepăda de politețea-i riguroasă. Sau poate era capabil să fie și primejdios și politicos. Sper să nu ne mai facă și alte probleme, căci e un păcat pentru care ar fi pedepsită… Înțelegeți ce vreau să spun? Acum, dacă n-aveți nimic împotrivă, să vorbim despre tabloul nostru.

Belmonte era singur acasă și-i primi pe Julia și pe Muñoz în salon, stând în scaunul lui cu rotile, lângă peretele unde fusese atârnată *Partida de șah*. Cuiul solitar ruginit și urma ramei imprima o atmosferă patetică, de spoliere și dezolare casnică. Belmonte, care urmărise direcția în care se îndreptaseră ochii vizitatorilor lui, zâmbi cu tristețe.

— N-am vrut să mai atârn nimic, deocamdată, lămuri. Încă nu – ridică o mână doar piele și os, mișcând-o în aer, resemnat. Nu-i ușor să te obișnuiești…

— Înțeleg, spuse Julia, cu simpatie sinceră.

Bătrânul domn își înclină alene capul.

— Da. Știu că înțelegeți – îl privi pe Muñoz, așteptând, fără îndoială, aceeași înțelegere, dar acesta stătea tăcut, cercetând peretele gol cu ochi inexpresivi. Din prima zi mi-ați părut o tânără inteligentă – se adresă șahistului: Nu sunteți de aceeași părere, domnule?

Jucătorul își mișcă încet ochii de la perete la bătrân și făcu un scurt gest de încuviințare, fără să-și dezlipească buzele. Părea cufundat în meditație, undeva departe.

Belmonte o privi pe Julia.

— Cât despre prietena dumneavoastră… – se întunecă la față, stingherit. Mi-ar plăcea să-i explicați… Vreau să spun că n-am putut alege, vă asigur.

— Înțeleg perfect, nu vă faceți griji. Va înțelege și Menchu.

Expresia invalidului se lumină într-un gest de recunoștință.

— M-ar bucura să-și dea seama, fiindcă au exercitat presiuni mari asupra mea… Domnul Montegrifo a făcut o ofertă bună, pe de altă parte. Pe deasupra, s-a oferit să facă cea mai mare publicitate istoriei tabloului… – își mângâie bărbia prost bărbierită. Trebuie să recunosc că și asta m-a zăpăcit puțin, suspină ușor. Și banii.

Julia arătă spre gramofonul care se auzea din salon.

— Totdeauna puneți Bach, sau e o coincidență? Și data trecută am auzit discul acesta…

— *Ofranda*? Belmonte părea mulțumit. O ascult adesea. E atât de complicată și ingenioasă încât mai găsesc, la răstimpuri, câte ceva neașteptat la ea – se opri o clipă, de parcă și-ar fi adus aminte de ceva. Știți că există teme muzicale care par a rezuma o viață întreagă?… Ca niște oglinzi în care te poți privi… Această compoziție, de pildă: o temă apare pe diferite voci și pe diferite tonuri. Uneori, chiar cu viteze diferite, la intervale tonale inversate sau de la sfârșit spre început… – se înclină peste brațul scaunului cu rotile, îndreptându-și atenția spre gramofon. Ascultați. Vă dați seama? Începe cu o singură voce care-și cântă tema, apoi intră o a doua voce, care inițiază patru tonuri mai sus ori patru tonuri mai jos față de începutul primei teme, care, la rândul ei, abordează acum o temă secundară… Fiecare voce intră la momentul ei, la fel ca diferitele clipe ale unei vieți… și când toate vocile au intrat în joc, regulile se sfârșesc – le adresă Juliei și lui Muñoz un zâmbet larg și trist. După cum vedeți, e vorba de o perfectă analogie cu bătrânețea.

Muñoz arătă peretele gol.

— Cuiul acesta gol, zise cu oarecare bruschețe, parcă simbolizează și el multe.

Belmonte îl privi cu atenție pe jucătorul de șah și apoi încuviință încetișor.

— Asta-i foarte adevărat, admise, oftând iar. Și știți ceva? Uneori mă surprind privind locul unde se afla tabloul și mi se pare că îl văd încă acolo. Nu mai este, dar eu îl văd. După atâția ani – își arătă fruntea cu un deget –, îl am aici: personajele, perfecțiunea detaliilor… Colțurile mele favorite au fost întotdeauna peisajul ce se zărește prin fereastră și oglinda convexă situată în stânga, reflectând imaginea jucătorilor.

— Și tabla de șah, preciză Muñoz.

— Și tabla de șah, într-adevăr. Adesea, mai cu seamă la început, când a moștenit tabloul biata mea Ana, obișnuiam să reconstitui cu șahul meu poziția pieselor…

— Jucați și dumneavoastră? întrebă Muñoz ca din întâmplare.

— Înainte. Acum, aproape deloc… Dar adevărul e că niciodată nu mi-a trecut prin minte că partida aceasta s-ar putea juca înapoi… – se opri o clipă, gânditor, lovindu-se ușurel cu mâinile peste genunchi. Să joci înapoi… E amuzant! Știți că Bach era un

mare amator de inversiuni muzicale? În unele canoane ale sale inversează tema, elaborând o melodie care sare în jos ori de câte ori originalul sare în sus… Efectul poate părea cam ciudat, dar, când te obișnuiești, ajungi să-l găsești foarte firesc. Există chiar un canon în *Ofrandă* care se execută invers față de cum a fost scris – o privi pe Julia. Cred că v-am mai spus că Johann Sebastian era un trișor ingenios. Opera lui e plină de trucuri. Parcă uneori o notă, o modulație sau o tăcere ar spune: „Ascund un mesaj, descoperă-l!”

— Ca în tablou, spuse Muñoz.

— Da. Cu diferența că muzica nu constă doar din imagini, dispunere a pieselor sau, în acest caz, vibrații în aer, ci în emoții pe care le produc aceste vibrații în creierul fiecăruia… Dumneavoastră v-ați confrunta cu probleme serioase dacă ați încerca să aplicați muzicii metodele de investigație pe care le-ați folosit pentru a rezolva partida din tablou… Ar trebui să verificați ce notă conține efectele emotive respective. Sau, mai bine zis, ce combinații de note… Nu vi se pare mult mai dificil decât să jucați șah?

Muñoz medita pe îndelete.

— Cred că nu, spuse după câteva clipe. Fiindcă legile generale ale logicii sunt aceleași pentru orice. Muzica, la fel ca șahul, răspunde unor reguli. Totul e să te pui pe treabă până identifici un simbol, o cheie – își strâmbă ușor jumătate de gură. Ca piatra de la Rosetta a egiptologilor. Odată descoperită, n-a mai fost nevoie decât de muncă, de metodă. Și de timp.

Belmonte clipea, glumeț.

— Credeți?… Susțineți că toate mesajele ascunse sunt într-adevăr descifrabile?… Că totdeauna este posibil să rezolvi ceva într-o manieră exactă, aplicând un sistem?

— Sunt foarte sigur de asta. Pentru că există un sistem universal, niște legi generale care-ți permit să demonstrezi ceea ce poate fi demonstrat și să înlături ceea ce poate fi înlăturat.

Bătrânul domn schiță o mișcare sceptică.

— Nu sunt absolut deloc de acord și-mi cer iertare. Eu cred că toate diviziunile, clasificările, distribuțiile și sistemele pe care le atribuim Universului sunt fictive, arbitrare… Nu există nici măcar unul care să nu implice propria-i contradicție. V-o spune un bătrân care și-a trăit viața.

Muñoz se mișcă puțin în scaun, plimbându-și privirea prin cameră. Nu părea prea satisfăcut de întorsătura pe care o lua discuția, dar Julia avu impresia că nici nu dorea să schimbe subiectul. Știa că bărbatul acela nu era adeptul cuvintelor de prisos, așa încât, conchise, ceva trebuie să urmărească el prin povestea aceea. Poate că și Belmonte figura printre piesele pe care șahistul le studia ca să rezolve misterul.

— Asta-i de discutat, spuse în cele din urmă Muñoz. Universul este plin, de pildă, de infinite demonstrații: numerele prime, combinațiile de șah…

— Într-adevăr credeți așa ceva?… Că totul poate fi demonstrat? Permiteți-mi să vă spun, ca muzician ce am fost – bătrânul domn își arătă picioarele invalide cu dispreț mut –, sau care mai sunt încă, în pofida a toate, că orice sistem este incomplet. Că demonstrabilitatea este un concept mult mai lipsit de valoare decât adevărul.

— Adevărul e ca mutarea cea mai bună la șah: există, dar trebuie să-l cauți. Cu timp suficient, întotdeauna poate fi demonstrat.

Auzind acestea, Belmonte zâmbi malițios.

— Eu aș spune, mai curând, că mutarea aceasta perfectă, fie că o numim așa, fie că-i spunem adevăr și nimic mai mult, e posibil să existe. Dar nu întotdeauna poate fi demonstrată. Și că orice sistem care ar încerca-o e limitat și relativ. Trimiteți-l pe Van Huys al meu pe Marte, sau pe planeta X, să vedem dacă cineva e capabil să rezolve problema acolo. Aș mai spune ceva: trimiteți-le și discul pe care-l ascultați acum. Sau, dacă e să ne complicăm și mai tare, trimiteți-l spart. Ce semnificație mai are, atunci?… Și, dacă tot păreți amator de legi exacte, vă amintesc că unghiurile unui triunghi însumează o sută optzeci de grade în geometria euclidiană, dar mai mult în cea eliptică și mai puțin în cea hiperbolică… Și problema e că nu există un sistem unitar, nu există axiome. Sistemele sunt diferite chiar și în cadrul sistemului… Sunteți dornic să deschideți paradoxuri? Nu numai muzica, pictura, și-mi imaginez că și șahul, sunt pline de paradoxuri. Uitați-vă – întinse mâna spre masă și luă creion și hârtie, scriind câteva rânduri pe care apoi i le arătă lui Muñoz. Aruncați o privire, vă rog.

Șahistul citi cu voce tare:

— *Enunțul pe care îl scriu în acest moment este cel pe care în acest moment dumneavoastră îl citiți*… – se uită la Belmonte, surprins. Și ce-i cu asta?

— Păi, cum vă spuneam. Acest enunț a fost scris de mine acum un minut și jumătate, iar dumneavoastră l-ați terminat de citit acum patruzeci de secunde. Adică scrisul meu și cititul dumneavoastră corespund unor momente diferite. Dar pe hârtie *acest moment* și *acest moment* sunt de bună seamă *același moment*… Prin urmare, enunțul, care pe de o parte este real, pe de alta e lipsit de valabilitate… Sau conceptul de timp e oare ceea ce lăsăm în afara jocului?… Văd că nu aveți răspuns pentru asta, și același lucru se întâmplă cu autenticul tâlc al enigmelor pe care le poate plăsmui Van Huys al meu sau orice altceva… Cine vă spune că soluția problemei dată de dumneavoastră e corectă? Intuiția și sistemul dumneavoastră? Mă rog, și de ce sistem superior dispuneți ca să demonstrați că intuiția și sistemul dumneavoastră sunt valabile? Și cu ce alt sistem confirmați aceste două sisteme?… Dumneavoastră sunteți jucător de șah și vă interesează, presupun, versurile acestea:

Și Belmonte recită cu pauze lungi:

Căci jucătorul prizonier ar fi
– zis-a Omar – și-al unui alt careu
cu negre nopți și dalbe zori de zi.

Pe jucător îl mișcă Dumnezeu
să miște piesa. *Da'napoia-I Cine*
să-nceapă altă tramă se aține
de colb și timp și vis și agonii…?[3]

— Lumea e un imens paradox, conchise bătrânul domn. Și vă provoc să demonstrați contrariul.

Julia îl privi pe Muñoz, văzând că jucătorul de șah se uita țintă la Belmonte. Își aplecase ușor capul într-o parte, iar ochii îi deveniră opaci. Părea descumpănit.

•

Cernută prin votcă, muzica – jazz delicat, abia șoptit, un murmur firav ce părea că izvorăște din ungherele în umbră ale încăperii – o învăluia ca o mângâiere intimă, ușoară și

---

[3] Versiunea în limba română aparține poetului Mihai Cantuniari.

adormitoare, al cărei efect se tălmăcea în blândă luciditate. Era ca și cum totul, noaptea, muzica, umbrele, clarobscurul, chiar și senzația comodă a cefei sprijinite de brațul sofalei de piele, se îmbinau într-o armonie perfectă, în care totul, până și cel mai mic obiect din preajma Juliei, până și gândul cel mai difuz, își găseau un loc precis în minte sau în spațiu, intrând cu exactitate geometrică în percepția și în conștiința sa.

Nimic, nici evocările cele mai sumbre, n-ar fi putut face să piară calmul care domnea în spiritul fetei. Era pentru prima oară când își recâștiga senzația aceea de echilibru și se cufunda în ea, dăruindu-i-se total. Nici sunatul telefonului, anunțând tăcerile amenințătoare ce-i deveniseră aproape familiare, n-ar fi rupt vraja și, cu ochii închiși, mișcând ușurel capul în ritmul muzicii, Julia își îngăduia un zâmbet lăuntric de simpatie. În momente ca acela, era simplu să trăiască în pace cu sine.

Deschise alene ochii. În penumbră, chipul multicolor al unei fecioare gotice surâdea și el, cu privirea pierdută în neclintirea veacurilor. Rezemat de piciorul mesei, pe covorul de Șiraz pătat de vopsea, un tablou în ramă ovală, cu vernisul pe jumătate șters, înfățișa un peisaj romantic andaluzian, nostalgic și pașnic: un râu sevilian, cu ape domoale, cu maluri verzi împădurite, cu o barcă și niște copaci în depărtare. Iar în mijlocul încăperii – sculpturi în lemn, rame, bronzuri, picturi, flacoane cu dizolvant, pânze pe pereți și pe jos, un Hristos baroc pe jumătate restaurat, cărți de artă îngrămădite lângă discuri și obiecte de ceramică –, într-o stranie întretăiere de linii și perspective întâmplătoare, dar evidentă, *Partida de șah* prezida, solemnă, acea dezordine rânduită ce amintea nespus de un talcioc sau de o prăvălie de antichități. Lumina estompată provenind din vestibul proiecta asupra tablourilor un dreptunghi îngust de claritate, suficientă pentru ca tabloul flamand să capete viață, iar detaliile lui, deși nuanțate într-un înșelător clarobscur, să fie perceptibile din poziția ocupată de Julia. Stătea desculță, cu picioarele goale sub un jerseu larg de lână neagră ce-i acoperea partea de sus a coapselor. Ploaia bătea în lucarna din acoperiș, dar în încăpere nu era frig: caloriferele păstrau căldura.

Fără a-și lua ochii de la tablou, întinse o mână, căutând pe bâjbâite pachetul de țigări de pe covor, lângă paharul și sticla de cristal tăiat. Când dădu de el, și-l puse pe burtă, scoase încet

o țigară și și-o duse la buze, fără s-o aprindă. În clipa aceea nici măcar nu simțea nevoia să fumeze.

Literele aurite ale inscripției recent descoperite străluceau în penumbră. Fusese o lucrare minuțioasă și dificilă, executată cu nenumărate pauze, pentru a fotografia fiecare fază a procesului, pe măsură ce, ștergând stratul exterior de rășină de cupru, auripigmentul caracterelor gotice ieșea în evidență, după cinci sute de ani de când Pieter van Huys îl acoperise ca să ascundă mai bine misterul.

Și acum era, în sfârșit, acolo, la vedere: *Quis necavit equitem*. Julia ar fi preferat să lase inscripția acoperită cu stratul de culoare original, căci erau de-ajuns radiografiile ca să-i confirme existența; dar Montegrifo insistase s-o scoată la lumină – după specialistul în licitații asta ațâța pasiunea clienților. Curând, tabloul avea să fie expus în fața tuturor: specialiști în licitații, colecționari, istorici... Discretul caracter privat de care se bucurase până atunci, cu excepția scurtei perioade petrecute la galeriile din Prado, dispărea pentru totdeauna. Peste puțină vreme, *Partida de șah* avea să fie studiată de specialiști, avea să devină centrul unor dezbateri polemice și despre ea se vor scrie articole de presă, teze erudite, texte specializate, ca acela pe care-l pregătea chiar Julia... Nici măcar autorul ei, bătrânul maestru flamand, nu și-a putut imagina vreodată că tabloul lui avea să cunoască o astfel de faimă. În ce-l privește pe Ferdinand Altenhoffen, oasele lui s-ar înfiora de plăcere sub lespedea prăfuită, în cripta vreunei abații belgiene sau franceze, dacă ecoul a toate acestea ar ajunge până la el. La urma urmelor, memoria lui avea să fie reabilitată cum se cuvine. Vreo două rânduri în cărțile de istorie vor trebui să fie scrise din nou.

Privi tabloul. Aproape tot stratul exterior de vernis oxidat dispăruse și o dată cu el voalarea gălbuie care până atunci întunecase culorile. Fără vernis și cu inscripția descoperită, avea acum o luminozitate și o perfecțiune a culorii vizibile chiar și în penumbră. Contururile siluetelor se zăreau cu o precizie extremă, cu o claritate și o concizie desăvârșite, iar echilibrul ce caracteriza scena casnică – paradoxal casnică, se gândi Julia – era atât de reprezentativ pentru un stil și o epocă, încât, fără îndoială, tabloul acela avea să atingă la licitație un preț uluitor.

Paradoxal casnică; conceptul era riguros. Nimic nu te făcea să bănuiești, la cei doi cavaleri gravi care jucau șah, și nici la

doamna înveșmântată în negru care citea, cu ochii plecați și expresia sfioasă lângă fereastra ogivală, drama care, asemenea rădăcinii strâmbe a unei plante ce crește drept la suprafață, se înfiripa în fundalul scenei.

Observă profilul lui Roger de Arras înclinat peste tabla de joc, cufundat în partida aceea în care avea să-și dea viața; în care, de fapt, era deja mort. Cu gulerul de oțel în jurul gâtului și platoșa care-i dădea un aer militar, soldățesc, așa cum fusese odinioară. De războinic care, în armura lucitoare ca aceea a cavalerului care călărea alături de Diavol, o escortase pe ea, în drum spre patul nupțial căruia o meniseră rațiuni de stat. O văzu cu luciditate deplină pe Beatrice, încă fecioară, mai tânără decât în tablou, când amărăciunea nu-i săpase încă riduri în jurul gurii, arătându-se pe după perdelele litierei, făcând să amuțească râsul complice al dădacei, care călătorea alături de ea, spionându-l cu admirație pe chipeșul gentilom a cărui faimă îl precedase: prietenul de încredere al viitorului soț, bărbatul încă tânăr care, după ce s-a luptat sub flamura cu crinii Franței împotriva leopardului englez, și-a căutat pacea lângă camaradul din copilărie. Și Julia ghici ochii albaștri, larg deschiși, întâlnindu-și o clipă privirea cu ochii senini și osteniți ai cavalerului.

Era cu neputință ca pe amândoi să-i fi unit doar privirea aceea. Din vreo rațiune confuză, dintr-o întorsătură inexplicabilă a imaginației – ca și când orele petrecute lucrând la tablou ar fi stabilit un misterios fir conducător între ea și crâmpeiul acela din trecut Julia contempla, sau așa credea, scena din opera lui Van Huys cu familiaritatea cuiva care a trăit alături de personaje, fără să piardă nimic din amănuntele istoriei. Oglinda rotundă de pe perete, zugrăvită în tablou, ce reflecta imaginea estompată a jucătorilor, o cuprindea și pe ea, tot așa cum oglinda din *Las Meninas* îi reflecta pe regi privind – înăuntrul sau în afara tabloului? – scena pictată de Velázquez, sau oglinda din *Familia Arnolfini*, prezența, minuțioasa privire a lui Jan van Eyck.

Zâmbi în umbră, hotărându-se în sfârșit să aprindă țigara. Lumina chibritului o orbi o clipă și-i ascunse vederii *Partida de șah*, și apoi, încetul cu încetul, retina ei se obișnui iar cu scena, personajele, culorile. Ea însăși – avea acum certitudinea – a fost întotdeauna acolo, de la început; de când Pieter van Huys imaginase acea secvență. Chiar mai înainte ca maestrul flamand

să prepare cu artă carbonatul de calciu și cleiul animal cu care avea să impregneze tabloul pentru a începe să-l picteze.

•

Beatrice, ducesă de Ostenburg. O mandolină, la care cânta un paj la poalele zidului, strecoară în ochii săi îndreptați spre carte o notă de melancolie. Își amintește de tinerețea ei în Burgundia, de speranțele și visele ei. La fereastra care încadrează cerul albastru nespus de limpede al Flandrei, un capitel de piatră înfățișează un Sfânt Gheorghe viteaz, străpungând cu sulița balaurul care se zvârcolește sub picioarele calului. Privirii necruțătoare a pictorului care observă scena nu-i scapă – și nici privirii Juliei, care-l observă pe pictor – că timpul i-a rupt Sfântului Gheorghe vârful lăncii, iar în locul unde piciorul drept avusese desigur un pinten ascuțit, îndreptat agresiv, era acum doar un fragment spart. Prin urmare, cel care omoară cumplitul balaur este un Sfânt Gheorghe înarmat doar pe jumătate și șchiop, cu scutul de piatră ros de vânt și de ploaie. Dar poate că asta face și mai emoționantă figura cavalerului care îi amintește Juliei, printr-o curioasă asociație de idei, postura marțială a soldățelului de plumb.

Beatrice de Ostenburg, care, în ciuda căsătoriei sale, n-a încetat niciodată să aparțină familiei de Burgundia, prin neam și prin orgoliul sângelui, stă și citește. Citește o carte împodobită cu ținte de argint, cu panglică de mătase ca să însemne paginile, și ale cărei începuturi de capitol sunt splendide viniete în culori executate de maestrul acelui *Coeur d’Amour épris*: o carte intitulată *Poema doamnei și a cavalerului* care, chiar dacă oficial e atribuită unui autor anonim, a fost scrisă, știe toată lumea, cu aproape zece ani în urmă, la curtea franceză a regelui Charles de Valois, de un cavaler din Ostenburg pe nume Roger de Arras:

„*Doamnă, aceeași rouă*
ce la ivirea zorilor
învăluie-n grădina Voastră
trandafirii cu brumă,
pe câmpul de luptă
încheagă ca lacrimile
picuri în inima mea,

în ochi și pe arme…”[4]

Uneori, ochii ei albaștri, de o luminoasă limpezime flamandă, se preumblă de la carte la cei doi bărbați care, în jurul mesei, joacă partida de șah. Soțul stă și meditează, sprijinit în cotul stâng, pe când mângâie cu degetele, distrat, Lâna de Aur pe care unchiul său Filip cel Bun, acum mort, i-a trimis-o ca dar de nuntă și pe care o poartă la gât, la capătul unui lanț greu de aur. Ferdinand de Ostenburg stă în cumpănă, întinde mâna spre o piesă, o atinge și pare a se răzgândi, aruncând o privire de iertare ochilor liniștiți ai lui Roger de Arras, ale cărui buze se arcuiesc într-un zâmbet politicos. „Cine atinge o piesă, trebuie s-o mute, monsenior”, șoptesc buzele acelea cu o undă de ironie amicală, iar Ferdinand de Ostenburg, puțin rușinat, ridică din umeri și mută piesa atinsă, fiindcă știe că adversarul lui la șah e ceva mai mult decât un curtean; este prietenul lui. Și se mișcă pe taburet simțindu-se, totuși, vag fericit, căci știe că nu-i deloc rău să aibă aproape pe cineva care, din când în când, să-i amintească faptul că până și pentru prinți există anumite reguli.

Acordurile mandolinei răzbat din grădină, ajungând la o altă fereastră, care nu se poate vedea din încăpere, unde Pieter van Huys, pictorul curții, pregătește un panou din lemn de stejar, alcătuit din trei părți pe care ucenicul lui tocmai le-a terminat de încleiat. Bătrânul maestru nu este prea sigur cum să-l folosească. Poate se va decide pentru un subiect religios care de multă vreme îi tot dă târcoale prin cap: o fecioară tânără, aproape copilă, care varsă lacrimi de sânge privindu-și, cu expresie îndurerată, poala pustie. Dar, după ce a reflectat îndelung, Van Huys clatină din cap și oftează descurajat. Știe că nu va picta nicicând tabloul. Nimeni nu-l va înțelege cum se cuvine și el a avut, cu ani în urmă, prea multe probleme cu Sfântul Tribunal al Inchiziției; mădularele-i istovite nu aveau să reziste la tortură. Cu degetele cu unghii murdare de vopsea își scarpină capul chel sub boneta de lână. Se preschimbă într-un moș, o știe prea bine; îi lipsesc ideile practice și-i prisosesc fantasmele confuze ale rațiunii. Pentru a le alunga, își închide o clipă ochii osteniți și-i deschide iar în fața panoului de stejar care rămâne intact, așteptând ideea care să-i dea viață. În grădină cântă o mandolină; de bună seamă, un paj îndrăgostit.

[4] Versiunea în limba română aparține poetului Mihai Cantuniari.

Pictorul zâmbește în sinea lui și, după ce își moaie pensula în ulcica de lut, o aplică mai departe în straturi subțiri, de sus în jos, urmând nervurile lemnului. Din când în când se uită spre fereastră, iar ochii i se umplu de lumină cu recunoștință pentru raza călduță de soare care, intrând pieziș, îi încălzește bătrânele oase.

Roger de Arras a spus ceva în șoaptă și ducele râde, bine dispus, căci tocmai i-a luat un cal. Și Beatrice de Ostenburg, sau de Burgundia, simte că muzica e cumplit de tristă. Și e gata să-i poruncească unei servitoare să o facă să amuțească, dar se reține, căci deslușește în acordurile ei exact ecoul în armonie cu tristețea care-i năvălește în inimă. Și, împreună cu muzica, se amestecă șoaptele amicale ale celor doi prieteni care joacă șah, în timp ce ei i se pare tulburător de frumoasă poema ale cărei rânduri îi tremură printre degete. Și în ochii ei albaștri, desprinsă parcă din roua care acoperă trandafirul și armele cavalerului, lucește o lacrimă, când își ridică privirea și o întâlnește pe cea a Juliei, care stă și se uită în tăcere din penumbră. Și se gândește că privirea acestei fete, cu ochi negri și înfățișare meridională, aidoma unor portrete care vin din Italia, nu-i decât reflexul, pe suprafața împăienjenită a unei oglinzi îndepărtate, al propriei sale priviri încremenite și îndurerate. Și Beatricei de Ostenburg, sau de Burgundia, i se pare că se află în afara încăperii, de cealaltă parte a unui geam întunecat, contemplându-se de acolo pe sine, sub acel Sfânt Gheorghe mutilat, de pe capitelul gotic, în dreptul ferestrei ce încadrează un cer albastru în contrast cu negrul rochiei sale. Și înțelege că nicio spovedanie nu-i va ușura păcatul.

10.

Mașina albastră

„Asta a fost o înșelătorie, îi spuse Harun vizirului. Arată-mi altceva, care să fie cinstit.”

R. Smullyan

César își arcui o sprânceană sub borul pălăriei, indolent, legănându-și umbrela, iar apoi privi în jur cu disprețul, nuanțat de rafinată blazare, cu care obișnuia să se baricadeze când realitatea îi confirma cele mai negre presimțiri. Cert este că în dimineața aceea talciocul nu prea avea un aspect primitor. Cerul cenușiu amenința cu ploaia, iar proprietarii tarabelor instalate pe străzile pe care se întindea târgul își luau precauții față de o eventuală răpăială. Pe alocuri, plimbarea devenea o neplăcută strădanie de a evita să te ciocnești de oameni, frânghii și soioasele pungi de plastic agățate de tonete.

— De fapt – îi spuse Juliei, care se uita la două candelabre de alamă cam strâmbe, expuse pe jos, pe o pătură –, e pierdere de vreme… De veacuri n-am mai găsit aici ceva care să merite.

Nu era întru totul exact, și Julia o știa. Din când în când, grație ochilor săi ageri de expert, César dezgropa din mormanul de vechituri care era talciocul, în cimitirul acela imens de vise aruncate în stradă de valurile uriașe ale unor naufragii anonime, câte o perlă uitată, o micuță comoară pe care hazardul a vrut s-o țină ascunsă de ochii celorlalți: cupa de cristal din secolul al optsprezecelea, rama veche, porțelanul fin. Și, o dată, într-o dugheană amărâtă cu cărți și reviste de demult, două frumoase pagini de început de capitol cu delicate viniete, rod al iscusinței vreunui călugăr anonim din secolul al XIII-lea, pe care, după ce au fost restaurate de Julia, le-a vândut până la urmă pe o mică avere.

Urcară încet spre partea înaltă a străzii principale unde, de-a lungul a două clădiri cu ziduri cojite și curți interioare

întunecoase ce comunicau prin culoare cu gratii de fier, se aflau majoritatea prăvăliilor specializate în antichități care puteau fi considerate serioase; deși, referindu-se la ele, César adăuga oricum un gest de prudență sceptică.

— La ce oră te întâlnești cu furnizorul tău?

După ce își schimbă în cealaltă mână umbrela – o piesă extrem de scumpă, cu mânerul de argint frumos sculptat –, César își trase în sus manșeta stângă de la cămașă, uitându-se la cadranul ceasului de aur cu cronometru pe care-l purta la încheietură. Era foarte elegant cu pălăria de fetru de culoarea tutunului, cu boruri late și panglică de mătase, și pardesiul din păr de cămilă pe umeri, cu un fular ce se zărea din gulerul descheiat al cămășii de mătase.

— Peste un sfert de oră. Avem timp.

Se uitară puțin, împinși de curiozitate, pe la tonete. În timp ce César o privea amuzat, Julia se interesă de o farfurie de lemn pictat, un peisaj bătând în galben, executat cu trăsături groase de penel, reprezentând o scenă de țară: un car cu boi îndepărtându-se pe un drum printre copaci.

— Doar n-ai să cumperi așa ceva, iubito, spuse răspicat anticarul, savurându-și dezaprobarea. E oribil… Nici măcar nu vrei să te tocmești?

Julia își deschise geanta atârnată de umăr și-și scoase portofelul, făcând abstracție de protestele lui César.

— Nu știu de ce te plângi, spuse, pe când vânzătorul îi învelea farfuria cu câteva pagini dintr-o revistă ilustrată. Întotdeauna te-am auzit că oamenii *comme il faut* nu discută niciodată un preț: îl plătesc cu bani gheață sau pleacă foarte demn.

— Regula asta nu-i valabilă și aici. César privi în jur cu evidentă nepăsare profesională, strâmbând din nas la aspectul plebeu al tarabelor cu mărunțișuri. Nu cu oamenii ăștia.

Julia își puse pachetul în geantă.

— Chiar și așa, ai fi putut fi drăguț să mi-o faci tu cadou… Când eram mică, îmi cumpărai tot ce pofteam.

— Când erai mică te-am răsfățat prea tare. Pe deasupra, refuz să dau bani pe obiectul ăsta banal.

— Ai devenit tare zgârcit. Cu vârsta.

— Ia mai taci, viperă ce ești – borul pălăriei ascunse chipul anticarului când se aplecă să aprindă o țigară, în dreptul vitrinei

unei prăvălii înțesate de păpuși prăfuite de pe vremuri. Niciun cuvânt în plus, sau te șterg din testament.

De jos, Julia îl văzu urcând semeț treptele scării monumentale, ridicând puțin mâna cu care ținea portțigaretul de fildeș, cu aerul acela pe care și-l lua adesea, pe jumătate disprețuitor, pe jumătate blazat, gestul sfârșit al celui care nu se așteaptă să găsească mare lucru la capătul drumului, fără însă ca aceasta să-l împiedice să se hotărască să-l străbată cu cea mai mare eleganță posibilă, din simplă rațiune estetică. Întocmai ca un Charles Stuart urcând spre eșafod, aproape făcându-i o favoare călăului, cu acel *remember* pe buze și dispus să se lase decapitat din profil, în ton cu monezile bătute cu efigia sa.

Ținându-și strâns geanta într-o parte, prevăzătoare din cauza hoților de buzunar, Julia se plimbă printre tarabe. În locul acela era prea multă lume, așa că se hotărî să se întoarcă spre scara mare a cărei balustradă dădea în piața și strada principală a talciocului, care de acolo se vedeau înțesate de tarabe cu copertină și obiecte atârnate, printre care mișuna mulțimea.

Avea o oră până să se întâlnească iar cu César, într-o cafenea mică din piață, între o prăvălie de instrumente nautice și una de haine vechi, specializată-în uniforme militare. Aprinse un Chesterfield, rezemată cu coatele de balustradă, și fumă un răstimp nemișcată, privind cum trece lumea. Sub scara monumentală, așezat pe marginea unei fântâni de piatră pline de hârtii, coji de fructe și cutii goale de bere, un tânăr cu plete lungi, blonde, cu un poncho pe el, cânta melodii andine la un fluier rudimentar din trestie. Ascultă câteva clipe muzica și apoi își lăsă privirea să rătăcească peste târg, al cărui zgomot răzbătea până la ea, atenuat la înălțimea la care se afla. Stătu așa până termină țigara, iar apoi coborî scara, oprindu-se în fața vitrinei cu păpuși. Erau de toate felurile, îmbrăcate și dezbrăcate, cu costume pitorești de țărăncuțe sau cu sofisticate rochii romantice, cu respectivele mănuși, pălării și umbreluțe. Unele înfățișau fetițe, altele femei adulte. Unele aveau trăsături grosolane, altele copilărești, ingenue, perverse… Brațele și mâinile se ridicau pe jumătate, într-o mișcare imaginară, în diverse posturi, ca și cum le-ar fi surprins astfel suflarea rece a timpului scurs de când stăpâna lor le-a abandonat sau le-a vândut sau a murit. Copile care în cele din urmă au devenit

femei, se gândi Julia, frumoase sau neatrăgătoare, care apoi, vreodată, au iubit sau poate au fost iubite, au mângâiat trupurile de cârpă, carton și porțelan cu mâini care acum se prefăceau în pulbere prin cimitire. Dar toate păpușile acelea supraviețuiau stăpânelor lor; erau martore mute, nemișcate, care păstrau pe retina lor imaginare scene de familie de demult, șterse din timp și din memoria celor în viață. Decolorate tablouri schițate printre crâmpeie de nostalgie, clipe de intimitate, cântece de copii, îmbrățișări drăgăstoase. Dar și lacrimi și dezamăgiri, vise de care s-a ales praful, decăderea și tristețea. Poate chiar și răutatea. Era ceva înfricoșător în mulțimea aceea de ochi de sticlă și de porțelan, care o priveau fără a clipi, cu acea hieratică înțelepciune pe care numai timpul o are, ochi imobili incrustați pe chipuri palide de ceară sau carton, deasupra unor rochii decolorate de vreme, cu dantelele de o nuanță stinsă și murdară. Și părul pieptănat sau răvășit, păr natural – gândul o făcu să se înfioare – care fusese al unor femei vii. Îi veni în minte, printr-o tristă asociație de idei, un crâmpei dintr-un poem pe care-l recitase César odinioară:

De-ar fi să se păstreze tot părul
femeilor care-au murit...

I-a fost greu să-și desprindă ochii de la vitrină, al cărei geam reflecta, dincolo de ea, norii cenușii, grei, ce întunecau orașul. Și, întorcându-se, cu gândul să-și vadă de drum, dădu cu ochii de Max. Aproape că se ciocni de el pe la mijlocul scării. Avea o scurtă groasă bleumarin, cu gulerul ridicat până la coada în care-și strângea părul, și privea în jos, de parcă s-ar fi îndepărtat de cineva a cărui apropiere l-ar tulbura.

— Ce surpriză, spuse el, și zâmbi cu gestul acela de lup frumos după care se prăpădea Menchu, înainte de a schimba câteva banalități despre timpul mohorât și lumea care se îngrămădea în târg. La început, nu dădu nicio explicație despre prezența lui acolo, dar Julia observă că părea puțin în alertă, cam pe furiș, de parcă aștepta ceva sau pe cineva. Poate pe Menchu, căci, după cum a spus mai târziu, urmau să se întâlnească pe undeva prin apropiere: o dezlânată poveste despre niște rame de ocazie care, odată recondiționate – Julia se

ocupase de așa ceva de multe ori –, puneau în valoare unele din pânzele expuse în galeria de artă.

Max nu-i era simpatic și Julia punea pe seama acestei antipatii stinghereala pe care o simțea întotdeauna în prezența lui. Lăsând la o parte natura relațiilor pe care le avea cu prietena ei, era ceva în făptura lui care îi displăcuse de la început, de când se cunoscuseră. César, a cărui fină intuiție feminină nu dădea niciodată greș, obișnuia să afirme că la Max, în afară de trăsăturile unui exemplar frumos, era ceva indefinibil, meschin, care răzbătea la suprafață în felul lui strâmb de a zâmbi sau în forma insolentă în care o privea pe Julia. Privirea lui Max era dintre acelea căreia nu puteai să-i faci față prea mult timp, dar pe care, ori de câte ori Julia o uita, ajungea s-o redescopere când îl privea a doua oară, vicleană și la pândă, fugitivă și totodată stăruitoare. Nu era una dintre privirile fără concretețe ce rătăcesc de jur împrejur înainte de a se aținti iar, în liniște, asupra obiectului sau persoanei respective, în genul lui Paco Montegrifo, ci una dintre acelea pe care le intuiești ațintite când cel care le aruncă crede că nimeni nu le observă și care devin urâcioase când se simt cercetate. „Privirea cuiva care urmărește cel puțin să-ți fure portofelul”, spusese odată César, referindu-se la amantul lui Menchu. Iar Julia care, auzind cuvintele acelea, făcu un gest de dezaprobare față de malițiozitatea anticarului, a fost nevoită să admită, în sinea ei, exactitatea acestei aprecieri.

Mai erau, pe deasupra, și alte aspecte neclare în toată afacerea. Julia știa că în privirile acelea era și altceva în afară de curiozitate. Sigur pe farmecul lui fizic, Max se comporta adesea, în absența sau în spatele lui Menchu, într-un mod calculat și insinuant. Orice îndoială cu privire la aceasta i se risipi în timpul unei petreceri la Menchu acasă, noaptea târziu. Conversația lâncezea, când prietena ei ieși câteva clipe din cameră, să mai aducă niște gheață. Max, aplecat deasupra măsuței cu băuturi, luase paharul Juliei, ducându-și-l la gură. Asta a fost tot și n-ar mai fi fost nimic altceva dacă, punându-l pe masă, n-ar fi privit-o abia o secundă, înainte de a-și trece limba peste buze și a zâmbi cu cinică tulburare, regretând că circumstanțele îl sileau să-și rezume doar la atât imixtiunea în intimitatea ei. De bună seamă, Menchu era mai departe străină de toate acestea, iar Julia și-ar fi mușcat mai curând limba decât să-i facă o confidență care ar fi sunat caraghios, exprimată cu voce tare. Așa că, de la

incidentul cu paharul, adoptă față de Max singura atitudine posibilă: un dispreț suveran în maniera de a i se adresa, când împrejurările o făceau să nu-l poată evita. O răceală calculată pentru a marca distanțele, când se întâlneau, ca în dimineața aceea în talcioc, față în față și fără martori.

— Nu trebuie s-o văd pe Menchu decât mai târziu, spuse el, cu zâmbetul acela satisfăcut, pe care Julia îl detesta din răsputeri, jucându-i pe buze. Vrei să bem ceva?

Îl privi țintă înainte de a refuza fără grabă, deliberat.

— Îl aștept pe César.

Zâmbetul lui Max se accentuă. Știa prea bine că nici anticarul nu poate să-l sufere.

— Păcat, mormăi. N-avem prea multe ocazii să ne întâlnim așa, ca astăzi... Vreau să spun singuri.

Julia se mulțumi să ridice din sprâncene, privind în jur, ca și cum César ar fi fost gata să apară dintr-o clipă în alta. Max urmări direcția privirii și apoi ridică din umeri, în scurta-i bleumarin.

— A rămas să mă întâlnesc cu Menchu acolo, sub statuia soldatului, într-o jumătate de oră. Dacă ai chef, putem merge să bem ceva împreună, mai târziu – făcu o pauză exagerată, pentru a adăuga, intenționat: Toți patru.

— Să vedem ce spune César.

Îl privi pe când se îndepărta, cu spatele-i lat legănându-se ușor în mulțime, până îl pierdu din vedere. Rămânea, ca și în alte rânduri, cu senzația neplăcută că n-a știut să pună lucrurile la punct, ca și când, în ciuda refuzului ei, Max ar mai fi reușit o dată să-i violeze intimitatea, ca atunci când cu povestea cu paharul. Supărată pe sine, deși nu știa prea bine ce să-și reproșeze, aprinse altă țigară și trase în piept fumul cu violență. În unele momente, se gândea, ar da orice să fie destul de puternică pentru a-i cârpi câteva lui Max, fără probleme, ca să-i pocească fața lui atrăgătoare de armăsar satisfăcut.

Se plimbă un sfert de oră printre tarabe înainte de a se duce la cafenea. Încerca să se lase amețită de vânzoleala din jur, de chemările vânzătorilor și de iureșul dintre tone te, dar fruntea-i rămase încruntată și privirea pierdută. Uitase de Max; acum, motivul era altul. Tabloul, moartea lui Álvaro, partida de șah, reveneau obsesiv, punându-i întrebări fără răspuns. Poate că și jucătorul invizibil era prin apropiere, în mulțime, pândindu-i

mișcările și plănuind următoarea mutare. Se uită împrejur, temătoare, înainte de a strânge pe lângă trup geanta de piele unde avea pistolul de la César. Era atât de îngrozitor, încât părea absurd. Sau poate tocmai pe dos: era atât de absurd, încât părea îngrozitor.

Cafeneaua avea podele de lemn și candelabre vechi din fier forjat și marmură. Julia ceru o răcoritoare și rămase nemișcată, lângă geamurile aburite, încercând să nu se gândească la nimic, până când silueta nedeslușită a anticarului apăru în stradă, imprecisă din cauza aburilor de pe geam. Se duse în întâmpinarea lui de parcă ar fi dat fuga să fie consolată, ceea ce era destul de exact.

— Ești pe zi ce trece mai frumoasă, îi făcu César un compliment, cu admirație plină de afectare, cu brațele în șold, oprindu-se spectaculos în mijlocul străzii… Cum de reușești, fata mea?

— Nu fi prostuț – îl apucă de braț, cu o infinită senzație de ușurare. N-a trecut decât o oră de când ne-am despărțit.

— La asta mă refer, prințesă – anticarul își coborî vocea de parcă șoptea secrete. Ești unica femeie pe care o cunosc capabilă să se facă și mai frumoasă într-un interval de șaizeci de minute… Dacă e vreun truc la mijloc, ar trebui să-l brevetăm. Pe cuvânt.

— Prostule!

— Frumusețeo!

Au luat-o în jos, spre locul unde se afla parcată mașina Juliei. Pe drum, César îi aduse la cunoștință succesul afacerii pe care tocmai o încheiase: o *Mater Dolorosa* care putea fi atribuită lui Murillo, dacă dădea peste un cumpărător nu foarte exigent, și un secreter Biedermeier, semnat și datat la 1832 de Virienichen, stricat, dar autentic; totul putea fi reparat de un ebenist bun. Două adevărate chilipiruri, achiziționate la un preț rezonabil.

— Mai ales secreterul, mica mea prințesă – César își legăna umbrela, încântat de afacere. Știi doar că există o clasă socială, binecuvântată fie ea, care nu poate trăi fără patul care a aparținut Eugeniei de Montijo, sau fără acel *bureau* unde Talleyrand își iscălea jurămintele strâmbe… Și o nouă burghezie de *parvenus*, al cărei semn suprem de triumf, fiind pusă pe imitat, e un Biedermeier… Vin și-ți cer așa, hodoronc-tronc, fără să precizeze dacă doresc masă ori birou; ce vor ei e un

Biedermeier cu orice preț și sunt tare surprinși văzând mobila semnată de altcineva… Mai întâi zâmbesc descumpăniți, apoi își dau coate și mă întreabă imediat dacă n-am niciun Biedermeier *autentic*… – oftă anticarul, deplângând de bună seamă vremurile grele. De n-ar fi din pricina carnetelor lor de cecuri, te asigur că pe mulți i-aș trimite *chez les grecs*.

— Ai și făcut-o uneori, din câte îmi amintesc.

César oftă din nou, luându-și o mină neconsolată.

— Latura mea îndrăzneață, iubito. Uneori firea îmi joacă feste, pornirea asta a mea de bătrână regină zurbagie… Ca Jekyll și mister Hyde. Ce bine că acum aproape nimeni nu mai vorbește franceza cum se cuvine!

Ajunseră la mașina Juliei, parcată pe o străduță, tocmai când ea îi povestea întâlnirea cu Max. Simpla menționare a numelui a fost de ajuns pentru ca César să se încrunte, sub borul pălăriei pe care continua s-o poarte puțin într-o parte, cu cochetărie.

— Mă bucur că nu l-am văzut pe proxenetul ăla, comentă arțăgos. Îți face mai departe aluzii perfide?

— Mai deloc. Bănuiesc că în fond îi e teamă să nu afle Menchu.

— Asta-i ce-l doare, canalia! La capitolul întreținere – César ocoli mașina spre portiera din dreapta. Ia te uită ce chestie! Ne-au pus o amendă.

— Nu mai spune!

— Ba îți spun. Uite aici hârtiuța, sub ștergătoare – anticarul lovea pământul cu vârful umbrelei, iritat. De necrezut! În plin talcioc, și polițiștii se ocupă cu amenzile, în loc să prindă delincvenți și derbedei, cum au obligația… Ce rușine! repetă în gura mare, uitându-se sfidător înjur. Ce rușine!

Julia aruncă pe jos un recipient de spray gol pe care cineva îl pusese pe capota mașinii și apoi luă hârtia, un cartonaș de mărimea unei cărți de vizită. Rămase încremenită, de parcă ar fi fulgerat-o. Pesemne i s-a reflectat pe chip, fiindcă César o privi, alarmat, și veni lângă ea în mare grabă.

— Fetițo, te-ai albit la față… Ce se întâmplă?

Zăbovi câteva clipe până să poată răspunde, și când o făcu, nu-și recunoscu propria-i voce. Simțea o dorință îngrozitoare să fugă într-un loc cald și sigur, unde să-și ascundă capul și să închidă ochii spre a se simți la adăpost.

— Nu-i o amendă, César.

Ținea între degete cartonașul și anticarul slobozi o înjurătură cât se poate de nelalocul ei pentru persoana educată care era. Fiindcă acolo, cu un laconism sinistru, cu caractere pe care amândoi le cunoșteau bine, cineva scrisese la mașină aceste semne:

…Pa7 x Tb6

Simți cum capul i se învârtește pe când se uita, zăpăcită, de jur împrejur. Străduța era pustie. Persoana cea mai apropiată era o vânzătoare de ilustrate religioase, așezată pe un scaun de răchită, în colț, la douăzeci de metri mai departe, atentă la lumea care trecea prin dreptul mărfii expuse pe jos.

— A fost aici, César!… Îți dai seama?… A fost aici!

Ea însăși înțelese că în cuvintele sale era teamă, nu surpriză. Frica – ajunse să conștientizeze, înfiorându-se cu infinită exasperare – nu mai era stârnită de ceva neașteptat, ci se prefăcea într-un soi de resemnare lugubră; ca și când jucătorul misterios, prezența-i apropiată și amenințătoare, îi marcau restul vieții cu un blestem necruțător cu care avea să fie nevoită să trăiască. Presupunând, își zise ea cu luciditate pesimistă, că ar mai avea mult de trăit.

César, schimbat la față, răsucea într-una cartonașul. Indignarea abia dacă îl lăsa să vorbească:

— Ah, canalia… Ticălosul…

Pe neașteptate, Julia nu se mai gândi la cartonaș. Recipientul gol pe care-l găsise pe capotă îi atrăgea atenția. Îl luă și simți, aplecându-se, că se mișca în negura unui vis și putea să se uite mult la etichetă ca să înțeleagă ce anume era. Clătină din cap, nedumerită, înainte de a i-l arăta lui César. Încă o dată se ivea absurdul.

— Ce-i asta? întrebă anticarul.

— Un spray de reparat cauciucuri sparte… Îl pui la ventil și pneul se umflă. Are un fel de pastă albă care lipește gaura pe dinăuntru.

— Și ce caută aici?

— Asta aș vrea să știu și eu.

Au verificat cauciucurile. Nu era nimic în neregulă la cele de pe partea stângă, și Julia înconjură mașina să le vadă și pe celelalte două. Totul era în ordine; dar, când dădu să arunce pe

jos recipientul, un detaliu îi reținu atenția: ventilul de la pneul din spate nu avea capac. În locul lui era o bulă de pastă albă.

— Cineva a umflat roata, conchise César, după ce cercetă, uluit, recipientul gol. Poate că era în pană.

— Nu și atunci când am plecat, răspunse fata, și se uitară unul la altul, pradă unor presimțiri negre.

— Nu te urca în mașină, zise César.

•

Vânzătoarea de ilustrate religioase nu văzuse nimic. Pe acolo trecea multă lume, iar ea își vedea de treburile ei, explică ea, aranjând pe jos inimi ale Mântuitorului, Sfinți Pancrațiu și tot felul de Fecioare. Cât despre străduță, nu era sigură. Poate să fi trecut vreun vecin, poate trei sau patru persoane, cam acum o oră.

— Vă amintiți de cineva în mod special? César își scosese pălăria și se apleca spre vânzătoare, cu pardesiul pe umeri și umbrela sub braț; imaginea întruchipată a cavalerului, se gândea pesemne femeia, deși fularul de mătase de la gât părea poate cam țipător la un bărbat de vârsta lui.

— Cred că nu – vânzătoarea se înfășură mai bine în șalul de lână, străduindu-se să-și aducă aminte. O doamnă, parcă. Și doi tineri.

— Vă amintiți cum arătau?

— Știți și dumneavoastră cum sunt tinerii. Scurte de piele și blugi…

Julia simțea cum îi dădea târcoale o idee absurdă. La urma urmelor, limitele imposibilului s-au lărgit mult în ultimele zile.

— Ați văzut pe careva cu o scurtă bleumarin? Mă refer la un bărbat cam de douăzeci și opt sau treizeci de ani, înalt, cu părul strâns într-o coadă…

Vânzătoarea nu-și amintea să-l fi văzut pe Max. Cât despre femeie, la ea s-a uitat cu luare aminte, fiindcă s-a oprit o clipă în fața ilustratelor ei și a crezut că o să cumpere una. Era blondă, între două vârste, bine îmbrăcată. Dar n-o vedea forțând o mașină; nu era genul ăsta de femeie. Purta un impermeabil.

— Avea ochelari de soare?

— Da.

César o privi grav pe Julia.

— Azi nu e soare, spuse.

— Știu.

— Putea fi femeia care a adus documentele – César făcu o pauză și ochii i se înăspriră. Sau Menchu.

— Nu spune prostii.

Anticarul își întoarse capul, aruncând o privire trecătorilor din jur.

— Ai dreptate. Dar și tu te-ai gândit la Max.

— Max... e altceva – se întunecă la față privind în josul străzii, să vadă dacă nu cumva Max sau blonda cu impermeabil ar mai putea fi încă pe acolo. Iar ceea ce a văzut i-a înghețat cuvintele pe buze și a făcut-o să se clatine de parc-ar fi primit o lovitură. Nu era nicio femeie care să corespundă descrierii; dar, printre copertinele și foile de plastic ale tonetelor, se vedea o mașină parcată aproape de colțul străzii. O mașină albastră.

Din locul în care se afla, Julia nu putea să știe dacă era un Ford, însă tulburarea puse imediat stăpânire pe ea. Plecând de lângă vânzătoarea de ilustrate, spre marea surpriză a lui César, făcu câțiva pași pe trotuar și, după ce ocoli două tarabe cu mărunțișuri, rămase privind spre colț, ridicându-se pe vârfuri, ca să vadă mai bine. Era un Ford albastru, cu geamurile fumurii. Nu-i putea vedea numărul de circulație, se gândi la repezeală, dar pentru o singură dimineață erau prea multe coincidențe: Max, Menchu, cartonașul de pe parbriz, recipientul gol, femeia cu impermeabil, iar acum mașina aceea care devenise elementul cheie al coșmarului ei. Simți că mâi- nile-i tremurau și le vârî în buzunarele scurtei pe când auzea, în spatele ei, pașii anticarului. Asta îi dădu curaj.

— E mașina, César. Înțelegi?... Oricine o fi, e înăuntru.

César nu spuse nimic. Își scoase încet pălăria, pe care poate o considera nepotrivită pentru ce se putea întâmplă în continuare, și o privi pe Julia. Ea nu-l iubise niciodată atât, văzându-i linia fină a buzelor strânse, bărbia împinsă înainte, ochii albaștri întredeschiși și o sclipire de duritate neobișnuită licărindu-i între pleoape. Trăsăturile delicate ale feței lui meticulos bărbierite erau încordate; i se vedeau mușchii fălcilor. Putea fi homosexual, spuneau ochii aceia, și totodată un bărbat manierat, înclinat spre atitudini violente. Dar nu era, în niciun caz, un laș. Cel puțin, nu atunci când era vorba de prințesa lui.

— Așteaptă-mă aici, spuse.

— Nu. Mergem amândoi, îl privi ea cu duioșie. Îl sărutase uneori pe buze, în joacă, întocmai ca pe vremea copilăriei. În

momentul acela simți impulsul s-o mai facă o dată; dar acum nu mai era un joc. Tu și cu mine.

Vârî mâna în buzunar și armă pistolul. César, foarte calm, ca și când ar fi ales un baston pentru plimbare, își puse umbrela sub braț și, apropiindu-se de una din tonete, înșfacă un vătrai de fier de mărime neobișnuită.

— Cu permisiunea dumneavoastră, îi spuse vânzătorului surprins, punându-i în mână primul bilet pe care apucă să-l scoată din portofel. Apoi o privi senin pe Julia:

— De data asta, iubito, dă-mi voie să trec eu întâi.

Și se îndreptară spre mașină, furișându-se pe după tarabe ca să nu fie văzuți; Julia cu mâna în geantă, César cu vătraiul în dreapta și cu umbrela și pălăria în stânga. Inima fetei bătea să-i spargă pieptul când reuși să vadă numărul de circulație. Nu mai încăpea nicio îndoială: Ford albastru, geamuri fumurii, literele TH. Își simțea gura uscată și o senzație neplăcută la stomac, de parcă i s-ar fi strâns de la sine. Asta era, își zise la repezeală, ce simțea Peter Blood înainte de a porni să captureze o navă.

Ajunseră la colț și totul se petrecu în mare viteză. Cineva, înăuntrul mașinii, coborâse geamul din dreptul șoferului să arunce o țigară. César lăsă să-i cadă pe jos pălăria și umbrela, ridică vătraiul și se apropie ocolind vehiculul, spre partea din stânga, pregătit, dacă era nevoie, să omoare pirați sau ce o fi fost înăuntru. Julia, cu dinții strânși și sângele zvâcnindu-i în tâmple, o rupse la fugă, scoase pistolul din geantă și-l băgă pe fereastră, înainte ca persoana din mașină să aibă timp să urce geamul. În dreptul țevii pistolului se ivi un chip necunoscut: un bărbat tânăr, cu barbă, care privea arma cu ochi înspăimântați. Pe locul de alături, altul se întoarse speriat când César deschise cealaltă portieră ridicând, amenințător, vătraiul de fier deasupra capului.

— Ieșiți afară! Ieșiți afară! strigă Julia ca scoasă din minți.

Cu chipul schimonosit, tânărul cu barbă ridică mâinile cu degetele desfăcute, în chip de implorare:

— Liniștiți-vă domnișoară! bâigui. Pentru numele lui Dumnezeu, liniștiți-vă… Suntem polițiști!

•

— Recunosc, spuse inspectorul-șef Feijoo, încrucișându-și mâinile pe masa din biroul lui, până acum n-am fost prea eficienți în afacerea asta…

Lăsă fraza în aer și-i zâmbi lui César placid, de parcă lipsa de eficiență a poliției ar fi justificat totul. Față de oameni de lume, părea să spună privirea lui, ne putem permite o anumită autocritică în stil constructiv.

Dar César nu părea dispus să lase lucrurile așa.

— Ăsta-i un fel de a numi, zise cu dispreț, ceea ce alții ar califica drept incompetență.

Lui Feijoo comentariul îi căzu ca o lovitură în moalele capului, după cum dovedea zâmbetul lui strâmb. Dinții i se iviră de sub mustața deasă, mușcându-i buza de jos. Se uită la anticar și apoi la Julia, înainte de a bate nerăbdător toba pe masă cu vârful unui pix ieftin. Fiind César la mijloc, n-avea încotro și trebuia să procedeze cu mare băgare de seamă; toți trei știau prea bine de ce.

— Poliția își are metodele ei.

Toate astea erau doar cuvinte și César își pierdea răbdarea, necruțător. Faptul că avea legături de afaceri cu Feijoo nu-l obliga să-i arate simpatie. Și cu atât mai puțin acum, după ce-l surprinsese jucând necinstit.

— Dacă aceste metode constau în a o urmări pe Julia în vreme ce un nebun circulă în voie, trimițând bilete anonime, prefer să nu spun ce cred despre asemenea metode… – se întoarse spre fată și apoi se uită iar la polițist. Nici măcar nu pricep de ce o considerați suspectă în legătură cu moartea profesorului Ortega… De ce nu mă cercetați pe mine?

— Am făcut-o – polițistul era șifonat de impertinența lui César și se străduia din răsputeri să-și înfrâneze supărarea.

— Adevărul e că cercetăm toată lumea – își arătă palmele, asumându-și ce era dispus să recunoască drept gafă colosală. Din păcate, așa-i munca noastră.

— Și ați ajuns la vreo lămurire?

— Regret că trebuie să spun că nu. Feijoo se scărpină la subraț pe sub haină și se foi pe scaun, stingherit. Dacă trebuie să fiu sincer, ne aflăm în aceeași situație ca la început… Nici medicii legiști nu sunt de aceeași părere cu privire la moartea lui Álvaro Ortega. Speranța noastră, dacă-i vorba într-adevăr de un asasin, e să facă o mișcare greșită.

— De asta m-ați urmărit? întrebă Julia, încă furioasă. Stătea jos, strângându-și geanta în poală, cu o țigară fumegândă între degete. Ca să vedeți dacă mișcarea greșită o fac eu?

Polițistul o privi morocănos.

— Nu trebuie să o luați așa. E pur și simplu rutină... O simplă tactică polițistă.

César ridică o sprânceană.

— Ca tactică nu pare prea promițătoare. Nici prea rapidă.

Feijoo înghiți în sec și se abținu să fie sarcastic. În momentul acela, se gândi Julia cu o plăcere răutăcioasă, polițistul se lepăda, din tot sufletul, de relațiile lui comerciale cu anticarul, imposibil de mărturisit. Ar fi de ajuns ca César să deschidă gura în vreo două locuri potrivite, pentru ca, fără acuzații directe și fără formalități oficiale, în modul discret în care se făceau de obicei lucrurile acelea la un anumit nivel, inspectorul-șef să-și termine cariera în vreun obscur birou de pe la un comisariat necunoscut. Ca un conțopist oarecare și nimic altceva.

— Tot ce vă pot asigura – spuse în sfârșit, după ce rumegă în parte exasperarea ce îi strângea stomacul, așa cum i se citea pe chip – e că vom continua să cercetăm... păru să-și aducă aminte de ceva, fără niciun chef. Și, bineînțeles, domnișoara se va bucura de o protecție specială.

— Nici nu poate fi vorba, spuse Julia. Umilirea lui Feijoo nu-i era de-ajuns ca s-o facă s-o uite pe a ei. Fără mașini albastre, vă rog. Gata cu ele.

— E vorba de siguranța dumneavoastră, domnișoară.

— Ați văzut doar că mă pot proteja singură.

Polițistul își îndepărtă privirea. Pesemne îl mai durea gâtul după perdaful pe care, cu câteva minute înainte, îl trăsese celor doi inspectori fiindcă se lăsaseră descoperiți în felul acela. „Proștilor! le strigase... Șoferi nenorociți de duminică!... M-ați lăsat descoperit și pentru asta o să vă fac viața amară!...” César și Julia auziseră totul prin ușă, în vreme ce așteptau pe culoarul comisariatului.

— În privința asta..., începu să spună, după o lungă reflecție. Era clar ca lumina zilei că în cugetul lui s-a dat o luptă aprigă, datorie sau conveniențe, înainte de a fi învins de greutatea celor din urmă. Date fiind împrejurările, nu cred că... Vreau să spun că pistolul acesta... înghiți iar în sec, înainte de a-l privi pe César. La urma urmelor, e vorba de o piesă veche, nu de o armă modernă propriu-zisă. Iar dumneavoastră, ca anticar, aveți permisul cuvenit... privi suprafața mesei. Fără îndoială, medita la ultima piesă, un ceas din secolul al XVIII-lea, pentru care

César îi dăduse un preț bun acum câteva săptămâni. Dinspre partea mea, și vorbesc și în numele celor doi inspectori implicați… zâmbi din nou, împăciuitor. Vreau să spun că suntem gata să uităm detaliile afacerii. Dumneavoastră, don César, vă recuperați Derringer-ul, promițând însă, neapărat, să aveți mai multă grijă de el pe viitor. La rândul ei domnișoara ne ține la curent în legătură cu orice noutate și, de bună seamă, ne telefonează imediat când crede că are probleme. Și la mijloc nu-i nici pistol… Mă înțelegeți?

— Perfect, zise César.

— Bine – concesia cu privire la pistol părea să-i fi dat un anume ascendent moral, încât Feijoo era mai degajat adresându-i-se Juliei. Cât despre roata mașinii dumneavoastră, trebuie să știm dacă vreți să faceți reclamație.

Îl privi, surprinsă.

— Reclamație? Împotriva cui?

Inspectorul-șef zăbovi cu răspunsul, ca și cum s-ar fi așteptat ca Julia să ghicească fără să fie nevoie de cuvinte.

— Împotriva persoanei sau persoanelor necunoscute, spuse. Răspunzătoare de încercarea de omucidere.

— A lui Álvaro?

— A dumneavoastră – dinții i se iviră iar pe sub mustață. Fiindcă, oricine ar fi cel care trimite aceste bilete, intenția lui e ceva mai serioasă decât să joace șah. Spray-ul cu care v-au umflat cauciucul după ce l-au înțepat se poate cumpăra în orice magazin de accesorii pentru automobile… Numai că acesta a fost umplut în prealabil cu benzină introdusă cu o seringă… Amestecul acesta, cu gazul și cu substanța plastică din recipientul original, devine extrem de explozibil de la o anumită temperatură în sus… Ar fi fost de ajuns să mergeți câteva sute de metri ca să se încingă cauciucul și să se producă explozia chiar sub rezervorul de combustibil. Mașina s-ar fi prefăcut într-o torță, cu dumneavoastră înăuntru – continuă să zâmbească încântat, cu răutate evidentă, de parcă faptul de a le povesti toate astea ar presupune o mică revanșă pe care și-o rezervase… Nu-i îngrozitor?

•

Jucătorul de șah ajunsese la magazinul lui César cu un ceas mai târziu, cu urechile ivindu-i-se deasupra gulerului trenciului și cu părul umed. Era ca un câine slab și vagabond, se gândi Julia,

privindu-l cum se scutura de ploaie în pragul magazinului, printre covoare, porțelanuri și tablouri pe care nu și le-ar fi putut permite cu leafa lui pe un an. Muñoz strânse mâna fetei – o mișcare bruscă și seacă, fără căldură, un simplu contact care nu angaja la nimic – și-l salută pe César înclinând ușor capul. Apoi, pe când încerca să-și țină pantofii uzi departe de covoare, ascultă fără să clipească relatarea celor petrecute la talcioc. Clătina din când în când din cap, schițând un vag gest afirmativ, de parcă povestea cu Fordul albastru și cu vătraiul lui César nu l-ar interesa absolut de loc, dar ochii stinși i se înviorară când Julia scoase cartonașul din geantă și i-l puse în față. Câteva minute mai târziu își desfăcuse șahul micuț, fără de care nici nu-l văzuseră în ultimele zile, și studia noua poziție a pieselor.

— Ce nu înțelegem, comentă Julia, care privea peste umărul lui, e de ce au lăsat recipientul gol pe capotă. Acolo era clar că îl vedeam… Poate că cel care a făcut-o a fost nevoit să plece în mare grabă.

— Poate a fost vorba doar de un avertisment, sugeră César, așezat în fotoliul lui de piele, lângă glasvand. Un avertisment de cel mai prost gust.

— Păi, a avut ceva bătaie de cap, nu? Să pregătească spray-ul, să dezumfle cauciucul și apoi să-l umfle la loc… Fără a ține seama de riscul de a fi văzută pe când făcea toate astea – număra pe degete, neîncrezătoare. E destul de caraghios – în momentul acela făcu o grimasă, surprinsă de cuvintele ei… Vă dați seama? Acum mă refer la jucătorul nostru invizibil la feminin, ca și când ar fi o femeie… Misterioasa doamnă cu impermeabilul nu-mi iese deloc din cap.

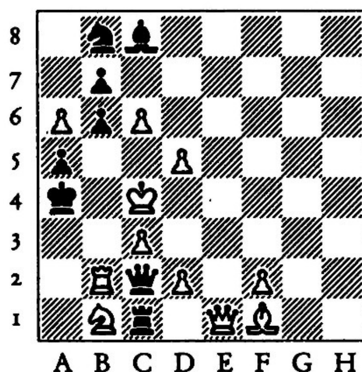
— Poate că mergem prea departe, își dădu cu părerea César. Dacă te gândești bine, azi dimineață trebuie să fi fost în talcioc zeci de femei blonde îmbrăcate cu impermeabil. Unele chiar și cu ochelari de soare… Totuși, ai dreptate în privința recipientului gol. Acolo, pe mașină, chiar la vedere… Realmente grotesc.

— Poate nu-i chiar așa, zise Muñoz, și amândoi îl priviră. Jucătorul de șah stătea pe un taburet în fața măsuței joase pe care pusese tabla. Își scosese trendul și sacoul și rămăsese în cămașă, o cămașă mototolită, ieftină, cu mânecile scurtate în dreptul coatelor prin două pliuri pentru ca să nu-i fie prea lungi la manșete. Vorbise fără să-și ia ochii de la piese, cu mâinile pe genunchi. Iar Julia, care stătea alături, îi văzu în colțul gurii

grimasa aceea de nedefinit, pe care ajunsese să i-o cunoască bine, însemnând și reflecție tăcută și zâmbet abia schițat. Înțelese atunci că Muñoz reușise să descifreze noua mișcare.

Jucătorul de șah apropie un deget de pionul situat în căsuța A7, fără să-l atingă.

— Pionul negru care se afla în A7 suprimă turnul alb la B6... zise, arătându-le situația pe tablă. E ceea ce spune adversarul nostru în bilet.

— Și ce înseamnă asta? întrebă Julia.

Muñoz zăbovi câteva secunde cu răspunsul.

— Înseamnă că renunță să mai facă altă mutare, și de asta ne-am și temut, oarecum. Mă refer la faptul de a suprima dama albă la E1 cu turnul negru de la C1... Această mutare ar fi presupus neapărat un schimb de dame – își ridică privirea de la piese, îndreptându-și-o spre Julia, preocupat. Cu tot ce implică asta.

Julia făcu ochii mari.

— Vreți să spuneți că renunță *să mă suprime pe mine*?

Jucătorul făcu un gest ambiguu.

— Se poate interpreta și așa – cercetă câteva secunde piesa ce reprezenta regina albă. Și, în cazul acesta, ne-ar spune: „Pot să ucid, dar o voi face când am eu chef”.

— Ca pisica ce se joacă de zor cu un șoricel, murmură César, lovind brațul fotoliului... Ticălosul!

— El sau ea, zise Julia.

Anticarul plesni din limbă, neîncrezător.

— Nimeni nu spune că femeia în impermeabil, dacă ea a fost într-adevăr pe străduța aceea, acționează de capul ei. Se prea poate să fie și complice.

— Da, dar al cui?

— Tare aș vrea s-o știu, iubito.

— În orice caz, comentă Muñoz, dacă uitați o clipă de femeia în impermeabil și luați seama la bilet, puteți ajunge la o nouă concluzie asupra personalității adversarului… Îi privi când pe unul, când pe celălalt, și ridică din umeri înainte de a arăta jocul de șah, ca și cum ar fi considerat o pierdere de vreme să caute răspunsuri în afara tablei. Știm deja că are o minte foarte sucită; dar acum se vede că este și foarte mulțumit de sine… Și încrezut. Sau încrezută. În realitate, încearcă să-și bată joc de noi… arătă din nou tabla de joc, îndemnându-i să fie atenți la poziția pieselor. Priviți. Practic vorbind, în termeni șahistici, a suprima dama albă e o mutare greșită… Albele n-ar fi avut încotro și ar fi acceptat schimbul de dame, luând regina noastră cu turnul alb aflat la B2, și asta ar fi lăsat piesele negre într-o poziție foarte dezavantajoasă. Unica lor ieșire, din acest moment, ar fi fost să miște turnul negru de la E1 la E4, amenințând regele alb… Dar acesta s-ar fi apărat prin simpla deplasare a pionului alb de la D2 la D4. Apoi, când regele negru s-ar fi văzut înconjurat de piese inamice, fără niciun ajutor cu putință, n-ar fi avut cum să evite șah mat. Negrele ar pierde partida.

— Asta înseamnă, întrebă Julia, că toată povestea cu spray-ul pus pe mașină și cu amenințarea reginei albe e doar o cacealma?

— N-aș fi deloc surprins.

— De ce?

— Pentru că dușmanul nostru a ales mutarea pe care aș fi făcut-o eu însumi în locul lui, suprimând turnul alb din B6 cu pionul aflat la A7. Asta reduce presiunea albelor asupra regelui negru, a cărui situație era foarte grea – mișcă admirativ capul. V-am mai spus că e un jucător bun.

— Și acum? întrebă César.

Muñoz își trecu o mâna peste frunte și reflectă în fața tablei de șah.

— Acum avem două opțiuni… Poate ar trebui să luăm dama neagră, dar asta l-ar putea forța pe adversarul nostru la un

schimb de dame – o privi pe Julia –, ceea ce nu-mi place. Să nu-l obligăm să facă ceva ce n-a făcut… mișcă iar capul, de parcă piesele albe și negre i-ar fi confirmat gândurile. Partea curioasă a afacerii este că el știe că noi vom raționa așa. Ceea ce ne avantajează, căci eu văd mutările pe care le face, în vreme ce el se mărginește să și le imagineze pe ale mele… Ba chiar le condiționează. Până acum, facem ceea ce vrea el să facem.

— Avem vreo alegere? întrebă Julia.

— Până acum, nu. Mai departe, o să vedem.

— Și care e următoarea mișcare?

— Cu nebunul nostru. Îl deplasăm de la F1 la D3, amenințându-i regina.

— Și ce-o să facă el?… Sau ea?

Muñoz nu răspunse imediat. Stătea nemișcat privind tabla, parcă n-ar fi auzit întrebarea.

— La șah, zise în sfârșit, și previziunile au o limită… Cea mai bună mișcare posibilă, sau probabilă, e aceea care-l lasă pe adversar în poziția cea mai dezavantajoasă. Din pricina asta, un fel de a calcula oportunitatea mutării următoare e să presupunem pur și simplu că a și făcut-o, iar în continuare să analizăm partida din punctul de vedere al adversarului; adică, să apelăm la noi înșine, dar punându-ne în locul dușmanului. De acolo putem presupune altă mișcare și ne punem imediat în pielea celui care este adversarul adversarului nostru. Adică, ne punem din nou în pielea noastră. Și tot așa, la nesfârșit, după capacitatea fiecăruia… Vreau să spun că știu până unde am ajuns eu, însă n-am habar până unde a ajuns el.

— Dar, după raționamentul acesta, interveni Julia, cel mai probabil e să aleagă mișcarea cea mai dezavantajoasă pentru noi. Nu vi se pare?

Muñoz se scărpină în ceafă. Apoi, foarte încet, duse nebunul alb în căsuța D3, plasându-l astfel lângă dama neagră. Părea adâncit în cugetări profunde, analizând noua situație de pe tablă.

— Orice ar face, zise în cele din urmă, iar chipul i se întunecă, sunt sigur că o să suprime o piesă.

11.

Abordări analitice

„Nu fiți prost. Drapelul nu există, așa că n-are cum flutura. Doar vântul este cel care flutură.”

R. Hofstadter

O sperie țârâitul telefonului. Fără grabă, luă tamponul cu dizolvant de pe colțul tabloului la care lucra – un fragment de vernis prea lipit pe o porțiune minusculă a veșmintelor lui Ferdinand de Ostenburg – și-și puse clema între dinți. Privi apoi cu neîncredere telefonul, la picioarele ei pe covor, pe când se întrebă dacă, ridicându-l, va fi nevoită să asculte iar una din tăcerile îndelungi care deveniseră atât de obișnuite de vreo două săptămâni. La început, se mărginea să-și lipească receptorul de ureche fără să spună un cuvânt, așteptând nerăbdătoare orice sunet, fie și numai o suflare care să însemne viață, prezență omenească, oricât de neliniștitoare ar fi fost. Dar află numai vidul absolut, fără să aibă măcar consolarea îndoielnică de a se auzi un țăcănit când se închide telefonul. Întotdeauna misteriosul – sau misterioasa – care suna, rezista mai mult; până când Julia punea receptorul în furcă, cu oricâtă întârziere. Necunoscutul rămânea acolo, la pândă, fără să arate nici grabă, nici tulburare, în fața posibilității ca poliția, alertată de Julia, să fi pus telefonul sub observație ca să localizeze apelul. Partea cea mai proastă era că cine suna nu putea fi la curent cu faptul că Julia nu spusese nimic nimănui, nici măcar lui César sau lui Muñoz. Fără să știe prea bine de ce, considera că telefoanele acelea nocturne erau ceva rușinos, atribuindu-le sensul umilitor de a se simți agresată în intimitatea casei sale, în noaptea și liniștea atât de îndrăgită de ea înainte de a începe coșmarul. Semăna cu un viol ritualic, ce se repeta zilnic, fără gesturi și fără cuvinte.

Ridică receptorul la al șaselea apel și recunoscu, spre ușurarea ei, vocea lui Menchu. Dar liniștea nu dură decât o clipă; prietena ei băuse zdravăn; poate că, deduse îngrijorată, înghițise ceva mai tare decât alcoolul. Ridicând vocea pentru a se face auzită peste rumoarea conversațiilor și a muzicii care o înconjurau, rostind incoerent jumătăți de propoziții, Menchu spuse că se afla la Stephan's și apoi înșiră o poveste confuză în care se amestecau Max, tabloul lui Van Huys și Paco Montegrifo. Julia nu reuși să înțeleagă niciun cuvânt și, când îi ceru prietenei să-i povestească încă o dată ce se întâmplase, Menchu izbucni în râs, cu hohote isterice ca la beție. Apoi închise telefonul.

Era un frig umed și pătrunzător. Zgribulindu-se în scurta-i de blană, Julia coborî în stradă și opri un taxi. Luminile orașului făceau să-i alunece pe chip repezi sclipiri și umbre, în vreme ce răspundea, dând distrată din cap, la vorbăria inoportună a taximetristului. Își rezemă ceafa de spătarul banchetei și închise ochii. Înainte de plecare, conectase alarma electronică și încuiase ușa de siguranță, învârtind cheia de două ori; în portal nu s-a putut abține să nu arunce o privire bănuitoare spre interfon, temându-se să nu descopere acolo alt bilet. Dar nu găsi nimic de data aceasta. Jucătorul invizibil cugeta încă la următoarea mișcare.

La Stefan's era multă lume. Prima persoană pe care o văzu de cum intră a fost César, stând împreună cu Sergio pe un divan. Tânărul încuviința, cu păru-i blond răvășit în chip grațios peste ochi, în timp ce anticarul îi șoptea ceva la ureche. César fuma, picior peste picior; avea o mână, cea cu țigara, pe genunchi, iar pe cealaltă o mișca prin aer vorbind, foarte aproape de brațul protejatului său, dar fără a stabili încă un contact fizic cu el. Îndată ce o văzu pe Julia, se și ridică și-i veni în întâmpinare. Nu părea surprins că o vede apărând la ora aceea, nefardată și îmbrăcată cu o scurtă de blană peste blugi.

— E acolo, se mulțumi să spună, arătând interiorul localului cu un gest neutru, care nu ascundea o anumită așteptare amuzată. Pe sofa, în spate.

— A băut mult?

— Cum suge un burete. Și mi-e teamă că, pe deasupra, transpiră prin toți porii praful acela alb... S-a dus de prea multe ori la toaleta doamnelor ca să fie vorba doar de făcut pipi – își privi scrumul de la țigară și zâmbi sarcastic. Acum câteva

minute a stârnit un adevărat scandal, pălmuindu-l pe Montegrifo în plin bar… Îți dai seama, iubito? A fost ceva realmente – savură termenul, înainte de a-l exprima cu un aer de *connaisseur* – delicios.

— Și Montegrifo?

Anticarul făcu o grimasă plină de cruzime.

— A fost fascinant, iubito. Aproape divin. A plecat demn, sigur pe sine; cum e el. Cu o blondă foarte provocatoare atârnată de braț, poate cam vulgară, dar bine îmbrăcată, care era *cu totul și cu totul* sufocată, săraca, și pe bună dreptate. Chiar că avea și de ce, zâmbi, cu maliție fină. Adevărul e, prințesă, că tipul ăsta are simțul scenei. A încasat palma senin, fără să clipească, așa, ca durii din filme. Un tip interesant, specialistul vostru în licitații… Recunosc că a fost *foarte* bine. Foarte curajos.

— Unde e Max?

— Nu l-am văzut pe aici și îmi pare rău – i se ivi iar pe buze zâmbetul pervers. Ar fi fost amuzant cu adevărat. Culmea distracției.

Lăsându-l pe César, Julia intră în local. Salută mai mulți cunoscuți fără să se oprească și dădu cu ochii de prietena ei, singură și prăbușită pe sofa, cu ochii tulburi, fusta scurtă prea ridicată și niște fire duse la unul din ciorapi, în chip grotesc. Părea că îmbătrânise, dintr-o dată, cu zece ani.

— Menchu.

O privi aproape fără s-o recunoască, bâiguind cuvinte incoerente și zâmbind absurd. Apoi își clătină capul dintr-o parte într-alta și izbucni într-un scurt hohot de râs nesigur, de bețivă.

— Ai pierdut scena, zise după câteva clipe, cu voce catifelată și râzând mai departe. Ticălosul ăla, chiar aici, în picioare, cu obrajii ca focul… se ridică puțin, frecându-și nasul înroșit, incapabilă să vadă privirile curioase sau scandalizate ce se îndreptau spre ea de la mesele vecine. Prostul arogant.

Julia simțea că toți ochii din local erau ațintiți asupra lor; auzea comentariile în șoaptă. Se îmbujoră, fără voie.

— Ești în stare să pleci de aici?

— Cred că da… Dar lasă-mă să-ți povestesc.

— O să-mi povestești mai târziu. Acum hai să mergem.

Menchu se ridică în picioare anevoie, trăgându-și cu stângăcie fusta în jos. Îi puse mantoul pe umeri, făcând-o să meargă spre

ușă cu relativă demnitate. César, care era tot în picioare, se apropie de ele.

— E totul în ordine?

— Da. Cred că mă pot descurca singură.

— Precis?

— Precis. Ne vedem mâine.

Pe stradă, Menchu se legăna descumpănită, căutând un taxi. Cineva i-a strigat o porcărie de la fereastra unei mașini care trecea.

— Du-mă acasă, Julia… Te rog.

— La tine sau la mine?

O privi de parcă îi venea greu s-o recunoască. Pășea cu mișcări de somnambulă.

— La tine, spuse.

— Și Max?

— Gata cu Max… Ne-am certat… S-a sfârșit.

Opriră un taxi și Menchu se ghemui pe banchetă. Apoi izbucni în plâns. Julia îi cuprinse umerii cu brațul, simțind-o cum tremură, hohotind. Taxiul se opri la un semafor, iar lumina unei vitrine i se oglindi pe chipul crispat.

— Iartă-mă… Sunt o…

Julia se simțea rușinată, stingherită. Totul părea grotesc. Blestematul de Max, își zise în sinea ei. Blestemați să fie cu toții.

— Nu spune prostii, o întrerupse, iritată. Privi spatele taximetristului, care le cerceta plin de curiozitate prin oglinda retrovizoare, și, întorcându-se spre Menchu, îi putu vedea în ochi o expresie insolită; o sclipire trecătoare de neașteptată luciditate. Ca și cum ar mai fi rămas un loc înlăuntrul ei, unde n-ar fi răzbit aburii drogului și ai alcoolului. Descoperi acolo, spre surpriza ei, ceva de infinită profunzime, plin de tâlcuiri ascunse. O privire atât de nepotrivită cu starea în care se găsea, încât Julia rămase descumpănită. Menchu vorbi din nou și cuvintele ei au fost și mai ciudate.

— Tu nu înțelegi nimic… își clătina capul cu durere, ca un animal rănit. Dar orice s-ar întâmpla… Vreau să știi…

Se întrerupse de parcă și-ar fi mușcat limba, iar privirea i se contopi cu umbrele când taxiul porni din nou, lăsând-o pe Julia nedumerită, adâncită în gânduri. Totul era prea mult pentru o singură seară. Nu mai lipsea, cugetă cu un oftat adânc – simțea

o vagă teamă ce nu prevestea nimic bun –, decât să găsească alt bilet la interfon.

•

În seara aceea n-a existat niciun bilet și a putut avea grijă de Menchu, care părea că se mișcă prin ceață. I-a făcut două cești de cafea înainte de a o culca. Încetul cu încetul, cu multă răbdare și simțindu-se ca o psihanalistă în fața canapelei, reuși să reconstituie cele întâmplate, printre tăceri și bâlbâieli incoerente. Lui Max, ingratului Max, îi intrase în cap ideea să facă o călătorie în momentul cel mai puțin potrivit; o prostie cu privire la o afacere în Portugalia. Ea trecea prin niște momente grele și treaba cu Max i s-a părut un fel de dezertare cât se poate de egoistă. S-au certat și, în loc să se împace, ca în alte rânduri, în pat, el a plecat trântind ușa. Menchu nu știa dacă avea de gând să se întoarcă sau nu, dar în clipa aceea n-o interesa nici cât negru sub unghie. Dornică să nu rămână singură, se hotărî să se ducă la Stephan's. Niște prize de cocaină au ajutat-o să-și revină, dându-i o stare de euforie agresivă... Stătea acolo, uitându-l pe Max, bând niște martini sec în colțișorul ei, și tocmai pusese ochii pe un tip frumos nevoie mare care începea să dea semne că s-a prins, când totul luă o altă întorsătură: Paco Montegrifo avu proasta inspirație să-și facă apariția, însoțit de una dintre târfele alea acoperite de bijuterii cu care era văzut din când în când... Treaba cu procentele era încă recentă, lui Menchu i se păru că deslușește o anumită ironie în salutul pe care i-l adresă specialistul în licitații și, cum se spune prin romane, i-a răsucit cuțitul în rană. O palmă zdravănă, jap!, din acelea cu adevărat de pomină, în culmea uluirii respectabilului... Mare scandal și sfârșitul poveștii. Cortina.

Menchu adormi cam pe la două noaptea. Julia o acoperi cu o pătură și stătu un răstimp lângă ea, veghindu-i somnul neliniștit. Uneori se răsucea de pe o parte pe cealaltă și murmura sunete ininteligibile, cu buzele strânse și părul răvășit căzându-i pe față. Julia observă ridurile din jurul gurii, al buzelor și al ochilor unde lacrimile și transpirația îi stricaseră machiajul; cearcăne negre îi dădeau un aer patetic: aspectul unei curtezane mature după o noapte proastă. César ar fi tras niște concluzii usturătoare din toate acestea; dar Julia n-avea acum niciun chef să-l asculte pe César. Și se văzu cerând de la viață, când îi va

veni și ei rândul, să-i dea resemnarea de a îmbătrâni cu demnitate. Apoi oftă, cu o țigară neaprinsă în gură. Trebuia să fie îngrozitor, în ceasul naufragiului, să nu ai o plută solidă care să te ajute să-ți salvezi pielea. Și își dădu seama că proprietara galeriei avea vârsta potrivită să-i fie mamă. Gândul acela o făcu să se rușineze de ea însăși, de parcă ar fi profitat de somnul prietenei ei ca s-o trădeze, într-un fel incert.

Bău ce mai rămăsese din cafeaua ce se răcise deja și aprinse țigara. Ploaia răpăia din nou în lucarnă; era sunetul singurătății, își spuse cu tristețe. Zgomotul ploii îi aminti de celălalt, de acum un an, când a pus capăt legăturii cu Álvaro și a știut că ceva se rupea înlăuntrul ei pentru totdeauna, ca un mecanism iremediabil stricat. Și a mai știut că, de atunci înainte, acea singurătate dulce-amăruie care-i apăsa inima avea să-i fie unica însoțitoare de care nu se va despărți niciodată, pe drumurile ce i-au mai rămas de străbătut, în restul vieții ei, sub un cer în care zeii se stingeau printre hohote tunătoare de râs. Și în noaptea aceea ploaia a căzut îndelung peste ea, ghemuită sub duș, cu aburii îmbrățișând-o ca o negură arzătoare și lacrimile amestecându-i-se cu apa ce se revărsa, torențial, peste părul ud ce-i acoperea fața, peste corpul ei gol. Apa aceea curată și călduță, sub care a stat aproape un ceas, îl luase cu sine pe Álvaro, cu un an înainte de moartea lui fizică, reală și definitivă. Și printr-o stranie ironie din cele atât de îndrăgite de Destin, însuși Álvaro sfârșise astfel, într-o cadă de baie, cu ochii deschiși și țeasta spartă, sub duș, sub ploaie.

Își alungă amintirile. Le văzu risipindu-se ca un rotocol de fum, printre umbrele încăperii. Apoi se gândi la César și-și mișcă încet capul, în ritmul unei imaginare melodii melancolice. În momentul acela ar fi dorit să-și așeze capul pe umărul lui, să închidă ochii, să inspire mirosul delicat pe care i-l cunoștea de când era copilă, de tutun și de smirnă… César. Să retrăiască alături de el povești în care veșnic e cu putință să știi, dinainte, că există un final fericit.

Trase din nou în piept fumul de țigară și îl reținu un răstimp, dorind să se amețească, până când gândurile ei aveau să plutească departe de acolo. Cât de îndepărtate erau timpurile cu deznodământ fericit, incompatibil cu orice fel de luciditate!… Uneori îi era tare greu să se vadă în oglindă, surghiunită pe vecie din Țara lui Niciodată.

Stinse lumina și rămase fumând, așezată pe covor, în dreptul tabloului lui Van Huys, pe care-l ghicea în fața ochilor. Stătu așa nemișcată multă vreme după ce și-a terminat țigara, văzând cu ochii minții personajele din tablou, pe când asculta zvonul îndepărtat al refluxului vieții lor, în jurul partidei de șah ce se prelungea în timp și spațiu pentru a continua încă, precum lentul și implacabilul mecanism al unui ceas care ar sfida veacurile, fără ca nimeni să-i poată prevedea finalul. Atunci Julia uită de toate, de Menchu, de nostalgia timpului trecut, și simți o înfiorare cu care se obișnuise, o înfiorare de teamă, dar și o consolare neclară și insolită. Un fel de așteptare obsedantă. Ca atunci când era mică și se ghemuia lângă César ca să mai asculte o poveste. La urma urmelor, poate că piratul Jaime Garfio nu pierise pentru totdeauna în negurile trecutului. Poate că, pur și simplu, acum juca șah.

•

Când se trezi, Menchu mai dormea. Încercă să se îmbrace fără să facă zgomot, puse un rând de chei pe masă și plecă, închizând cu grijă ușa după ea. Era aproape zece dimineața, dar ploaia se prefăcuse într-o ceață murdară, din beznă și poluare, ce estompa contururile cenușii ale clădirilor și dădea mașinilor, care circulau cu farurile aprinse, o aparență fantastică, descompunând reflexul acestor lumini pe asfalt în infinite puncte sclipitoare, țesând în jurul Juliei, care mergea cu mâinile în buzunarele trendului, o atmosferă strălucitoare și ireală.

Belmonte o primi în scaunul lui cu rotile, în salonul pe peretele căruia se păstra încă urma tabloului lui Van Huys. Nelipsitul Bach răsuna la gramofon, și Julia se întrebă, pe când scotea dosarul din geantă, dacă bătrânul domn punea discul de fiecare dată când îl vizita ea. Belmonte regretă absența lui Muñoz, matematicianul șahist, cum spuse cu o ironie ce nu trecu neobservată, iar apoi se uită cu luare-aminte la raportul adus de Julia: toate datele istorice, concluziile finale ale lui Muñoz asupra enigmei lui Roger de Arras, fotografii ale diferitelor faze ale restaurării și pliantul în culori, scos de curând de Claymore, cu privire la tablou și la licitație. Citea în liniște, încuviințând satisfăcut. Din când în când își înălța capul ca s-o privească pe Julia, uimit, înainte de a se adânci din nou în lectură.

— Excelent, zise în cele din urmă, închizând mapa după ce termină. Sunteți o tânără extraordinară.

— N-am fost singură. Știți că multă lume a lucrat la povestea asta… Paco Montegrifo, Menchu Roch, Muñoz… șovăi o clipă. Am apelat și la experți de artă.

— Vă referiți la răposatul profesor Ortega?

Julia îl privi, surprinsă.

— Nu știam că erați la curent.

Bătrânul domn zâmbi acru.

— Păi, să vedeți. Când a apărut mortul, poliția a luat legătura cu nepoții mei și cu mine… A venit să mă vadă un inspector, nu-mi amintesc cum îl cheamă… Avea o mustață mare, așa, și era gras.

— Se numește Feijoo. Inspectorul Feijoo, își abătu privirea, stingherită. La naiba cu mutra lui, își zise. Polițist nenorocit care nu era bun de nimic… Dar n-ați spus nimic ultima dată când am venit aici.

— Așteptam să-mi povestiți dumneavoastră. Dacă n-o face, am dedus eu, o fi având motive.

Din tonul bătrânului domn reieșea o anume reținere și Julia înțelese că era pe punctul să-și piardă un aliat.

— Eu credeam… Vreau să spun că regret, pe cuvânt. M-am temut să nu vă îngrijorez cu poveștile astea. La urma urmelor, dumneavoastră…

— Vă referiți la vârsta sau la sănătatea mea? Belmonte își puse mâinile osoase și pătate una peste alta în dreptul stomacului. Sau erați preocupată ca nu cumva asta să influențeze soarta tabloului?

Fata dădu din cap, neștiind ce să spună. Apoi zâmbi ridicând din umeri, cu un aer de sinceritate descumpănită care, știa prea bine, era singurul răspuns ce l-ar mulțumi pe bătrân.

— Ce pot să vă spun? murmură, dându-și seama că nimerise la țintă când Belmonte zâmbi la rândul lui, acceptând aerul de complicitate oferit de ea.

— Nu vă faceți griji. Viața e grea și relațiile între oameni și mai și.

— Vă asigur că…

— Nu trebuie să mă asigurați deloc. Vorbeam despre profesorul Ortega… A fost un accident?

— Cred că da, minți Julia. Cel puțin așa am înțeles.

Bătrânul domn își privi mâinile. Era cu neputință de știut dacă o credea sau nu.

— E îngrozitor… Nu vi se pare? îi adresă o privire profundă și gravă, în care plutea o neliniște difuză. Treburile de genul ăsta, vorbesc de moarte, mă cam impresionează. Și, la vârsta mea, ar trebui să fie tocmai pe dos. E ciudat cum, împotriva oricărei logici, omul se agață de existență în proporție inversă cu cantitatea de viață pe care o mai are de trăit.

Preț de o clipă, Julia a fost gata să-i mărturisească și restul poveștii: existența jucătorului misterios, amenințările, senzația tulbure care o apăsa. Blestemul picturii lui Van Huys, a cărui urmă, dreptunghiul gol sub cuiul ruginit, îi pândea de pe perete ca o prevestire nefastă. Dar asta însemna să dea niște explicații de care nu se simțea în stare. Se temea să nu-l alarmeze și mai mult pe bătrânul domn, în mod inutil.

— N-aveți de ce să vă faceți griji, minți iar, cu aplomb. Totul e sub control. Ca tabloul.

Și-au mai zâmbit o dată, dar cam forțat. Julia tot nu știa dacă Belmonte o credea sau nu. După un moment, invalidul se rezemă de spătarul scaunului cu rotile și-și încruntă fruntea.

— Cu privire la tablou, voiam să vă spun ceva… se opri, gândindu-se puțin înainte de a continua. Data trecută, după vizita pe care mi-ați făcut-o, dumneavoastră și prietenul dumneavoastră șahistul, m-am tot gândit la conținutul tabloului lui Van Huys… Vă amintiți ce-am vorbit despre un sistem necesar pentru a înțelege alt sistem, și că ambele aveau nevoie de un sistem superior, și așa la infinit?… Poemul lui Borges despre șah, pe jucător îl mișcă Dumnezeu să miște piesa, da'napoia-I Cine?… Ei bine, iată, eu cred că e ceva în genul ăsta în tablou. Ceva ce se cuprinde pe sine și care în plus se și repetă pe sine, aducându-te mereu în punctul de plecare… După părerea mea, adevărata cheie pentru a interpreta *Partida de șah* nu deschide un drum liniar, o progresie care să se îndepărteze de început, ci pictura pare că revine iar și iar, de parcă ne-ar conduce înlăuntrul ei… Mă înțelegeți?

Julia încuviință, atentă la cuvintele bătrânului domn. Ceea ce auzise acum nu era decât confirmarea, întemeiată pe argumente și exprimată cu voce tare, a propriilor ei intuiții. Își aduse aminte de schema pe care o făcuse chiar ea, de cele șase

niveluri cuprinse unele într-altele, eterna reîntoarcere la punctul de plecare, tablourile dinăuntrul tabloului.

— Înțeleg mai mult decât credeți, spuse. E ca și cum tabloul s-ar trăda pe sine.

Belmonte șovăi, descumpănit.

— Să se trădeze? Asta-mi depășește puțin ideea, medită o clipă și apoi, cu o mișcare din sprâncene, păru să înlăture ce era de neînțeles. Eu mă refeream la altceva… arătă gramofonul. Ascultați-l pe Bach.

— Ca întotdeauna.

Belmonte zâmbi, complice.

— Astăzi n-aveam de gând să mă las însoțit de Johann Sebastian, dar m-am hotărât să-l pun în cinstea dumneavoastră. E *Suita franceză numărul 5*, și fiți atentă: această compoziție constă din două jumătăți, fiecare din ele repetată. Tonica primei jumătăți este *sol*, iar la sfârșit apare tonalitatea *re*… Vă dați seama? Acum luați aminte: se pare că piesa se sfârșește în tonalitatea aceasta, dar pe neașteptate potlogarul de Bach ne face să ne întoarcem dintr-un salt la început, din nou tonica este *sol* și iar modulează pe *re*. Și fără să știm prea bine cum, asta se întâmplă încă o dată și încă o dată… Ce părere aveți?

— Mi se pare pasionant. Julia urmărea, atentă, acordurile muzicale. E ca o buclă nesfârșită… ca acele tablouri și desene de Escher, ca un râu care curge, cade în cascadă și, în mod inexplicabil, ajunge în punctul de plecare… Sau scara care nu duce nicăieri, la începutul însuși al scării.

Belmonte încuviință, satisfăcut.

— Întocmai. Și e posibil să cânte în multe chei – privi dreptunghiul gol de pe perete. Greutatea constă, presupun, în a ști în ce punct al acestor cercuri te afli.

— Aveți dreptate. Ar fi prea lung să vă explic, dar în tot ce se întâmplă cu tabloul e ceva de genul ăsta. Când se pare că povestea se termină, începe din nou, chiar dacă în altă direcție. În altă direcție aparentă… Fiindcă e posibil să nu ne mișcăm din același loc…

Belmonte ridică din umeri.

— E un paradox pe care trebuie să-l descifrați dumneavoastră și prietenul dumneavoastră șahistul. Mie îmi lipsesc datele. Și, cum știți, sunt doar un amator. Nici măcar n-am fost în stare să

ghicesc că partida aceea se joacă invers – o privi lung pe Julia. Și, dacă ținem cont de Bach, asta mi se pare de neiertat.

Fata vârî mâna în buzunar după pachetul de țigări, reflectând la neașteptatele interpretări recente. Fire ale ghemului, își zicea. Prea multe fire pentru un singur ghem.

— În afară de poliție și de mine, ați mai primit în ultima vreme vizita vreunei persoane care să se intereseze de tablou?... Sau de șah?

Bătrânul domn zăbovi cu răspunsul, ca și când ar fi încercat să afle ce ascundea întrebarea ei. Apoi ridică din umeri.

— Niciuna, nici alta. Pe când trăia soția mea, venea multă lume la noi; ea era mai sociabilă decât mine. Dar de când sunt văduv, am păstrat legătura doar cu câțiva prieteni. Esteban Cano, de pildă; dumneavoastră sunteți prea tânără ca să-l fi cunoscut pe vremea când era un violonist de succes... Însă a murit într-o iarnă, acum se împlinesc doi ani... Adevărul e că vechiul și micul meu grup de prieteni a dispărut treptat; eu sunt dintre puținii supraviețuitori – zâmbi resemnat. A mai rămas Pepe, un prieten bun. Pepín Pérez Giménez, pensionar ca mine, care mai merge la club și vine din când în când să jucăm o partidă. Dar are aproape șaptezeci de ani și-l apucă niște migrene îngrozitoare când joacă mai mult de o jumătate de oră. Era un mare șahist... Mai joacă uneori cu mine. Sau cu nepoata mea.

Julia, care tocmai își scotea o țigară, rămase nemișcată. Când reluă gestul, o făcu foarte încet, ca și cum un semn de emoție sau nerăbdare ar fi putut face să se spulbere cele auzite.

— Nepoata dumneavoastră joacă șah?

— Lola?... Destul de bine – invalidul râse într-un fel deosebit, de parcă ar regreta că virtuțile nepoatei nu s-ar extinde și asupra altor fațete ale vieții. Chiar eu am învățat-o să joace, cu mulți ani în urmă; dar și-a întrecut maestrul.

Julia încerca să-și păstreze calmul, ceea ce nu era ușor. Își impuse să-și aprindă încet țigara și scoase alene două rotocoale de fum înainte de a vorbi din nou. Își simțea inima bătând, gata să-i spargă pieptul. O împușcătură trasă orbește.

— Ce zice nepoata dumneavoastră de tablou?... I s-a părut o idee bună că v-ați hotărât să-l vindeți?

— I s-a părut nemaipomenit. Iar bărbatului ei și mai și – în tonul bătrânului domn se ghicea o tresărire amară. Presupun că

Alfonso s-a și gândit pe ce număr de la ruletă să parieze fiecare centimă din ce ia pe Van Huys.

— Dar nu-l are încă, preciză Julia, uitându-se țintă la Belmonte.

Invalidul susținu privirea Juliei imperturbabil, fără să răspundă un răstimp. Apoi, o sclipire de duritate i se ivi în ochii deschiși la culoare și umezi, stingându-se cu repeziciune.

— Pe vremea mea, zise, cu o bună dispoziție neașteptată, și Julia n-a mai putut găsi în ochii lui decât o ironie placidă, spuneam că nu trebuie să vinzi blana ursului din pădure înainte de a-l vâna…

Julia îi oferi pachetul de țigări.

— A pomenit vreodată nepoata dumneavoastră ceva referitor la misterul tabloului, la personaje sau la partidă?

— Nu-mi aduc aminte – bătrânul domn aspiră adânc fumul. Dumneavoastră ați adus primele vești. Pentru noi fusese, până atunci, o pictură deosebită, dar nu extraordinară… Nici misterioasă – se uită la dreptunghiul de pe perete, dus pe gânduri. Totul părea la vedere.

— Știți cumva dacă, înainte sau în timpul perioadei în care Alfonso v-a prezentat-o pe Menchu Roch, nepoata dumneavoastră era pe cale să negocieze cu cineva?

Belmonte se încruntă. Posibilitatea aceea părea să-i displacă profund.

— Sper că nu. La urma urmelor, tabloul era al meu – privi țigara pe care o ținea între degete ca un muribund contemplând sfântul mir și făcu o grimasă vicleană, plină de maliție înțeleaptă. Și continuă să fie.

— Mai îngăduiți-mi o întrebare, don Manuel.

— Dumneavoastră vă îngădui orice.

— I-ați auzit vreodată pe nepoții dumneavoastră spunând că vor consulta un specialist în istoria artei?

— Nu cred. Nu-mi amintesc și-mi închipui că mi-aș aminti de așa ceva… o privi pe Julia, intrigat. În ochi îi revenise iar neîncrederea. Profesorul Ortega se ocupa cu asta, nu? Cu istoria artei. Sper că nu vreți să insinuați…

Julia bătu în retragere. Asta însemna că mergea prea departe, așa că ieși din încurcătură cu zâmbetul ei cel mai frumos.

— Nu mă refeream la Álvaro Ortega, ci la un specialist oarecare… nu-i absurd să mă gândesc că nepoata

dumneavoastră ar fi avut curiozitatea să afle valoarea tabloului sau antecedentele lui…

Belmonte își privi mâinile pătate cu un aer gândi tor.

— N-a vorbit niciodată de așa ceva. Dar îmi închipui că mi-ar fi spus, fiindcă vorbea mult despre tabloul lui Van Huys. Mai ales când jucam aceeași partidă ca personajele… O jucam avansând, de bună seamă. Și știți ceva?… Deși se pare că piesele albe au un avantaj, Lola câștiga mereu cu negrele.

•

Se plimbă aproape un ceas fără țintă, în întuneric, încercând să-și pună ideile în ordine. Umezeala îi lăsa picături de apă pe chip și pe păr. Trecu prin față la Palace, unde portarul, cu joben și uniformă cu galoane aurite, se ferea sub copertină, înfășurat într-o pelerină ce îi dădea un aer de londonez din secolul al nouăsprezecelea, foarte potrivit cu ceața. Nu mai lipsea, își spuse Julia, decât o trăsură cu cai, cu felinarul estompat de atmosfera cenușie, din care să coboare silueta subțire a lui Sherlock Holmes, urmat de credinciosul lui Watson. Pe undeva, în pâcla murdară, o fi stând la pândă sinistrul profesor Moriarty. Napoleonul crimei. Geniul răului.

Prea multă lume juca șah în ultima vreme. Pentru că toată lumea părea să aibă motive întemeiate să fie în legătură cu tabloul lui Van Huys. Erau prea multe portrete în tabloul acela blestemat.

Muñoz. El era singurul pe care-l cunoscuse *după* ce s-a ivit misterul. În ceasurile de insomnie, când se răsucea în pat de pe o parte pe cealaltă, fără să poată adormi, numai pe el nu-l lega de imaginile coșmarului. Muñoz la un cap al ghemului, și restul pieselor, toate celelalte personaje, la celălalt. Dar nu putea fi sigură nici măcar în privința lui. Îl cunoscuse, într-adevăr, după ce s-a ivit prima enigmă, dar înainte ca povestea să se întoarcă la punctul de plecare și să reînceapă într-o tonalitate diferită. Dacă e să despicăm firul în patru, e imposibil să avem certitudinea absolută că moartea lui Álvaro și existența jucătorului misterios ar face parte din aceeași mișcare.

Mai făcu câțiva pași și se opri, simțind pe chip umezeala ceții care o împresura. În ultimă instanță, putea fi sigură doar de ea însăși. Asta-i tot ce avea ca să meargă înainte. Asta și pistolul din geantă.

•

Se îndreptă spre clubul de șah. În vestiarul cu rumeguș pe jos erau în cuiere umbrele, pardesie și trenciuri. Mirosea a umezeală, a fum de țigară și a acel aer de neconfundat pe care îl au locurile frecventate exclusiv de bărbați. Îl salută pe Cifuentes, directorul, care îi ieși plin de respect în întâmpinare, și, în vreme ce se stingeau șoaptele stârnite de apariția ei, aruncă o privire la mesele de șah, descoperindu-l pe Muñoz. Stătea concentrat asupra jocului, cu un cot pe brațul scaunului și cu bărbia sprijinită în mână, neclintit ca un sfinx. Adversarul lui, un tânăr cu ochelari cu lentile groase de hipermetrop, își trecea limba peste buze, aruncându-i priviri îngrijorate jucătorului; ca și cum s-ar fi temut să-l vadă, dintr-un moment într-altul, distrugându-i complicata apărare a regelui pe care, judecând după nervozitatea și aspectul lui epuizat, o construise cu un efort extraordinar.

Muñoz părea liniștit, absent ca de obicei, și s-ar fi zis că, mai curând decât să cerceteze tabla, ochii lui ațintiți se sprijineau pe ea. Poate era adâncit în starea aceea de visare de care îi vorbise Juliei, la o mie de kilometri de jocul ce se desfășura în fața lui, pe când mintea-i matematică urzea și destrăma combinații infinite și imposibile. În jur, trei sau patru curioși urmăreau partida cu un interes aparent mai mare decât al jucătorilor: din când în când făceau comentarii în șoaptă, sugerând mutarea uneia sau alteia dintre piese. Părea limpede, datorită tensiunii din jurul mesei, că se aștepta de la Muñoz o mișcare hotărâtoare, care avea să însemne lovitura mortală pentru tânărul cu ochelari. Asta-i justifica nervozitatea, iar el, cu ochii măriți de lentile, își privea adversarul precum sclavul care, în arenă, pradă leilor, ar cere îndurare unui împărat atotputernic, înveșmântat în purpură.

În momentul acela, Muñoz ridică ochii și o văzu pe Julia. O privi țintă câteva clipe, de parcă n-ar fi recunoscut-o, și păru că-și vine încetișor în fire, cu expresia surprinsă a celui care se trezește dintr-un vis sau se întoarce dintr-o lungă călătorie. Atunci, privirea i se însufleți și-i adresă fetei un gest vag de bun-venit. Se mai uită o dată la tabla de joc, să vadă dacă totul era mai departe în ordine și, fără să șovăie, nu cu un aer repezit și nici de improvizație, ci ca o concluzie după un raționament îndelungat, deplasă un pion. Un murmur de decepție se ridică din jurul mesei, iar tânărul cu ochelari îl privi, mai întâi surprins,

apoi ca un condamnat care își vede suspendată execuția în ultimul minut, înainte de a face o grimasă de satisfacție.

— De acum e remiză, comentă unul dintre curioși.

Muñoz, care se ridica de la masă, dădu din umeri.

— Da, răspunse, fără să se mai uite la tablă. Dar cu nebun la D7 ar fi fost mat pe orizontala a cincea.

Se îndepărtă de grup, apropiindu-se de Julia, pe când amatorii studiau de zor mișcarea pe care tocmai o menționase. Tânăra arătă pe furiș spre ei.

— Probabil că vă detestă din suflet, spuse în șoaptă.

Jucătorul de șah înclină capul într-o parte, și expresia lui putea fi totodată un zâmbet vag și o grimasă de dispreț.

— Cred că da, răspunse, pe când își lua trendul și plecau. Vin de obicei ca vulturii, în speranța să fie de față când o să mă facă praf careva, până la urmă.

— Dar dumneavoastră vă lăsați bătut... Pentru ei trebuie să fie umilitor.

— Asta nu contează – în tonul lui nu era nici suficiență, nici orgoliu; doar un dispreț obiectiv. N-ar pierde vreuna din partidele mele pentru nimic în lume.

În dreptul muzeului Prado, prin ceața fumurie, Julia îl puse la curent cu discuția avută cu Belmonte. Muñoz ascultă până la sfârșit fără comentarii, nici măcar când fata îi povesti despre acel hobby al nepoatei pentru șah. Pe jucător nu-l deranja pesemne umezeala, mergea încet, atent la cuvintele Juliei, cu trendul descheiat și nodul de la cravată pe jumătate desfăcut, ca de obicei, cu capul plecat și privirea îndreptată spre vârfurile nelustruite ale pantofilor.

— M-ați întrebat odată dacă există femei care joacă șah..., zise în cele din urmă. Și eu v-am răspuns că, deși șahul e un joc de bărbați, unele nu joacă rău. Dar sunt o excepție.

— Care confirmă regula, presupun.

Muñoz își încreți fruntea.

— Presupuneți greșit. O excepție nu confirmă, ci infirmă sau distruge orice regulă... De asta trebuie să fim foarte atenți când facem deducții. Eu zic că femeile joacă prost șah de obicei și nu că *toate* joacă prost. Înțelegeți?

— Înțeleg.

— Ceea ce în practică nu împiedică deloc ca femeile să nu fie decât niște șahiste mediocre... Ca să vă faceți o idee: în Uniunea

Sovietică, unde șahul e un sport național, doar o femeie, Vera Mencik, a ajuns să fie considerată de talia marilor maeștri.

— Și de ce se întâmplă așa?

— Se poate ca șahul să ceară prea multă indiferență față de lumea exterioară – se opri ca s-o privească pe Julia. Cum e Lola Belmonte?

Fata medită înainte de a răspunde.

— Nu știu ce să vă spun. Antipatică. Poate dominatoare… Păcat că nu era acasă când ați fost acolo cu mine, zilele trecute.

Se opriseră lângă o fântână de piatră, deasupra căreia, ca o coroană, silueta nedeslușită a unei statui se ivea amenințătoare peste capetele lor, în ceață. Muñoz își trecu mâna prin păr, dându-și-l pe spate, și observă palma umedă pe care și-o șterse apoi de trenci.

— Agresivitatea, exterioară sau lăuntrică, spuse, este caracteristică multor jucători – zâmbi fugitiv, fără să precizeze clar dacă se considera în afara acestei afirmații. Iar șahistul se identifică de obicei cu un individ constrâns, oprimat într-un anume sens… Atacul la rege – căci asta se urmărește la șah, să atentezi împotriva autorității – ar fi un fel de eliberare din starea aceasta. Și, dintr-o asemenea perspectivă, jocul poate interesa cu adevărat o femeie… zâmbetul fugar flutură iar pe buzele lui Muñoz. Când joci, lumea pare foarte măruntă privită din locul în care stai.

— Ați descoperit ceva de genul ăsta în mutările dușmanului nostru?

— O întrebare la care e greu de răspuns. Am nevoie de mai multe date. Mai multe mișcări. De pildă: femeile își manifestă de obicei preferința de a juca cu nebunii – expresia lui Muñoz se însuflețea pe măsură ce intra în detalii… Nu știu din ce rațiune, dar caracterul acestor piese, care se mișcă în profunzime și pe diagonală, este posibil să fie cel mai feminin dintre toate – făcu un gest cu mâna, ca și cum el însuși n-ar prea da crezare cuvintelor lui și ar încerca să le șteargă în aer. Dar până acum nebunii negri n-au un rol important în partidă… Cum vedeți, dispunem de multe teorii frumoase care nu-s bune de nimic. Problema noastră e aceeași ca pe o tablă de șah: putem formula doar ipoteze imaginare, conjuncturi, fără să atingem piesele.

— Aveți vreuna?… Uneori lăsați impresia că ați tras deja concluzii pe care nu vreți să ni le povestiți.

Muñoz înclina puțin capul într-o parte, ca de fiecare dată când se ivea o problemă dificilă.

— E ceva complicat, răspunse după o scurtă ezitare. Am vreo două idei în cap, însă problema mea e tocmai cea pe care v-am spus-o… În șah nu există nicio posibilitate să dovedești ceva până n-ai mutat, și atunci e imposibil să mai rectifici.

O porniră mai departe, printre băncile de piatră și boschetele cu contururi imprecise. Julia suspină ușor.

— Dacă cineva mi-ar fi spus că voi urmări pista unui posibil asasin pe o tablă de șah, i-aș fi răspuns că-i nebun. De legat.

— V-am mai spus odată că sunt multe legături între șah și ancheta făcută de poliție. Muñoz întinse din nou o mână în văzduh, imitând gestul de a muta piese. Iată, chiar înainte de Conan Doyle, metoda Dupin, a lui Poe.

— Edgar Allan Poe?… Nu-mi spuneți că juca și șah!

— Era mare amator. Episodul cel mai frumos a fost atunci când a studiat un automat cunoscut cu numele de *Jucătorul de la Maelzel*, care mai niciodată nu pierdea o partidă… Poe i-a dedicat un eseu pe la o mie opt sute treizeci și ceva. Pentru a-i pătrunde taina, a dezvoltat șaisprezece abordări analitice, ajungând la concluzia că înăuntrul automatului trebuia neapărat să fie ascuns un om.

— Și asta faceți dumneavoastră acum? Căutați omul ascuns?

— Încerc, dar asta nu garantează nimic. Eu nu sunt Allan Poe.

— Sper să reușiți, sunt extrem de interesată… Dumneavoastră sunteți singura mea speranță.

Muñoz dădu din umeri, fără să răspundă imediat.

— Nu vreau să vă faceți prea multe iluzii, spuse după câțiva pași. Când începusem să joc șah, au existat momente în care am fost convins că n-o să pierd nicio partidă… Atunci, în plină euforie, eram bătut, și înfrângerea mă obliga să fiu din nou cu picioarele pe pământ – își miji ochii, de parcă ar fi pândit pe cineva în fața lor, în ceață. Reiese că întotdeauna există cineva mai bun decât tine. De asta e bine să-ți păstrezi o incertitudine salutară.

— Eu găsesc că e îngrozitoare incertitudinea asta.

— Aveți și de ce. În febra unei partide, orice jucător știe că e vorba de o luptă fără vărsare de sânge. La urma urmelor, se consolează cu gândul că e vorba doar de un joc… Dar nu-i cazul dumneavoastră.

— Și dumneavoastră?… Credeți că *el* știe ce rol aveți în povestea asta?

Muñoz făcu alt gest evaziv.

— N-am habar dacă știe cine sunt. Însă are certitudinea că cineva e capabil să-i interpreteze mișcările. De n-ar fi așa, jocul n-ar avea niciun rost.

— Cred că trebuie să-i facem o vizită Lolei Belmonte.

— De acord.

Julia se uită la ceas.

— Suntem aproape de casa mea, așa că vă invit mai întâi la o cafea. La mine e Menchu, și la ora asta trebuie să se fi trezit. Are probleme.

— Probleme grave?

— Așa se pare; iar aseară s-a purtat straniu. Vreau s-o cunoașteți – stătu o clipă pe gânduri, preocupată. Mai cu seamă acum.

Traversară bulevardul. Mașinile circulau încet, orbindu-i cu farurile aprinse.

— Dacă Lola Belmonte a pus la cale toată povestea, spuse Julia pe neașteptate, aș fi în stare s-o omor cu mâinile mele…

Muñoz o privi surprins.

— Presupunând că teoria agresivității ar fi adevărată, spuse, și ea descoperi un nou și ciudat respect în felul în care o cerceta, dumneavoastră ați fi o excelentă jucătoare, dacă v-ați hotărî să vă apucați de șah.

— O fac deja, răspunse Julia, uitându-se cu ciudă la umbrele care se estompau de jur împrejurul ei, în ceață. De multă vreme m-am apucat să joc. Și nu-mi face nicio plăcere.

Vârî cheia în broasca de siguranță și o învârti de două ori. Muñoz aștepta lângă ea, pe palier. Își scosese trenciul, punându-și-l pe braț.

— Totul trebuie să fie cu susu-n jos, spuse ea. În dimineața asta n-am avut timp să fac deloc ordine…

Julia intră în atelier și, după ce-și lăsă geanta pe un scaun, ridică jaluzelele mari. Lumina cețoasă de afară se strecură înăuntru, cernând în atmosferă o limpezime cenușie ce cufunda în umbră ungherele mai îndepărtate ale atelierului.

— Prea întuneric, zise, și dădu să aprindă lampa. Atunci văzu expresia de stupoare de pe fața lui Muñoz și, cu o subită senzație de panică, îi urmări privirea.

— Unde ați pus tabloul? întrebă jucătorul de șah.

Julia nu răspunse. Ceva explodase înăuntrul ei, în străfunduri, și rămase încremenită, cu ochii larg deschiși, privind șevaletul gol.

— Menchu, bâigui după câteva clipe, simțind că totul se învârtește în jurul ei. M-a prevenit azi noapte și eu n-am fost în stare să-mi dau seama…

Stomacul i se întoarse pe dos și, după o icnitură, simți în gură gustul amar al fierii. Îl privi fără rost pe Muñoz și, nefiind în stare să se mai abțină, o luă la fugă spre baie, oprindu-se pe coridor, fără suflare, ca să se rezeme de ușa de la dormitor. Atunci o văzu pe Menchu. Era întinsă pe jos, cu fața în sus, la picioarele patului, și fularul cu care fusese sugrumată mai era încă înfășurat în jurul gâtului ei. Avea fusta ridicată în mod grotesc până în talie și gâtul unei sticle introdus în sex.

12.

Regină, cal, nebun

„Nu joc cu pionii albi sau negri, neînsufleţiţi. Joc cu fiinţe umane din carne şi oase.”

E. Lasker

Judecătorul de instrucţie nu dispuse ridicarea cadavrului până la şapte şi la ora aceea se întunecase deja. Toată după-amiaza, casa fusese un du-te-vino de poliţişti şi funcţionari de la tribunal, de *flash*-uri ale aparatelor de fotografiat ce străfulgerau pe culoar şi în dormitor. În cele din urmă, o scoaseră pe Menchu pe o targă, într-o husă de plastic alb închisă cu un fermoar, şi din ea nu mai rămase decât conturul trasat cu cretă pe jos de mâna nepăsătoare a unuia dintre inspectori; acelaşi care conducea Fordul albastru când Julia scosese pistolul în talcioc.

Inspectorul-şef Feijoo plecă ultimul, după ce mai rămase aproape o oră la Julia acasă, pentru a completa declaraţiile pe care ea şi Muñoz, ca şi César – care veni îndată ce i-au telefonat să-i spună vestea –, le făcuseră cu puţin înainte. Nedumerirea poliţistului, care în viaţa lui nu pusese mâna pe o tablă de şah, era evidentă. Îl privea pe Muñoz ca pe o făptură ciudată, încuviinţând cu gravitate neîncrezătoare explicaţiile tehnice date de acesta, şi din când în când se întorcea către César şi Julia, parcă întrebându-se dacă toţi trei nu se vorbiseră să-şi bată cumplit joc de el. Îşi lua şi notiţe în răstimp, îşi pipăia nodul cravatei şi tot la câteva minute îşi scotea din buzunar, ca să-i arunce o privire obtuză, cartonaşul găsit lângă trupul lui Menchu, cu semne scrise la maşină care, după o încercare de interpretare făcută de Muñoz, îi dăduseră lui Feijoo o cumplită durere de cap. Ce-l interesa pe el cu adevărat, dincolo de caracterul ciudat al celor petrecute, erau detaliile în legătură cu cearta pe care proprietara galeriei o avusese cu prietenul ei, cu

o seară înainte. Fiindcă – funcționarii trimiși în acest scop i-au dat raportul pe la mijlocul după-amiezii – Máximo Olmedilla Sánchez, necăsătorit, douăzeci și opt de ani, de profesie model pentru reclame, nu era de găsit. Pentru mai multe detalii: doi martori, un taximetrist și portarul vilei vecine, recunoscuseră un bărbat tânăr, cu trăsăturile lui, ieșind din portalul Juliei între douăsprezece și douăsprezece și cincisprezece la prânz. Iar după primul verdict al medicului legist, Menchu Roch fusese sugrumată, din față și după ce primi mai întâi o lovitură mortală în partea anterioară a gâtului, între 11 și 12. Amănuntul cu sticla introdusă în sex – trei sferturi de gin Beefeater, aproape plină, și la care Feijoo s-a referit în mai multe rânduri cu o duritate excesivă, în chip de revanșă pentru acel galimatias șahistic pe care cei trei interlocutori ai săi tocmai i-l debitaseră – era interpretat de polițist ca o dovadă serioasă, în sensul că putea fi vorba de o crimă pasională. La urma urmelor, femeia asasinată – aici și-a încruntat sprâncenele cu o mutră de circumstanță, dând să se înțeleagă că după cum îți așterni, așa dormi, deh, capul face, capul trage – nu era, după cum chiar Julia și don César îi explicaseră, o persoană de conduită sexuală iresponsabilă. În ce privește legătura între toate acestea și moartea profesorului Ortega, veriga putea fi considerată acum evidentă, ținând seama de dispariția tabloului. Mai dădu câteva explicații în plus, ascultă cu atenție răspunsurile Juliei, ale lui Muñoz și ale lui César la noile sale întrebări și sfârși prin a-și lua la revedere, după ce îi cită pe toți pentru a doua zi dimineață la comisariat.

— Cât despre dumneavoastră, domnișoară, nu vă faceți griji – se oprise în prag, privind-o cu un aer oficial de funcționar care controlează situația. Acum știm pe cine să căutăm. Bună seara.

După ce închise ușa, Julia se rezemă de ea cu spatele și se uită la cei doi prieteni ai ei. Avea cearcăne adânci sub ochii acum senini. Plânsese mult, de durere și de furie, torturată de neputință. Mai întâi în liniște, în fața lui Muñoz, de îndată ce descoperiseră trupul lui Menchu. Apoi, când sosise César, schimbat la față și grăbit, cu groaza veștii încă zugrăvită pe chip, îl îmbrățișase ca pe vremea când era mică, și atunci plânsul i se prefăcu în hohote și se pierdu cu firea, agățându-se de anticar, care îi șoptea zadarnice cuvinte de mângâiere. Nu doar moartea prietenei sale o adusese pe Julia în starea aceea.

Mai era, cum spuse cu voce sufocată pe când dârele lacrimilor îi ardeau fața, și tensiunea insuportabilă din acele zile; certitudinea umilitoare că asasinul se juca mai departe cu viețile lor, fără a se teme de nicio pedeapsă, sigur că-i are la mână.

Cel puțin, interogatoriul poliției avusese un efect pozitiv: să-i redea simțul realității. Îndărătnica prostie a lui Feijoo de a refuza să-și asume ceea ce era evident, falsa condescendență cu care încuviința, fără să înțeleagă nimic, fără măcar să încerce, explicațiile detaliate pe care toți i le-au dat despre ce se întâmplase, o făcuseră pe fată să înțeleagă că, dinspre partea asta, nu prea avea ce spera. Telefonul inspectorului trimis acasă la Max și găsirea celor doi martori îl făcură până la urmă pe Feijoo să-și susțină sus și tare ideea, tipic polițistă: mobilul cel mai simplu era de obicei cel mai probabil. Povestea aceea cu șahul era interesantă, de acord. Ceva care, de bună seamă, avea să completeze detaliile incidentului. Dar, în ce privește miezul problemei, nu era decât o anecdotă… Amănuntul cu sticla era hotărâtor. Adevărată patologie criminală. Pentru că, în ciuda a tot ceea ce povestesc romanele polițiste, domnișoară, aparențele nu înșală niciodată.

— Acum nu mai e nicio îndoială, spuse Julia. Pașii polițistului răsunau încă pe scară. Álvaro a fost asasinat, ca și Menchu. Cineva stă de multă vreme în spatele tabloului.

Muñoz, în picioare în dreptul mesei și cu mâinile în buzunarele sacoului, se uita la hârtia pe care, îndată după plecarea lui Feijoo, își notase conținutul cartonașului pe care-l găsiseră lângă cadavru. În ce-l privește pe César, stătea pe sofaua unde Menchu petrecuse noaptea, uitându-se încă plin de stupoare la șevaletul gol. Auzind-o pe Julia, clătină din cap.

— N-a fost Max, spuse, după o foarte scurtă reflecție. E *absolut* imposibil ca imbecilul ăsta să fi pus la cale toate astea…

— Dar a fost aici. Cel puțin pe scară.

Anticarul își lăsă în jos umerii în fața evidenței, dar fără convingere.

— Atunci înseamnă că mai e cineva la mijloc… Dacă Max era, să spunem, executantul, altcineva a urzit totul – ridică încet mâna ca să-și arate fruntea cu arătătorul. Cineva care gândește.

— Jucătorul misterios. Și a câștigat partida.

— Încă nu, spuse Muñoz, și îl priviră surprinși.

— Are tabloul, preciză Julia. Dacă asta nu înseamnă a câștiga…

Șahistul își ridicase privirea de la schemele de pe masă. Ochii lui arătau o undă de fascinație extaziată, iar pupilele-i dilatate păreau că văd, dincolo de cei patru pereți, reprezentarea matematică în spațiu a unor combinații complexe.

— Cu tablou sau fără el, partida continuă, spuse. Și le arătă hârtia:

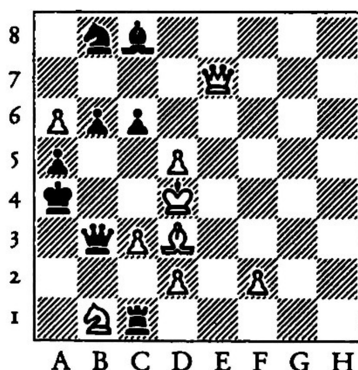
… D x T
De7? – – – Db3+
Rd4? – – – Pb7 x Pc6

— De data asta, adăugă, asasinul nu indică o mutare, ci trei – se duse să-și ia trenciul, împăturit pe spătarul unui scaun, și-și scoase din buzunar tabla de șah pliantă. Prima e la vedere: D x T, dama neagră ia turnul alb… Menchu Roch a fost asasinată sub identitatea acestui turn, în același fel în care în partidă calul alb îl simboliza pe prietenul dumneavoastră Álvaro, iar în tablou se referea la Roger de Arras – vorbind întruna, Muñoz aranja piesele pe tablă. Prin urmare, dama neagră a luat până acum doar două piese în decursul jocului. Iar în practică – aruncă o privire rapidă spre César și Julia, care se apropiaseră să cerceteze tabla – celor două piese suprimate le corespunde fiecăreia câte un asasinat… Adversarul nostru se identifică aici cu regina neagră; când altă piesă de culoarea ei e cea care suprimă, așa cum s-a petrecut cu două mutări în urmă, când am pierdut primul turn alb, nu s-a întâmplat nimic deosebit. Cel puțin, din câte știm noi.

Julia arătă hârtia.

— De ce le-ați pus semne de întrebare următoarelor două mutări ale albelor?

— Nu le-am pus eu. Erau pe cartonaș; asasinul a prevăzut cele două mișcări următoare ale noastre. Îmi închipui că aceste semne sunt o invitație să facem mutările… „Dacă voi faceți asta, eu voi face așa”, ne spune. Și în felul acesta – mișcă unele piese – partida este așa:

— ... Cum puteți vedea, au avut loc schimbări importante. După ce au luat turnul de la B2, negrele au prevăzut că vom face cea mai bună mutare cu putință: să ne deplasăm regina albă de la căsuța E1 la E7. Asta ne dă un avantaj: o linie de atac diagonală care-l amenință pe regele negru, și așa destul de îngrădit în mișcări de prezența următoarelor piese albe: calul, nebunul și pionul, aflate chiar lângă el... Luând ca sigur că vom juca așa cum am făcut-o, regina neagră se deplasează de la B2 la B3 pentru a-și proteja regele și a-l amenința cu șah pe regele alb, care n-are încotro decât să se retragă, așa cum am și făcut-o de altfel, în căsuța alăturată din dreapta, fugind de la C4 la D4, departe de bătaia damei...

— E al treilea șah pe care ni-l dă, opină César.

— Da. Și asta se poate interpreta în multe feluri... Vorba aceea, a treia oară trebuie să reușești, și iată că la acest al treilea șah asasinul fură tabloul. Cred că încep să-l cunosc puțin. Inclusiv particularul său simț al umorului.

— Și acum? întrebă Julia.

— Acum negrele ne iau pionul alb de la C6 cu pionul negru de la B7. Această mutare protejează calul negru de la B8... Apoi e rândul nostru să mutăm, însă adversarul nu sugerează nimic în bilet... Ca și cum ar spune că responsabilitatea a ceea ce facem nu mai e a lui, ci a noastră.

— Și ce o să facem? întrebă César.

— Nu există decât o singură opțiune bună: să dăm mai departe șah damei albe – spunând asta, jucătorul o privi pe Julia. Dar a o muta însemnă și să riscăm s-o pierdem.

Julia ridică din umeri. Tot ce urmărea era finalul, cu orice risc.

— Înainte cu regina, spuse.

César, cu mâinile la spate, se aplecă peste tabla de șah, ca și când ar fi cercetat îndeaproape calitatea îndoielnică a unui porțelan vechi.

— Calul acesta alb, cel de la B1, nu stă nici el prea bine, îi spuse în șoaptă lui Muñoz. Nu credeți?

— Ba da. Mă îndoiesc că regele îl mai lasă mult să stea acolo. Cu prezența lui, amenințându-le ariergarda, e principalul sprijin pentru un atac al reginei albe… La fel și nebunul alb de la D3. Amândouă piesele, lângă regină, sunt hotărâtoare.

Cei doi bărbați se priviră în liniște, și Julia văzu cum se stabilește între ei un curent de simpatie pe care nu-l remarcase niciodată înainte. Asemenea resemnatei solidarități în fața primejdiei ce leagă doi spartani la Termopile, ascultând cum se apropie de departe zgomotul carelor persane.

— Aș da orice să știu ce piesă suntem fiecare…, comentă César, înălțând o sprânceană. Buzele i se rotunjeau într-un zâmbet palid. Adevărul e că nu mi-ar plăcea să mă recunosc în calul acesta.

Muñoz ridică un deget.

— E un cavaler, amintiți-vă: *knight*. Această accepție e mai onorabilă.

— Nu mă refeream la accepție. César studie piesa cu un aer preocupat. Acestui cal, sau cavaler, sau ce o fi, îi miroase a praf de pușcă.

— Sunt de aceeași părere.

— Sunteți dumneavoastră sau sunt eu?

— N-am nicio idee.

— Vă mărturisesc că aș prefera să mă încarnez în nebun.

Muñoz își aplecă într-o parte capul, gânditor, fără să-și ia ochii de la tabla de șah.

— Și eu. Pare mai la adăpost decât calul.

— Asta voiam să zic, dragul meu prieten.

— Atunci, vă doresc noroc.

— Și eu vă doresc la fel. Și, cine pleacă ultimul, să stingă lumina.

O lungă tăcere se așternu după acest dialog. O rupse Julia, adresându-se lui Muñoz.

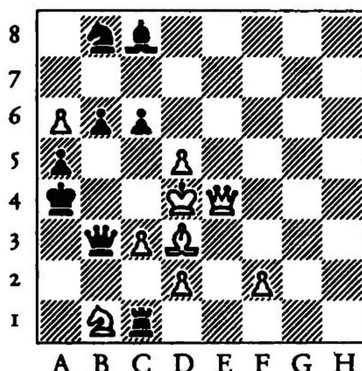
— Dat fiind că e rândul nostru să jucăm acum, ce mișcare facem?… Ați vorbit de regina albă…

Jucătorul își plimbă privirea peste tablă, fără să-i dea prea mare atenție. Orice combinație posibilă fusese deja analizată de mintea lui de șahist.

— La început m-am gândit să luăm pionul negru de la C6 cu pionul nostru de la D5, dar asta i-ar da un respiro adversarului... Așa că o să deplasăm regina de la E7 la E4. Prin simpla retragere a regelui la următoarea mutare, o să putem da șah regelui negru. Primul nostru șah.

De data asta César a fost cel care mută regina albă, plasând-o în căsuța corespunzătoare, lângă rege. Julia observă că, în ciuda calmului pe care se străduia să-l afișeze, degetele anticarului tremurau ușor.

— Asta e poziția, încuviință Muñoz. Și toți trei se uitară din nou la tabla de șah:

— Și ce-o să facă *el* acum? întrebă Julia. Muñoz își încrucișă brațele, fără a-și lua ochii de la șah, rămânând o clipă pe gânduri. Dar când răspunse, ea înțelese că nu meditase asupra mutării, ci asupra oportunității de a o comenta cu voce tare.

— Are mai multe opțiuni, spuse evaziv. Unele mai interesante ca altele... Și totodată mai periculoase. Plecând de aici, partida se bifurcă precum ramurile unui copac; există cel puțin patru variante. Unele ne-ar face să ne încurcăm într-un joc lung și complex, ceea ce e poate chiar intenția lui... Altele ar putea hotărî partida din patru sau cinci mișcări.

— Și dumneavoastră ce credeți? întrebă César.

— Pentru moment, stau în rezervă. Joacă regele.

Strânse piesele și închise tabla, băgând-o la loc în buzunarul trendului. Julia îl privi curioasă.

— E ciudat ce ați comentat acum câteva clipe… Vorbesc de simțul umorului pe care-l are asasinul, când ați spus că ați ajuns chiar să-l înțelegeți… Găsiți într-adevăr că e ceva nostim în toată povestea?

Jucătorul de șah zăbovi puțin cu răspunsul.

— Puteți să-i spuneți umor, ironie, cum vreți…, spuse în cele din urmă. Dar plăcerea dușmanului nostru pentru jocurile de cuvinte reiese limpede – puse o mână peste hârtia de pe masă. Există ceva de care dumneavoastră poate că nu v-ați dat seama… Asasinul pune aici în legătură, folosind semnele D x T, moartea prietenei dumneavoastră cu turnul suprimat de dama neagră. Numele de familie al lui Menchu era Roch, nu-i așa? Și acest cuvânt, la fel ca englezul *rook*, se poate traduce prin *rocă*, dar și prin *tură*, termen cu care, în șah, se mai desemnează turnul.

•

— A venit poliția azi dimineață. Lola Belmonte se uită la Julia și la Muñoz cu un aer acru, de parcă i-ar fi socotit direct responsabili. Toate astea-s…, căută cuvântul, fără succes, întorcându-se spre bărbatul ei ca s-o ajute.

— Foarte neplăcute, spuse Alfonso și se adânci iar în contemplarea fără rușine a bustului Juliei. Era evident că, și cu poliție și fără ea, de-abia se sculase din pat. Cearcănele întunecate de sub pleoapele încă umflate îi accentuau obișnuitul aer de depravare.

— Mai mult decât neplăcut. Lola Belmonte găsise în sfârșit termenul potrivit și se aplecă în scaun, osoasă și uscată. A fost ceva infam: îi cunoașteți pe cutare sau pe cutărică… oricine ar fi zis că suntem criminalii.

— Și nu suntem, spuse bărbatul ei, cu o gravitate plină de cinism.

— Nu spune prostii. Lola Belmonte îi adresă o privire răutăcioasă. Doar vorbim serios.

Alfonso slobozi un râs scurt printre dinți.

— Ce facem noi e pierdere de timp. Singura realitate e că tabloul a zburat, și cu el banii noștri.

— Banii mei, Alfonso, interveni Belmonte, din scaunul cu rotile. Dacă nu te superi.

— Era numai un fel de a spune, unchiule Manolo.

— Păi, spune cum trebuie.

Julia amestecă în ceașca de cafea cu lingurița. Era rece și se întrebă dacă nepoata o servise așa dinadins. Veniseră pe neașteptate, puțin înainte de prânz, cu pretextul de a informa familia în legătură cu evenimentele.

— Credeți că tabloul va apărea? întrebă bătrânul domn.

Îi primise în jachetă și papuci, cu o amabilitate ce compensa căutătura încruntată a nepoatei. Acum îi privea neconsolat, cu ceașca în mâini. Vestea furtului și a asasinării lui Menchu fuseseră pentru el un șoc.

— Afacerea e în mâna poliției, spuse Julia. Sunt sigură că o să-i dea de urmă.

— Am înțeles că există o piață neagră pentru operele de artă. Și că poate fi vândut în străinătate.

— Da. Însă poliția are descrierea tabloului; chiar eu le-am dat mai multe fotografii. N-o să fie ușor să-l scoată din țară.

— Nu-mi explic cum au putut intra acasă la dumneavoastră… Poliția mi-a povestit că aveți încuietoare de siguranță și alarmă electronică.

— Poate că Menchu a deschis ușa. Principalul suspect e Max, prietenul ei. Există martori care l-au văzut ieșind din portal.

— Îl cunoaștem pe prietenul ei, spuse Lola Belmonte. A fost într-o zi aici, cu ea. Un băiat înalt, chipeș. Prea chipeș, mi-am zis eu… Sper să fie prins repede și să primească ce merită. Pentru noi – se uită la spațiul gol de pe perete – pierderea e ireparabilă.

— Cel puțin vom putea încasa asigurarea, spuse bărbatul ei, zâmbindu-i Juliei ca un vulpoi ce dă târcoale cotețului de găini. Grație precauției acestei tinere frumoase – păru să-și amintească ceva și se întunecă la față, cum se cuvenea. Deși asta n-o s-o readucă la viață pe prietena dumneavoastră.

Lola Belmonte o privi pe Julia, înciudată.

— Ar fi fost culmea ca nici tabloul să nu fi fost asigurat – vorbind își scotea în evidență, disprețuitoare, buza de jos. Dar domnul Montegrifo spune că, în comparație cu prețul pe care l-ar fi obținut, asigurarea e o nimica toată.

— Ați vorbit deja cu Paco Montegrifo? se interesă Julia.

— Da. A dat telefon foarte devreme. Practic, ne-a sculat din pat cu vestea. De asta, când a venit poliția, eram deja la curent… Un adevărat gentleman – nepoata își privi bărbatul cu o ranchiună nedisimulată. V-am mai spus că afacerea asta a pornit prost de la început.

Alfonso făcu gestul de a se spăla pe mâini.

— Oferta bietei Menchu era bună… spuse. Nu-i vina mea dacă apoi lucrurile s-au complicat. Pe deasupra, ultimul cuvânt l-a avut întotdeauna unchiul Manolo – îl privi pe invalid cu o grimasă de exagerat respect. Nu-i așa?

— Și despre asta, zise nepoata, ar fi multe de zis.

Belmonte o cercetă pe deasupra ceștii pe care chiar atunci și-o ducea la buze și Julia reuși să-i deslușească în ochi sclipirea aceea reținută care îi ajunsese familiară.

— Tabloul e încă pe numele meu, Lolita, spuse bătrânul domn, după ce-și șterse cu grijă buzele cu o batistă mototolită pe care o scosese din buzunar. Bine sau rău, furat sau nu, asta mă privește pe mine – rămase câteva clipe în liniște, ca și cum ar fi reflectat la cele spuse, și, când ochii îi întâlniră iar pe cei ai Juliei, oglindeau sinceră simpatie. În ce-o privește pe tânăra aceasta – zâmbi încurajator de parcă ea ar fi avut nevoie de îmbărbătare –, sunt convins că atitudinea ei a fost ireproșabilă… se întoarse spre Muñoz, care încă nu deschisese gura. Nu vi se pare?

Jucătorul de șah era adâncit într-un fotoliu, cu picioarele întinse și cu degetele împreunate în dreptul bărbiei. Auzind întrebarea, înclină ușor capul într-o parte, după ce clipi scurt, ca și cum ar fi fost întrerupt în toiul unei meditații complexe.

— Fără îndoială, zise.

— Încă mai credeți că orice taină poate fi deslușită după legile matematice?

— Încă.

Scurtul dialog îi aminti Juliei ceva.

— Astăzi nu se aude Bach, spuse.

— După cele petrecute cu prietena dumneavoastră și după dispariția tabloului, nu-i o zi potrivită pentru muzică – Belmonte căzu pesemne pe gânduri și apoi zâmbi, enigmatic. Oricum, liniștea e tot așa de importantă ca sunetele organizate… Nu credeți, domnule Muñoz?

De data aceasta șahistul a fost de acord.

— E adevărat – își observa interlocutorul cu interes reînnoit. E ca la negativele fotografice, presupun. În fond, și ceea ce în aparență nu e înregistrat conține informații… Se întâmplă așa ceva cu Bach?

— Bineînțeles. Bach are spații negative, tăceri tot atât de elocvente ca și notele, timpii și contratimpii… Dumneavoastră vă dedicați și studierii spațiilor albe în cadrul sistemelor logice?

— De bună seamă. E ca și cum ai schimba un punct de vedere. Uneori parcă ai cerceta o livadă care, dintr-un anume loc, nu are în aparență nicio ordine, dar care, din altă perspectivă, se vede trasată cu regularitate geometrică.

— Mă tem, spuse Alfonso, privindu-i ironic, că la ora asta discuția este prea științifică pentru mine – se ridică ducându-se lângă bar. Vrea cineva un pahar?

Nu răspunse nimeni, așa încât, dând din umeri, se apucă să-și pregătească un whisky cu gheață. Apoi se rezemă de bufet și făcu un gest spre Julia, ridicând paharul.

— Treaba cu livada e cu schepsis, spuse, ducând paharul la gură.

Muñoz, care nu păru să asculte comentariul, se uita acum la Lola Belmonte. În neclintirea șahistului, foarte asemănătoare cu cea a unui vânător la pândă, doar ochii priveau însuflețiți de expresia aceea pe care Julia ajunsese s-o cunoască bine, pătrunzătoare și chibzuită; singurul semn care, sub aparenta nepăsare a acelui bărbat, trăda un spirit viu, interesat de ce se petrecea în lumea din afară. Acum e pe punctul să mute, își spuse Julia, satisfăcută, simțindu-se pe mâini bune, și bău o sorbitură din cafeaua rece pentru a-și ascunde zâmbetul complice care i se ivea pe buze.

— Îmi închipui, spuse Muñoz alene, adresându-se nepoatei, că și pentru dumneavoastră a fost o lovitură grea.

— Sigur că da. Lola Belmonte își privi unchiul cu reproș sporit. Tabloul valorează o avere.

— Nu mă refeream numai la aspectul economic al problemei. Cred că obișnuiați să jucați partida aceea… Sunteți amatoare?

— Oarecum.

Soțul ridică paharul de whisky.

— Adevărul e că joacă foarte bine. Eu n-am putut s-o bat niciodată – reflectă asupra faptului, înainte de a face cu ochiul și a sorbi o înghițitură zdravănă. Chiar dacă asta nu înseamnă mare lucru.

Lola Belmonte îl privea pe Muñoz, plină de suspiciune. Avea, se gândi Julia, un aer fățarnic și totodată rapace, cu fusta ei exagerat de lungă, mâinile fine și osoase, ca niște gheare, și

privirea hotărâtă sub nasul coroiat, evidențiat și de bărbia agresivă. Observă că tendoanele de pe dosul palmelor i se încordau, ca și cum ar aglomera o energie reținută. O harpie de temut, își zise: înăcrită și arogantă. Nu era prea greu să ți-o imaginezi savurând orice clevetire, proiectând asupra celorlalți propriile-i complexe și frustrări. Personalitate mărginită, oprimată de circumstanțe. Atac la rege ca atitudine critică față de orice autoritate în afară de ea însăși, cruzime și calcul, reglare de conturi pentru ceva sau cu cineva… Cu unchiul ei, cu bărbatul ei… Poate cu toată lumea. Tabloul ca obsesie a unei minți bolnăvicioase, intolerante. Și mâinile acelea slabe și nervoase aveau suficientă forță ca să omoare dintr-o lovitură la ceafă, ca să sugrume cu un fular de mătase… Și-o închipui fără prea mare efort cu ochelari de soare și impermeabil. Totuși, nu reușea să stabilească niciun fel de legătură între ea și Max. Asta însemna să pătrundă adânc dincolo de granițele absurdului.

— Nu-i ceva obișnuit, spunea Muñoz, să întâlnești femei care să joace șah.

— Eu joc însă. Lola Belmonte părea alertată, în defensivă. Vi se pare ceva rău?

— Chiar dimpotrivă. Mi se pare grozav… Pe o tablă de șah se pot realiza lucruri care, în practică, mă refer la viața reală, sunt imposibile… Nu credeți?

Ea schiță un gest ambiguu, de parcă nu și-ar fi pus niciodată problema.

— Se poate. Pentru mine n-a fost niciodată altceva decât un joc. Un amuzament.

— Pentru care sunteți înzestrată, cred. Insist că nu-i ceva obișnuit ca o femeie să joace bine șah…

— O femeie e în stare să facă orice. Altceva e însă să ni se permită.

Muñoz avea un mic zâmbet încurajator în colțul gurii.

— Vă place să jucați cu negrele? În general, trebuie să se limiteze la un joc defensiv… Inițiativa o au albele.

— Asta-i o prostie. Nu văd de ce negrele trebuie să rămână în așteptare. Ca și femeia, în familie – îi adresă bărbatului ei o privire disprețuitoare. Toată lumea consideră că e firesc ca bărbatul să comande în casă.

— Și nu-i așa? întrebă Muñoz, zâmbind cu jumătate de gură… De pildă, în partida din tablou. Acolo, poziția inițială pare că

avantajează piesele albe. Regele negru e amenințat. Și dama neagră e, la început, neputincioasă.

— În partida asta, regele negru n-are niciun rol; toată responsabilitatea cade asupra reginei. Asupra reginei și a pionilor. E o partidă care se câștigă prin regină și pioni.

Muñoz își vârî o mână în buzunar și scoase o hârtie.

— Ați jucat varianta asta?

Lola Belmonte se uită mai întâi la interlocutor, vizibil descumpănită, și apoi la hârtia pe care acesta i-o puse în mână. Muñoz își plimbă privirea prin încăpere până când, aparent întâmplător, și-o aținti asupra Juliei. Bine jucat, spunea privirea pe care i-o întoarse tânăra, însă expresia șahistului rămase impenetrabilă.

— Cred că da, spuse Lola Belmonte, după câteva clipe. Albele joacă pion contra pion, sau damă lângă rege, pregătind un șah la următoarea..., îl privi pe Muñoz cu aer satisfăcut. Aici albele au ales să joace dama, ceea ce pare corect.

— Sunt de acord. Dar mă interesează mai mult mișcarea următoare a negrelor. Ce-ați face dumneavoastră?

Lola Belmonte își miji ochii, neîncrezătoare. Părea să caute un sens ascuns al întregii povești. Apoi îi dădu înapoi hârtia lui Muñoz.

— De multă vreme nu joc partida asta, dar îmi amintesc cel puțin patru variante: turnul negru ia calul, ceea ce duce la o plicticoasă victorie a albelor prin pioni și damă... Altă posibilitate este, mi se pare, cal contra pion. Și dama neagră ia turnul, sau nebunul ia pionul... Posibilitățile sunt infinite – o privi pe Julia și apoi din nou pe Muñoz. Dar nu văd ce legătură poate avea asta...

— Cum vă descurcați – întrebă Muñoz, impasibil, fără să ia în seamă obiecția – ca să câștigați cu negrele?... Mi-ar plăcea să aflu, așa, ca între jucători, în ce moment obțineți avantajul.

Lola Belmonte făcu un gest care trăda suficiență.

— Când doriți, putem juca. În felul ăsta o să aflați.

— Aș fi încântat, și contez pe cuvântul dumneavoastră. Dar mai e o variantă pe care n-ați menționat-o, poate pentru că nu v-o aduceți aminte. O variantă care implică schimbul de dame – făcu un gest scurt cu mâna, ca și cum ar șterge o tablă de șah imaginară. Știți la ce mă refer?

— Bineînțeles. Când dama neagră suprimă pionul de la D5, schimbul de dame e decisiv – confirmând aceasta, Lola Belmonte schiță o grimasă de triumf plină de cruzime. Și negrele câștigă – ochii ei de pasăre răpitoare îl priviră cu dispreț pe bărbatul ei, înainte de a se întoarce către Julia… Ce păcat că nu jucați șah, domnișoară.

•

— Ce părere aveți? întrebă Julia, îndată ce ieșiră în stradă.

Muñoz își înclină puțin capul într-o parte. Mergea în dreapta ei, pe partea din afară a trotuarului, cu buzele strânse, iar privirea i se oprea, absentă, pe chipurile celor care le veneau din față. Tânăra constată că nu părea dispus să dea un răspuns.

— Din punct de vedere tehnic, preciză șahistul, fără chef, se poate să fi fost ea. Cunoaște toate posibilitățile partidei și, în plus, joacă bine. Aș spune că destul de bine.

— Nu păreți prea convins…

— Fiindcă sunt detalii care nu se potrivesc.

— Dar se apropie de ideea pe care o avem despre *el*. Cunoaște perfect partida din tablou. Are destulă putere ca să omoare un bărbat sau o femeie, și în ea e ceva tulbure, care te face să nu te simți la largul tău în prezența ei – își încruntă fruntea, căutând cuvântul care să completeze descrierea. Pare o ființă rea. Și, în afară de asta, îmi arată o antipatie pe care nu reușesc s-o înțeleg… Și când te gândești că, dacă ținem cont de ce spune, eu sunt cum ar trebui să fie o femeie: independentă, fără legături familiale, cu o anume siguranță de sine… Modernă, cum ar spune don Manuel.

— Poate vă detestă tocmai din pricina asta. Pentru că sunteți cum ar fi vrut ea să fie și n-a putut… N-am memorie prea bună pentru poveștile alea care vă plac atâta, dumneavoastră și lui César, însă cred că-mi amintesc de cea cu vrăjitoarea care a ajuns să urască oglinda.

În pofida împrejurărilor, Julia izbucni în râs.

— E posibil… Niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap.

— Ei bine, acum știți – și Muñoz schițase pe jumătate un zâmbet. Încercați să nu mâncați mere în zilele următoare: pot fi otrăvite.

— Am prinții mei. Dumneavoastră și César. Nebun și cal, nu-i așa?

Muñoz nu mai zâmbea.

— Ăsta nu-i un joc, Julia, spuse, după o clipă. Nu uitați.

— Nu uit – îl luă de braț, și Muñoz se încordă aproape imperceptibil. Părea stingherit, dar ea continuă să meargă așa. În realitate, ajunsese să-l aprecieze pe acest tip ciudat, neglijent și taciturn. Sherlock Muñoz și Julia Watson, își zise, râzând în sinea ei, simțindu-se cuprinsă de un optimism nestăvilit, care bătu în retragere numai când își aminti pe neașteptate de Menchu.

— La ce vă gândiți? întrebă șahistul.

— Tot la nepoată.

— Și eu. Adevărul e că răspunde punct cu punct la ceea ce căutăm noi... Chiar dacă dumneavoastră nu păreți prea convins.

— N-am spus că nu poate fi femeia cu impermeabil. Numai că nu-l recunosc în ea pe jucătorul misterios.

— Dar există lucruri care se potrivesc într-adevăr. Nu vi se pare ciudat că, fiind o femeie atât de interesată, și la câteva ceasuri doar după ce i se furase un tablou care valorează o avere, să-și uite dintr-o dată indignarea pentru a se apuca să vorbească pe îndelete despre șah? Julia dădu drumul brațului lui Muñoz și rămase cu ochii la el. Sau e o ipocrită, sau șahul înseamnă pentru ea mult mai mult decât pare. Și, în ambele cazuri, asta o face suspectă. S-ar putea preface fără încetare. De când a telefonat Montegrifo, a avut timp din belșug ca, imaginându-și că poliția o să vină la ea, să-și pregătească ceea ce numiți dumneavoastră o linie de apărare.

Muñoz încuviință.

— Ar putea, într-adevăr. La urma urmelor, e jucătoare de șah. Și un șahist știe să folosească anumite mijloace. Mai ales când e vorba să se confrunte cu situații compromițătoare...

Făcu în tăcere câțiva pași, privindu-și vârful pantofilor. Apoi își ridică ochii și dădu din cap în semn că nu.

— Nu cred să fie ea, adăugă în cele din urmă. Întotdeauna mi-am închipuit că, atunci când o să fim față în față, voi simți ceva special. Și nu simt nimic.

— V-a trecut vreodată prin cap că poate idealizați prea mult dușmanul? întrebă Julia, după un moment de îndoială... Nu poate fi vorba de faptul că, decepționat de realitate, refuzați s-o acceptați?

Muñoz se opri și o cercetă impasibil. Ochii lui întredeschiși erau acum lipsiți se expresie.

— Mi s-a mai întâmplat, șopti, privind-o în felul acela opac. Și nu fac abstracție de această posibilitate.

Mai era ceva, își dădu Julia seama, în ciuda laconismului jucătorului de șah. Din tăcerea lui, din felul în care își apleca într-o parte capul și se uita la ea fără s-o vadă, adâncit în reflecții ermetice, cunoscute numai de el, fata căpătă certitudinea că îl preocupa altceva, fără nicio legătură cu Lola Belmonte.

— Mai e ceva? întrebă, nefiind în stare să-și înfrâneze curiozitatea… Ați descoperit acolo, la ei acasă, ceva de care nu mi-ați vorbit?

Muñoz evită să răspundă.

•

Trecură pe la magazinul lui César, ca să-i povestească amănuntele întâlnirii. Anticarul îi aștepta neliniștit, și, deîndată ce auzi clopoțelul de la poartă, le ieși în întâmpinare, dându-le vestea.

— L-au *arestat* pe Max. Azi de dimineață, la aeroport. Poliția a telefonat acum o jumătate de oră… E la comisariatul de pe Paseo del Prado, Julia. Și vrea să te vadă.

— De ce pe mine?

César dădu din umeri. El știa o groază de lucruri despre porțelanul albastru chinezesc, sau despre pictura din secolul al XIX-lea, spunea gestul acela. Dar psihologia proxeneților și, în general, a delincvenților, nu era, pentru moment, una din specialitățile lui. Aici se opreau cunoștințele lui.

— Și tabloul? întrebă Muñoz. Știți dacă l-au găsit?

— Tare mă îndoiesc – ochii albaștri ai anticarului oglindeau îngrijorare. Cred că problema e tocmai asta.

•

Inspectorul-șef Feijoo nu părea fericit s-o vadă pe Julia. O primi la el în birou, sub un portret al regelui și un calendar de la Direcția Securității Statului, fără a o invita să ia loc. Se vedea că era într-o dispoziție cum nu se poate mai proastă. Și trecu direct la subiect.

— Asta nu-i prea reglementar, spuse cu asprime. Fiindcă e vorba de presupusul autor a două omucideri… Dar insistă că n-o să facă o declarație în regulă până nu vorbește cu dumneavoastră. Iar avocatul lui – păru pe punctul de a-și da drumul, spunând ce gândea despre avocați – este de acord.

— Cum l-ați găsit?

— N-a fost greu. Aseară i-am transmis descrierea peste tot, inclusiv la granițe și aeroporturi. A fost identificat la controlul de la Barajas, azi dimineață, când se pregătea să ia un avion spre Lisabona, cu un pașaport fals. N-a opus rezistență.

— V-a spus unde se află tabloul?

— N-a spus absolut nimic. Feijoo ridică un deget grăsuț, cu unghia boantă. Mă rog, a spus ceva. Că e nevinovat. Astea-s cuvinte pe care le auzim adesea aici; fac parte din procedură. Dar când i-am pus în față mărturiile taximetristului și ale portarului, s-a prăbușit. Din momentul acela a început să reclame un avocat… Atunci a cerut insistent să vă vadă.

O însoți afară din birou, pe culoar, până la o ușă păzită de un polițist în uniformă.

— O să fiu aici, dacă aveți nevoie de mine. A stăruit să fiți singură.

Încuiară cu cheia în spatele ei. Max stătea pe unul din cele două scaune aflate de o parte și de cealaltă a mesei de lemn, în mijlocul încăperii fără ferestre, lipsită de orice altă mobilă, cu pereții capitonați și murdari. Era îmbrăcat cu un pulover șifonat peste cămașa desfăcută la gât, iar părul răvășit nu-l avea prins în coadă; câteva șuvițe îi cădeau peste ochi și peste urechi. Mâinile pe care le ținea pe masă aveau cătușe.

— Bună, Max.

Își ridică ochii și-i adresă Juliei o privire lungă. Avea cearcăne adânci de nesomn și părea nesigur, obosit. Ca și când ar fi ajuns la capătul unui prelung și zadarnic efort.

— În sfârșit, un chip prietenos, spuse cu ironie istovită, și-o invită cu un gest să se așeze pe scaunul liber.

Julia îi oferi o țigară, pe care el o aprinse avid, apropiindu-și fața de bricheta ținută de ea cu degetele.

— De ce ai vrut să mă vezi, Max?

O privi o vreme înainte de a răspunde. Respira gâfâind ușor. Nu mai părea un lup frumos, ci un iepure hăituit în vizuină, ascultând cum se apropie dihorul. Julia se întrebă dacă polițiștii îl hăituiseră, deși nu avea niciun semn. Nu se mai bat oamenii la poliție, își zise. Acum nu se mai bat.

— Vreau să te previn, spuse el.

— Să mă previi?

Max nu răspunse imediat. Fuma cu mâinile încătușate, ținând țigara în dreptul feței.

— Era moartă, Julia, spuse în șoaptă. N-am făcut-o eu. Când am ajuns la tine acasă, era deja moartă.

— Cum ai intrat? Ți-a deschis ea?

— Ți-am spus că era moartă… a doua oară.

— A doua? A fost și o primă oară?

Cu coatele pe masă, Max lăsă să-i cadă scrumul de la țigară și-și sprijini barba nerasă în degetele mari.

— Așteaptă, oftă cu infinită istovire. Mai bine să-ți povestesc de la început… Își duse iar țigara la buze, mijind ochii într-un rotocol de fum. Tu știi cât de prost i-a picat lui Menchu treaba cu Montegrifo. Se tot plimba prin casă ca o fiară, printre înjurături și amenințări… „M-a furat” striga iar și iar. Am încercat s-o liniștesc, am vorbit de tablou. Ideea mi-a venit mie.

— Ideea?

— Eu am relații. Oameni în stare să scoată orice din țară. I-am spus atunci lui Menchu să furăm tabloul lui Van Huys. La început parcă a înnebunit, insultându-mă și etalând prietenia voastră și tot tacâmul; până când a înțeles că ție nu-ți aducea niciun prejudiciu. Responsabilitatea ta era acoperită de asigurare, iar în privința beneficiilor pe care le puteai scoate din tablou… Mă rog, urma să vedem cum aveam să te despăgubim mai târziu.

— Întotdeauna am știut că ești un mare ticălos, Max.

— Da. Se prea poate. Dar asta n-are nicio legătură… Important e că Menchu mi-a acceptat planul. Ea trebuia să te convingă s-o aduci la tine. Beată, drogată, în fine… Adevărul e că n-am crezut niciodată că o să joace atât de bine… A doua zi dimineața, îndată ce vei fi plecat, eu trebuia să-i telefonez, să văd dacă totul era în ordine. Așa am și făcut, iar apoi m-am dus acolo. Am învelit tabloul ca să-l camuflăm puțin, am luat cheile pe care mi le-a dat Menchu… Trebuia să-i parchez mașina jos, în stradă, și să urc iar ca să iau tabloul. Planul prevedea ca, după ce plecam eu cu tabloul, Menchu să rămână și să dea foc.

— Ce foc?

— Să-ți dea foc la casă. Max râse, fără chef. Era inclus în program. Îmi pare rău.

— Îți pare rău? Julia dădu cu pumnii în masă, stupefiată și revoltată. Sfinte Dumnezeule, zice că-i pare rău…! Se uită la

pereți și apoi iar la Max. Trebuie să fi înnebunit amândoi ca să ticluiți așa ceva.

— Eram perfect lucizi și nimic nu putea da greș. Menchu avea să simuleze un accident oarecare, o țigară prost stinsă. Cu cantitatea de diluanți și vopsele de la tine de acasă... Plănuiserăm să reziste până în ultimul minut și apoi s-o ia la fugă, sufocată de fum, pradă isteriei, strigând după ajutor. Oricât s-ar fi grăbit pompierii, jumătate din casă ar fi ars de tot – făcu un gest de scuză josnică, regretând că lucrurile n-au ieșit așa cum trebuiau să iasă. Și nimeni pe lume nu s-ar fi îndoit că tabloul lui Van Huys nu arsese cu toate celelalte. Restul ți-l poți imagina... Eu aveam să vând tabloul în Portugalia, unui colecționar particular cu care ne și apucaserăm să negociem... Chiar în ziua în care m-ai văzut în talcioc, Menchu și cu mine ne întâlniserăm cu intermediarul... În privința incendiului de la tine, Menchu ar fi fost răspunzătoare; fiind însă vorba de prietena ta, și de un accident, acuzațiile n-aveau să fie grave. O reclamație din partea proprietarilor, poate. Și nimic altceva. Pe de altă parte, ce o încânta cel mai mult, spunea, era mutra pe care avea să o facă Paco Montegrifo.

Julia dădu din cap, neîncrezătoare.

— Menchu nu era în stare de așa ceva.

— Menchu era în stare de orice, ca noi toți.

— Ești un porc, Max.

— În clipa asta n-are importanță ce sunt eu. Max făcu o grimasă de om înfrânt. Ce are importanță cu adevărat e că am zăbovit o jumătate de oră până să-i aduc mașina și s-o parchez pe strada ta. Îmi amintesc că era ceață deasă și nu găseam loc, fapt pentru care m-am uitat de mai multe ori la ceas, îngrijorat ca nu cumva să-ți vină ideea să apari... Să fi fost douăsprezece și un sfert când am urcat iar. De data asta n-am sunat, ci am deschis direct ușa, cu cheile. Menchu se afla în vestiar; trântită pe spate și cu ochii deschiși. La început am crezut că leșinase din cauza nervilor; dar, când m-am apropiat de ea, am văzut hematomul pe care îl avea la gât. Era moartă, Julia. Moartă și caldă încă. Atunci m-a cuprins o frică nebună. Am înțeles că, dacă telefonam la poliție, aveam să fiu nevoit să dau multe explicații... Așa că am aruncat cheile pe jos și după ce am închis ușa, am luat-o la fugă pe scări, sărindu-le câte patru. Nu eram în stare să gândesc. Mi-am petrecut noaptea într-o pensiune,

îngrozit, zvârcolindu-mă și fără să închid un ochi. Dimineața, la aeroport... Știi ce-a fost mai departe.

— Tabloul mai era în casă când ai văzut-o pe Menchu moartă?

— Da. A fost tot ce-am văzut în afară de ea... Pe sofa, învelit în hârtie de ziar și prins cu scoci, cum îl lăsasem eu – zâmbi cu amărăciune. Însă n-am mai avut curajul să-l iau. Destulă nenorocire a dat peste mine, mi-am zis.

— Dar spui că Menchu se afla în vestibul, și n-a fost descoperită acolo, ci în dormitor... Ai văzut fularul pe care-i avea la gât?

— Nu era niciun fular. Gâtul era dezgolit și rupt. Fusese omorâtă cu o lovitură la ceafă.

— Și sticla?

Max o privi, iritat.

— Nu începe și tu cu nenorocita aia de sticlă... Polițiștii nu fac altceva decât să mă tot întrebe de ce i-am vârât lui Menchu sticla în sex. Și-ți jur că nu știu despre ce vorbesc – își duse țigara la gură și aspiră violent fumul, îngrijorat, aruncându-i Juliei o privire neîncrezătoare. Menchu e moartă, asta-i tot. Moartă de o lovitură, și gata. N-am mișcat-o. Nici măcar n-am stat acasă la tine mai mult de un minut... Asta trebuie s-o fi făcut altcineva, mai târziu.

— Mai târziu, când? După cum susții tu, asasinul plecase.

Max își încreți fruntea, străduindu-se să-și amintească.

— Nu știu – părea sincer descumpănit. Poate s-a întors mai târziu, după ce am plecat eu – se îngălbeni la față, ca și cum și-ar fi dat seama de ceva. Sau poate..., acum Julia observă că îi tremurau mâinile încătușate. Poate că mai era încă acolo, ascuns. Așteptându-te pe tine.

•

Hotărâseră să-și împartă munca. Pe când Julia îl vizita pe Max și relata apoi toată povestea inspectorului-șef, care o ascultă fără a binevoi să-și disimuleze scepticismul, César și Muñoz își petrecură ziua făcând cercetări prin vecini. Se întâlniră toți trei într-o cafenea de pe vremuri, pe strada Prado, pe înserat. Povestea lui Max a fost întoarsă pe toate fețele, în cursul unei discuții prelungite în jurul mesei de marmură, cu scrumiera plină de chiștoace și ceștile de cafea goale. Se aplecau unul spre altul, vorbind în șoaptă prin fumul de tutun și conversațiile de la celelalte mese, ca trei conspiratori.

— Eu îl cred pe Max, conchise César. Ce povestește el stă în picioare. Bineînțeles, treaba cu furtul tabloului îl caracterizează nemaipomenit. Dar nu-mi intră în cap c-ar fi fost în stare să facă restul… Sticla de gin e prea din cale-afară, dragii mei. Chiar și pentru un tip ca el. Pe de altă parte, știm acum că femeia cu impermeabilul a fost și ea acolo. Lola Belmonte, Nemesis sau cine naiba o fi.

— Și de ce nu Beatrice de Ostenburg? întrebă Julia.

Anticarul o privi cu dezaprobare.

— Genul ăsta de glume mi se pare cu totul deplasat – se mișcă îngrijorat în scaun, se uită la Muñoz, care stătea fără nicio expresie pe chip, și făcu, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, un gest ca și când ar fi alungat niște fantasme. Femeia care a dat târcoale casei tale era din carne și oase… cel puțin așa sper.

Venea de la discuția cu portarul de la vila vecină pe care-l cunoștea din vedere și căruia îi pusese discret tot felul de întrebări. În felul acesta, César a putut afla câteva informații folositoare. De pildă, că portarul văzuse între douăsprezece și douăsprezece și jumătate, tocmai când terminase de măturat prin fața intrării la vilă, cum un tânăr înalt, cu părul prins într-o coadă, ieșea din portalul Juliei și o apuca pe stradă în sus, până la o mașină parcată lângă bordură. Dar puțin mai târziu – și aici vocea anticarului se estompă din cauza însuflețirii cu care povestea, ca atunci când debita în societate un banc bun –, să tot fi fost după un sfert de oră, când se dusese după coșul de gunoi, portarul îi tăie calea unei femei blonde, cu ochelari negri și impermeabil… Povestind acestea, César coborî vocea, după ce aruncă în jur o privire temătoare, de parcă femeia s-ar fi aflat la vreuna din mesele apropiate. Portarul, după cum povestise, n-a putut s-o vadă bine, fiindcă s-a îndepărtat pe stradă în sus, în aceeași direcție ca tânărul… Nici nu putea afirma cu certitudine că femeia ieșise din portalul Juliei. Pur și simplu, se întorsese cu coșul în mână și dăduse peste ea. Nu, nu le spusese nimic despre asta inspectorilor de poliție care l-au interogat de dimineață pentru că nu l-au întrebat. Lui nici nu i-ar fi trecut prin cap, mărturisi portarul, scărpinându-se la tâmplă, dacă don César însuși nu i-ar fi pus întrebarea. Nu, n-a observat nici dacă avea un pachet mare în mână. Văzuse numai o femeie blondă care trecea pe stradă. Nimic altceva.

— Strada, zise Muñoz, e plină de femei blonde.

— Cu impermeabil și ochelari negri? comentă Julia. Ar fi putut fi Lola Belmonte. La ora aceea eu îl vizitam pe don Manuel. Și nici ea, nici bărbatul ei nu erau acasă.

— Nu, o întrerupse Muñoz. La ora douăsprezece erați cu mine, la clubul de șah. Ne-am plimbat cam un ceas, ajungând la dumneavoastră pe la ora unu – îl privi pe César, ai cărui ochi răspunseră cu un semn de înțelegere mutuală ce nu-i scăpă Juliei… Dacă asasinul o aștepta, a trebuit să-și schimbe planul, văzând că nu apare. Așa că a luat tabloul și a plecat. Poate că asta v-a salvat dumneavoastră viața.

— De ce a omorât-o pe Menchu?

— Poate că nu se aștepta s-o găsească acolo și a eliminat un martor incomod. Mutarea pe care o prevăzuse a putut să nu fie damă contra turn… E posibil ca totul să fie o strălucită improvizație.

César înălță o sprânceană, scandalizat.

— Treaba cu *strălucită*, dragul meu, mi se pare exagerată.

— Spuneți-i cum vreți. Schimbarea mutării din mers, aplicând la moment o variantă care reflectă situația, și punerea lângă cadavru a cartonașului cu semnele respective… șahistul reflectă la toate acestea. Am avut timp să arunc o privire. Chiar și nota era scrisă la mașină, la mașina Olivetti a Juliei, după părerea lui Feijoo. Și fără urme. Cine a făcut-o, a procedat cu mult calm, dar repede și bine. Ca un ceas.

Pentru o clipă, fata și-l aminti pe Muñoz cu câteva ore în urmă, pe când așteptau sosirea polițiștilor, îngenuncheat lângă cadavrul lui Menchu, fără să atingă nimic și fără să facă niciun comentariu. Cercetând cartea de vizită a asasinului cu același sânge rece ca și cum s-ar fi aflat în fața unei table de șah, la clubul Capablanca.

— Tot nu înțeleg de ce Menchu a deschis ușa…

— A crezut că era Max, sugeră César.

— Nu, spuse Muñoz. El avea o cheie, chiar cea pe care am găsit-o pe jos când am venit. Ea știa că nu era Max.

César oftă, învârtindu-și topazul pe deget.

— Nu mă miră că poliția se năpustește asupra lui Max, cu ghearele și cu dinții, spuse demoralizat. Nu mai rămân suspecți. În ritmul ăsta, în scurtă vreme nu mai rămân nici victime… Și dacă domnul Muñoz continuă să-și aplice cu orice preț sistemele

deductive, o să fie… Vă închipuiți? Dumneavoastră, dragă prietene, înconjurat de cadavre, ca în ultimul act din Hamlet, și ajungând la această concluzie inevitabilă: „Sunt singurul supraviețuitor, deci, conform unei logici stricte, eliminând imposibilul, adică morții, asasinul trebuie să fiu eu…” Și vă predați poliției.

— Asta nu-i prea limpede, spuse Muñoz.

César îl privi cu dezaprobare.

— Că dumneavoastră sunteți asasinul?… Iertați-mă, dragă prietene, dar discuția asta începe să semene primejdios de mult cu un dialog de la balamuc. N-aș fi crezut nici pe departe…

— Nu mă refer la asta – jucătorul de șah își privea mâinile, puse de o parte și de alta a ceștii goale pe care o avea în față. Vorbesc despre ce ați spus înainte, că nu mai rămân suspecți.

— Să nu-mi spuneți, murmură Julia, neîncrezătoare, că mai aveți și altă bănuială.

Muñoz își ridică privirea și se uită liniștit la fată. Apoi plesni ușor din limbă, aplecându-și capul într-o parte.

— E posibil.

Julia protestă, cerând o explicație, dar nici ea și nici César nu reușiră să scoată vreun cuvânt de la el. Cu un aer absent, jucătorul de șah privea masa, între mâinile lui, de parcă ar fi ghicit în nervurile marmurei misterioase mișcări ale unor piese imaginare. Din când în când, i se ivea pe buze, ca o umbră fugară, zâmbetul acela vag în spatele căruia se proteja când încerca să nu se implice.

13.

Al șaptelea sigiliu

„În arzătorul interval văzuse ceva, cuprins de o spaimă de nesuportat: toată groaza străfundurilor abisale ale șahului.”

V. Nabokov

— Firește, spuse Paco Montegrifo, această lamentabilă nenorocire nu ne schimbă aranjamentele.

— Vă mulțumesc.

— N-aveți de ce. Știu că sunteți străină de cele întâmplate.

Directorul casei Claymore se dusese s-o vadă pe Julia la atelierul de la Prado, profitând – zise el, când își făcu pe neașteptate apariția – de o întrevedere cu directorul muzeului, în scopul cumpărării unui Zurbarán încredințat firmei sale. O găsise în toiul lucrului, injectând un adeziv pe bază de clei și miere într-un triptic scorojit atribuit lui Duccio de Buoninsegna. Julia, care în momentul acela nu putea lăsa ce ținea în mână, îl salută pe Montegrifo cu o mișcare grăbită din cap, apăsând pistonul seringii cu care injecta soluția. Specialistul în licitații părea încântat că a surprins-o *in fraganti* – după cum spuse, dedicându-i zâmbetul cel mai strălucitor – și, aprinzând o țigară, se așeză pe una din mese, cu ochii la ea.

Julia, stingherită, se strădui să termine repede. Proteja zona tratată cu hârtie cu parafină și puse deasupra o pungă cu nisip, având grijă să adere bine pe suprafața picturii. Apoi își șterse mâinile pe halatul pătat de vopsele de toate culorile și luă jumătatea de țigară care fumega încă în scrumieră.

— O minunăție, spuse Montegrifo, arătând spre tablou. De pe la o mie trei sute, nu? Maestrul Buoninsegna, dacă nu mă înșel.

— Da. Muzeul l-a achiziționat acum câteva luni – Julia își aprecie rezultatul muncii cu ochi critic. Am avut niște probleme

cu foița de aur care împodobește mantia Fecioarei. În unele locuri s-a șters.

Montegrifo se apropie de triptic, cercetându-l cu atenție profesională.

— O strădanie magnifică, în orice caz, opină, încheindu-și examenul. Ca tot ce faceți.

— Mulțumesc.

Specialistul în licitații o privi cu întristată simpatie.

— Cu toate că, firește, spuse, nu se poate compara cu dragul nostru tablou flamand…

— Bineînțeles că nu. Cu tot respectul pentru Duccio.

Zâmbiră amândoi. Montegrifo își trase puțin manșetele imaculate ale cămășii, încercând să le scoată exact trei centimetri pe sub mânecile sacoului bleumarin la două rânduri, atât cât era nevoie să descopere butonii de aur cu inițialele lui. Avea niște pantaloni gri cu dunga impecabilă și în ciuda timpului ploios pantofii săi negri italienești străluceau.

— Se știe ceva despre tabloul lui Van Huys? întrebă fata.

Specialistul în licitații își luă un aer de elegantă melancolie.

— Din păcate nu – deși pardoseala era plină de rumeguș, hârtii și resturi de vopsele, își scutură țigara în scrumieră. Dar suntem în legătură cu poliția… Familia Belmonte mi-a încredințat toate diligențele – aici făcu un gest care părea să elogieze înțelepciunea proprietarilor tabloului, regretând totodată că nu se hotărâseră mai înainte. Și ce e paradoxal în toate astea, Julia, e faptul că, dacă *Partida de șah* apare, șirul acesta de întâmplări lamentabile o să-i mărească prețul până la limite incredibile…

— Despre asta n-am cea mai mică îndoială. Dar ați spus: dacă apare.

— Nu vă văd prea optimistă.

— După tot ce s-a petrecut în ultimele zile, n-am motive să fiu.

— Vă înțeleg. Dar am încredere în intervenția poliției… Sau în noroc. Și, dacă reușim să recuperăm tabloul și să-l scoatem la licitație, vă asigur că va fi un eveniment – zâmbi ca și cum ar fi avut în buzunar un dar minunat. Ați citit *Artă și antichități*? Dedică acestei povești cinci pagini în culori. Nu mai contenesc telefoanele ziariștilor de specialitate. Iar *Financial Times* scoate

săptămâna viitoare un reportaj… Bineînțeles, unii dintre ziariști au cerut să se pună în legătură cu dumneavoastră.

— Nu vreau întrevederi.

— E păcat, dacă-mi permiteți să-mi exprim părerea. Dumneavoastră trăiți de pe urma prestigiului pe care îl aveți. Publicitatea mărește cota profesională.

— Nu tipul acesta de publicitate. La urma urmelor, tabloul a fost furat la mine acasă.

— Încercăm să facem abstracție de acest detaliu. Dumneavoastră nu sunteți răspunzătoare, iar raportul poliției nu lasă loc nici unei îndoieli. După toate indiciile, iubitul prietenei dumneavoastră a predat tabloul unui complice necunoscut, iar investigațiile au în vedere terenul acesta. Sunt sigur că va apărea. Un tablou ajuns atât de faimos ca acest Van Huys nu-i ușor de exportat ilegal. În principiu.

— Mă bucur să vă văd atât de încrezător. Asta numesc eu să știi să pierzi. Cred că se numește spirit sportiv. Eu credeam că furtul a presupus, pentru firma dumneavoastră, o pierdere îngrozitoare…

Montegrifo adoptă o mină îndurerată. Îndoiala jignește, păreau că spun ochii lui.

— Și așa și este, răspunse, privind-o pe Julia ca și cum ea l-ar fi judecat pe nedrept. Adevărul e că a trebuit să dau multe explicații la sediul central al firmei noastre de la Londra. Dar în genul acesta de afaceri te poți confrunta cu probleme… Deși tot răul e spre bine. Filiala noastră din New York a descoperit alt Van Huys, *Cămătarul din Louvain*.

— Cuvântul „a descoperit” mi se pare exagerat… Este un tablou cunoscut, catalogat. Aparține unei colecții particulare.

— Vă văd bine informată. Ce voiam eu să vă spun e că suntem în tratative cu proprietarul; se vede că acesta consideră că e momentul să obțină o cotă bună pentru tabloul lui. De data asta, colegii mei de la New York au luat-o înaintea concurenței.

— Felicitări.

— M-am gândit că am putea sărbători evenimentul – își privi Rolexul de la mână. E aproape șapte, așa că vă invit la cină. Trebuie să discutăm despre viitoarele dumneavoastră lucrări la noi… Avem o sculptură de lemn policrom reprezentându-l pe San Miguel, școala indo-portugheză din secolul al șaptesprezecelea; mi-ar plăcea să-i aruncați o privire.

— Vă mulțumesc mult, dar sunt puțin cam tulburată. Moartea prietenei mele, povestea cu tabloul... În seara asta n-aș fi o companie plăcută.

— Cum doriți – Montegrifo încasă refuzul cu resemnare, galant, fără să-și piardă zâmbetul. Dacă sunteți de acord, o să vă dau un telefon la începutul săptămânii viitoare... Luni?

— De acord – Julia îi întinse mâna pe care el o strânse cu delicatețe. Și vă mulțumesc de vizită.

— Întotdeauna e o plăcere să vă revăd, Julia. Și dacă aveți nevoie de ceva – îi aruncă o privire adâncă, plină de tâlc, pe care fata n-a fost în stare s-o interpreteze. Mă refer la *orice*, indiferent ce anume, nu ezitați. Telefonați-mi.

Plecă, dedicându-i un ultim zâmbet strălucitor din prag, iar Julia rămase singură. Mai petrecu o jumătate de oră lucrând la Buoninsegna înainte de a-și strânge lucrurile. Muñoz și César insistaseră să nu se întoarcă acasă câteva zile și anticarul îi oferise din nou casa lui; însă Julia rămase neclintită în hotărârea ei, mărginindu-se să schimbe încuietoarea de siguranță. Încăpățânată și de neînduplecat, cum precizase supărat César, care telefona întruna să afle dacă totul era în regulă. În privința lui Muñoz, Julia știa, căci anticarului îi scăpase destăinuirea, că petrecuseră amândoi fără somn noaptea de după crimă, stând de gardă în preajma casei ei, înghețați de frig și având drept singură companie un termos cu cafea și o sticlă de coniac pe care César, prevăzător, le adusese cu el. Stătură de veghe astfel ceasuri întregi, înfofoliți în pardesie și fulare, consolidând ciudata prietenie pe care, datorită evenimentelor, personajele acelea atât de diferite au văzut-o cimentându-se în jurul Juliei. Când a aflat, ea le-a interzis să repete episodul, promițând în schimb să nu deschidă ușa nimănui și să se culce cu Derringer-ul sub pernă.

Când dădu să-și pună lucrurile în geantă, văzu pistolul și, cu vârful degetelor, atinse metalul cromat, rece. Era a patra zi, de la moartea lui Menchu, fără noi cartonașe sau telefoane. Poate, își spuse fără convingere, coșmarul luase sfârșit. Acoperi opera lui Buoninsegna cu o pânză, atârnă halatul într-un dulap și își puse trenciul. Pe partea interioară a încheieturii stângi, ceasul cu brățară arăta opt fără un sfert.

Era gata să stingă lumina când sună telefonul.

•

Puse receptorul în furcă și rămase încremenită, ținându-și răsuflarea și înfrânându-și dorința de a fugi departe de toate. Un fior, o pală de aer înghețat în spatele ei, o făcu să se scuture cu violență, și a fost nevoită să se sprijine de masă ca să-și revină în fire. Ochii ei speriați nu reușeau să se dezlipească de telefon. Glasul pe care tocmai îl auzise era de nerecunoscut, asexuat, ca acela pe care ventrilocii îl imprimă tulburătoarelor lor marionete. Un glas cu rezonanțe stridente care îi făcuseră pielea de găină, într-o izbucnire de oarbă teroare.

„*Sala doisprezece*, *Julia*...” O tăcere și o răsuflare sufocată, poate de o batistă pusă pe receptor. „... *Sala doisprezece*”, repetase glasul. „*Brueghel cel Bătrân*”, adăugă după altă tăcere. Apoi un râs scurt și sec, sinistru, și zgomotul telefonului când se închide.

Încercă să-și pună ordine în gândurile-i învălmășite, străduindu-se să nu se lase pradă panicii. La vânătoare, îi spusese odată César, rațele speriate sunt primele care cad în bătaia puștii... César. Ridică telefonul ca să formeze numărul de la magazin, apoi cel de acasă, fără rezultat. Nici cu Muñoz n-a avut succes; un răstimp ale cărui dimensiuni au făcut-o să tremure; va trebui să se descurce singură.

Scoase pistolul din geantă și îl armă. Măcar în privința asta, se gândi, ea putea deveni la fel de periculoasă ca oricine. Din nou îi veniră în minte cuvintele pe care César i le spunea când era mică. Pe întuneric există aceleași lucruri ca pe lumină, atât doar că nu le putem vedea – asta era alta din lecțiile lui, când ea îi povestea temerile-i de copil.

Ieși pe coridor, cu pistolul în mână. La ora aceea clădirea era pustie, în afară de paznicii de noapte care-și făceau rondul; nu știa însă unde să-i găsească în momentul acela. La capătul coridorului, scara cobora pe trei porțiuni, în unghi drept, formând de fiecare dată un palier larg. Luminile de siguranță lăsau o penumbră albăstrie, care permitea să deslușești pe pereți tablourile cu patină întunecată, balustrada de marmură a scării și busturile patricienilor romani care vegheau din firidele lor.

Își scoase pantofii și îi puse în geantă. Prin ciorapi, frigul pardoselii îi pătrunse în trup; în cel mai bun caz, aventura din seara aceea avea să se termine cu o răceală zdravănă. Coborî astfel scările, oprindu-se din când în când să privească peste

balustradă, fără să vadă ori să audă nimic suspect. Ajunse în sfârșit jos, nevoită să-și pună problema alegerii. Unul din drumuri, după ce trecea prin mai multe săli destinate atelierelor de restaurare, ducea până la ușa de siguranță prin care Julia, folosindu-și cardul electronic, putea ajunge în stradă, în apropierea Porții Murillo. Urmând celălalt drum, la capătul unui coridor îngust, se ajungea la o a doua ușă care dădea în sălile muzeului. Era de obicei închisă, dar niciodată nu se încuia înainte de zece noaptea, când paznicii făceau ultima inspecție prin clădirea anexă.

Luă în calcul ambele posibilități, stând în josul scării, desculță și cu pistolul în mână, simțind frigul în picioare, iar în vene stânjenitoarea pulsație a sângelui, foarte iute. Prea multe țigări, se gândi prostește, punându-și pe inimă mâna în care ținea pistolul. Să plece de aici în graba mare sau să afle ce se petrecea în Sala doisprezece... Ultima opțiune însemna un traseu ingrat de șase sau șapte minute prin clădirea pustie. Doar dacă n-avea norocul să-l întâlnească în drum pe paznicul din aripa aceea: un bărbat tânăr care, când o găsea pe Julia lucrând în atelier, obișnuia s-o invite la o cafea la automat și glumea în legătură cu frumusețea picioarelor ei, jurând că erau atracția cea mai mare a muzeului.

Ce naiba, își zise după ce s-a tot gândit un răstimp la povestea asta. Ea, Julia, omorâse pirați. Dacă asasinul era acolo, înăuntru, era o bună ocazie, poate unica, de a da nas în nas cu el și a-l vedea la față. La urma urmelor, el era cel care se mișca, pe când ea, rață prudentă, pândea cu coada ochiului, ținând în mâna dreaptă cinci sute de grame de metal cromat, sidef și plumb, care, acționate la mică distanță, puteau face foarte bine să se schimbe rolurile în acea singulară partidă de vânătoare.

Julia era dintr-o bucată și, fapt și mai important, știa acest lucru. În penumbră i se dilatară nările, de parcă ar fi încercat să adulmece din ce direcție venea pericolul; strânse din dinți și invocă în ajutor toată furia adunată, amintindu-și de Álvaro și de Menchu, hotărârea de a nu fi o marionetă speriată pe o tablă de șah, ci o ființă în stare să plătească, la prima ocazie, cu aceeași monedă, ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Oricine ar fi fost, dacă voia s-o găsească, ea n-avea să se dea în lături. La Sala doisprezece sau în iad. Pe sfânta mea cruce dacă n-o să fie așa.

Trecu prin ușa interioară pe care, după cum se aștepta, o găsi deschisă. Paznicul de noapte trebuie să fi fost departe, căci liniștea era totală. Străbătu o galerie printre tulburătoare umbre de statui de marmură care o priveau cu ochii lor goi și încremeniți. Trecu apoi prin sala cu tablouri religioase medievale, din care izbuti să ghicească, în umbrele întunecate pe care le aruncau pe pereți, doar câte un reflex stins pe nuanțele de auriu și pe foița de aur. La capătul acelei săli lungi, la stânga, distinse mica scară ce ducea spre sălile pictorilor primitivi flamanzi, printre care se afla și cea cu numărul doisprezece.

Se opri o clipă lângă prima treaptă, iscodind înăuntru cu cea mai mare prudență. În partea aceea, tavanul era mai jos și luminile de siguranță permiteau să deslușești mai bine detaliile. În penumbra albăstrie, culorile tablourilor băteau în clarobscur. Văzu, aproape de nerecunoscut în întuneric, tabloul *Coborârea de pe cruce* al lui Van der Weyden, care avea, în bezna ireală, un aer de sinistră grandoare, arătându-și doar culorile mai deschise, cum ar fi trupul lui Hristos și chipul mamei, fără simțire, brațul ei căzut paralel cu acela neînsuflețit al fiului.

Acolo nu era nimeni, cu excepția personajelor din tablouri, și cea mai mare parte dintre ele, ascunse de umbră, păreau că dorm un somn fără sfârșit. Neîncrezătoare în calmul aparent, impresionată de prezența atâtor imagini create de mâna unor oameni morți cu sute de ani în urmă și care păreau că stau la pândă din vechile lor rame de pe pereți, Julia ajunse în pragul Sălii doisprezece. Încercă zadarnic să înghită, căci avea gâtul uscat. Se mai uită o dată în spate fără a observa nimic suspect și, simțind cum tensiunea îi înțepenea mușchii fălcilor, respiră adânc înainte de a intra în sală, așa cum văzuse că se face prin filme: cu degetul pe trăgaciul pistolului pe care-l ținea cu amândouă mâinile, țintind către umbre.

Nici acolo nu era nimeni și Julia simți o ușurare infinită, amețitoare. Văzu mai întâi, estompat de semiîntuneric, genialul coșmar *Grădina desfătărilor*, care ocupa aproape un perete întreg. Se rezemă de cel opus și respirația ei aburi sticla ce acoperea *Autoportretul* lui Dürer. Cu dosul palmei își șterse sudoarea de pe fruntea umedă, înainte de a face câțiva pași spre cel de al treilea perete, din spate. Pe măsură ce înainta, contururile și apoi tonurile mai deschise ale tabloului lui

Brueghel i se profilau înaintea ochilor. Pictura aceea, pe care o putea recunoaște chiar dacă penumbra îi ascundea majoritatea detaliilor, exercitase întotdeauna asupra ei o fascinație stranie. Accentul tragic ce inspira până și ultima trăsătură de penel, expresivitatea infinitelor sale figuri scuturate de suflul acela mortal și inexorabil, scenele fără număr ce se integrau în macabra perspectivă a ansamblului, îi incitaseră ani de zile imaginația. Firava lumină albastră din tavan reliefa scheletele care țâșnesc în cârduri din măruntaiele pământului, ca un vânt răzbunător ce pustiește totul în cale; incendiile îndepărtate care profilează ruinele negre în zare; roțile lui Tantal învârtindu-se la distanță în capătul oiștilor, lângă scheletul care, ridicând spada, e gata s-o repeadă asupra vinovatului cu ochii legați care se roagă în genunchi... Și în prim-plan, regele surprins în toiul festinului, amanții străini de orice în ceasul de pe urmă, hârca zâmbitoare lovind cimbalele Judecății de Apoi, cavalerul care, cu chipul descompus de groază, mai are încă destul curaj, printr-un ultim gest de vitejie și revoltă, să-și scoată sabia din teacă, hotărât să-și vândă scump pielea în cea de pe urmă bătălie fără speranță...

Cartonașul se afla acolo, în partea de jos, între pictură și ramă. Chiar peste plăcuța aurită pe care Julia ghici, mai curând decât să poată citi, cele două cuvinte sinistre ce alcătuiau titlul tabloului: *Triumful morții*.

•

Când ieși în stradă, ploua cu găleata. Strălucirea felinarelor stil Isabel lumina perdelele de apă ce țâșneau torențial din beznă, bătând în caldarâm. Bălțile explodau într-o infinitate de stropi groși, spărgând reflexele orașului într-un torturat du-te-vino de lumini și umbre.

Julia își ridică fața, lăsând apa să-i șiroiască în voie pe plete și pe obraji. Frigul îi îngheța pomeții și buzele și-i lipea de chip părul ud. Își încheie gulerul trenciului, pășind printre boschetele și băncile de piatră din jurul muzeului, fără să-i pese de ploaie și nici de umezeala care-i pătrundea în pantofi. Imaginile lui Brueghel îi erau imprimate încă pe retină, orbită de lumina automobilelor care circulau pe partea carosabilă din apropiere și care decupau conuri aurite de ploaie, iluminând la răstimpuri silueta fetei, proiectată în lungi umbre oscilante ce se multiplicau în reflexele de pe jos. Cutremurătoarea tragedie

medievală i se perinda pe dinaintea ochilor, printre toate luminile acelea care o împresurau. Și în ea, în bărbații și femeile care se sufocau sub avalanșa de schelete răzbunătoare ce se afundau în pământ, Julia putea recunoaște perfect personajele din *celălalt* tablou: Roger de Arras, Ferdinand Altenhoffen, Beatrice de Burgundia… Chiar și în planul al doilea, capul plecat și gestul resemnat al bătrânului Pieter van Huys. Totul se îmbina în scena aceea îngrozitoare și definitivă, unde aveau să sfârșească, fără deosebire, după soarta ultimului zar ce se rostogolea pe covorul pământului, frumusețe și urâțenie, dragoste și ură, bunătate și răutate, strădanie și delăsare. Julia se recunoscuse și ea în oglinda ce fotografia cu necruțătoare luciditate ruperea celui de-al șaptelea sigiliu al Apocalipsului. Ea era tânăra întoarsă cu spatele la scenă, cufundată în visare, amețită de muzica de lăută la care cânta o hârcă surâzătoare. În peisajul acela sumbru nu mai era loc de pirați și nici de comori ascunse; micuțele Wendy erau târâte, zvârcolindu-se, de către legiunea de schelete, Cenușăreasa și Albă-ca-Zăpada miroseau pucioasa cu ochii scoși din orbite de groază, iar soldățelul de plumb, sau Sfântul Gheorghe uitându-și de balaur, sau Roger de Arras cu spada pe jumătate scoasă din teacă nu mai puteau face nimic pentru ele. Le era de-ajuns că se străduiseră zadarnic, dintr-un exces de cinste, să repeadă în gol niște lovituri de spadă înainte de a-și prinde mâinile, cu toți ceilalți, de oasele descărnate ale Morții care-i târa în dansul ei macabru.

Farurile unui automobil iluminară o cabină telefonică. Julia intră înăuntru și-și căută în geantă niște monede, mișcându-se ca prin ceața unui vis. Formă mecanic numărul lui César și apoi pe cel al lui Muñoz, fără niciun răspuns, cu părul ud picurându-i pe receptor. Închise telefonul, rezemându-și capul de geamul cabinei, și-și puse între buzele crăpate și asprite de frig o țigară umedă. Se lăsă învăluită de fum, cu ochii închiși, iar când scrumul începu să-i ardă degetele, îl aruncă pe jos. Ploaia răpăia monoton pe acoperișul de aluminiu, dar nici măcar acolo Julia nu se simțea la adăpost. Își dădu seama, cu o dezolantă senzație de osteneală nesfârșită, că era doar un răgaz care n-o apăra de frigul și de umbrele din jur.

•

N-a fost niciodată conștientă de timpul petrecut în cabină. Dar la un moment dat introduse iar monedele și formă un număr, de

data asta al lui Muñoz. Când auzi vocea jucătorului de șah, Julia păru să-și vină încet în fire, de parcă s-ar fi întors, cum se și întâmplase de fapt, dintr-o călătorie de undeva de foarte departe. O călătorie prin timp și prin ea însăși. Cu o seninătate ce sporea pe măsură ce rostea cuvintele, îi explică ce se întâmplă. Muñoz întrebă ce scria pe cartonaș și ea îi spuse: *A* x *P*, nebun contra pion. La capătul celălalt al firului se făcu tăcere, și apoi Muñoz, pe un ton ciudat, pe care nu i-l mai auzise vreodată, o întrebă unde se afla. Când îi spuse, șahistul o rugă să nu se miște de acolo. O să vină el cât mai repede cu putință.

După cincisprezece minute, un taxi se oprea lângă cabina telefonică și Muñoz, deschizând portiera, o invită să urce. Julia o porni în fugă prin ploaie și se adăposti înăuntru. Pe când mașina pornea, jucătorul de șah îi scoase trenciul ud și i-l puse pe umeri pe al lui.

— Ce se întâmplă? întrebă fata, tremurând de frig.

— O să aflați imediat.

— Ce înseamnă nebun contra pion?

Sclipirile oscilante ale luminilor exterioare iluminau la răstimpuri expresia încruntată a șahistului.

— Înseamnă, spuse, că regina neagră e gata să mai suprime o piesă.

Julia clipi, buimăcită. Apoi îi luă mâna lui Muñoz într-ale ei, care erau înghețate, și îl privi alarmată.

— Trebuie să-l anunțăm pe César.

— Mai avem timp, răspunse jucătorul.

— Unde mergem?

— La Pénjamo. Cu doi de haș.

•

Ploua întruna când taxiul s-a oprit în dreptul clubului de șah. Muñoz deschise portiera fără să dea drumul mâinii Juliei.

— Veniți, spuse.

Ea îl urmă, docilă. Urcară scara până în vestiar, încă mai erau câțiva șahiști pe la mese, dar Cifuentes, directorul, nu se vedea nicăieri. Muñoz o călăuzi pe Julia drept la bibliotecă. Acolo, printre trofee și diplome, vreo două sute de cărți ocupau rafturile protejate de geamuri. Jucătorul lăsă mâna Juliei și deschise una, alegând un tom gros, legat în pânză. Pe cotor, cu litere aurite întunecate de folosire și de vreme, Julia citi, descumpănită:

Săptămânal de șah. *Trimestrul patru*. Anul nu putea fi deslușit.

Muñoz puse volumul pe masă și răsfoi câteva pagini îngălbenite, tipărite pe hârtie proastă. Probleme de șah, analize ale unor partide, informații despre turnee, fotografii vechi ale unor câștigători cu zâmbetul pe buze, cu cămașă albă și cravată, costume și tunsori de epocă. Se opri la o pagină dublă, plină de poze.

— Uitați-vă cu atenție la ele, îi spuse Juliei.

Fata se aplecă peste fotografii. Erau de calitate proastă și toate înfățișau grupuri de șahiști pozând în fața aparatului. Câțiva țineau cupe sau diplome. Citi titlul paginii: A II-A EDIȚIE A TROFEULUI NAȚIONAL JOSÉ RAÚL CAPABLANCA. Se uită la Muñoz, nedumerită.

— Nu înțeleg, șopti.

Jucătorul de șah arătă cu degetul una din fotografii. Era un grup de tineri, și doi ridicau deasupra capului niște cupe mici. Ceilalți, patru la număr, priveau spre obiectiv cu un aer solemn. Sub fotografie stătea scris: FINALIȘTI AI CAMPIONATULUI DE TINERET.

— Recunoașteți pe careva? întrebă Muñoz.

Julia cercetă chipurile, unul după altul. Numai cel din marginea dreaptă a fotografiei i se păru că are un aspect vag familiar. Era un tânăr de cincisprezece sau șaisprezece ani, cu părul pieptănat pe spate, cu sacou și cravată și o banderolă de doliu pe brațul stâng. Privea aparatul cu ochi liniștiți și inteligenți, în care Julia crezu că citește un aer provocator. Atunci îl recunoscu. Mâna îi tremura când puse un deget pe el și, ridicându-și ochii spre șahist, văzu că acesta încuviința.

— Da, spuse Muñoz. E jucătorul invizibil.

14.

Dialoguri de salon

„— Dacă l-am descoperit, e fiindcă-l căutam.
— Cum?… Sperați, poate, să-l întâlniți?
— Am crezut că nu era cu neputință.”

A. Conan Doyle

Lumina de pe scară era stricată și urcară treptele pe întuneric. Muñoz mergea înainte, orientându-se cu mâna de-a lungul balustradei, și ajungând pe palier tăcură amândoi, ascultând. De dincolo de ușă nu se auzea niciun zgomot, dar în prag, jos de tot, se deslușea o dâră de lumină. Julia nu-i putea vedea chipul însoțitorului ei în întuneric, dar simți că Muñoz o privea.

— Nu mai putem da înapoi, spuse, răspunzând la întrebarea neformulată, și drept unic răspuns auzi respirația liniștită a șahistului. Atunci căută pe bâjbâite soneria și apăsă o dată pe buton. Înăuntru, sunetul pieri ca un ecou îndepărtat, în capătul coridorului lung.

Trecu puțin până auziră pașii ce se apropiau alene. Zgomotul încetă un moment și apoi se auzi iar, mai slab și mai aproape, până se opri de tot. Încuietoarea se învârti la nesfârșit și până la urmă ușa se deschise, proiectând asupra lor un dreptunghi de lumină care-i orbi o clipă. Atunci Julia privi silueta familiară ce se profila în gingașul *contre-jour*, gândindu-se că realmente nu dorea victoria aceea.

Se dădu la o parte să-i lase să treacă. Nu părea stingherit de vizita neașteptată; arăta doar o idee de surpriză politicoasă, al cărui unic indiciu vizibil era zâmbetul descumpănit pe care Julia i-l deslușí pe buze, când închidea ușa în urma lor. Din cuier, o

greoaie mobilă stil Eduard din nuc și bronz, încă mai picurau de apă un trenci, o pălărie și o umbrelă.

Îi conduse în salon, printr-un lung coridor cu tavanul înalt, cu ornamente frumoase, ai cărui pereți erau o mică galerie de pictură peisagistică, din Școala sevilianǎ din secolul al XIX-lea. Pe când le făcea loc printre tablouri, întorcându-se la răstimpuri spre ei, cu un gest de amfitrion atent, Julia se strădui, în zadar, să caute la el vreo trăsătură care să trădeze celălalt personaj pe care acum îl știa ascuns pe undeva, ca o fantomă ce ar pluti între amândoi și a cărei prezență, orice ar fi să se întâmple de acum înainte, n-avea s-o mai poată ignora niciodată. Și totuși, în ciuda a toate acestea, deși lumina rațiunii îi pătrundea treptat până în cele mai tainice unghere ale nesiguranței, deși faptele se potriveau acum ca niște piese cu marginile șlefuite cu migală, proiectând asupra imaginilor *Partidei de șah* trăsăturile de penel, în lumini și umbre, ale celeilalte tragedii, sau ale diferitelor tragedii care se suprapuneau celei simbolizate în tabloul flamand... în ciuda a toate acestea, și pătrunsă de conștiința limpede a durerii care, treptat, înlocuia în sentimentele ei stupoarea inițială, Julia era încă incapabilă să-l urască pe bărbatul care mergea înaintea ei pe coridor, întors pe jumătate spre ea cu o politețe plină de solicitudine, elegant până și în intimitatea casei lui, cu halatul de mătase albastră peste pantalonii bine croiți și cu un fular înnodat pe sub gulerul desfăcut al cămășii, cu părul ușor ondulat la ceafă și la tâmple, și sprâncenele arcuite cu nepăsare de bătrân dandy care, în fața Juliei, era veșnic îndulcită, ca în momentul acela, de zâmbetul tandru, plin de blândă tristețe, schițat în colțurile buzelor fine și palide ale anticarului.

Niciunul dintre cei trei nu spuse nimic până nu ajunseră în salon, o încăpere vastă care, sub un tavan înalt decorat cu scene clasice – favorita Juliei fusese întotdeauna, până în seara aceea, cea în care un Hector cu coif lucitor își ia rămas-bun de la Andromaca și de la fiul lor –, conținea, între pereții acoperiți cu tapiserii și picturi, cele mai de preț achiziții ale anticarului: acelea pe care, de-a lungul vieții, le alesese pentru sine, refuzând mereu să le pună în vânzare, indiferent de prețul oferit pentru ele. Julia le cunoștea la fel de bine ca și cum ar fi fost ale ei, părându-i-se chiar mult mai familiare decât cele pe care și le amintea din casa părinților ei sau decât cele de la ea de acasă:

sofaua stil Empire tapisată cu mătase, pe care Muñoz, cu chipul împietrit de gravitate și mâinile în buzunarele trenciului, nu se hotăra acum să se așeze, cu toate că César îl invita cu un gest al mâinii; bronzul cu maestrul de scrimă semnat de Steiner, cu spadasinul stând drept, chipeș, înălțându-și bărbia mândră și dominând încăperea de pe piedestalul lui așezat pe un birou olandez de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, unde César obișnuia să-și rezolve corespondența de când Julia putea să-și aducă aminte; vitrina de colț stil George IV, conținând o frumoasă colecție de argintărie poansonată pe care anticarul o lustruia cu mâna lui o dată pe lună; tablourile principale, alesele Domnului, favoritele lui: o *Tânără doamnă* atribuită lui Lorenzo Lotto, o superbă *Bună-Vestire* de Juan de Soreda, un *Marte* plin de nerv de Luca Giordano, un melancolic *Asfințit* de Thomas Gainsborough... Și colecția de porțelan englezesc, și covoare, și tapiserii, și evantaie; piese a căror istorie fusese trasată cu mare grijă de César, epuizând până la atingerea perfecțiunii stiluri, proveniențe, genealogii, într-o colecție particulară atât de personală și legată de gusturile sale estetice și de starea lui sufletească, încât el însuși părea proiectat în esența tuturor acelor obiecte și a fiecăruia în parte. Lipsea doar micul trio de porțelan din *commedia dell'arte*: Lucinda, Octavio și Scaramouche de Bustelli, care se aflau în magazin, la parterul clădirii, în clopotul lor de cristal.

Muñoz rămăsese în picioare, afișând un taciturn calm exterior, cu toate că ceva în făptura lui, poate felul în care-și punea picioarele pe covor, sau coatele îndepărtate de trup și mâinile vârâte în buzunarele trenciului, arăta că era în stare de alertă, pregătit să țină piept neprevăzutului. La rândul lui, César îl privea cu un interes rece și politicos și doar din când în când își întorcea un moment ochii spre Julia, ca și cum ea s-ar fi aflat în propria-i casă și Muñoz ar fi fost la urma urmelor singurul străin acolo, nevoit să explice motivul pentru care se înființase la o oră atât de târzie, în puterea nopții. Julia, care îl cunoștea pe César la fel de bine ca pe sine însăși – rectifică mental, pe loc: până în noaptea asta *crezuse* că-l cunoaște la fel de bine ca pe sine însăși –, și-a dat seama că anticarul înțelesese, de cum le deschise ușa, că vizita însemna ceva mai mult decât un simplu apel la cel de-al treilea camarad de aventură. Sub prietenoasa lui indulgență, în felul în care zâmbea și, încă și mai direct, în

inocenta expresie a ochilor lui albaştri, fata recunoscu o precautǎ expectativǎ, plinǎ de curiozitate şi puţin amuzatǎ; aceeaşi cu care, ţinând-o pe genunchi, cu mulţi ani în urmǎ, aştepta ca Julia sǎ rosteascǎ acele cuvinte magice, rǎspunsuri la nişte ghicitori copilǎreşti, iar ea se dǎdea în vânt ca anticarul sǎ i le nǎscoceascǎ: *Aur pare*, *argint nu e*... Sau: *Merge mai întâi în patru labe*, *apoi în douǎ şi la sfârşit în trei*... Şi cel mai frumos dintre toate: *Îndrǎgostitul distins îi ştie numele doamnei sale şi culoarea rochiei*...

Şi totuşi, César îl privea mai departe pe Muñoz. În noaptea aceea stranie, la lumina cernutǎ a lǎmpii englezeşti care, reproducând o tiparniţǎ de cǎrţi sub abajurul ei de pergament, arunca jocuri de umbre pe obiectele din jur, ochii anticarului aproape cǎ nu se opreau asupra fetei. Nu pentru cǎ ar fi fugit de privirea ei, cǎci atunci când i-o întâlnea o susţinea, deşi scurt timp, într-un fel sincer şi direct, ca şi cum între ei n-ar exista secrete. Se pǎrea cǎ, îndatǎ ce Muñoz i-ar fi spus ce avea de spus şi ar fi plecat, tot ce ar fi rǎmas între ei doi, între César şi Julia, ar avea destinat deja un rǎspuns precis, convingǎtor, logic şi definitiv. Poate marele rǎspuns la toate întrebǎrile pe care ea i le pusese în cursul vieţii. Dar era prea târziu, şi pentru prima oarǎ Julia nu simţea dorinţa sǎ asculte. Curiozitatea ei fusese satisfǎcutǎ în faţa *Triumfului morţii* de Brueghel cel Bǎtrân. Şi acum nu mai avea nevoie de nimeni; nici mǎcar de el. Toate acestea se întâmplaserǎ înainte ca Muñoz sǎ deschidǎ vechiul volum de şah şi sǎ-i arate una din fotografii; aşa cǎ n-avea nicio legǎturǎ cu prezenţa ei în acea noapte la César acasǎ. O împingea o curiozitate strict obiectivǎ. Esteticǎ, ar fi zis César însuşi. Datoria ei era sǎ fie de faţǎ, ca protagonistǎ şi totodatǎ cor, actor şi public al celei mai fascinante tragedii clasice – erau acolo cu toţii: Oedip, Oreste, Medeea şi ceilalţi prieteni de o viaţǎ – pe care nimeni n-o plǎsmuise vreodatǎ în faţa ochilor ei. La urma urmelor, reprezentaţia era în onoarea ei.

Atmosfera era irealǎ. Într-atât încât Julia, aprinzându-şi o ţigarǎ, se lǎsǎ pe spǎtar. În dreptul ei stǎteau cei doi bǎrbaţi, amândoi în picioare, alcǎtuind o scenǎ de proporţii similare celor din tabloul dispǎrut. Muñoz în stânga, cǎlcând marginea unui foarte vechi covor pakistanez, a cǎrui patinǎ nu fǎcea decât sǎ-i scoatǎ în evidenţǎ frumuseţea roşiaticǎ şi ocru. Jucǎtorul de şah – acum sunt *amândoi*, se gândi ea, cu subtilǎ satisfacţie – nu-şi

scosese trenciul și-l privea pe anticar cu capul ușor aplecat într-o parte, cu aspectul acela de Sherlock Holmes ce-i conferea o aură de demnitate aparte, în care avea un rol atât de precumpănitor expresia ochilor lui osteniți și absorbiți de contemplarea fizică a adversarului. Dar Muñoz nu-l privea pe César cu suficiența învingătorului. În atitudinea lui nu era nici dușmănie, nici măcar suspiciunea pe care oricine ar fi justificat-o, date fiind împrejurările. În schimb, se citea încordare în privirea lui și în felul în care i se zbăteau mușchii fălcilor osoase, dar asta avea legătură, după părerea Juliei, cu modul în care șahistul examina *aparența reală* a dușmanului, după ce muncise atâta vreme împotriva *aparenței sale ideale*. De bună seamă, făcea bilanțul unor greșeli trecute, recompunea mutări, atribuia intenții. Era atitudinea obstinată și absentă a cuiva care, după ce a încheiat o partidă prin manevre strălucite, este realmente preocupat să descopere cum naiba adversarul lui i-a putut subtiliza un obscur pion dintr-o căsuță neînsemnată și uitată.

César stătea în dreapta și, cu părul lui argintiu și halatul de mătase, părea unul dintre personajele elegante din comediile de la început de secol: liniștit și distins, sigur pe sine, conștient că acel covor pe care călca interlocutorul lui avea două sute de ani și era al lui. Julia văzu cum băga o mână în buzunar, scotea pachetul de țigări cu filtru aurit și-și punea una în portțigaretul de fildeș. Scena era prea ieșită din comun ca să nu și-o fixeze bine în memorie: decorul cu obiecte vechi în tonuri închise și reflexe palide, tavanul ornat cu zvelte figuri clasice, bătrânul dandy cu o înfățișare elegantă și echivocă și neglijentul bărbat slab cu trenciul șifonat, față în față, uitându-se în tăcere unul la altul, parcă așteptând ca cineva, poate sufleorul ascuns după vreuna din mobilele vechi, să dea semnalul de începere a ultimului act. Julia prevăzuse, de când descoperise un aer familiar pe chipul tânărului care privea aparatul de fotografiat cu toată gravitatea celor cincisprezece sau șaisprezece ani ai săi, că partea aceea a spectacolului avea să fie mai mult sau mai puțin așa. Era oarecum senzația aceea ciudată căreia i se spune *déjà-vu*. Cunoștea deznodământul, din care nu lipsea decât un majordom cu vestă în dungi anunțând că masa e servită, pentru ca totul să depășească limitele grotescului. Se uită la cele două personaje favorite ale sale și-și duse țigara la gură, încercând să-și amintească. Sofaua lui César era comodă,

îi trecu prin cap, cu molcomă volubilitate; niciun amfiteatru nu-i oferise un loc mai potrivit. Da. Amintirea o năpădi iar cu ușurință și se dovedi a fi recentă. Ea aruncase deja o privire peste scenariul acela. Doar cu câteva ore în urmă, în Sala doisprezece a Muzeului Prado. Tabloul lui Brueghel, acea bătaie a tobelor drept fundal pustiitor al iremediabilului, măturând în trecerea sa până și ultimul fir de iarbă de pe pământ, totul prefăcut într-o singură, unică, uriașă piruetă finală, în hohotul sonor al vreunui zeu beat care-și rumega olimpiana mahmureală dincolo de colinele înnegrite fumegând și de strălucirea incendiilor. Pieter van Huys, celălalt flamand, bătrânul maestru de la curtea din Ostenburg, îi explicase și el, în felul lui, poate cu mai multă delicatețe și mai nuanțat, mai ermetic și sinuos decât brutalul Brueghel, dar cu o intenție identică; la urma urmelor, toate tablourile erau reprezentări ale unuia și aceluiași tablou, după cum toate oglinzile erau reflexele uneia și aceleiași oglinzi, după cum toate morțile erau morți ale aceleiași Morți:

> „*Totul e o tablă de șah cu nopți și zile la care joacă Destinul*, *mutându-i pe oameni ca pe niște piese*”.

Îngână citatul aproape fără a-l rosti, cu ochii la César și la Muñoz. Totul era în ordine, așa că se putea începe. Ascultați, ascultați, ascultați. Lumina gălbuie a lămpii englezești era un fel de con lucitor învăluind cele două personaje. Anticarul își aplecă puțin capul și-și aprinse țigara, pe când Julia și-o duse pe a ei la gură. Ca și cum acesta ar fi fost semnalul de începere a dialogului, Muñoz încuviință încetișor, deși nimeni nu spusese încă niciun cuvânt. Apoi zise:

— Sper, César, că aveți la îndemână o tablă de șah.

Nu era strălucitor, recunoscu fata. Nici măcar potrivit. Un scenarist cu imaginație ar fi știut găsi, de bună seamă, ceva mai potrivit pentru rolul lui Muñoz; dar, își spuse neconsolată, autorul tragicomediei era, la urma urmelor, tot atât de mediocru ca lumea pe care el însuși o crease. Nu se putea pretinde ca o farsă să întreacă talentul, stupiditatea sau perversitatea propriului ei autor.

— Nu cred că avem nevoie de o tablă de șah, răspunse César, și replica lui îmbunătăți dialogul. Nu prin cuvinte, care nu erau nici ele extraordinare, ci prin ton, care se dovedi adecvat, în

special o anumită nuanță de blazare pe care anticarul știu s-o imprime frazei; ceva foarte caracteristic lui, de parcă observa totul așezat în grădină pe un scaun, din acelea din fier vopsite în alb, cu un martini foarte sec în mână și privind spectacolul, s-ar putea spune, de la distanță. César era la fel de rafinat în posturile sale decadente, cum ar fi în homosexualitatea sau perversitatea lui, iar Julia, care îl îndrăgise și din pricina asta, știu să aprecieze la valoarea ei acea atitudine riguroasă și exactă, perfectă în nuanțele sale, care o determină să se așeze pe sofa, uimită, în vreme ce îl iscodea pe anticar printre spiralele fumului țigării. Fiindcă tot ce i se părea mai fascinant era că bărbatul acela o înșelase timp de douăzeci de ani. Cu toate acestea, dacă e să fim drepți, cine trebuia să răspundă până la urmă de înșelăciunea asta nu era el, ci ea însăși. Nimic nu se schimbase la César: indiferent dacă Julia își dădea sau nu seama, a fost întotdeauna – a trebuit să fie, vrând-nevrând – el însuși. Acum stătea acolo, în picioare, fumând cu sânge rece – a știut-o cu absolută certitudine –, fiind cu desăvârșire lipsit de orice remușcare sau îngrijorare pentru ceea ce făcuse. Părea – poza – solemn, la fel de distins și corect ca atunci când Julia auzea din gura lui frumoasele povești cu îndrăgostiți sau războinici. Dintr-o clipă într-alta se putea prea bine referi la Long John Silver, Wendy, Lagardère sau Sir Kenneth cel cu Leopardul, și fata n-ar fi fost surprinsă câtuși de puțin. Și totuși, el era cel care-l târâse pe Álvaro sub duș, cel care-i vârâse lui Menchu o sticlă de gin între picioare… Julia aspiră alene fumul de țigară și-și miji ochii, savurându-și propria amărăciune. Dacă el e același, își zise, și e limpede că este, cea care s-a schimbat sunt eu. De asta îl văd în alt fel, cu alți ochi: văd un ticălos, un farsor și un asasin. Și, cu toate acestea, stau mai departe aici, fascinată, sorbindu-i încă o dată cuvintele. În câteva secunde, în loc de o aventură în Marea Caraibilor, îmi va povesti că a făcut totul pentru mine, sau ceva de genul ăsta. Și eu o să-l ascult, ca întotdeauna, pentru că, pe deasupra, asta întrece oricare altă poveste a lui César, depășind-o în imaginație și oroare.

Își retrase brațul de pe spătarul sofalei, aplecându-se înainte, cu buzele întredeschise, concentrându-și toată atenția asupra celor ce se desfășurau dinaintea ochilor ei, dispusă să nu piardă nici cel mai mic detaliu al scenei. Și mișcarea aceea a ei păru semnalul de reluare a dialogului. Muñoz, cu mâinile în

buzunarele trendului și capul aplecat puțin într-o parte, îl privea pe César.

— Lămuriți-mi o îndoială, spuse. După ce nebunul negru ia pionul alb la A6, albele hotărăsc să-și mute regele de la D4 la E5, descoperind șahul dat de dama albă regelui negru... Ce mutare trebuie să facă negrele?

Ochii anticarului se însuflețiră cu o sclipire amuzată; păreau că zâmbesc, fără nicio legătură cu restul imperturbabil al trăsăturilor sale.

— Nu știu, răspunse după o clipă. Dumneavoastră sunteți maestrul, dragul meu prieten. Trebuie să știți.

Muñoz făcu unul din gesturile sale vagi, vrând parcă să scape de titlul de maestru pe care César tocmai i-l acordase, pentru prima oară.

— Insist, rosti alene, lungind cuvintele, să cunosc părerea dumneavoastră autorizată.

Buzele anticarului se molipsiră de zâmbetul care până atunci părea să-i joace doar în ochi.

— În cazul acesta, eu aș proteja regele negru deplasând nebunul la C4... se uită la jucător cu solicitudine politicoasă. Vi se pare potrivit?

— Suprim nebunul acela, susținu Muñoz, aproape grosolan. Cu nebunul meu alb de la D3. Iar apoi dumneavoastră îmi dați șah cu calul la D7.

— Eu nu vă dau nimic, dragul meu prieten – anticarul îi susținea privirea, netulburat. Nu știu despre ce vorbiți. Și nici nu-i cazul să născocim șarade la ora asta.

Muñoz se încruntă cu un aer îndărătnic.

— Dumneavoastră îmi dați șah la D7, insistă. Lăsați prostiile și concentrați-vă atenția la tabla de șah.

— De ce aș face-o?

— Fiindcă v-au rămas puține ieșiri... Eu evit șahul acesta ducând regele alb la D6.

César oftă auzindu-i cuvintele și ochii lui albaștri, care la lumina slabă a încăperii păreau în momentul acela extraordinar de deschiși, aproape fără culoare, se ațintiră asupra Juliei. Apoi, după ce-și puse între dinți portțigaretul, își mișcă în jos capul de două ori, cu o ușoară grimasă de amărăciune.

— Atunci, regretând din suflet, spuse, părând într-adevăr contrariat, eu ar fi trebuit să iau cel de-al doilea cal alb, cel care

se află la B1 – își privi interlocutorul cu un aer întristat. Nu credeți că e păcat?

— Ba da. Mai ales din punctul de vedere al calului… Muñoz își mușcă buza de jos, scrutător. Și l-ați lua cu turnul sau cu regina?

— Cu regina, firește. César părea ofensat. Există anumite reguli… lăsă fraza în suspensie, cu un gest al mâinii drepte. O mână palidă și fină, pe care se zăreau brazdele albăstrii ale venelor și pe care Julia o știa în stare și să omoare cu aceeași naturalețe; poate începând mișcarea aducătoare de moarte chiar cu gestul elegant pe care, în momentul acela, anticarul îl schița în aer.

Atunci, pentru prima oară de când ajunseseră acasă la César, Muñoz lăsă să-i fluture pe buze zâmbetul acela care nu însemna niciodată nimic, nedefinit și îndepărtat, mai legat de straniile-i reflecții matematice decât de realitatea care-l înconjura.

— Eu, în locul dumneavoastră, aș fi mutat regina la C2, dar asta nu mai are acum importanță…, spuse în șoaptă. Ce mi-ar plăcea să știu e cum vă gândeați să mă omorâți.

— Nu spuneți ce nu se cuvine, răspunse anticarul, părând sincer scandalizat. Apoi, parcă făcând apel la politețea șahistului, făcu o mișcare în direcția sofalei unde stătea Julia, fără a o privi însă. Domnișoara…

— În momentul acesta, comentă Muñoz, și zâmbetul vag continua să-i fluture în colțul gurii, domnișoara simte, îmi închipui, aceeași curiozitate ca mine. Dar n-ați răspuns la întrebarea mea… Vă gândeați să recurgeți la vechea dumneavoastră tactică a loviturii la gât sau la ceafă, ori îmi rezervați un deznodământ mai clasic? Mă refer la otravă, pumnal sau ceva de genul ăsta… Cum ați spune dumneavoastră? – privi scurt către picturile din tavan, căutând acolo termenul potrivit. Ah, da. Ceva în stil *venețian*.

— Eu aș fi spus *florentin*, îl corectă César, vanitos până la sfârșit, deși fără să ascundă o anume admirație. Dar nu știam că ați fi capabil de ironii pe seama unor astfel de subiecte.

— Și nici nu sunt, răspunse jucătorul. Nu sunt absolut deloc – se uită la Julia și apoi îl arătă pe anticar cu un deget… Iată-l: nebunul, care ocupă un loc de încredere lângă rege și regină. Dacă e să dăm frâu liber imaginației, acel *bishop* englez, episcopul intrigant. Marele Vizir trădător care conspiră în umbră fiindcă, în realitate, este Regina neagră deghizată…

— Ce foileton minunat, comentă César, ironic, împreunându-și mâinile și mimând aplauze lente și silențioase. Dar nu mi-ați spus ce-ar muta albele după ce și-au pierdut calul... Dacă e să fiu sincer, dragul meu, mă țineți pe jar.

— Nebun la D3, șah. Și negrele pierd partida.

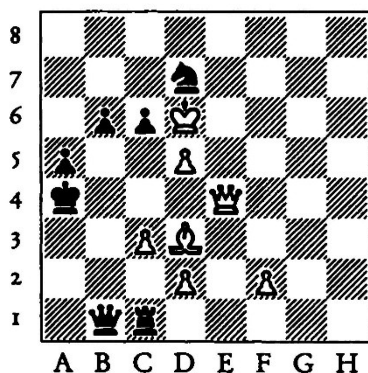
— Atât de ușor? Mă îngrijorați, dragul meu prieten.

— Atât de ușor.

César reflectă câteva clipe. Apoi scoase restul de țigară din capătul porttțigaretului și-l puse într-o scrumieră, după ce îndepărtă cu delicatețe scrumul.

— Interesant, spuse, și ridică muștiucul, de parcă ar fi ridicat un deget cerând o mică pauză. Atunci se mișcă încet, încercând să nu-l alarmeze fără rost pe Muñoz, și se apropie de masa de joc englezească ce se afla lângă sofa, în dreapta Juliei. După ce învârti cheița de argint în broasca scrinului placat cu esență fină, scoase piesele, gălbui și negre, ale unui joc foarte vechi de șah din fildeș, pe care ea nu-l văzuse niciodată până atunci.

— Interesant, repetă, pe când degetele-i subțiri, cu unghii îngrijite, aranjau piesele pe tablă. Situația, prin urmare, e astfel:

— Exact, confirmă Muñoz, care privea tabla de departe, fără să se apropie. Nebunul alb, retrăgându-se de la C4 la D5, permite un șah dublu: dama albă la regele negru și însuși nebunul la dama neagră. Regele n-are altă soluție decât să fugă de la A4 la B3 și să o părăsească pe regina neagră în voia sorții... Regina albă va mai da alt șah la C4, împingând regele dușman în jos, înainte ca nebunul alb să-i dea reginei lovitura de grație.

— Turnul negru va lua acest nebun.

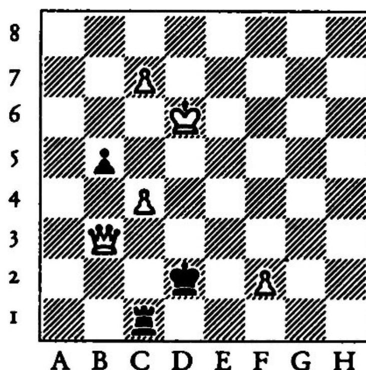
— Da. Dar asta n-are importanță. Fără damă, negrele sunt la pământ. În plus: dispărând această piesă de pe tablă, partida își pierde rațiunea de a fi.

— Poate aveți dreptate.

— Am. Partida, sau ce rămâne din ea, o decide acum pionul alb care se găsește la D5, și care, după ce ia pionul negru la C6, va avansa până se va transforma în damă fără ca nimeni să-l poată împiedica... Asta se va întâmplă peste șase, cel mult peste nouă mutări. Muñoz își băgă o mână în buzunar și scoase o hârtie plină de notițe cu creionul. De pildă, acestea:

PD_5	×	PC_6	CD_7	–	F_6
DC_4	–	E_6	PA_5	–	A_4
DE_6	×	CF_6	PA_4	–	A_3
PC_3	–	C_4+	$\acute{R}B_2$	–	C_1
DF_6	–	C_3+	RC_1	–	D_1
DC_3	×	PA_3	TB_1	–	C_1
DA_3	–	B_3+	RD_1	×	PD_2
PC_6	–	C_7	PB_6	–	B_4
PC_7	–	C_8 ...	(Negrele abandonează)		

Anticarul luă hârtia cu notițe și apoi cercetă foarte calm jocul de șah, ținând între dinți muștiucul gol. Zâmbetul lui era cel al omului care acceptă o înfrângere scrisă dinainte în stele. Se apucă să miște piesele, una câte una, până reprezentă situația finală:

— Recunosc că nu există nicio ieșire, spuse în cele din urmă. Negrele pierd.

Ochii lui Muñoz se îndreptară de la tabla de șah la César.

— Faptul de a fi suprimat al doilea cal, murmură pe un ton obiectiv, a fost o greșeală.

Anticarul ridică din umeri, fără a-și pierde zâmbetul:

— De la un anumit moment negrele nu mai puteau alege… Să spunem că și ele erau prizoniere ale propriei lor mișcări, ale dinamicii lor naturale. Calul acesta împlinea jocul; preț de o secundă, Julia zări în ochii lui César o străfulgerare de orgoliu. În realitate, aproape atingea perfecțiunea.

— Nu la șah, spuse Muñoz sec.

— La șah?… Dragul meu prieten – anticarul schiță o mișcare disprețuitoare în direcția pieselor. Eu mă refeream la ceva mai mult decât o simplă tablă de șah – ochii albaștri deveniră adânci, de parcă s-ar fi oglindit în ei o lume ascunsă. Eu mă refeream la viața însăși, la aceste alte șaizeci și patru de piese de șah precum nopțile negre și zilele albe, de care vorbea poetul… Sau poate e invers: precum nopțile albe și zilele negre. Depinde în ce parte a jucătorului lăsăm sau nu imaginea… Unde anume, dacă tot vorbim în termeni simbolici, plasăm oglinda.

Julia observă că César n-o privea, deși părea că i se adresează tot timpul ei, pe când îi vorbea lui Muñoz.

— Cum de ați aflat că era el? îl întrebă ea pe șahist, și atunci anticarul păru că tresare pentru prima oară. Ceva din atitudinea lui se schimbă brusc, ca și cum Julia, împărtășind cu voce tare acuzația lui Muñoz, ar fi încălcat un pact de tăcere. Reticența inițială se risipi la moment și zâmbetul se prefăcu în ironică grimasă amară.

— Da, îi spuse jucătorului de șah, și aceasta a fost prima capitulare formală. Povestiți-i cum ați aflat că eram eu.

Muñoz își aplecă puțin capul spre Julia.

— Prietenul dumneavoastră a comis vreo două greșeli. Șovăi câteva secunde în legătură cu sensul cuvintelor sale și apoi îi adresă anticarului un gest scurt, poate de scuză. Deși a le califica drept *greșeli* ar fi nepotrivit, căci în fiece moment a știut ce face și care erau riscurile… În mod paradoxal, chiar dumneavoastră l-ați făcut să se trădeze.

— Eu? Dar eu n-am avut nici cea mai mică idee până…

César dădu din cap. Aproape cu blândețe, își zise fata, speriată de sentimentele ei.

— Prietenul nostru Muñoz vorbește în sens figurat, prințesă.

— Nu-mi spune prințesă, te implor. Julia nu-și recunoscu vocea; până și ei îi suna plină de asprime insolită.

Anticarul o cercetă câteva secunde, înainte de a da din cap că a înțeles.

— Bine, spuse, și părea că-i vine greu să-și reia șirul cuvintelor. Ceea ce Muñoz încearcă să explice e că prezența ta în partida de șah i-a servit drept contrast pentru a observa intențiile adversarului. Prietenul nostru e un mare jucător; dar, pe deasupra, s-a dovedit a fi și un copoi mai bun decât îl credeam eu… Nu ca prostul de Feijoo, care vede un chiștoc într-o scrumieră și, cel mult, deduce că cineva a fumat; îl privi pe Muñoz. A fost mutarea nebun contra pion în loc de damă contra pion D5 cea care v-a alertat, nu-i așa?

— Da. Sau, cel puțin, unul din indiciile care m-au făcut să bănuiesc. La a patra mișcare, jucătorul negru nu profitase de ocazia de a lua regina albă, ceea ce ar fi schimbat partida în favoarea lui… La început, am crezut că e vorba de un fel de joc ca mâța cu șoarecele, sau că Julia era atât de neapărat necesară partidei că nu putea fi suprimată, sau asasinată, decât mai târziu. Dar când dușmanul nostru a ales nebun contra pion în loc de damă contra pion D5, mișcare ce ar fi implicat prin forța lucrurilor un schimb de dame, am înțeles că jucătorul misterios nu avusese *niciodată* intenția să suprime regina albă; ba chiar că era dispus mai curând să piardă partida decât să facă acest pas. Și legătura între această mutare și spray-ul din talcioc – acest presupus *pot să te omor*, *dar n-o fac* era atât de evidentă că n-am mai avut nici cea mai mică îndoială: amenințările la adresa reginei albe erau false – o privi pe Julia. Fiindcă dumneavoastră n-ați fost niciodată cu adevărat în pericol în povestea asta.

César încuviință, de parcă ceea ce se relata acolo n-ar fi fost felul în care a acționat el, ci o a treia persoană, a cărei soartă îi era indiferentă.

— A mai înțeles și că dușmanul nu era regele, ci regina neagră, adăugă el.

Muñoz ridică din umeri fără a-și scoate mâinile din buzunare.

— Asta n-a fost greu. Legătura cu asasinatele era evidentă: numai acele piese suprimate de regina neagră simbolizau morți reale. M-am apucat atunci să examinez mișcările acestei piese și am ajuns la concluzii interesante. De pildă, rolul său protector

față de jocul negrelor în general, care se extindea și asupra reginei albe, principalul său dușman, și pe care totuși o respecta ca și cum ar fi fost sacră… Apropierea în spațiu de calul alb, eu însumi, ambele piese fiind în căsuțe alăturate, aproape în bună vecinătate, fără ca regina neagră să se hotărască să-și înfigă acul cu venin decât mai târziu, când n-ar mai exista altă alternativă… Îl privea pe César cu ochi opaci. Cel puțin îmi rămâne consolarea că m-ați fi omorât fără ură, chiar cu o anumită blândețe și simpatie complice; cu o scuză pe buze și rugându-mă să fiu înțelegător. Din imperative ce țin doar de șah.

César făcu un gest teatral cu mâna, stil secolul al optsprezecelea, și-și plecă fruntea, recunoscător pentru aparenta precizare a conceptului.

— Aveți întru totul dreptate, remarcă el. Dar spuneți-mi… Cum de ați știut că erați calul, și nu nebunul?

— Grație unei serii de indicii; unele mărunte și altele importante. Hotărâtor a fost rolul simbolic al nebunului ca piesă de încredere lângă rege și regină, la care m-am referit mai înainte. Dumneavoastră, César, ați jucat un rol extraordinar în toate acestea: nebun alb travestit în regină neagră, acționând de o parte și de alta a tablei de șah… Și chiar acest rol v-a învins, într-o partidă pe care, în mod curios, ați început-o tocmai în acest scop: pentru a fi până la urmă înfrânt. Și lovitura de grație ați primit-o chiar cu mâna dumneavoastră: nebunul alb ia regina neagră, anticarul prieten cu Julia îl trădează prin propriu-i joc pe jucătorul invizibil, scorpionul își înfige acul veninos în coadă… Vă asigur că, pentru prima oară în viața mea, asist la o sinucidere pe tabla de șah realizată la un asemenea nivel de perfecțiune.

— Splendid, spuse César, iar Julia nu știu dacă se referea la analiza lui Muñoz sau la propriul său joc. Dar spuneți-mi ceva… Prin ce se traduce, după părerea dumneavoastră, această identificare a mea cu regina neagră și cu nebunul alb?

— Cred că a vă da câteva detalii ar însemna să stăm toată noaptea, iar a discuta amănunțit ne-ar lua săptămâni întregi… Acum mă pot referi doar la ceea ce am văzut pe tabla de șah. Și am văzut o personalitate dublă: răul, ascuns și negru, César. Condiția dumneavoastră feminină, vă amintiți?… Dumneavoastră înșivă ați cerut odată analiza aceasta:

personalitate condiționată și oprimată de mediul înconjurător, sfidare a autorității constituite, combinație de impulsuri ostile și homosexuale... Toate acestea încarnate sub veșmintele negre ale Beatricei de Burgundia sau, ceea ce înseamnă de fapt același lucru, regina de la șah. Și față de toate acestea, exact dimpotrivă, limpede ca lumina zilei, dragostea ce-o nutriți pentru Julia... Această a doua condiție care pentru dumneavoastră este la fel de dureroasă: cea masculină, cu nuanțele de rigoare; estetica atitudinilor dumneavoastră cavalerești, ceea ce ați dorit să fiți și n-ați fost. Roger de Arras întruchipat nu de cal sau de cavaler, ci de elegantul și albul nebun... Cum vi se pare?

César era palid și nemișcat și pentru prima oară în viață Julia îl văzu încremenit de uimire. Apoi, după câteva clipe ce părură infinite, pline doar de tic-tacul unei pendule ce marca scurgerea acelei liniști, anticarul își recăpătă încet zâmbetul anemic în colțul buzelor sale fără sânge. De data aceasta însă era un gest automat, un simplu mijloc pentru a înfrunta implacabila disecție pe care Muñoz o lansase în aer, în fața lui, ca cineva care aruncă o mănușă.

— Vorbiți-mi de nebunul acesta, zise cu voce răgușită.

— O să vă vorbesc, dacă îmi cereți; acum ochii lui Muñoz erau însuflețiți de strălucirea înfierbântată a mutărilor sale decisive. Îi înapoia adversarului îndoielile și incertitudinile pe care acesta îl făcuse să le încerce în fața tablei de șah; era revanșa lui profesională. Și înțelegând astfel lucrurile, Julia își dădu seama că, în vreun moment al partidei, șahistul ajunsese să creadă în propria-i înfrângere. Nebunul, continuă Muñoz. O piesă ce se dovedește cel mai lesne de asimilat homosexualității, cu mișcarea-i pe diagonală și în adâncime... Da. Dumneavoastră v-ați asumat și un minunat rol prin acest nebun care o ocrotește pe regina albă, lipsită de apărare, și care, în final, într-o străfulgerare de sublimă hotărâre plănuită încă de la început, dă lovitura mortală propriei lui condiții obscure și-i oferă adoratei sale regine albe, pe deasupra, o lecție magistrală și înspăimântătoare... Toate acestea le-am văzut încetul cu încetul, făcându-le să se lege. Dar dumneavoastră nu jucați șah. La început, asta m-a ferit să-mi îndrept bănuielile împotriva dumneavoastră. Iar apoi, când certitudinea mea a devenit evidentă, acest fapt m-a descumpănit. Plănuirea partidei era

prea desăvârșită pentru un jucător obișnuit și de neconceput pentru un amator... În fond, asta mă nedumerește și acum.

— Totul își are explicația sa, răspunse César. Dar nu vreau să vă întrerup, dragul meu prieten. Continuați.

— Nu mai sunt multe de spus. Cel puțin nu aici, în noaptea asta. Pe Álvaro Ortega îl omorâse cineva poate cunoscut, dar eu eram întru totul la curent cu problema. Totuși, Menchu Roch n-ar fi deschis nicicând ușa unui străin, și cu atât mai puțin în împrejurările povestite de Max. Dumneavoastră ați spus la cafenea, ieri seară, că aproape nu mai rămâneau suspecți, și era adevărat. Am încercat să-mi pun problema cu ajutorul unor faze succesive de abordare analitică: Lola Belmonte nu era adversarul meu, am știut-o de când am dat ochii cu ea. Și nici bărbatul ei. În privința lui don Manuel Belmonte, ciudatele lui paradoxuri muzicale mi-au dat multă bătaie de cap... Dar, ca suspect, era vorba de un personaj incomplet. Latura lui șahistică, să-i zicem așa, nu era la înălțimea restului. Pe deasupra, e invalid, ceea ce excludea acțiuni violente față de Álvaro și Menchu... O posibilă combinație unchi-nepoată, având în vedere femeia blondă cu impermeabil, n-a rezistat nici ea la o analiză amănunțită: la ce bun să fure ceva care era deja al lor? ... Cât despre acest Montegrifo, am făcut unele verificări și știu că n-are nici cea mai mică legătură cu șahul. În plus, Menchu Roch nu i-ar fi deschis în ruptul capului ușa în dimineața aceea.

— Prin urmare, nu mai rămâneam decât eu.

— Știți doar că atunci când ai eliminat imposibilul, ceea ce rămâne, oricât de improbabil ar părea, trebuie să fie obligatoriu adevărul.

— Îmi amintesc, dragul meu prieten. Și vă felicit. Mă bucur să văd că nu m-am înșelat în ce vă privește.

— M-ați ales pentru asta, nu-i așa?... Știați că o să câștig partida. Doreați să fiți bătut.

Cu o grimasă condescendentă a gurii, César dădu să se înțeleagă că asta era lipsit de importanță.

— Speram, într-adevăr. Am recurs la bunele dumneavoastră oficii fiindcă Julia avea nevoie de cineva care s-o călăuzească în coborârea ei în infern... Pentru că de data aceasta eu trebuia să mă mulțumesc să-mi joc cât mai bine rolul de Diavol. Ca tovarăș. Și așa am făcut.

Ochii fetei străfulgerară auzind cuvintele acelea. Vocea-i sună metalic:

— N-ai făcut pe Diavolul, ci pe Dumnezeu. Împărțind binele și răul, viața și moartea.

— Era jocul tău, Julia.

— Minți. Era al tău. Eu am fost un pretext, asta-i tot.

Anticarul strâmbă din gură, dezaprobator.

— Nu înțelegi nimic, iubito. Dar asta nu mai are acum prea multă importanță... Privește-te în orice oglindă și poate că o să-mi dai dreptate.

— Du-te naibii, César, cu oglinzile tale cu tot.

O privi sincer îndurerat, ca un câine sau un copil bătut pe nedrept. Dojana mută, plină de absurdă fidelitate, se stinse încet-încet în ochii albaștri și în cele din urmă rămase doar o privire dusă, pierdută în gol și ciudat de umedă. Atunci anticarul clătină alene din cap și-l privi din nou pe Muñoz.

— Dumneavoastră, spuse, și păru că-i venea greu să reia tonul la care menținuse conversația cu șahistul, nu mi-ați spus încă în ce fel ați întins lațul care leagă teoriile dumneavoastră inductive cu faptele... De ce ați venit să mă vedeți împreună cu Julia în noaptea asta, și nu ieri, de pildă?

— Fiindcă ieri încă nu renunțaserăți pentru a doua oară să suprimați regina albă... Și, în plus, pentru că până în seara asta n-am găsit ceea ce căutam: un volum legat de reviste de șah, corespunzând trimestrului patru al anului o mie nouă sute patruzeci și cinci. E în el o fotografie cu finaliștii unui campionat de șah pentru tineret. Dumneavoastră apăreți în fotografie, César. Și numele dumneavoastră întreg pe pagina următoare. Ce mă surprinde e că nu figurați printre câștigători... Mă nedumerește și că, de atunci încolo, vi se pierde urma ca șahist. Nu mai jucați în public nicio partidă.

— E ceva ce nu înțeleg, spuse Julia. Sau, ca să fiu exactă, mai e ceva pe lângă multele lucruri pe care nu le înțeleg în toată nebunia asta... Te cunosc de când mă știu pe lume, César. Am crescut lângă tine și credeam că îți cunosc până și cel mai ascuns ungher al vieții. Dar nu mi-ai vorbit nicicând de șah. Niciodată. De ce?

— Asta-i ceva prea lung de explicat.

— Avem timp, spuse Muñoz.

•

Era ultima partidă a turneului. Un final cu pioni și nebuni, cu puține piese rămase pe tablă. În fața podiumului unde se înfruntau finaliștii, câțiva spectatori urmăreau mutările, pe care unul din cei doi arbitri le înregistra pe un panou aflat pe perete, între un portret al Conducătorului și un calendar care arăta data – 12 octombrie 1945 –, pe masa unde strălucea cupa de argint destinată învingătorului.

Tânărul cu haină gri își pipăi automat nodul cravatei și-și cercetă piesele – negrele – cu disperare. Jocul metodic, implacabil, al adversarului său îl hăituise fără cruțare în ultimele mutări. Nu era vorba de o desfășurare plină de strălucire a pieselor albe, ci mai curând de un progres lent, bazat pe o solidă apărare inițială – indiana regelui –, obținându-se avantajul exclusiv datorită așteptării cu răbdare și exploatării greșelilor adversarului, una după alta. Un joc lipsit de imaginație, care nu presupunea niciun risc, dar care, chiar din această cauză, anihilase orice încercare de atac la rege din partea pieselor negre, acum decimate și departe unele de altele, nefiind în stare să se ajute între ele și nici măcar să opună vreun obstacol înaintării celor doi pioni albi care, alternându-și mișcările, se aflau pe punctul de a se transforma în damă.

Tânărul cu haină gri avea ochii tulburi de oboseală și rușine. Certitudinea că ar fi putut câștiga partida, că jocul său era superior, mai îndrăzneț și mai strălucitor decât al adversarului, nu-i era de-ajuns ca să-l consoleze de înfrângerea inevitabilă. Imaginația de la cei cincisprezece ani ai săi, debordantă și înflăcărată, extrema sensibilitate a spiritului și luciditatea gândirii, chiar și plăcerea, aproape fizică, pe care o simțea atingând piesele de lemn lăcuit atunci când le deplasa cu eleganță pe tabla de șah, plăsmuind pe pătrățelele albe și negre o gingașă urzeală care i se năzărea de o frumusețe și armonie aproape desăvârșite, se dovedeau acum sterpe, chiar pângărite de satisfacția grosolană, de disprețul ce se deslușea în gestul adversarului victorios: un soi de bădăran încuiat, cu ochi mici și trăsături vulgare, al cărui unic merit ca să obțină victoria fusese așteptarea prudentă, ca un păianjen în mijlocul pânzei lui. Incalificabila sa lașitate.

Prin urmare, șahul înseamnă și asta, se gândi tânărul care juca cu negrele. La urma urmelor, însemna mai cu seamă umilința înfrângerii nemeritate, răsplata acordată celor care nu

riscă nimic; aceasta era senzația care-l copleșea atunci, dinaintea tablei de șah care nu însemna numai un stupid joc de poziții, ci și oglinda vieții înseși, cu carne și sânge, și viață și moarte, și eroism și sacrificiu. Aidoma mândrilor cavaleri ai Franței, la Crécy, distruși, în plină glorie zadarnică, de arcașii din Țara Galilor ai regelui Angliei, tânărul își văzuse atacurile cailor și nebunilor, îndrăznețe și profunde, mișcări frumoase, strălucitoare ca loviturile de spadă, cum se sparg treptat în eroice dar zadarnice valuri de nepăsătoarea neclintire a rivalului său. Și regele alb, piesa aceea dușmănită, de cealaltă parte a șirului invincibil de pioni plebei, observa din depărtare, stând la adăpost, cu un dispreț identic celui oglindit pe chipul jucătorului care-l domina, descumpănirea și neputința solitarului rege negru, incapabil să-și ajute ultimii pioni năvalnici și credincioși care executau, într-un agonic îndemn de a se salva, mișcările unei lupte fără speranță.

Pe câmpul necruțător de bătălie, cu careuri albe și negre, nici măcar nu rămânea loc pentru a fi învins cu onoare. Înfrângerea ștergea totul, anihilându-l nu numai pe cel biruit, ci și imaginația sa, visele sale, propria-i stimă. Tânărul în sacou gri își sprijini cotul pe masă și fruntea în palmă și închise ochii un moment, ascultând cum zăngănitul armelor se stingea încet în valea năpădită de umbre. Niciodată, își zise. Precum galii învinși de Roma, care se împotriveau să rostească numele înfrângerii lor, tot așa el avea să refuze tot restul vieții să-și amintească de ceea ce îi descoperea dinaintea ochilor zădărnicia gloriei. Nu va mai juca niciodată șah. Și deie Domnul să fie în stare să și-l șteargă din memorie, în același fel în care, după moartea faraonilor, numele lor rămâneau doar gravate pe monumente.

Adversar, arbitru și spectatori așteptau mișcarea următoare cu un plictis prost disimulat, căci finalul se prelungea prea mult. Tânărul își privi pentru ultima oară regele încolțit și, cu o tristă senzație de singurătate împărtășită, hotărî că nu rămânea decât actul milostiv de a-i da o moarte demnă cu propria-i mână, evitând umilința de a sfârși hăituit, ca un câine de pripas, încolțit într-un colț al tablei de șah. Atunci își întinse degetele spre piese și, cu un gest de infinită duioșie, doborî încet regele înfrânt, culcându-l cu dragoste pe pătratele pustii.

15.

Sfârșitul reginei

„A mea a stârnit multe păcate, precum și pasiune, disensiuni, cuvinte zadarnice – dacă nu minciuni – în mine însumi, la adversarul meu sau la amândoi. Șahul m-a îndemnat să-mi nesocotesc îndatoririle față de Dumnezeu și față de oameni.”

The Harleyan Myscellany

Când César termină de vorbit – o făcuse în șoaptă, privind un punct nedeterminat din încăpere –, zâmbi absent și se întoarse încet până putu să observe jocul de șah din fildeș de pe masă. Apoi ridică din umeri, de parcă prin gestul acela dădea să se înțeleagă că nimeni nu e capabil să-și aleagă trecutul.

— Nu mi-ai povestit niciodată despre asta, spuse Julia, și sunetul vocii ei păru o absurdă imixtiune, deplasată, în liniștea din jur.

César zăbovi puțin până să răspundă. Lumina abajurului de pergament îi scălda doar jumătate de chip, lăsând-o pe cealaltă în umbră. Asta îi accentua ridurile în jurul ochilor și gurii, punându-i în evidență profilul aristocratic, nasul fin și bărbia, ce se conturau clar ca pe o medalie antică.

— N-aș fi putut să-ți vorbesc despre ceva ce nu există, murmură cu blândețe, iar ochii lui, sau poate strălucirea lor atenuată în penumbră, se ațintiră în sfârșit asupra celor ai fetei. Vreme de patruzeci de ani m-am dedicat plin de grijă crezului că era întocmai așa – zâmbetul căpătă acum o nuanță ironică, adresată neîndoios lui însuși. N-am mai jucat șah, nici măcar de unul singur. Niciodată.

Julia dădu din cap, uimită. Cu greu reușea să creadă tot ce auzise.

— Tu ești bolnav.

Hohotul a fost scurt și sec. Lumina se reflecta acum în ochii anticarului, care păreau de gheață.

— Mă decepționezi, prințesă. Măcar din partea ta mă așteptam să-mi faci onoarea să nu apelezi la posibilități facile – își privi gânditor muștiucul de fildeș. Te asigur că sunt în toate mințile. Cum altfel aș fi putut plăsmui cu atâta minuțiozitate detaliile acestei frumoase povești?

— Frumoasă? – îl privi cu stupefacție. Vorbeam de Álvaro și de Menchu… Frumoasă poveste, spui? – se înfioră de groază și dispreț. Pentru numele lui Dumnezeu! Despre ce blestemăție vorbești?

Anticarul îi susținu privirea, imperturbabil, și apoi se întoarse spre Muñoz, parcă cerându-i ajutorul.

— Există aspecte… estetice, spuse. Factori extraordinar de originali pe care nu-i putem simplifica într-un mod atât de superficial. Tabla de șah nu e numai albă și neagră. Există planuri superioare de unde privești faptele. Planuri obiective – se uită la ei cu o dezolare neașteptată ce părea sinceră. Aveam încredere că vă veți fi dat seama.

— Știu ce vreți să spuneți, comentă Muñoz, și Julia se întoarse să-l privească, surprinsă. Jucătorul de șah era tot nemișcat, în picioare în mijlocul salonului, cu mâinile în buzunarele trenciului șifonat. Într-un colț al gurii se ivise grimasa aceea nedeslușită, zâmbetul abia schițat, indefinibil și distant.

— Știți?! exclamă Julia. Ce naiba puteți ști dumneavoastră?

Își strânse pumnii, revoltată, ținându-și răsuflarea care-i bubuia în urechi ca aceea a unui animal la capătul unei goane istovitoare. Dar Muñoz rămase impasibil și Julia observă cum César îi adresă o privire blândă de mulțumire.

— Nu m-am înșelat când v-am ales, spuse anticarul. Și mă bucur.

Muñoz nu vru să răspundă. Se limită să privească în jur tablourile, mobilele și obiectele din încăpere, încuviințând încet din cap, ca și cum ar fi tras concluzii din toate lucrurile acelea misterioase. După câteva secunde arătă spre Julia, cu un gest din bărbie.

— Cred că are dreptul să cunoască toată povestea.

— Și dumneavoastră, dragul meu prieten, remarcă César.

— Și eu. Deși aici nu joc decât rolul unui martor.

În cuvintele lui nu era nici dojană, nici amenințare. Era neutralitate. O neutralitate imposibilă, se gândi Julia, fiindcă va veni un moment, mai devreme sau mai târziu, în care cuvintele se vor epuiza și va trebui luată o decizie. Totuși – conchise ea, amețită de senzația de irealitate de care nu izbutea să se elibereze –, acest moment părea încă destul de îndepărtat.

— Să începem atunci, spuse, și, auzindu-se, înțelese, cu nebănuită ușurare, că-i revenea seninătatea pierdută. Se uită la César cu duritate. Vorbește-ne despre Álvaro.

Anticarul făcu un gest afirmativ.

— Álvaro, repetă în șoaptă. Dar, mai înainte, trebuie să mă refer la tablou..., schiță pe neașteptate o grimasă de supărare, de parcă ar fi uitat vreo îndatorire de politețe elementară. Încă nu v-am oferit nimic, și asta-i de neiertat. Beți ceva?

Nu răspunse nimeni. César se duse până la un cufăr vechi de stejar pe care-l folosea ca mobilă de bar.

— Am văzut tabloul acela pentru prima oară într-o zi când am fost la tine, Julia. Îți amintești?... Îl aduseseră cu câteva ceasuri înainte și erai bucuroasă ca o fetiță. Aproape o oră te-am observat pe când l-ai cercetat în amănunțime, explicându-mi tehnicile pe care te gândeai să le aplici pentru a-l preface, citez cuvânt cu cuvânt, în cea mai frumoasă lucrare din cariera ta; în vreme ce vorbea, César alese un pahar îngust, de cristal tăiat, de mare valoare, și puse în el gheață, gin și suc de lămâie. M-am minunat să te văd fericită, și adevărul e, prințesă, că și eu eram; se întoarse cu paharul în mână și, după ce gustă precaut amestecul, păru satisfăcut. Dar ce nu ți-am spus în momentul acela... Mă rog. Adevărul e că, și acum chiar, mi-e greu să mă exprim în cuvinte... Tu erai fermecată de frumusețea imaginii, de echilibrul compoziției, de culoare și lumină. Și eu eram, dar din motive diferite. Tabla aceea de șah, jucătorii aplecați peste piese, doamna care citea lângă fereastră au trezit în mine ecoul adormit al vechii pasiuni. Imaginează-ți surpriza mea când, după ce am crezut-o uitată, am văzut-o revenind brusc ca o lovitură de tun. M-am simțit cuprins de febră și totodată îngrozit; părea că mă atinsese chiar atunci o pală de nebunie.

Anticarul tăcu o secundă, iar jumătatea gurii sale care era în lumină făcu o strâmbătură malițioasă, ca și cum ar fi găsit o plăcere specială savurând amintirea.

— Nu era vorba numai de șah, continuă. Ci și de senzația personală, profundă, dată de conceperea acestui joc ca legătură cu viața și cu moartea, între realitate și vis... Și, pe când tu, Julia, vorbeai despre vopsele și vernisuri, eu abia dacă ascultam, surprins de înfiorarea de plăcere și de tulburarea desfătătoare ce-mi străbăteau trupul, așezat lângă tine pe sofa, privind nu ce pictase Pieter van Huys în tabloul flamand, ci ceea ce bărbatul acela, maestrul acela genial, avea în minte pe când îl picta.

— Și ai hotărât că tabloul trebuia să fie al tău...

César o privi pe fată cu ironică mustrare.

— Nu simplifica, prințesă; bău o sorbitură din pahar și schiță un zâmbet ce implora indulgență. Ceea ce am hotărât dintr-o dată a fost că aveam *neapărată* nevoie să-mi satisfac pasiunea. Nu degeaba trăiești o viață lungă ca a mea. De bună seamă, de asta am înțeles pe loc nu mesajul, care era cifrat, așa cum s-a dovedit mai apoi, ci faptul cert că acolo se ascundea o enigmă fascinantă și îngrozitoare. Poate că, închipuiește-ți ce idee, enigma care, în sfârșit, îmi dădea dreptate.

— Dreptate?

— Da. Lumea nu-i așa de simplă cum vor să ne facă să credem. Contururile sunt imprecise, nuanțele contează. Nimic nu e negru sau alb; răul poate fi o deghizare a binelui sau a frumuseții, și viceversa, fără ca una s-o excludă pe cealaltă. O făptură umană poate iubi și trăda ființa îndrăgită, fără ca prin asta sentimentul său să nu mai fie adevărat. E posibil să fiu tată, frate, fiu și amant în același timp; victimă și călău... Ia exemplele pe care le vrei. Viața e o aventură incertă într-un peisaj difuz, cu limitele în continuă mișcare, unde hotarele sunt artificiale; unde totul poate sfârși și începe din nou în fiece clipă, sau se poate termina brusc, ca o lovitură de secure neașteptată, pentru totdeauna. Unde singura realitate absolută, densă, indiscutabilă și definitivă, este moartea. Unde suntem doar o măruntă străfulgerare între două nopți veșnice și unde, prințesă, avem foarte puțin timp.

— Și ce legătură are asta cu moartea lui Álvaro?

— Totul are legătură cu toate. César ridică o mână, cerând răbdare. Pe deasupra, viața e o succesiune de fapte care se

înlănțuie unele cu altele, uneori fără intervenția voinței…, se uită la conținutul paharului în zare, de parcă acolo ar fi plutit continuarea raționamentului său. Atunci, mă refer la ziua aceea la tine acasă, Julia, m-am hotărât să cercetez tot ce avea legătură cu tabloul. Și întocmai ca ție, prima persoană care mi-a venit în minte a fost Álvaro… Nu mi-a plăcut niciodată; nici când erați împreună, nici după. Cu însemnata diferență că eu nu i-am iertat nicicând acestui ticălos că te-a făcut să suferi cum ai suferit…

Julia, care-și mai scosese o țigară, își opri gestul la jumătate, uitându-se la César cu surpriză.

— Asta era treaba mea, spuse. Nu a ta.

— Te înșeli. Era treaba mea. Álvaro ocupase un loc pe care eu nu l-aș fi putut ocupa niciodată. Într-un anume fel – anticarul șovăi o clipă, zâmbind cu amărăciune – era rivalul meu. Unicul bărbat capabil să mă îndepărteze de tine.

— Totul se terminase între mine și el… E absurd să legi una de alta.

— Nu-i chiar absurd; dar să lăsăm asta. Eu îl uram, și gata. Firește, ăsta nu-i un motiv să ucizi pe cineva. De-ar fi, te asigur că n-aș fi așteptat atâta s-o fac… Lumea aceasta a noastră, a artelor și anticarilor, e foarte limitată. Álvaro și cu mine avusesem câte un contact profesional din când în când, era inevitabil. Relațiile noastre nu puteau fi calificate drept cordiale, bineînțeles; dar uneori banii și interesul te fac să apelezi în mod ciudat la cineva anume. Dovada e că tu însăți, punându-ți problema tabloului lui Van Huys, ai recurs la el… Fapt e că m-am dus să-l văd și i-am cerut o informație asupra tabloului. Nu de amorul artei, de bună seamă. I-am oferit o sumă rezonabilă. Fostul tău iubit, odihnească-se în pace, a fost totdeauna un băiat scump. Extrem de scump.

— De ce nu mi-ai spus nimic din toate astea?

— Din mai multe motive. Primul e că nu doream să văd că vă reluați legătura, nici măcar sub aspect profesional. Niciodată nu putem avea siguranța că sub cenușă nu mai rămâne jar… Dar mai era ceva. Tabloul era legat de sentimente prea intime; arătă cu un gest jocul din fildeș de pe măsuță. De o parte din mine, la care eu crezusem că renunțasem pentru totdeauna. Un ungher unde nimănui, nici măcar ție, prințesă, nu-i puteam îngădui să intre. Asta ar fi însemnat să scot la vedere chestiuni pe care

niciodată n-aș avea curajul să le discut cu tine – îi aruncă o privire lui Muñoz, care asculta în tăcere, ținându-se la o parte. Presupun că prietenul nostru ar putea să te lămurească în legătură cu subiectul. Nu-i așa? Șahul ca proiecție a propriului ego, înfrângerea ca frustrare a libidoului și alte chestii de genul ăsta, delicios de porcoase… Aceste mișcări lungi și profunde, pe diagonală, ale nebunilor alunecând pe tabla de șah; își trecu vârful limbii peste marginea paharului și se înfioră ușor. În sfârșit. Bătrânul Sigmund ar fi avut multe de spus despre asta.

Suspină în onoarea propriilor sale fantasme. Apoi ridică încet paharul, închinând în direcția lui Muñoz, și, așezându-se într-un fotoliu, își puse dezinvolt picior peste picior.

— Nu înțeleg, stărui fata, ce legătură au toate astea cu Álvaro.

— La început, nu prea mare, recunoscu anticarul. Eu voiam doar o informație de istorie extrem de simplă. Ceva pentru care, cum ți-am spus, eram dispus să plătesc bine. Dar lucrurile s-au complicat când și tu te-ai hotărât să apelezi la el… Asta nu era grav, în principiu. Însă Álvaro, dând dovadă de o prudență profesională demnă de laudă, s-a abținut să-ți vorbească despre interesul arătat de mine, căci eu îi cerusem discreție maximă…

— Și nu l-a uimit că tu făceai cercetări legate de tablou pe la spatele meu?

— Absolut deloc. Sau, dacă a fost uimit, n-a spus nimic. A crezut poate că voiam să-ți fac o surpriză, aducându-ți noi date… Sau o fi crezut că-ți pregăteam o figură proastă – César medită cu seriozitate. Iar acum, dacă mă gândesc bine, cred că ar fi meritat într-adevăr să moară numai pentru asta.

— A încercat să mă pună în gardă. Tabloul lui Van Huys a ajuns la modă în ultima vreme, a spus.

— Ticălos până la sfârșit, își dădu César cu părerea. Cu avertismentul acesta facil, era acoperit în ochii tăi, fără să se pună rău cu mine. Ne mulțumea pe toți, lua banii și, pe deasupra, crea și posibilitatea de a evoca tandre scene de odinioară…, își arcui o sprinceană, slobozind un scurt hohot de râs. Dar îți povesteam cum s-au petrecut lucrurile între Álvaro și mine; se uită înăuntrul paharului. La două zile după întrevederea mea cu el, ai venit să-mi spui că tabloul avea o inscripție ascunsă. Am încercat să mă prefac cum am putut mai bine, însă mi-a produs efectul unui șoc electric; îmi confirma

intuiția în legătură cu existența unei taine. Mi-am dat seama pe loc că însemna și o groază de bani, creșterea de mai multe ori a cotei tabloului lui Van Huys, și-mi aduc aminte că așa ți-am și spus. Faptul acela, împreună cu istoria tabloului și a personajelor sale, deschidea perspective pe care atunci le-am considerat minunate: tu și cu mine făcând împreună investigația, adâncindu-ne în rezolvarea enigmei. Era ca pe vremuri, îți dai seama? Ca atunci când căutam o comoară, dar de data asta o comoară *adevărată*. Pentru tine faima, Julia. Numele tău în publicații de specialitate, în cărțile de artă. Pentru mine… Să spunem că asta justifica totul; dar, pe deasupra, a mă adânci în jocul acela presupunea o complexă provocare personală. Ce pot să te asigur e că ambiția nu conta deloc în povestea asta. Mă crezi?

— Te cred.

— Mă bucur. Fiindcă numai așa vei putea înțelege ce s-a petrecut apoi. César își clătină paharul și păru că sunetul gheții îl ajuta să-și pună ordine în amintiri. Când ai plecat, i-am telefonat lui Álvaro și am stabilit să trec pe la el la prânz. M-am dus fără intenții rele; și mărturisesc că tremuram de nerăbdare. Álvaro mi-a povestit ce aflase. Am constatat, satisfăcut, că nu știa de existența inscripției ascunse și m-am ferit cât am putut de bine să-l pun la curent. Totul a mers de minune până când a început să vorbească despre tine. Atunci, prințesă, panorama s-a schimbat cu desăvârșire…

— În ce sens?

— În toate.

— Mă refer la ce-a spus Álvaro despre mine.

César se mișcă în fotoliu, părând stânjenit, și zăbovi puțin cu răspunsul, fără niciun chef:

— Vizita ta îl impresionase grozav… Sau, cel puțin, așa a lăsat să se înțeleagă. Am priceput că răscoliseși în chip primejdios sentimente vechi și că lui Álvaro nu i-ar fi displăcut ca lucrurile să fie iar ca înainte; făcu o pauză și-și încruntă fruntea. Recunosc, Julia, că asta m-a enervat cum nici nu-ți poți închipui. Álvaro îți distrusese doi ani din viață și eu stăteam acolo, în fața lui, ascultând cum avea de gând cu nerușinare să năvălească iar în ea… I-am spus, fără ocolișuri, să te lase în pace. S-a uitat la mine ca la un bătrân și băgăreț poponar și am început să ne

certăm. Te scutesc de amănunte, dar a fost teribil de neplăcut. M-a acuzat că-mi bag nasul unde nu-mi fierbe oala.

— Și avea dreptate.

— Nu. De tine îmi păsa, Julia. Mă interesează ce ți se întâmplă mai mult decât orice pe lume.

— Nu fi absurd. Niciodată nu m-aș fi întors la Álvaro.

— Eu nu sunt chiar așa de sigur. Știu prea bine ce a însemnat canalia asta pentru tine…, zâmbi batjocoritor în gol, de parcă spectrul lui Álvaro, acum inofensiv, s-ar fi aflat acolo, privindu-i. Atunci, în vreme ce ne certam, am simțit cum vechea ură renăștea în mine, mi se urca la cap ca unul din paharele tale cu votcă fierbinte. Era, fata mea, o ură cum nu-mi aduc aminte să fi simțit vreodată; o ură zdravănă, încântător de *latină*. Așa încât m-am sculat și cred că mi-am cam ieșit din fire, înjurându-l cu un ales repertoriu de precupeață, pe care-l rezerv pentru ocaziile deosebite… Mai întâi s-a arătat surprins de izbucnirea mea. Apoi și-a aprins pipa și mi-a râs în față. Relația lui cu tine, a spus, se stricase din vina mea. Eu eram răspunzător că tu nu te maturizaseși. Prezența mea – pe care o califică drept bolnăvicioasă și obsedantă – în viața ta te împiedicase întotdeauna să-ți iei zborul singură. „Și cel mai rău”, adăugă, cu un zâmbet jignitor, „e că, în fond, Julia fusese întotdeauna îndrăgostită de tine, care simbolizezi pentru ea părintele pe care aproape că n-a apucat să-l cunoască… Și a ținut-o tot așa.” După ce a spus asta, Álvaro și-a băgat o mână în buzunarul de la pantaloni, a tras de câteva ori din pipă și m-a privit printre rotocoale de fum. „Ce se întâmplă cu voi”, conchise, „nu-i altceva decât un incest care nu s-a consumat… Din fericire ești homosexual.”

Julia închise ochii. César lăsase ultimele cuvinte să plutească în aer și păstra o tăcere pe care fata, rușinată și descumpănită, nu îndrăznea s-o rupă. Când ea își adună tot curajul ca să-l privească din nou, anticarul făcu un gest evaziv din umeri, ca și cum n-ar mai fi fost răspunzător de ceea ce ar fi putut povesti mai departe.

— Cu aceste cuvinte, prințesă, Álvaro și-a semnat condamnarea la moarte… Continua să fumeze acolo, liniștit, în fața mea, dar era ca și mort. Nu pentru ceea ce spusese, la urma urmelor era o părere la fel de respectabilă ca oricare alta, ci pentru ceea ce cuvintele lui îmi revelau mie însumi, ca și când

ar fi tras o perdea care, ani în șir, m-ar fi ținut străin de realitate. Poate pentru că îmi confirma idei pe care eu le țineam departe, în adâncul cel mai întunecat al cugetului, refuzând mereu să proiectez asupra lor lumina rațiunii și a logicii…

Se întrerupse, de parcă și-ar fi pierdut șirul vorbelor, și se uită la Julia și apoi la Muñoz cu un aer nehotărât. În cele din urmă, zâmbi într-un fel echivoc, sfios și oarecum pervers totodată, înainte de a-și duce iar paharul la gură, sorbind puțin din el.

— Am simțit atunci o subită inspirație. Julia își dădu seama că gestul acela îi ștersese de pe buze zâmbetul ciudat… Și, înaintea ochilor mei, o, minunăție, întocmai ca în basme, se înfiripă un întreg plan. Fiecare piesă din cele care se agitaseră în dezordine își găsea locul exact, nuanța precisă. Álvaro, tu, eu, tabloul… Se înlănțuiau și cu partea obscură din mine însumi, cu ecourile îndepărtate, senzațiile uitate, pasiunile amorțite… Totul se defini în câteva secunde ca o uriașă tablă de șah pe care fiecare persoană, fiecare idee, fiecare situație își avea simbolul corespunzător în fiecare piesă, locul exact în timp și în spațiu… Aceea era Partida cu majusculă, marele joc al vieții mele. Și al vieții tale. Fiindcă toate erau acolo, prințesă: șahul, aventura, dragostea, viața și moartea. Și, la sfârșitul a toate, te înălțai tu, eliberată de orice și de toți, frumoasă și perfectă, reflectată în cea mai pură oglindă a plenitudinii. Trebuia să joci șah, Julia; era inevitabil. Trebuia să ne omori pe toți pentru a fi, în sfârșit, liberă.

— Doamne Dumnezeule…

Anticarul făcu un gest negativ cu capul.

— Dumnezeu n-are nimic a face cu asta… Te asigur că atunci când m-am apropiat de Álvaro și i-am dat o lovitură în ceafă cu scrumiera de obsidian pe care o ținea pe masă nu-l mai uram. Momentul acela n-a fost decât un demers neplăcut. Supărător, dar necesar.

Își cercetă mâna dreaptă încet, plin de curiozitate. Părea să evalueze capacitatea aducătoare de moarte pe care o aveau degetele acelea lungi și palide, cu unghii îngrijite, care cu atâta elegantă indolență țineau în clipa aceea paharul de gin.

— A căzut ca un sac, conchise pe un ton obiectiv, terminându-și examenul. S-a prăbușit fără un geamăt, buf!, cu pipa încă între dinți. Apoi, pe jos… Mă rog. M-am asigurat că era mort în toată regula cu altă lovitură, mai bine calculată. La urma

urmelor, trebuie să faci lucrurile bine, sau să nu le faci… Restul îl știi: dușul și toate celelalte au fost simple retușări artistice. *Brouillez les pistes*, spunea Arsène Lupin… Deși precis că Menchu, odihnească-se în pace, i-ar fi atribuit aceste cuvinte lui Coco Chanel. Sărmana – bău o sorbitură mică în memoria lui Menchu înainte de a rămâne cu ochii în gol. Cert e că mi-am șters urmele cu o batistă și am luat scrumiera pentru orice eventualitate, aruncând-o apoi într-un coș de gunoi departe de acolo… E urât s-o spun eu, prințesă, dar fiind vorba de prima oară, mintea mi-a funcționat într-o manieră admirabil de criminală. Înainte de a pleca, am luat raportul despre tablou, pe care Álvaro voia să ți-l aducă acasă și am scris la mașină adresa pe un plic.

— Ai mai luat și un pumn de fișe de carton alb…

— Nu. Detaliul acesta a fost ingenios, dar mi-a venit în minte mai târziu. Nu se mai putea să mă întorc după ele, așa că am cumpărat altele la fel de la o papetărie. Dar asta a fost după câteva zile. Mai întâi trebuia să plănuiesc partida; fiecare mișcare trebuia să fie perfectă. Ce am făcut însă, fiindcă trebuia să vin la tine a doua zi pe seară, a fost să mă asigur că aveai să primești raportul. Era neapărat necesar să cunoști toate amănuntele despre tablou.

— Ai recurs atunci la femeia cu impermeabilul…

— Da. Și aici trebuie să-ți mărturisesc ceva. Eu n-am porniri de travesti și nici nu-mi face vreo plăcere treaba asta… Câteodată, mai ales când eram tânăr, am ajuns să mă deghizez doar din amuzament. Ca și când ar fi fost vorba de Carnaval sau de ceva de genul ăsta. Întotdeauna singur și în fața unei oglinzi – în punctul acesta César făcu o grimasă de plăcută evocare, malițios și indulgent cu sine. Când a trebuit să fac să-ți parvină plicul, mi s-a părut distractiv să repet experiența. Era un fel de capriciu de demult, înțelegi? Ca o provocare, dacă vrem să privim toată povestea dintr-un punct de vedere… eroic. Să văd dacă eram capabil să înșel lumea spunând în joacă, într-un anume fel, adevărul sau parte de adevăr… Așa că m-am dus după cumpărături. Un gentleman cu un aer distins care achiziționează un impermeabil, o geantă, pantofi fără toc, o perucă blondă, ciorapi și o rochie nu dă de bănuit dacă o face cu gesturile potrivite, pe la marile magazine pline de lume, de bună seamă pentru soția lui. Restul l-a făcut un bărbierit temeinic și

niște farduri pe care, mărturisesc fără nicio rușine în clipa de față, le aveam într-adevăr în casă. Nimic exagerat, mă cunoști doar. Doar un machiaj discret. La agenția de mesagerie, nimeni n-a bănuit absolut nimic. Și recunosc că a fost o experiență amuzantă… și instructivă.

Anticarul oftă adânc, cu melancolie studiată. Apoi se întunecă la față.

— În realitate – adăugă, și tonul îi devenise mai puțin frivol –, toate acestea alcătuiau partea pe care am putea-o numi ludică a chestiunii…, se uită țintă la Julia, ca și cum și-ar fi ales cuvintele în fața unui auditoriu mai solemn și nevăzut, căruia socotea că se cuvine să-i facă impresie bună. Partea realmente dificilă acum urmează. Eu trebuia să te orientez într-un mod adecvat, atât spre dezlegarea misterului, adică prima parte a jocului, cât și spre a doua, mult mai periculoasă și mai complicată… Problema consta în aceea că, oficial, eu nu jucam șah; trebuia să înaintăm împreună în cercetarea tabloului, dar mă aflam legat de mâini și de picioare. Nu te puteam ajuta. Era îngrozitor. Nici nu puteam juca împotriva mea; aveam nevoie de un adversar. Cineva de valoare. Așa că n-am avut altceva de făcut decât să caut un Virgiliu care să te călăuzească în aventură. Era ultima piesă care-mi lipsea s-o pun pe tabla de joc.

Își goli paharul, așezându-l după aceea pe masă. Apoi scoase o batistă de mătase din mâneca halatului pentru a-și șterge cu grijă buzele. În sfârșit, se uită la Muñoz, adresându-i un zâmbet prietenos.

— Și așa s-a făcut că, după ce m-am consultat în prealabil cu vecinul meu, domnul Cifuentes, directorul Clubului Capablanca, m-am hotărât să vă aleg pe dumneavoastră, dragul meu prieten.

Muñoz și-a mișcat capul de sus în jos, o singură dată. Meditând asupra caracterului îndoielnic al onoarei ce i se făcuse, s-a abținut să comenteze. Ochii săi, pe care umbrele plăsmuite de slaba lumină a abajurului păreau că îi adâncesc și mai mult în orbite, îl priveau pe anticar cu curiozitate.

— Nu v-ați îndoit niciodată că eu aveam să câștig, remarcă în șoaptă.

César îi adresă un salut ironic, scoțându-și o pălărie imaginară.

— Niciodată, într-adevăr, confirmă. În afară de talentul dumneavoastră de șahist, care a reieșit limpede de cum v-am văzut ocupându-vă de tabloul lui Van Huys, eu eram dispus să vă ofer, dragul meu prieten, o serie de chei semnificative care, corect interpretate, aveau să vă ducă la descifrarea celei de a doua enigme: cea a jucătorului misterios; plesni din limbă mulțumit, ca și cum ar fi savurat o mâncare grozav de gustoasă. Recunosc că m-ați impresionat. Ca să fiu sincer, încă mă mai impresionați. Felul acesta atât de încântător al dumneavoastră de a analiza toate mișcările și fiecare din ele în parte, metoda de abordare pe baza eliminării tuturor ipotezelor improbabile nu pot fi calificate decât ca magistrale.

— Mă copleșiți, comentă Muñoz, inexpresiv, și Julia n-a fost în stare să-și dea seama dacă acel comentariu era făcut sincer sau ironic. César își lăsase capul pe spate și slobozi un teatral și tăcut hohot de plăcere.

— Trebuie să vă spun, preciză cu o grimasă echivocă, aproape cochetă, că faptul de a mă simți încetul cu încetul încolțit de dumneavoastră a ajuns să se prefacă într-o adevărată incitare, pe cuvânt. Ceva… aproape fizic, dacă-mi permiteți să folosesc acest termen. Deși dumneavoastră nu sunteți chiar genul meu; rămase dus pe gânduri câteva clipe, de parcă ar fi încercat să-l plaseze pe Muñoz într-o anume categorie, și apoi păru că se răzgândește. La ultimele mutări am înțeles că deveneam singurul suspect posibil. Și dumneavoastră știați că eu știam… Nu cred că greșesc dacă spun că, din momentul acela, am început să ne simțim mai apropiați, nu-i așa?… În noaptea pe care am petrecut-o stând pe o bancă în fața casei Juliei, făcând de gardă cu ajutorul sticlei mele de coniac, am avut o lungă discuție despre trăsăturile psihologice ale asasinului. Dumneavoastră erați deja aproape sigur că adversarul eram eu. V-am ascultat cu cea mai mare atenție în vreme ce expuneați, ca răspuns la întrebările mele, toate ipotezele cunoscute în legătură cu patologia șahului… Cu excepția uneia, cea corectă, și pe care o cunoșteați totuși la perfecție. Știți doar la ce mă refer.

Muñoz își mișcă iar capul de sus în jos, cu un liniștit gest afirmativ. César o arătă pe Julia.

— Dumneavoastră și cu mine știm, dar ea nu. Sau cel puțin nu întru totul. Ar trebui să-i explicăm.

Fata se uită la jucătorul de șah.

— Da, spuse, simțindu-se obosită și năpădită de o enervare ce-l includea și pe Muñoz. Poate că ar trebui să-mi explicați despre ce vorbiți, fiindcă încep să mă satur de cârdășia voastră nenorocită.

Șahistul stătea cu ochii țintă la César.

— Natura matematică a șahului, răspunse, fără să se tulbure din pricina ieșirii Juliei, îi conferă acestui joc un caracter particular. Ceva pe care specialiștii l-ar defini drept sadico-anal... Știți la ce mă refer: șahul ca luptă strânsă între doi bărbați, unde intervin cuvinte ca agresiune, narcisism, masturbare... Homosexualitate. A câștiga înseamnă a-ți înfrânge părintele sau mama care te domină, a te situa deasupra. A pierde înseamnă a te prăbuși, a te supune.

César ridică un deget, cerându-le să-l asculte.

— Numai dacă victoria, preciză politicos, nu presupune exact asta.

— Da, încuviință Muñoz. Numai dacă victoria nu constă tocmai în a demonstra paradoxul, provocându-și înfrângerea; se uită o clipă la Julia. Belmonte avea dreptate, la urma urmelor. Partida, ca și tabloul, se trăda pe sine.

Anticarul îi zâmbi admirativ, aproape fericit.

— Bravo, spuse. A se imortaliza în propria-i înfrângere, nu-i așa?... Ca bătrânul Socrate când a băut cucuta; se întoarse spre Julia cu un aer triumfător. Dragul nostru Muñoz, prințesă, știa toate astea de zile întregi, și totuși n-a suflat un cuvânt nimănui, nici ție, nici mie. Iar eu, modest, am înțeles că adversarul meu era pe drumul cel bun pomenindu-mă vizat prin omisiune. În realitate, când s-a întâlnit cu familia Belmonte și a putut în sfârșit să-i elimine de pe lista suspecților, n-a mai avut nicio îndoială cu privire la identitatea inamicului. Greșesc?

— Nu greșiți.

— Îmi îngăduiți o întrebare mai personală?

— Întrebați-mă, și o să vedeți dacă vă răspund sau nu.

— Ce-ați simțit când ați descoperit mutarea corectă?... Când ați aflat că eram eu?

— Ușurare, spuse. M-ar fi dezamăgit să fie altcineva.

— V-ar fi dezamăgit pentru că v-ați înșelat cu privire la identitatea jucătorului misterios?... N-aș vrea să-mi exagerez propriile merite, dar nici n-a fost foarte evident, dragul meu

prieten. Chiar și pentru dumneavoastră era foarte greu. Mai multe personaje ale acestei povești nici măcar nu vă erau cunoscute, iar noi am stat împreună numai vreo două săptămâni. Dispuneați doar de tabla dumneavoastră de șah ca instrument de lucru…

— Nu m-ați înțeles, răspunse Muñoz. Eu doream să fiți dumneavoastră. Îmi plăcea.

Julia îi privea, iar pe față i se citea neîncrederea.

— Mă bucur că vă văd prieteni la toartă, spuse sarcastic. Mai târziu, dacă aveți chef, putem merge să bem ceva, în timp ce o să ne batem ușurel pe umeri, povestindu-ne cum ne-am prăpădit de râs de toate astea; își mișcă brusc capul, încercând să-și recapete simțul realității. E de necrezut, dar am senzația că sunt în plus aici.

César îi aruncă o privire plină de afecțiune dezolată.

— Sunt lucruri pe care tu nu poți să le înțelegi, prințesă.

— Nu-mi spune prințesă!… Și greșești întru totul. Înțeleg perfect. Și acum o să-ți pun eu o întrebare: ce-ai fi făcut în dimineața aceea, în talcioc, dacă m-aș fi urcat în mașină s-o pornesc, fără să fi observat sprayul și cartonașul, cu cauciucul prefăcut în bombă?

— Asta-i ridicol; César părea ofensat. Eu nu te-aș fi lăsat niciodată să…

— Chiar cu riscul să te deconspiri?

— Știi bine că da. Muñoz a spus-o acum o clipă: niciodată n-ai fost în pericol… În dimineața aceea totul era calculat: deghizarea pregătită într-o cămăruță cu două ieșiri pe care o am închiriată ca prăvălie, întâlnirea mea cu furnizorul, o întâlnire reală, dar pe care am expediat-o în câteva minute… M-am îmbrăcat în mare grabă, am mers până la străduță, am aranjat cauciucul și am pus cartonașul și recipientul gol. M-am oprit apoi în fața vânzătoarei de ilustrate, ca să se uite la mine, m-am întors la prăvălie și, gata, după ce mi-am schimbat hainele și mi-am șters machiajul, am venit la întâlnirea cu tine, la cafenea… Ai să fii de acord că totul a fost impecabil.

— Scârbos de impecabil, într-adevăr.

Anticarul făcu un gest mustrător.

— Nu fi vulgară, prințesă; o privi cu o ingenuitate insolită fiind atât de sinceră. Aceste adverbe îngrozitoare nu duc nicăieri.

— De ce atâta osteneală ca să mă sperii?

— Era vorba de o aventură, nu?… Trebuia să plutească amenințarea. Îți imaginezi o aventură din care să lipsească frica?… Nu-ți mai puteam oferi poveștile care te emoționau în copilărie. Așa că am inventat pentru tine cea mai extraordinară din câte mi-am putut imagina. O aventură pe care n-ai s-o uiți câte zile vei avea.

— Să n-ai nicio îndoială în privința asta.

— Misiune îndeplinită, atunci. Lupta rațiunii împotriva misterului, distrugerea fantasmelor care te înlănțuiau… Ți se pare puțin? Și, la toate astea, adaugă descoperirea că Binele și Răul nu sunt delimitate, ca pătratele albe și negre ale unei table de șah; îl privi pe Muñoz înainte de a zâmbi pe furiș, ca și cum s-ar fi referit la un secret pe care-l împărtășeau amândoi. Toate pătratele sunt gri, fată dragă, nuanțate de conștiința Răului ca rezultat al experienței; al cunoașterii a ceea ce poate deveni Binele, care adesea pare steril și nedrept în mod pasiv. Îți amintești de Settembrini, personajul pe care-l admir atât de mult din *Muntele vrăjit*?… Răutatea, spunea, este arma strălucitoare a rațiunii împotriva puterilor întunericului și urâțeniei.

Julia privea cu atenție chipul anticarului, luminat pe jumătate de lampă. În anumite momente se părea că doar una din jumătăți vorbea, cea la vedere sau cea din umbră, iar cealaltă se mărginea să asiste ca martor. Și se întrebă care dintre cele două era mai adevărată.

— În dimineața aceea, când am asaltat împreună Fordul albastru, eu te iubeam, César.

Instinctiv vorbise către partea luminată; dar răspunsul a venit dinspre partea întunecată:

— Știu. Și asta-i de-ajuns ca să justifice totul… Eu nu știam ce făcea acolo mașina aceea; apariția ei mă intriga la fel de tare ca pe tine. Chiar mult mai tare, din rațiuni evidente; nimeni nu-i chemase să-și bage nasul unde nu le fierbea oala, iubito; clătină blând din cap, evocator. Trebuie să recunosc că cei câțiva metri, tu cu pistolul și eu cu pateticul meu vătrai în mână, și asaltul asupra celor doi imbecili înainte de a ști că erau zbirii inspectorului Feijoo…, dădu din mâini agitat, de parcă i-ar fi lipsit cuvintele. A fost ceva într-adevăr minunat. Te priveam cum te năpusteai direct asupra dușmanului, încruntată și scrâșnind din dinți, curajoasă și dezlănțuită ca o furie

răzbunătoare, și simțeam, îți jur, pe lângă propria incitare, și un orgoliu nemaipomenit. „Iată o femeie dintr-o bucată”, mi-am zis, plin de admirație… Dacă ai fi avut altă fire, instabilă sau fragilă, nu te-aș fi supus în veci la o asemenea probă. Însă te-am văzut născându-te și te cunosc. Aveam certitudinea că ai să răzbați reînnoită, mai tare și mai puternică.

— La un preț foarte mare, nu crezi? Álvaro, Menchu… Tu însuți.

— Ah, da; Menchu; anticarul se strădui să-și amintească, de parcă i-ar fi fost greu să-și dea seama la cine se referea Julia. Biata Menchu, amestecată într-un joc care era prea complex pentru ea…, păru să-și aducă în sfârșit aminte și-și încreți fruntea. Într-un anume fel, povestea cu ea a fost o strălucită improvizație, iertată-mi fie lipsa de modestie. Eu îți telefonasem dimineața devreme, să văd cum stăteau lucrurile. A răspuns Menchu și mi-a spus că nu erai acasă. Părea grăbită să închidă telefonul, acum știu și de ce. Îl aștepta pe Max, ca să pună în aplicare absurdul plan cu furtul tabloului. Eu nu știam, bineînțeles. Dar n-am apucat să termin cu telefonul că mi-am și văzut mutarea: Menchu, tabloul, casa ta… După o jumătate de oră, sunam la ușă, sub identitatea femeii în impermeabil.

Ajungând la acest pasaj, César făcu o grimasă amuzată, ca și cum ar îndemna-o pe Julia să se distreze și ea de insolitele fațete pline de umor ale relatării lui.

— Întotdeauna ți-am spus, prințesă – continuă, arcuindu-și o sprânceană, și părea că s-ar fi mulțumit să spună fără succes un banc prost –, că ușii tale îi lipsește un vizor angular, din acelea foarte utile ca să vezi cine sună. Poate că Menchu n-ar fi deschis unei femei blonde cu ochelari de soare. Însă auzi doar vocea lui César spunând că venea cu un mesaj urgent din partea ta. Nu putea decât să deschidă, și așa a și făcut; își întoarse palmele în sus dând impresia că scuza cu titlu postum greșeala lui Menchu. Presupun că în momentul acela s-a gândit că se putea duce de râpă afacerea cu Max, dar neliniștea i s-a prefăcut în surpriză când a văzut o femeie necunoscută în prag. Am avut timp să-i observ expresia ochilor, uimiți și larg deschiși, înainte de a-i da un pumn în trahee. Sunt sigur că a murit fără să știe cine o ucidea… Am încuiat ușa și m-am apucat să pregătesc totul când, și la asta zău că nu mă așteptam, am auzit zgomotul unei chei în broască.

— Era Max, spuse fără rost Julia.

— Într-adevăr. Era frumosul proxenet, care urca pentru a doua oară, asta am înțeles-o mai târziu, când ți-a povestit totul la comisariat, ca să-și ia tabloul și să pregătească incendiul locuinței tale. Ceea ce, insist, era un plan absolut ridicol, foarte specific, e drept, pentru Menchu și tâmpitul ăla.

— Aș fi putut fi eu cea care deschidea ușa. Te-ai gândit la asta?

— Mărturisesc că auzind zgomotul cheii nu m-am gândit la Max, ci la tine.

— Și ce-ai fi făcut? Mi-ai fi dat și mie un pumn în trahee?

O privi din nou cu expresia îndurerată a cuiva jignit pe nedrept.

— Asta-i o întrebare, spuse, căutându-și vorbele, deplasată și crudă.

— Nu mai spune.

— Ba îți spun. Nu știu care mi-ar fi fost reacția exactă, dar cert e că un moment m-am simțit pierdut, fără să am timp să mă gândesc la altceva în afară de a mă ascunde... Am dat fuga în baie și mi-am ținut răsuflarea, străduindu-mă să găsesc soluția ca să ies de acolo. Dar nu ți s-ar fi întâmplat absolut nimic. Partida s-ar fi terminat înainte de vreme, la jumătate. Asta-i tot.

Julia își mișcă buza de jos, neîncrezătoare. Simțea cum cuvintele îi ies greu din gură.

— Nu pot să te cred, César. Nu mai pot.

— Dacă mă crezi sau nu, iubito, nu schimbă nimic; făcu un gest resemnat, de parcă discuția ar fi început să-l obosească. Și în clipa asta nici nu mai contează... Tot ce contează e că nu erai tu, ci Max. L-am auzit prin ușa de la baie, zicând „Menchu, Menchu”, îngrozit, dar fără să îndrăznească să strige, ticălosul. Între timp, îmi venisem în fire. Aveam în buzunar un stilet pe care tu îl cunoști, cel al lui Cellini. Și dacă Max venea să iscodească prin casă, s-ar fi pomenit în modul cel mai stupid cu el înfipt în mijlocul inimii, așa, din senin, de cum ar fi deschis ușa de la baie și fără să aibă timp să scoată un cuvânt. Din fericire pentru el, și pentru mine de altfel, i-a lipsit curajul să-și bage nasul și a preferat s-o ia la fugă pe scări în jos. Eroul meu.

Se opri să ofteze, fără fanfaronadă.

— De asta mai e în viață, cretinul, adăugă, sculându-se din fotoliu, și s-ar fi zis că regreta faptul că Max era teafăr. Odată în picioare, se uită la Julia și apoi la Muñoz, care îl urmăreau mai departe în tăcere, și schiță câțiva pași prin încăpere, pe covoarele care-i amortizau zgomotul mișcărilor.

— Ar fi trebuit să fac și eu ca Max: să plec de acolo în mare viteză, căci nu știam dacă nu avea să vină poliția. Dar s-a impus ceea ce am putea numi amorul meu propriu de artist, așa că am târât-o pe Menchu până în dormitor și… Mă rog, știi ce-a urmat: am aranjat puțin decorul, convins că avea să cadă pe capul lui Max și treaba asta. Nu mi-a luat mai mult de cinci minute.

— Ce nevoie ai avut să faci treaba cu sticla?… A fost ceva fără rost. Dezgustător și oribil.

Anticarul plescăi din limbă. Se oprise în fața unuia din tablourile atârnate pe perete, *Marte* de Luca Giordano, și-l contempla ca și când zeul, cufundat în strălucitoarele aripi ale armurii sale medievale anacronice, ar fi fost cel care ar fi trebuit să-i dea un răspuns.

— Treaba cu sticla – murmură fără să se întoarcă spre ei – a fost un detaliu complementar… O inspirație de ultim moment.

— Care n-avea nicio legătură cu șahul, remarcă Julia. Și vocea ei răsuna tăioasă ca o lamă de ras. Mai curând părea o răfuială. Cu noi, toate femeile.

Anticarul nu spuse nimic. Se uita mai departe la tablou, în liniște.

— Nu ți-am auzit răspunsul, César. Și, de obicei, ai răspunsuri la toate.

Se întoarse alene către ea. De data asta privirea lui nu mai implora indulgență și nici nu oglindea ironie, ci era departe, de nepătruns.

— Apoi, spuse în sfârșit pe un ton absent, părând că n-o ascultase pe Julia, am bătut la mașina ta de scris mutarea, am luat tabloul împachetat de Max și am ieșit cu el sub braț. Asta-i tot.

Vorbise cu voce neutră, lipsită de intonație, ca și cum discuția n-ar mai fi avut niciun interes pentru el. Dar Julia era departe de a considera subiectul încheiat.

— De ce s-o omori pe Menchu?… Veneai și plecai de la mine în voie. Mai erau mii de alte feluri de a fura tabloul.

Cuvintele acestea readuseră o scânteie de însuflețire în ochii anticarului.

— Văd că te ambiționezi, prințesă, să-i dai furtului picturii lui Van Huys o importanță exagerată… În realitate, n-a fost decât un detaliu în plus, căci în toată povestea asta unele lucruri le întregesc pe celelalte, reflectă, căutând cuvintele potrivite. Menchu trebuia să moară din mai multe rațiuni: unele n-au importanță acum, altele da. Să spunem că merg de la cele pur estetice, și aici prietenul nostru Muñoz a descoperit în chip uimitor relația între numele de familie al lui Menchu și turnul luat de pe tabla de șah, până la alte cauze, mai profunde… Eu aranjasem totul ca să te eliberez de legături și influențe pernicioase, ca să-ți tai toate punțile cu trecutul. Menchu, din nenorocire pentru ea, cu prostia-i înnăscută și vulgaritatea ei, era una din aceste punți, cum fusese și Álvaro.

— Și cine ți-a acordat puterea de a distribui după bunul tău plac viața și moartea?

Anticarul zâmbi mefistofelic.

— Mi-am acordat-o eu însumi; pe socoteala mea. Și iartă-mă dacă asta sună a impertinență… – păru să-și amintească de prezența șahistului. În ce privește restul partidei, aveam prea puțin timp… Muñoz adulmeca precum un copoi pe urmele mele. Încă două mutări și avea să mă arate cu degetul. Dar eram convins că iubitul nostru prieten n-avea să intervină până n-o să fie absolut sigur. Pe de altă parte, el avea deja certitudinea că nu erai în primejdie… Și el e un artist, în felul său. De asta m-a lăsat să acționez, în vreme ce-și căuta dovezi care să-i confirme concluziile analitice… Am dreptate, prietene Muñoz?

Jucătorul dădu încet din cap, drept unic răspuns. César se apropiase de măsuța unde se afla șahul. După ce examină piesele, luă regina albă cu delicatețe, de parcă ar fi fost dintr-un cristal fragil, și o privi îndelung.

— Ieri după-masă, continuă, pe când lucrai la atelierul de la Prado, am ajuns la muzeu cu zece minute înainte de închidere. Am hoinărit puțin prin sălile de la parter și am pus cartonașul la tabloul lui Brueghel. Apoi m-am dus să beau o cafea, am mai pierdut puțin vremea și ți-am telefonat. Nimic altceva. Tot ce n-am putut prevedea e că Muñoz avea să dezgroape revista aceea veche de șah la biblioteca clubului. Nici eu nu-mi mai aminteam de existența ei.

— Ceva nu se potrivește, spuse pe neașteptate Muñoz, iar Julia se întoarse spre el surprinsă. Șahistul îl privea țintă pe César, cu capul aplecat spre un umăr, iar în ochi îi strălucea o lumină scrutătoare, ca atunci când se concentra asupra tablei de șah, după o mișcare ce nu reușea să-l convingă pe deplin. Dumneavoastră sunteți un jucător strălucit; în privința asta suntem de acord. Sau, mai curând, aveți condiții ca să fiți. Totuși, nu cred că ați fi putut juca partida aceasta în felul în care ați făcut-o... Combinațiile dumneavoastră au fost prea perfecte, de neconceput pentru cineva care a stat fără să se atingă de o tablă de șah vreme de patruzeci de ani. Ce contează la șah e practica, experiența; așa că sunt sigur că ne-ați mințit. Ori ați jucat mult în acești ani, de unul singur, ori v-a ajutat cineva în toată povestea asta. Îmi pare rău că atentez la vanitatea dumneavoastră, César. Dar aveți un complice.

Niciodată, între ei, nu s-a iscat o tăcere atât de lungă și densă ca aceea care a urmat acestor cuvinte. Julia îi privea descumpănită, nefiind în stare să dea crezare jucătorului. Dar, când era pe punctul de a deschide gura, ca să strige că totul e o prostie fără margini, văzu cum César, al cărui chip se prefăcuse într-o mască de nepătruns, își arcuia în sfârșit o sprânceană cu ironie. Zâmbetul ce i se ivi apoi pe buze era o grimasă de recunoștință și admirație. Atunci anticarul își încrucișă brațele înainte de a ofta din rărunchi, în vreme ce făcea cu capul un gest afirmativ.

— Dragul meu prieten..., spuse încet, tărăgănându-și cuvintele. Dumneavoastră meritați ceva mai mult decât să fiți un obscur jucător de sfârșit de săptămână, într-un club de cartier; făcu o mișcare cu mâna dreaptă într-o parte, de parcă ar fi indicat prezența cuiva care ar fi stat tot timpul lângă ei, în ungherele din umbră ale încăperii. Am un complice, într-adevăr. Adevărul e că mi-e complice, chiar dacă el se poate considera la adăpost, departe de orice acțiune a justiției. Vreți să-i știți numele?

— Sper să mi-l spuneți.

— Bineînțeles că o să vi-l spun, fiindcă nu cred că trădarea mea o să-i facă prea mult rău, zâmbi iar, de data asta mai stăruitor. Sper că nu vă simțiți ofensat că mi-am rezervat această mică satisfacție, stimatul meu prieten. Este o adevărată

plăcere, credeți-mă, să constat că n-ați fost capabil să descoperiți totul. Nu ghiciți despre ce e vorba?

— Mărturisesc că nu. Dar sunt sigur că nu-i cineva pe care să-l cunosc.

— Aici aveți dreptate. Se numește Alfa PC-1212 și e un computer personal care lucrează cu un program de șah complex cuprinzând douăzeci de nivele de joc… L-am cumpărat a doua zi după ce l-am omorât pe Álvaro.

Pentru prima oară de când îl cunoștea, Julia văzu uimirea zugrăvită pe chipul lui Muñoz. Strălucirea ochilor lui se stinsese, iar gura i se întredeschisese într-un rictus de stupoare.

— Nu spuneți nimic? întrebă anticarul, cercetându-l cu o curiozitate amuzată.

Muñoz îi aruncă o privire lungă, fără să răspundă, și după o clipă își înclină capul spre Julia.

— Dați-mi o țigară, spuse, fără nicio expresie.

Ea-i oferi pachetul, iar șahistul îl răsuci de mai multe ori înainte de a scoate o țigară și a o duce la gură. Julia îi întinse un chibrit aprins și el înghiți fumul încet și profund, umplându-și plămânii. Părea că se află la mii de kilometri distanță.

— E greu, nu-i așa? remarcă César, râzând ușurel. În tot acest timp, dumneavoastră ați jucat cu un biet calculator; o mașină lipsită de emoții și sentimente… Veți fi de acord cu mine că e vorba de un minunat paradox, foarte potrivit pentru a simboliza vremurile în care trăim. Excepționalul jucător de la Maelzel avea înăuntru un om ascuns, după Allan Poe… Vă amintiți? Dar lucrurile se schimbă, dragul meu prieten. Acum omul e cel care ascunde automatul; ridică regina de fildeș gălbui pe care o avea în mână, arătându-i-o, plin de ironie. Și tot talentul dumneavoastră, imaginația, extraordinara capacitate pentru analiza matematică, dragă domnule Muñoz, își au echivalența, ca reflex ironic, într-o oglindă ce ne-ar înfățișa caricatura a ceea ce suntem, într-o simplă dischetă de plastic ce încape în palmă… Tare mă tem că, la fel ca Julia, după toate acestea n-o să mai fiți cel care erați înainte. Deși, în cazul dumneavoastră, recunoscu făcând o grimasă îndurerată, mă îndoiesc că o să câștigați prin această schimbare.

Muñoz nu răspunse. Se mulțumi să rămână în picioare, cu mâinile din nou în buzunarele trendului și cu țigara atârnându-i între buze; fumul ei îl făcea să-și întredeschidă ochii inexpresivi,

ca un detectiv neglijent dintr-un film alb-negru care s-ar parodia pe sine.

— Îmi pare rău, conchise César, și părea sincer. Apoi puse la loc regina pe tabla de șah, cu aerul celui care e pe punctul de a încheia o întrunire plăcută, și se uită la Julia.

— Ca să terminăm, spuse, o să vă arăt ceva.

Se apropie de o masă de mahon și deschise unul din cele trei sertare, scoțând un plic, gros și sigilat, și cele trei figurine de porțelan de Bustelli.

— Premiul e al tău, prințesă; îi zâmbi fetei cu o licărire de maliție în ochi. Ai izbutit încă o dată să dezgropi comoara. Acum poți face cu ea ce poftești.

Julia se uita la bibelouri și la plic, bănuitoare.

— Nu înțeleg.

— O să înțelegi imediat. Fiindcă săptămânile astea am avut timp să mă ocup și de interesele tale... În clipa asta *Partida de șah* se află în locul potrivit: seiful de siguranță al unei bănci elvețiene, închiriat de o societate anonimă care nu există decât pe hârtie, cu sediul în Panama... Avocații și bancherii elvețieni sunt oameni cam anoști, dar foarte corecți, care nu întreabă nimic atât timp cât li se respectă legislația țării și li se plătesc onorariile cuvenite; puse plicul pe masă, lângă Julia. Din această societate anonimă, ale cărei titluri sunt aici înăuntru, tu ai șaptezeci și cinci la sută din acțiuni; un avocat elvețian de care m-ai auzit vorbind odată, Demetrius Ziegler, un vechi prieten de-al meu, s-a angajat să facă toate gestiunile. Și nimeni, în afară de noi și de o a treia persoană, de care vom vorbi imediat, nu știe că în acest seif de siguranță va rămâne, bine ambalat, pentru o vreme, tabloul lui Pieter van Huys... Între timp, istoria *Partidei de șah* va deveni cel mai mare eveniment artistic. Toată lumea, mass-media, revistele de specialitate, vor exploata scandalul până la saturație. La un prim calcul, putem prevedea o cotă internațională ce va ajunge la mai multe milioane... De dolari, firește.

Julia se uită la plic și apoi la César, descumpănită și neîncrezătoare.

— N-are importanță cât va ajunge să valoreze, murmură, rostind cu greu cuvintele. Nu se poate vinde un tablou furat. Nici măcar în străinătate.

— Depinde de cine îl vinde și cum, răspunse anticarul. Când totul o să fie gata, să spunem cam peste două luni, tabloul va ieși din ascunzătoare pentru a apărea nu la o licitație publică, ci pe piața neagră a operelor de artă… Va sfârși atârnat în taină în luxoasa reședință a vreunuia din numeroșii colecționari milionari brazilieni, greci sau japonezi, care se reped ca rechinii asupra operelor de valoare, pentru a le renegocia la rândul lor sau pentru a-și satisface patimi ascunse legate de lux, putere și frumusețe. Este și o bună investiție pe termen lung, căci în anumite țări legislația în materie de opere de artă furate face ca delictul să fie prescris după douăzeci de ani de la săvârșirea sa… Și tu ești încă încântător de tânără. Nu-i minunat? În orice caz, aceasta n-o să mai fie problema ta. Ce contează acum e că în lunile următoare, cât va dura itinerariul secret al tabloului lui Van Huys, contul bancar al noii tale societăți din Panama, deschis acum două zile la o altă onorabilă bancă din Zürich, va crește cu câteva milioane de dolari… Tu nu va trebui să te ocupi de nimic, pentru că cineva va face toate aceste complicate tranzacții în numele tău. M-am asigurat bine în privința asta, prințesă. Mai cu seamă asupra lealității neapărat necesare a acestei persoane. O lealitate mercenară, fie vorba între noi. Dar la fel de bună ca oricare alta, poate chiar mai bună. Să nu te încrezi niciodată în lealitățile dezinteresate.

— Cine e? Prietenul tău elvețian?

— Nu. Ziegler e un avocat metodic și eficient, dar nu se descurcă perfect în această problemă. Din pricina asta am apelat la cineva cu relațiile adecvate, cu o splendidă lipsă de scrupule și cu destulă experiență ca să se miște cu dezinvoltură în lumea aceasta subterană atât de complicată: Paco Montegrifo.

— Glumești.

— Nu glumesc niciodată în chestiuni financiare. Montegrifo e un personaj ciudat care, fie vorba între noi, e puțin îndrăgostit de tine, chiar dacă asta n-are nicio legătură. Ce contează e că bărbatul ăsta, care e în același timp un nerușinat fără pereche și un individ extraordinar de abil, n-o să-ți facă niciodată o figură proastă.

— Nu văd de ce. Dacă are tabloul, adio și n-am cuvinte. Montegrifo e în stare să-și vândă și mama pentru o acuarelă.

— Da. Dar cu tine *nu poate*. Mai întâi pentru că Demetrius Ziegler și cu mine l-am făcut să semneze niște documente care n-au valoare legală dacă devin publice, căci toată afacerea asta constituie un flagrant delict, dar care sunt suficiente pentru a dovedi că ești cu desăvârșire străină de toate acestea. Și ca să fie și el implicat, în cazul că-l ia gura pe dinainte sau joacă necinstit, până într-atât încât poate să se lase cu o arestare internațională care să-i facă viața amară câte zile o mai avea… Pe de altă parte, sunt în posesia unor anumite secrete a căror publicitate i-ar prejudicia reputația, creându-i probleme extrem de grave cu justiția. Între altele, din câte știam eu, Montegrifo s-a angajat, cel puțin în două rânduri, să scoată din țară și să vândă ilegal obiecte din patrimoniul artistic care mi-au căzut în mână și pe care i le-am dat lui, făcând pe intermediarul: un triptic din secolul al cincisprezecelea, atribuit lui Pere Oller și furat de la Santa María de Cascalls în o mie nouă sute șaptezeci și opt, și acel faimos Juan de Flandes, dispărut acum patru ani din colecția Olivares, îți aduci aminte?

— Da. Însă niciodată nu mi-am închipuit că tu…

César făcu o grimasă de nepăsare.

— Așa-i viața, prințesă. În afacerile mele, ca în orice afacere, cinstea nepătată e drumul cel mai sigur ca să mori de foame… Dar nu vorbeam de mine, ci de Montegrifo. Bineînțeles, o să încerce să pună mâna pe tot ce poate; asta-i inevitabil. Dar se va menține în limitele care nu prejudiciază beneficiul minim garantat pentru societatea ta din Panama, la interesele căreia Ziegler va veghea ca un doberman. Odată încheiată afacerea, Ziegler va transfera automat banii din contul bancar al societății anonime într-alt cont particular, al cărui număr discret îl vei ști doar tu, și va desființa societatea ca să șteargă urmele, distrugând și toată documentația, în afară de cea referitoare la trecutul tulbure al lui Montegrifo. Pe asta o va păstra pentru a-ți garanta lealitatea prietenului nostru, specialistul în licitații. Cu toate că sunt sigur că, în momentul acela, această precauție ar fi superfluă… Fiindcă veni vorba: bunul meu Ziegler are instrucțiuni exprese pentru a devia o treime din beneficiile tale spre diferite tipuri de investiții sigure și rentabile care să spele banii și să-ți garanteze, chiar dacă te apuci să risipești cu voioșie, solvabilitatea economică pentru tot restul vieții. Lasă-te sfătuită fără rezerve, fiindcă Ziegler e un om cumsecade pe

care-l cunosc de peste douăzeci de ani: cinstit, calvinist și homosexual. Îți va opri însă cu scrupulozitate comisionul lui și cheltuielile.

Julia, care ascultase neclintită, se înfioră. Totul se potrivea perfect, ca piesele într-un puzzle incredibil. César nu lăsase nimic la voia întâmplării. După ce i-a aruncat anticarului o privire insistentă, a făcut câțiva pași prin încăpere, încercând să asimileze tot ce auzise. Prea mult pentru o singură noapte, se gândi, oprindu-se în fața lui Muñoz care o privea netulburat, ținând încă în gură țigara aproape mistuită. Se prea poate să fie prea mult și pentru o singură viață.

— Văd, spuse ea, întorcându-se din nou spre anticar, că ai prevăzut totul… Sau aproape totul. Te-ai gândit și la don Manuel Belmonte? Poate să ți se pară un detaliu lipsit de importanță, dar el e proprietarul tabloului.

— M-am gândit și la asta. Firește, tu poți avea o lăudabilă criză de conștiință și să decizi să nu-mi accepți planul. În cazul acesta, nu trebuie decât să i-o spui lui Ziegler, și tabloul va apărea la locul potrivit. Pe Montegrifo o să-l ia cu leșin, dar va trebui să se sacrifice. La urma urmelor, lucrurile vor sta iar ca înainte: tabloului îi va crește valoarea cu tot scandalul iscat, iar Claymore își va păstra dreptul de licitație… În cazul însă că înclini spre aspectul practic al vieții, ai argumente ca să-ți liniștești conștiința: Belmonte se desparte de tablou pentru bani; așa încât, excluzând valoarea sentimentală, rămâne cea economică. Și asta e acoperită de asigurare. Pe deasupra, nimic nu te împiedică, într-o manieră anonimă, să faci să-i parvină despăgubirea pe care ai considera-o oportună. Vei avea bani cu prisosință pentru asta. Cât despre Muñoz…

— Ei bine, spuse jucătorul de șah. Adevărul e că sunt curios să aflu ce se întâmplă cu mine.

César îl privi, mucalit.

— Dumneavoastră, dragul meu prieten, ați câștigat la loterie.

— Nu mai spuneți.

— Ba vă spun. Prevăzând că cel de-al doilea cal alb va supraviețui partidei, mi-am luat libertatea să-l cooptez prin documentele necesare la societatea anonimă, cu douăzeci și cinci la sută din acțiuni. Ceea ce, printre altele, vă va îngădui să vă cumpărați cămăși curate și să jucați șah, să zicem în Bahamas, dacă aveți chef.

Muñoz își duse mâna la gură și-și îndepărtă restul de țigară care se stinsese. Îl contemplă scurt pentru a-l lăsă apoi să cadă, cu un gest deliberat, pe covor.

— Găsesc că e foarte generos din partea dumneavoastră, spuse.

César se uită la chiștocul de pe jos și apoi la șahist.

— E cel mai mic lucru pe care pot să-l fac. În vreun fel trebuie să vă cumpăr tăcerea; și, în plus, v-ați câștigat-o cu vârf și îndesat... Să spunem că e felul meu de a compensa figura proastă cu ordinatorul.

— V-a trecut prin cap că pot refuza să iau parte la povestea asta?

— Da. Adevărul e că mi-a trecut așa ceva prin cap. Sunteți un tip ciudat, dacă mă gândesc bine. Dar asta nu mai e treaba mea. Dumneavoastră și Julia sunteți acum parteneri, așa că descurcați-vă singuri. Eu am altele la care să mă gândesc.

— Rămâi tu, César, spuse Julia.

— Eu? Anticarul zâmbi. Cu durere, i se păru fetei. Iubita mea prințesă, eu am multe păcate de ispășit și foarte puțin timp disponibil; arătă plicul sigilat de pe masă. Ai aici și o mărturisire amănunțită în care figurează totul, de la început la sfârșit, în afară de aranjamentul nostru elvețian, firește. Tu, Muñoz și, pentru moment, Montegrifo, rămâneți curați ca lacrima. Cât despre tablou, explic detaliat cum l-am distrus din rațiuni personale și sentimentale. Sunt sigur că, după un examen chibzuit al acestei confesiuni, psihiatrii poliției își vor da verdictul că sunt un schizofrenic periculos.

— Te gândești să pleci în străinătate?

— Nici gând. Tot ce face de dorit să ai un loc unde să te duci e că asta îți permite să călătorești. Dar eu sunt prea bătrân. Pe de altă parte, nu mă ispitește nici închisoarea, nici balamucul. Trebuie să fie cam incomod, cu toți infirmierii ăia robuști și atrăgători făcându-ți dușuri reci și alte chestii de astea. Mi-e teamă că nu, iubito. Am cincizeci de ani bătuți pe muchie și nu mai țin la astfel de emoții. Pe deasupra, mai e un mic detaliu.

Julia se uită la el, sumbră.

— Ce detaliu?

— Ai auzit vorbindu-se – César făcu o strâmbătură ironică – de ceva care se cheamă sindrom de nu-știu-ce-naiba dobândit,

ceva care pare grotesc de la modă?… Păi, în cazul meu, e vorba de ceva terminal. Așa aș zice.

— Minți.

— Absolut deloc. Te asigur că așa se spune: terminal, ca întunecoasele stații de metrou de la cap de linie.

Julia închise ochii. Brusc, tot ce era în jur păru că se estompează, și în conștiința ei rămase doar un sunet, stins și surd, ca al unei pietre căzând în mijlocul unui iaz. Când îi deschise iar, pleoapele îi erau pline de lacrimi.

— Minți, César. Tu nu. Spune-mi că minți.

— Ce n-aș da, prințesă! Îți jur că aș fi în al nouălea cer să-ți pot spune că totul a fost o glumă de prost gust. Dar viața e în stare să-i joace cuiva genul ăsta de feste.

— De când ai aflat?

Anticarul ascultă disprețuitor întrebarea, făcând un gest sfârșit din mână, ca și cum timpul ar fi încetat să-l mai intereseze.

— De două luni, mai mult sau mai puțin. A început cu apariția unei mici tumori la rect. Ceva destul de neplăcut.

— Niciodată nu mi-ai spus nimic.

— De ce s-o fi făcut?… Iartă-mă dacă-ți par nedelicat, iubito, dar rectul meu m-a privit întotdeauna numai pe mine.

— Cât timp mai ai?

— Nu prea mult; șase sau șapte luni, cred. Și se zice că slăbești ceva de groază.

— Atunci or să te trimită la un spital. N-o să ajungi la închisoare. Nici măcar la balamuc, cum spui tu.

César clătină din cap, cu un zâmbet senin.

— N-o să merg în niciunul din aceste trei locuri, iubito. Îți imaginezi ce oroare, să mori de ceva atât de vulgar?… Ah, nu! Nici vorbă. Refuz. Acum li s-a năzărit la toți să se ducă pe lumea cealaltă din aceeași cauză, așa că-mi revendic cel puțin dreptul să mă fac nevăzut dând o amprentă personală chestiunii… Trebuie să fie teribil să iei cu tine drept cea de pe urmă imagine de pe lumea asta un flacon de ser intravenos atârnat deasupra capului, și cei care-ți vin în vizită călcându-ți în picioare tubul de oxigen sau ceva de felul ăsta… – se uită în jur, la mobilele, covoarele și tablourile din încăpere. Prefer să-mi rezerv un final florentin, printre obiectele îndrăgite. O astfel de plecare, discretă și blândă, e mai potrivită cu gusturile și caracterul meu.

— Când?

— Peste puțin timp. Când binevoiți să mă lăsați singur.

•

Muñoz aștepta în stradă, rezemat de zid și cu gulerul trendului ridicat până la urechi. Părea adâncit în tainice reflecții, și când Julia se ivi în prag și veni lângă el, zăbovi până să-și ridice ochii spre ea.

— Cum se gândește s-o facă? întrebă.

— Acid cianhidric. Are o fiolă pusă bine de ani de zile; zâmbi cu amărăciune. Spune că e mai eroic să te împuști cu pistolul, dar că i-ar lăsa pe chip o neplăcută expresie de spaimă. Preferă să arate bine.

— Înțeleg.

Julia aprinse o țigară. O făcu tacticos, cu încetineală deliberată.

— E o cabină telefonică pe aici, pe aproape, după colț... – îl privi pe Muñoz cu un aer absent. M-a rugat să-i dăm zece minute înainte de a telefona la poliție.

O porniră pe trotuar, unul lângă altul, în lumina bătând în galben a felinarelor. La capătul străzii pustii, un semafor se schimba alternativ din verde în culoarea chihlimbarului și apoi în roșu. Ultima sclipire o lumină pe Julia, imprimându-i umbre ireale pe chip.

— Ce aveți de gând să faceți acum? întrebă Muñoz.

Vorbise fără s-o privească, ținându-și mai departe ochii în pământ, înaintea lui. Ea dădu din umeri.

— Depinde de dumneavoastră.

Atunci, pentru prima oară, Julia îl auzi râzând. Era un râs adânc și blând, puțin nazal, care părea că-i izbucnește din străfundurile ființei. O fracțiune de secundă, fata avu impresia că cel care râdea lângă ea era unul dintre personajele din tablou, și nu jucătorul de șah.

— Prietenul dumneavoastră César are dreptate, spuse Muñoz. Am nevoie de cămăși curate.

Julia mângâie cu degetele cele trei figurine de porțelan, Octavio, Lucinda și Scaramouche, pe care le avea în buzunarul trendului, lângă plicul sigilat. Frigul nopții îi crăpa buzele, înghețându-i lacrimile în ochi.

— A mai spus ceva înainte de a rămâne singur? întrebă Muñoz.

Ea dădu iar din umeri. „*Nec sum adeo informis*... Nu sunt atât de urât... M-am văzut în cele din urmă pe mal, când marea era calmă...” Fusese cu totul tipic pentru César să citeze din Virgiliu, când ea se întorcea pentru ultima oară, din prag, pentru a cuprinde cu privirea salonul în penumbră, patina întunecată a tablourilor vechi de pe pereți, gingașul reflex cernut de abajurul de pergament pe suprafața mobilelor, pe fildeșul gălbui, pe auriul cotoarelor cărților. Și César, în *contre-jour*, în picioare în mijlocul salonului, fără a i se mai putea distinge trăsăturile; siluetă subțire și clară ca profilul unei medalii sau al unei camei antice, iar umbra lui proiectată pe arabescurile roșii și ocru ale covorului, aproape atingând picioarele Juliei. Și clopoțelul sună chiar în clipa când închidea ușa, de parcă ar fi fost lespedea unui mormânt, ca și cum totul ar fi fost prevăzut dinainte și fiecare și-ar fi interpretat în mod conștient rolul atribuit în piesă, sfârșindu-se pe tabla de șah la ora exactă, cu cinci veacuri după primul act, cu precizia matematică a ultimei mișcări a reginei negre.

— Nu, murmură în șoaptă, simțind că imaginea se îndepărta lin, cufundându-se în străfundurile memoriei sale. În realitate n-a spus nimic.

Muñoz își ridică fața, ca un câine slab și amărât care ar adulmeca cerul întunecat deasupra capetelor lor, și zâmbi cu afecțiune ascunsă.

— Păcat, spuse. Ar fi fost un excelent jucător de șah.

Ecoul pașilor ei răsuna în galeria pustie a mănăstirii, pe sub bolțile ințesate de umbre. Cele de pe urmă raze ale soarelui la asfințit par aproape orizontale, atenuate de grilajul de piatră, dând o strălucire roșiatică zidurilor, firidelor goale, frunzelor de iederă îngălbenite de toamnă răsucite în jurul capitelurilor – monștri, războinici, sfinți, animale mitologice – sub severele arcuri gotice care străjuiesc grădina năpădită de bălării. Vântul, care vestește frigul dinspre miazănoapte de dinaintea iernii, urlă pe afară, se cațără pe coasta dealului, clătinând crengile copacilor, și smulge sunete de piatră centenară suflând prin numeroasele garguie și prin streșinile acoperișului, legănând clopotele de aramă ale clopotniței unde o

giruetă ruginită care scârțâie indică obstinat un sud poate luminos, îndepărtat și inaccesibil.

Femeia îndoliată se oprește lângă o pictură murală scorojită de timp și umezeală, din ale cărei culori originale abia dacă mai rămân câteva resturi: albastrul unei tunici, ocrul desenului. O mână retezată din încheietură, ridicată spre un cer inexistent, un Hristos cu trăsăturile confundându-se cu ipsosul fărâmițat al peretelui; o rază de soare sau de strălucire divină, fără început, nici sfârșit, suspendată între cer și pământ, segment de claritate aurie, înghețat în chip absurd în timp și în spațiu, pe care anii și vitregiile vremii o istovesc încet-încet până o fac să piară, ca și cum n-ar fi existat niciodată. Și un înger cu gură ștearsă și frunte încruntată, precum cea a unui judecător sau a unui călău, căruia abia dacă i se mai ghicesc, printre urme de zugrăveală, niște aripi pătate de var, un crâmpei de tunică și o spadă cu contururi precise.

Femeia îndoliată dă la o parte vălurile negre ce-i acoperă chipul și privește un lung răstimp ochii îngerului. De optsprezece ani se oprește în fiecare zi la aceeași oră și cercetează ravagiile făcute de timpul ce șterge trăsăturile picturii. Astfel a văzut-o dispărând treptat, ca o lepră ce mistuie carnea, bucată cu bucată, făcând să se estompeze contururile îngerului, contopindu-le cu ipsosul murdar de pe perete, cu petele de umezeală care scorojesc culorile, crapă și distrug imaginile. Acolo unde viețuiește ea nu există oglinzi; credința pe care a jurat-o sau poate pe care au obligat-o să jure – memoria ei are tot mai multe spații albe, ca pictura de pe perete – i le interzice. Se împlinesc optsprezece ani de când nu-și vede propriul chip, și pentru ea unica referință exterioară a trecerii timpului peste liniile feței sale e îngerul acela care, neîndoios, a avut odinioară trăsături frumoase: pictură scorojită în loc de riduri, cute nedeslușite în loc de piele ofilită. Uneori, în momente de luciditate care vin ca un val lingând nisipul țărmului și de care se agață cu disperare, străduindu-se să și le întipărească în

memoria-i confuză, chinuită de fantasme, crede că-și amintește că are cincizeci și patru de ani.

Din capelă răzbate, diminuat de grosimea pereților zidurilor, un cor de voci care îl proslăvesc pe Domnul, înainte de a se îndrepta spre sala de mese. Femeia îndoliată are dezlegare de la unele slujbe și la ceasul acela e lăsată să se plimbe singură prin galeria pustie, aidoma unei umbre întunecate și mute. La cingătoare îi atârnă un șir lung de mătănii din lemn înnegrit, pe care de multă vreme nu-l mai trece printre degete. Îndepărtatul cânt religios se confundă cu șuierul vântului.

Când își reia mersul și ajunge lângă fereastră, soarele agonizând este o pată de lumină roșiatică micșorată în spațiu, sub norii plumburii ce se lasă dinspre miazănoapte. La poalele dealului e un lac mare și cenușiu, cu reflexe de culoarea oțelului. Femeia își sprijină mâinile, uscate și osoase, pe pervazul ferestrei, o fereastră ogivală; și iarăși, ca în fiecare după-amiază, amintirile se reîntorc necruțător, și simte cum răceala pietrei i se urcă prin brațe, apropiindu-se încet, primejdios, de inima ei istovită. O năpădește o tuse sfâșietoare care-i scutură trupul firav, muncit de umezeala atâtor ierni, torturat de izolare, de singurătate și de memoria intermitentă. Nu mai ascultă nici cânturile din capelă, nici vuietul vântului. Acum muzica monotonă și tristă a unei mandoline răzbate prin negura timpurilor, iar zarea ostilă și autumnală se estompează în fața ochilor ei pentru a desena, ca zugrăvind un tablou, alt peisaj: o lină câmpie șerpuitoare din care se ivește în depărtare, profilându-se pe cerul albastru, desenată parcă de o pensulă subțire, silueta fină a unei clopotnițe. Și dintr-o dată îi pare că aude șoaptele a doi bărbați așezați la o masă, ecoul unui râs. Și se gândește că, dacă se va întoarce să privească în urmă, se va vedea pe sine stând pe un taburet cu o carte în poală, și, ridicând ochii, va da de sclipirea unui guler de oțel și a Lânii de Aur. Iar un bătrân cu barbă cenușie îi va zâmbi, pe când trasează cu penelul în

mână, pe un panou de stejar, cu parcimonia și măiestria artei lui, imaginea eternă a acelei scene.

Preț de o clipă, vântul sfâșie stratul de nori; și un ultim reflex de lumină, reverberând în oglinda lacului, luminează chipul îmbătrânit al femeii, orbindu-i ochii limpezi și reci, aproape stinși. Apoi, când lumina piere, vântul pare să urle cu mai multă putere, fluturând vălurile negre ce se zbat ca niște aripi de corb. Atunci simte iar durerea aceea ca un junghi ce-i arde măruntaiele în apropierea inimii. O durere care-i înțepenește jumătate de trup și niciun leac nu izbutește s-o aline. Îi îngheață mâinile și picioarele, răsuflarea.

Lacul nu mai e decât o pată opacă înghițită de umbre. Și femeia îndoliată, care în lume s-a numit Beatrice de Burgundia, știe că iarna aceea care sosește de la miazănoapte va fi pentru ea cea de pe urmă. Și se întreabă dacă, în hăul întunecos spre care se îndreaptă, va exista destulă milostenie spre a-i șterge ultimele crâmpeie de memorie.

La Navata
Aprilie, 1990

virtual-project.eu

